

A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve, 2010

**A Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus
Évkönyve, 2010**

Szerkesztők
Halász Péter
Tóth Zsóka

Olvasószerkesztő
Hargitai Mária

© MMIKL, 2010

ISSN 2061-0750

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet
és Képzőművészeti Lektorátus, Budapest
Felelős kiadó: Borbáth Erika főigazgató

Készült a CopyCat Nyomdában, Budapesten
Nyomdai előkészítés: i&i Kft., Budapest
Tördelőszerkesztő: Príma Viktória

Tartalomjegyzék

Előszó	9
MŰHELY	11
A Kutatási Főosztály munkáiból	13
DÓRI ÉVA	
Az amatőr alkotóművészet kiemelkedő eseményei 2009-ben.....	23
BÁLVÁNYOS HUBA	
Sokan vannak alkotó emberek.....	33
ÚJFALUSI GÁBOR	
Mi a PANKKK?	38
MERZA GÁBOR	
International Filmworkshop, Budapest 2009	46
B. HEGEDŰS KATALIN	
Informatikai kantáta három tételben az Erikanet megújítása kapcsán	48
H. KOVÁCS ÉVA – KOVÁCS EDIT	
Szakmai vizsgáztatások 1976-tól	56
KERESZTI FERENC	
Kulturális pályázati lehetőségek.....	64
DR. KÁDÁR ZSOLT	
Krisis és konfesszió – az Egyházi Közművelődési Egyesület konferenciája	71
NEVEDA AMÁLIA	
10. jubileumi Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál és magyar karnagy szeminárium, 2009. július 30–augusztus 4.....	75
VIDOR FERENC	
A harmadik évezred küszöbén	88

RÉGIÓRÓL RÉGIÓRA	99
Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közkincs programjának pályázati felhívása (részletek)	101
VOZÁR PÉTERNÉ	
KÖZKINCS a Nyugat-Balatonnál	102
LACZÓ LÁSZLÓ	
A Közkincs pályázatok tapasztalatai az Őrségben	106
GERGYE REZSŐ	111
Hegyháti Toborzó, Vasvár, 2009. november 7.	111
ANGYAL LÁSZLÓ	
„Zsindely van a háztetőn...”	114
DR. BOKÁNYI PÉTER	
Köszeg és vonzaskörzetének közművelődési koncepciójáról	119
DR. SAJÓ GYULA	
Közművelődés Váckisújfalun	122
GÁRGYÁN ISTVÁN	
Száz év hagyományainak átörökítése.....	126
BERKINÉ BALASI ANIKÓ	
A Művészetek Háza Pilisvörösváron	132
MAJDANICS LÁSZLÓNÉ	
A kulturális referensi munka bodrogi közti tapasztalatairól.....	138
SIMON MÁRTA	
A kultúra mecénása	141
JOÓS TAMÁS	
A kistérségek közművelődési szerepe egy megyei intézmény szempontjából	144
MINŐSÉG ÉS KÖZMŰVELŐDÉS.....	153
HUNYADI ZSUZSANNA	
Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program.....	155
SZÉKELY GABRIELLA	
Mi fán terem a minőségbiztosítás?.....	160
ZSILLE DÓRA	
A Szekszárdi Szüreti Napok minősítő szemmel.....	167

FELNŐTT TANULÓK HETE	171
BORBÁTH ERIKA	
A felnőttkori tanulás köszöntése	173
Részletek a „Tanulni érdemes?!” és a „Kitűnőre vizsgáztunk!” című pályázatokból	176
HAZAI NEMZETISÉGEK	187
LÁSZTITY PÉRÓ	
A Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács (NKSZT) első öt éve	189
IOVA, EVA	
Nemzetiségi fiatalok jelene és jövője	198
HATÁRON INNEN ÉS TÚL	205
HAJNAL JENŐ	
A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal	207
HALÁSZ PÉTER	
A hagyomány szerepe a közművelődésben	210
ROMHÁNYI ANDRÁS	
A tizedik Budakalászi Találkozó előtt	215
NAGY ANITA	
Ister – Granum Eurorégiós rendezvények a Féja Géza Közösségi Házban	217
GYŐRI LAJOS	
Utazás a világ körül – 2009 – Ausztrália	220
TÓTH ZSÓKA	
Petőfi versek – akcentussal	224
BESZÉLGETÉSEK, VÉLEMÉNYEK	235
Az állam nem szolgál, hanem uralkodik (Péterfi Ferenc)	237
A „jól szövött társadalom” hiányáról (Mátyus Aliz)	243
„A cigányokról nem lehet anélkül beszélni, hogy Magyarország problémáiról ne szóljunk” (Daróczi Ágnes)	249
HALÁSZ PÉTER	
Beke Pál halálára	257
Kiemelkedő közművelődési események – 2010	261
Szerzők	265

Előszó

*„A kultúra arról szól, hogy van jövőnk”
(Európai Munkacsoport a Kultúráért
és a Fejlődésért, ET, 1996.)*

Az évkönyvek az évszázadok során azért készültek, hogy a fontos, vagy az adott közösség számára fontos eseményeket időrendi sorrendben leírják. Nem törekedtek azok magyarázatára – mondhatjuk talán azt is, hogy ezt az időre bízták. A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (Intézet) hatodik alkalommal jelenteti meg évkönyvét. Szándékunk nekünk is az, hogy a közművelődés évenkénti – a napi munkánkhoz is kapcsolódó – eseménysorát egy-egy kötetbe gyűjtsük, megörökítsük. Összegezzük az Intézet munkatársai által végzett meghatározó munkákat, illetve azokat a kapcsolódó eseményeket, helyi közművelődési kezdeményezéseket, amelyek a települések és a közösségek életében valami új irányt, valamilyen lehetőséget jelentenek.

2009-ben napi beszédtema volt a gazdasági válság. A híráradat nyomán felkészültek lehetünk a gazdasági mutatók változásaiból, az egyéneket is nehéz helyzetbe hozó megszorításokról. Ugyanakkor sokkal kevesebb szó esik – mondhatni, hogy csak elvétve – arról a társadalmi és kulturális válságról, amelyben élünk. Mert nem birtokoljuk azokat a kompetenciákat, amelyek hozzásegíthetnék az állampolgárokat a cselekvéshez, mert az idők folyamán elengedtünk bizonyos értékeket, legyenek ezek eszmei-esztétikai vagy szociális értékek. Generációk felnőnek úgy, hogy nem kapnak kreatív mintákat a családban és a személyes környezetükben. Könnyen belesimulunk a hétköznapiakba, s igyekszünk nem figyelni az egyenlőtlenségekre, a környezetünkben zajló kisebb-nagyobb egyéni és társas tragédiákra, mert úgy gondoljuk, hogy rajtunk úgysem múlik.

Közben persze sorolhatjuk azokat az ellenpéldákat, amelyek a fent leírt jelenségek ellenében szerveződnek. Mindig vannak felelős helyi vezetők és szakemberek, akik nem kívánnak belenyugodni a kialakult helyzetbe, nem csupán szemlélői, elszenvedői kívánnak lenni a körülöttünk folyó változásoknak, hanem éppen azok ellenében kezdeményező, cselekvő formálói is a fejlődésnek. Ezek az események a közművelődésben, a kulturális vidék- és városfejlesztésben nagyon színes tevékenységsort mutatnak. A tizenkét havonként megjelenő évkönyvek éppen ezeket a helyi példákat, alkotótevékenységeket kívánják

felsorakoztatni. Mi sem tudjuk, hogy az idő hogyan ítélkezik a kezdeményezésekről, az újjászerveződő gyakorlatról, de azt tudjuk, hogy kreativitás és közösségi cselekvések nélkül nem érhetünk el fenntartható fejlődést. A bevezető mondatokban azt írtam: az évkönyvek kritika nélkül rögzítik egy-egy időszak eseményeit. Ezt esetünkben annyiban szeretném korrigálni, hogy évkönyveikben mindig a jó példát, a helyben eredményes gyakorlatot kívánjuk bemutatni. Biztosak vagyunk abban, hogy a művészeti csoportokban, a hazai kisebbségi művelődésben, a határon túli magyar közösségekben olyan értékeket hoznak létre, amelyek közvetlen környezetükre is hatással vannak.

Éppen ezért nem mehetünk el olyan jelenségek mellett, amik a leghátrányosabb térségben élők kiszolgáltatottságát erősítik, s hogy a közösségi művelődés, ismeretszerzés lehetőségei sem adottak számukra. Nem mehetünk el olyan jelenségek mellett sem, hogy a kultúra elméleti értelmezésén ugyan egy széleskörűen, az életünk teljességére kiterjedő fogalmat értünk, és ezek a kutatások, elemzések bevezetőiben mindig megfogalmazásra kerülnek, ugyanúgy, mint a döntések előkészítése során, ám a gyakorlatban – legyen az finanszírozás, szakemberellátás, feltételek biztosítása – leginkább a kulturális alkotások befogadására kerül a hangsúly.

A választott mottóval éppen arra kívántam a felhívni a figyelmet, hogy a kultúra a jövőnknek szóló befektetés – hangsúlyozom befektetés –, ami természetesen közvetlenül jelentkező kiadás is, de ezen túlmutatóan a kreativitás kialakuló gyakorlatának a „terepe”, az emberi kapcsolatok sokasága együtthatásának a lehetősége, az ismeretszerzés, az ismeretadás megtanulásának kerete. Aminek az eredménye lehet a tudatos együttműködés, a közös felelősségvállalás, az együttes cselekvés, aminek ugyan része a létrehozott értékek befogadása, de azok aktivizálása, az életminőség tudatos alakításának részeként.

Tény, hogy a kultúráközvetítés lehetőségei jelentős változásokon mentek át, de kérdés, hogy ezekkel a lehetőségekkel tudunk-e élni, milyen változásokat jelentenek az életünkben, s hogy erősítik vagy gyengítik az egyes társadalmi rétegek közötti különbségeket.

A köteteinkben bemutatott gyakorlatok ebben az értelemben mindenesetre a jó példák, a kialakult jó megoldások sokaságát kívánják felsorakoztatni. Így nem csupán az időre bízunk a magyarázatot, hanem a közművelődési szakemberek figyelmébe is ajánljuk, hogy az ötletek alapján még sok-sok kiváló helyi kezdeményezés jöjjön létre. Olyanok, amelyek a szélesen értelmezett kultúra fogalmát a helyben élők érdekében ténylegesen gazdagítják.

MŰHELY

A Kutatási Főosztály munkáiból

A közkulturális intézményhálózat feltérképezése a 30 ezer fő alatti településeken – kutatásvezető: Hunyadi Zsuzsanna

2009-ben lezárult az Intézet egy igen nagy volumenű, egy évvel korábban indult kutatása, mely a közkulturális intézményeket mérte fel, függetlenül attól, hogy ki az intézmény fenntartója: a költségvetés, a civil- vagy a versenyszféra. A kutatás valamennyi harmincezer fő alatti településre kiterjedt; ez összesen 3113 települést jelentett.

Az alábbi 14 funkció/intézmény meglétét vizsgáltuk: közművelődési funkció, internetes közösségi tér/e-Magyarország pont, nyilvános könyvtár, galéria/kiállító terem, mozi(terem), táborhely, (ifjúsági) információs és tanácsadó iroda, tourinform iroda, tájház/helytörténeti gyűjtemény, alkotóház, múzeum, művészeti iskola valamint az egyéb kulturális tevékenységek.

A kutatás adataiból a hét régió sajátosságait bemutató résztanulmányok, valamint egy országos összefoglaló elemzés készült. A tanulmányok a főbb alapadatok ismertetése mellett részletesen tárgyalják a művelődési ház/közösségi színtér, könyvtár és nyilvános internet ellátottság esetében tapasztalható területi és egyéb sajátosságokat, valamint bemutatják, hogy egyes tényezők, mint a település nagyság és -típus, a lakosság szociodemográfiai összetétele hogyan befolyásolják ezeket.

Az országos összefoglaló elemzés a SZÍN 14/4-es számában jelent meg¹, a regionális összefoglalók és az alapadatok pedig az ERIKANET-en érhetők el².

¹Talata-Dudás Katalin: Kulturális intézmények a 30 000 fő alatti településeken

²A kutatás alapjául szolgáló adatok az alábbi weboldalon érhetők el:

http://www.erikanet.hu/oldal.php?menupont_id=65879&rovat_id=6&cikk_id=1928, a regionális elemzések pedig itt:

http://www.erikanet.hu/oldal.php?menupont_id=6786&cikk_id=21036

Művelődési házak építése, felújítása c. kutatás – kutatásvezető: Talata-Dudás Katalin

A kutatás célja a közelmúltban épült/felújított művelődési házakkal kapcsolatos tapasztalatok megismerése volt, annak érdekében, hogy az Intézet szakmai segítséget tudjon nyújtani a közművelődési intézményrendszer infrastrukturális feltételeinek javítását célzó pályázatok kiírásánál, illetve az e pályázatokon indulni kívánóknak. A fenti célok mellett a felmérés információkat nyújt a művelődési házak/szinterek esetében tapasztalható egyes tendenciákról, mint a funkciók számának gyarapodása, az egyes funkciók elterjedtségének változásai, a közművelődési munka infrastrukturális feltételeinek alakulása, valamint arról, milyen hatása van a felújításnak/építésnek a település életére, illetve az intézmény/szintér látogatottságára.

Adatlapok és helyszíni megfigyelés útján 122 felújított és 23 új építésű művelődési háznál mértük fel az építkezéssel/átépítéssel kapcsolatos tapasztalatokat. Az eredményeket 3 szakmai napon mutattuk be (Budapest, Veszprém és Vasvár), 2010-ben az ország többi megyéje kerül sorra. A zárótanulmány megjelenése 2010 márciusában várható.

A közművelődés helyzetének alakulása a 2005-ös/2008-as OKM statisztika tükrében – kutatásvezető: Talata-Dudás Katalin

A területen zajló változások, a gazdasági helyzet romlása szükségessé tette a közművelődés helyzetének áttekintését. Az Intézet felkérésére a megyei intézetek elemezték saját megyéjük helyzetének alakulását a közművelődési statisztika adatai alapján. A Kutatási Főosztály a megyei elemzésekre támaszkodva készítette el az országos helyzetet, tendenciákat bemutató tanulmányát.

Az elemzés kiemelten foglalkozott azzal, hogy milyen az adatszolgáltatási hajlandóság a közművelődési szervezetek körében, s ez milyen hatással van az adatok megbízhatóságára. A módszertani kérdések mellett fontos téma volt az egyes működési formák elterjedtségének vizsgálata. Sajnos az elemzés – és egyéb tapasztalatok – alapján a területen a szervezetek szakmai és gazdasági önállósága jellemzően csökken. A közművelődési szakmai munkakörben foglalkoztatottakat vizsgálva a teljes munkaidős foglalkoztatás aránya csökken a részmunkaidőssel szemben, s a közalkalmazotti jogviszonyban dolgozóké is az egyéb formákkal összevetve. A tevékenységek közül az alkotó művelődési közösségek, a klubok, körök, szakkörök, tanfolyamok, képzések, ismeretterjesztés, kiállítások, műsorok, rendezvények esetében tapasztalható tendenciákat elemeztük (résztevők, ill. csoportok/közösségek száma, településnagyság szerinti kü-

lönbségek alakulása), továbbá a nemzeti, ill. etnikai kisebbségekkel foglalkozó szervezetek számának változását.

Az összefoglaló a SZÍN 2010. évi első számában, a megyei elemzések pedig ugyanezen szám CD-mellékletében jelennek meg.

Az „Én kis falum”, az MMIKL falusi public art pályázata és annak hatásvizsgálata – kutatásvezető: Lágler Péter

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL) az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával megvalósuló 2009. évi public art projektje keretében „Az én kis falum” elnevezéssel országos, nyílt pályázatot hirdetett public art munkák kistelepüléseken való megvalósítására.

A Lektorátus – a 2008-ban nagy szakmai és közönségérdeklődés mellett lebonyolított public art programja továbbfejlesztéseként – a 2009. évi projektjében célul tűzte ki a public art kistelepülési válfaja létrejöttének, a társadalmi nyilvánosság tereiben megvalósuló, kortárs, problémamegszólító művek falvakban való megjelenésének ösztönzését is.

A kiíró a pályázóktól a társadalmi nyilvánosság tereihez és azok problémáihoz kötődő, kötetlen műfajú, lehetőleg helyspecifikus és interaktív, de minden esetben kontextusfüggő, az adott közösséget vagy a társadalom egészét érintő kérdéseket tematizáló műveket várt. A 2009 őszen-telén megvalósult public art művek a kortárs művészet eszközeinek segítségével kíséreltek meg közérdeklődésre igényt formáló kérdéseket felvetni, a nem művészet-orientált közönségréteget a művek által teremtett szituációk révén elgondolkodtatni. Törekedtek a párbeszéd ösztönzésére, amelynek segítségével a helyi társadalom különböző szegmenseit véleményformálásra, és együttgondolkodásra ösztönözhetik.

A pályázók maguk választhatták ki és kérhették fel a települést, ahol a munkájukat meg kívánták valósítani. Ha az alkotók a települést megnyerték az ügynek, az önkormányzat támogató nyilatkozatát csatolva pályázhattak.

A pályázatra 43 érvényes pályamű érkezett be, a kuratórium³ által a második fordulóban megalkotásra kiválasztott pályaművek és megvalósulásuk ideje:

³A megvalósítandó műveket kiválasztó kuratórium névsora: **Angel Judit** művészettörténész, a Múcsarnok kurátora; **Boros Géza** művészettörténész, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Művészeti Főosztályának főosztályvezető-helyettese; **Kertész László** művészettörténész, a Lektorátus igazgatója (a pályázatkiíró képviselőjeként); **Készman József** művészettörténész, kurátor, a Múcsarnok produkciós vezetője; **Körösényi Tamás** szobrászművész, tanszékvezető docens (Magyar Képzőművészeti Egyetem); **Lágler Péter** kulturális antropológus, kutató, MMIKL Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya

Németh Róbert *Csocsó* (Karakó és Nemeskeresztúr, 2009. november 28.)

Szabó Ildikó – Tesch Katalin *Re-habilitáció* (Hegyhátszentmárton, 2009. október 30.)

Takács Szilvia *Marcal* (Karakó 2009. november 21.)

A public art műveket befogadó településeken a projektek zárásaként az MMIKL a Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya szakmai irányításával hatásvizsgálatot végzett. A kutatást Lágler Péter koordinálta.

A kutatás zárótanulmánya 2010 februárjában készül el.

A közművelődésre vonatkozó jogi szabályozás utólagos hatásvizsgálata

– kutatásvezető: G. Furulyás Katalin

A vizsgálat célja volt: az 1997. évi CXL-es törvény szabályozási hatásvizsgálatának elvégzése a 8001/2006. (I. 30.) IM tájékoztató figyelembevételével.

A vizsgálat főbb témaköreit a megbízó, az OKM Közművelődési Főosztályával egyeztetve alakítottuk ki.

- Települési önkormányzatok közművelődési rendeletei: meglétük, hiányuk
- A közművelődési megállapodások elterjedtsége, jellemzői
- A szakfelügyeleti vizsgálatok fogadtatása, hatásai
- A szakfelügyeleti jelentések adatlapjainak értékelése
- A Közművelődési Tanácsok megléte, működése
- A közművelődési intézményhálózat jellemzői
- A közművelődés finanszírozása

A vizsgálatot több lépcsőben, kvantitatív és kvalitatív módszerrel, valamint másodlagos elemzésekkel végeztük.

A kvantitatív vizsgálatok során:

1. a Regionális Közigazgatási Hivatalok munkatársainak segítségével és a rendelkezésre álló szakfelügyeleti jelentések dokumentációjának másodelemzésével feltártuk az ország összes településére kiterjedően a **közművelődési rendeletek meglétét vagy hiányát.**

2. az OKM **szakfelügyelete** által 2005–2007. év során felvett, a települések közművelődési feladatellátásáról szóló **jelentések kérdőíveinek, adatlapjainak számítógépes feldolgozása**, összesítése, elemzése készült el.

Kvalitatív vizsgálatok során terepmunkát végeztünk regionális koordinátorok irányításával.

A közművelődési rendeletek és a valóságos működés kapcsolatáról, a közművelődési megállapodások meglétéről, tartalmáról, a Közművelődési Tanácsok működéséről összesen 35 településen összesen 182 interjú készítettünk.

Az interjúalanyok a polgármesterek, jegyzők, művelődési ház/könyvtár-vezetők, civilszervezetek képviselői, a közművelődési tanácsok tagjai, illetve a települések fontos kulturális szereplői közül kerültek ki. A megfelelő interjúalanyok kiválasztásához nagy helyismeretre volt szükség, ezért helyi szakemberek irányították egy-egy régió munkáját.

Az interjúzás régióként átlagosan öt településen történt. A települések között szerepeltek olyanok, ahol megszülettek a közművelődési rendeletek, megállapodások, illetve működik, működött Közművelődési Tanács, és olyan települések is, ahol nem készült el a közművelődési rendelet, illetve nem kötöttek közművelődési megállapodást és nem működik KT. A különféle típusú településekhez természetesen eltérő interjú szám volt szükséges. Az interjúk strukturált interjúk, kötött vázlat alapján készültek.

A kvalitatív és a kvantitatív vizsgálat tapasztalatai, valamint a helyi szakemberek általános ismeretei alapján tematikus összefoglalókat készítettünk, melyek tartalmazzák a vizsgált témakörre vonatkozó jellemző megállapításokat, a feltárt esetleges hiányosságokat, valamint azt, hogy az érdekeltek milyen módosításokat javasolnak, a szaktörvény melyik pontját tartanák továbbfejlesztendőnek, esetleg elhagyhatónak?

A szintetizálás során: felhasználtuk Főosztályunk korábbi és párhuzamosan futó kutatásainak eredményeit is; „A közművelődési intézményhálózat fel térképezése” és a „Művelődés gazdaságtan” munkacímű kutatások témát érintő elemeit.

A kutatás eredményeit összefoglaló **zárótanulmány** 2009. augusztus 13-án az OKM Közművelődési Főosztályára leadásra került. Rövidesen sor kerül a Közművelődési Főosztály zárótanulmányt illető szakmai észrevételeinek egyeztető megbeszélésére.

A téma főbb eredményei bemutatásra kerültek a Közművelődési Szakértők éves tanácskozásán Szilvásváradon, Hajdúszoboszlón, a Népművelők Regionális Továbbképzési szakmai napján, illetve Egerváron, a Népművelők Regionális Továbbképzési szakmai napján.

„Az ünneplési szokások változása, a falunapok” című kutatás

– kutatásvezető: **G. Furulyás Katalin**

Ünneplési szokásaink folyamatosan átalakulóban vannak. Követve a társadalmi változásokat, a rendszerváltozás, a foglalkoztatás-struktúra új elemei, az életmód változása mind-mind külön-külön és együttesen is alakítják ünnepkultúránkat. A megváltozott társadalmi rend mindig új vagy felújított állami ünnepeket hozott létre, de átalakult a családok ünneplési rendje is. Szembeötlő ünnepeink szerkezetének új formája, más arányok megjelenése, bizonyos ünnepek látthatóságának, időbeli kiterjedésének újszerűsége. Bizonyos ünnepeket az állami hatalom alakított át, új ünnepei lettek a településeknek, más ünnepeket a kereskedelem generált, míg megint másokat az iskoláztatási szokások változása hozott létre. A kilencvenes évektől az egyházi ünnepek egészen más hangsúllyal szerepelnek, szerepelhetnek az ünnepek között.

Ha a települések kulturális eseménynaptárjait nézzük, a községeket bemutató honlapokat böngésszük, fel kell tűnjön, milyen jelentős helyet foglalnak el a falvaink életében a falunapok. A helyi és a regionális sajtót tanulmányozva szintén szembeötlő, milyen nagy fontosságot tulajdonítanak a falunapok eseményeinek, milyen szívesen számolnak be róluk, milyen nagy a közlési vágy, a megmutatás, a világgá kürtölés igénye velük kapcsolatban. A falunapok „szezonzájában” a regionális, a megyei napilapok kulturális eseményeket bemutató oldalait gyakorlatilag teljesen kitöltik a községek neves napjairól készült fényképes beszámolók, programleírások.

Vajon **mit jelent ez az ünnep a közösségek életében**, mivel magyarázható népszerűségük, a rendíthetetlen, időnként a lehetőségeket túlhaladó erőbedobás, az intenzív közösségi mozgás; vajon mi adja ennek a néhány napnak a kiemelt jelentőségét a közösség életében.

A kutatás alapján **a falunapok általános jellemzésén túl, ezek történeti vonatkozásait és szimbólumrendszerét** is szerettük volna leírni, felfejteni.

A vizsgálat során a résztvevő megfigyelés, az interjúelemzés, s a tartalom-elemzés módszereit alkalmaztuk. A résztvevő megfigyelésre egy településen került sor 1996. és 2009. között. Az interjús adatfelvétel (strukturált interjú módszer) 2006-ban folyt, 20 településen készült interjú a falunap szervezőivel. 2004–2009. között végeztük a települési weblapok (kb. 300 honlap) és a helyi sajtóanyagok tartomelemzését, a szakirodalom, dokumentumok feldolgozását, a fotóanyag összeállítását.

2009-ben került sor a témát érintő szakirodalom további feltárására, a zárótanulmány összeállítására.

A kutatás zárótanulmányának megjelenését az NKA Közművelődési Szakkollégiuma támogatja. A kötet 2010 márciusában készül el.

A témával kapcsolatban idén két előadásra került sor. (Örökség napok – Antrop Arte Alapítvány, Pest megye közművelődési szakembereinek és önkormányzati tisztségviselőinek 10. tanácskozása) A tanácskozást követően az előadásról szóló ismertető, illetve a zárótanulmány egy részlete megjelent a Pest Megyei Közművelődési Intézet lapjában. (Közművelődési Információk XVIII. évfolyam, 6. sz. 2009. december.)

A DOCTAE projekt

– projektvezető: Lipp Márta

A projekt neve a „**Development Of key Competencies of Training Antennas in Europe**” akronimje, amely kisugárzó hatású Európa tudatos felkészültséggel rendelkező oktatók – **Európai Képző Antennák** – kulcs kompetenciáinak fejlesztésével foglalkozik.

A projekt tevékenysége az Európai Unió oktatási és kulturális politikájának egyik fő prioritásához kapcsolódik, melynek célja a tanárok és oktatók kompetenciáit az európai kontextushoz és a globalizáció komplexitásához igazítani.

A projekt keretében a következő tevékenységek folynak:

1. Kutatás

a) Survey jellegű vizsgálat a legfrissebb európai uniós adatforrások és a résztvevő országok adatforrásai alapján a szakképző tanárok kompetenciájáról, kvalifikációjáról, az előzetes tudásuk beszámításának jogi szabályozásáról és gyakorlatáról. *Eredménye:* kézikönyv az európai uniós és a résztvevő országok jogi szabályozásáról, a különböző országok eltérő helyzetéről és gyakorlatairól.

b) Kérdőíves felmérés az érintett országokban a tanárok által szükségesnek tartott új kompetenciákról, illetve arról, hogy a megkérdezettek milyen mértékben birtokolják a szóban forgó új kompetenciákat. Magyarországon a kérdőíves felmérés kiegészül egy 250 fős közművelődési- és felnőttoktatási szakemberekből álló kontrollcsoport mintájával is. *Eredménye:* a kompetencia igények és a birtokolt kompetenciák országok közti összehasonlító elemzése, valamint Intézetünk részéről a közművelődési és a tanári szakmák közötti összehasonlító elemzés.

2. Az Európai Képző Antenna szakma meghatározása

a) A képesítés és követelményeinek leírása, melynek lényege, hogy az oktató képes legyen európai stratégiákat, eszközöket és információkat közvetíteni a tanulóknak, a kollégáknak és a döntéshozóknak számára.

b) A bizonyítvány meghatározása, referencia keret kialakítása a kompetencia sztenderdek országhatárokat átívelő elismerésének előmozdítására

3. Többynyelvű képzési terv és tananyag kifejlesztése és kipróbálása 2 fő területen: új kompetenciák, (interkulturális párbeszéd, állampolgári részvétel, tanulni tudás, interperszonális kapcsolatok, információs technológiák és média tudatosság, vállalkozói készségek), valamint az Európa tudatosság terén, aminek része az uniós intézmények, politikák, döntéshozói mechanizmusok ismerete és az uniós pénzügyi alapok igénybevételével kapcsolatos tudás.

A projekt a Lifelong Learning Program Leonardo da Vinci Network alprogram keretén belül folyik. Időtartama 30 hónap: 2007. okt. 1–2010. április 30.

Részletesebb információ és az elkészült tanulmányok megtalálhatók a projekt honlapján, www.doctae.eu. Egyelőre angol nyelven, április közepétől azonban minden résztvevő ország nyelvében, így magyarul is olvashatók lesznek.

A DOCTAE nem csak projekt, oktatási filozófia és hálózat is egyben. Tagjai képzési szakemberek. 10 országból vannak résztvevői, köztük hazánkban a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus.

A falusi lakosság szabadidős és művelődési szokásainak változása falun

– kutatásvezető: Lipp Márta

A longitudinális kutatás a vidéki közművelődési lehetőségek és a lakosság kulturális magatartása közötti összefüggéseket vizsgálta két időpontban (2004 és 2007).

Célja szerint a trendvizsgálatok körébe tartozik, melyek egy nagyobb népességben időben bekövetkezett változást tanulmányoznak, ugyanazt a problémát, ugyanazon a mintán, de nem azonos személyekkel.

Az adatfelvétel mindkét esetben ugyanazon az 5 településen történt, falvanként arányosan kialakított életkor szerinti rétegzett mintán a 16 és 75 év feletti lakosság körében. Mindkét esetben kérdőíves módszert alkalmaztunk, az alapvizsgálatnál bővebb, a szociológiai háttérrel, az összefüggéseket és az értelmezéseket gazdagabban adathozható kérdőívvel, melyet kérdezőbiztosok vettek fel. A követéses vizsgálatnál az alapkérdőívvel átvett blokkokat tartalmazó önkitöltős kérdőívet használtuk. Az önkitöltős kérdőívek esetében a közművelődéssel kapcsolatos attitűdökre, az érdeklődésre és a szabadidős tevékenységekre vonatkozó kérdéscsoportokra koncentráltunk.

Főbb eredmények:

Ami nem változott: A művelődési ház léte falun közügy, a lakosság 4/5-e számára nagyon fontos, hogy legyen. A program alapú közművelődés képzetéhez kevésbé tapadnak érzelmek, mint az épületben megfogalmazódó, intézményként megjelenő közművelődéshez.

Az elmozdulások fő jellemzői: Az elvárások a közösségi intézmény jellegtől a megbízható szolgáltatást nyújtó professzionális kulturális intézmény irányába mozdulnak el. A közművelődési igények egyre inkább individuálisan, differenciáltan és a szakszerűséget értékelő módon jelentkeznek, melyben az érdeklődés és a minőség iránti igény növekvő szerepet kap. A három év alatt nőtt a modernebb, nagyobb elmélyülést igénylő tevékenységek népszerűségének aránya, és a közművelődés korszerűsödésével kapcsolatos lakossági elvárások a minőség irányába mozdultak el. Ugyanakkor a szabadidős tevékenységek sivár és egyhangú valósága messze elmarad a progresszív elvárás rendszertől, amely egy individualizáltabb, az érdeklődés sokszínűségére reflektálni tudó professzionális intézményes közművelődés képét vetíti előre. Ez egyelőre kirívó ellentétben áll a gyakorlatban megmutatkozó szabadidős készségekkel.

Megjelent tanulmányok:

Lipp M.: A lakosság közművelődéssel kapcsolatos elvárásainak változása az elmúlt három évben falun. Szín 1/13, 40–49p.

Lipp M.: A szabadidős szokások változása. Szín 2/13 63–72p.

Az összehasonlító elemzésből könyv készül 2010-ben.

Érdeklődéskutatás

– kutatásvezető: Lipp Márta

A kutatás a 2007-ban felvett „A falusi lakosság szabadidős- és művelődési szokásainak változása falun” című longitudinális vizsgálat kérdőíves eredményeire épül. Ugyanezekben a falvakban – 2008–2009-ben – strukturált mélyinterjúkat készítettünk az egyén érdeklődés történetéről, eddig összesen 32 db-ot, elosztva a települések, nemek és korcsoportok között. Az érdeklődési körrel rendelkező és nem rendelkező interjúalanyok szintén arányosan szerepelnek a mintában.

A kutatás **célja**, hogy kísérletet tegyen a személyiségre jellemző érdeklődés-profilok olyan alapvető dimenzióinak megkeresésére, ami tovább vezethet egy differenciáltabb megközelítést lehetővé tevő érdeklődés-mátrix kialakításá-

hoz. Miután két egymásra épülő kutatásról van szó, távolabbi szakmai célunk is kettős:

1. Hogy ráépítve segítséget tudjunk nyújtani a települések közművelődési programjainak tervezéséhez, azért hogy közelebb kerüljenek a helyben elérhető közművelődési lehetőségek és a lakossági igények.

2. Hogy egy intenzív, mélyinterjú érdeklődéskutatásra alapozva el tudjunk készíteni egy alkalmazott közművelődés-pedagógiai szakanyagot, ami segít felkészülni a helyi szakembereknek, hogy a településen élők érdeklődését inspirálják és szakszerűen egyengessék. Mindkét kutatás legfőbb tanulsága, hogy ez elementárisan felmerülő igény a falusi lakosság körében.

Munkánk az érdeklődést az egyedi személyiség szempontjából vizsgálja. Nem az érdeklődésfajták, hanem a jellegzetes érdeklődésprofilok megismerésére irányul. Elemzési egységünk tehát nem az egyes érdeklődés, hanem az egyénre jellemző „érdeklődések”. Ennek megközelítéséhez nem alkalmas a szokásos tárgyi irányok szerinti kategorizálás, hanem az érdeklődésnek a személyiség fejlődéssel összefüggő fő vonásait, típusos központi magját igyekszünk megragadni.

Főbb eredmények:

1. A saját érdeklődési kör megléte vagy hiánya: Falun átlagosan az emberek felének nincs saját érdeklődési köre. Az eredményeink azt igazolják, hogy az érdeklődési kör pusztán megléte önmagában is komoly konzekvenciákat hordoz a kulturális magatartásra nézve pozitív értelemben.

2. Az érdeklődés jellegzetességei: Ma falun minél szellemibb egy érdeklődés, annál kisebb mértékben talál magának utat, hogy cselekvésekben és célirányosan megnyilvánuljon. A szabadidős tevékenységek köré épülő érdeklődéshez változatosabb és következetesebb kulturális magatartás társul. A szellemibb beállítottságú érdeklődések viszont alig nyilvánulnak meg kulturális tevékenységekben. Ezek vagy túlságosan nyitottak és rendezőelv nélküliek, vagy homogének ugyan, de kizárólagosak. Mind a kettő kulturális tanácstalanságot és bizonytalanságot tükröz, és szakszerű segítőt igényelne.

Megjelent tanulmány:

Lipp M.: Kísérlet az érdeklődés értelmezési kereteinek kialakítására öt faluban történt kutatás alapján. Szín 14/4 85–96p.

Az érdeklődéskutatásból könyv készül 2010-ben.

DÓRI ÉVA

Az amatőr alkotóművészet kiemelkedő eseményei 2009-ben

Az MMIKL Művészeti Programok Főosztályán a képző- és iparművészeti szakterületen folyó munka 2009-ben fokozott intenzitással zajlott. Köszönhető volt ez a XX. Amator Artium, azaz „a művészet szerelmesei” Országos Képző- és Iparművészeti Kiállítás záróeseményeként megrendezett Esszencia Tárlatnak és a hozzá kapcsolódó „Esszencia” Vizualis Konferenciának, de máris folytathatnám az új kezdeményezésként hirdetett I. Expresszió Alkotótábor megrendezésével, vagy az MMIKL Képzőművészeti Szabadegyetemi programok országos indításával.

Jelen írásomban a képzőművészet szakterületén végzett egyéves munkánk eredményeit szeretném közzétenni. (A többes szám itt a megyei partnerintézményeinkben dolgozó kollégáinkat jelenti, ők azok, akik tapasztalatukkal és önzetlen ténykedésükkel lendítették előre közös sikereinket.)

ESSZENCIA TÁRLAT

A XX. Amator Artium Országos Képző- és Iparművészeti Kiállítás csúcspontjaként 2009. május 8-án nyílt az **Esszencia Tárlat**, amely immár huszadik alkalommal szólította országos megmérettetésre hazánk nem hivatásos képzőművészeti alkotóit.

Intézetünk 60 éve gondozza az amatőr művészek tevékenységét. A patronáló munka kiemelkedő programja a háromévente meghirdetett verseny, melyre most országszerte több mint 4000 alkotást neveztek be. A megyei előválogatókat követően Budapesten csaknem 400 munkát zsűriztünk, és a Vajdahunyad várban rendezett Esszencia Tárlaton 241 alkotótól 287 művet mutattunk be.

Esszencia Tárlat díjátadó – újdonságok

A XX. Amator Artium Kiállítás **Esszencia Tárlatának** megnyitó- és díjátadó ünnepségén mintegy 1000 fős vendégsereg előtt ünnepeltük a nem hivatásos alkotóművészek legjobbjait. A mára hagyományosan ez alkalomból kiosztott

kategóriadíjak mellett a jubileumi tárlat alkalmával szakmai díjak átadására is sor került.

Ezzel a díjjal azokat a kollégákat kívánjuk elismerni, akik az Amator Artium megyei tárlatainak megszervezésében a legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtják. A kitüntetést egy közművelődési intézmény valamint egy, a vizuális területen eredményesen dolgozó szakember kaphatja. Az intézményi díjjal elsőként a Pest Megyei Közművelődési Intézet munkáját, az egyéni dicsérettel pedig Husz Kata, a Komárom-Esztergom megyei Kuny Domonkos Megyei Múzeum munkatársának közművelődési szakmai tevékenységét ismertük el.

Esszencia Tárlat

„Esszencia” Vizuális Konferencia

A kiállítás-megnyitót megelőzően, de a témához szorosan kapcsolódóan május 8-ára tanácskozást hirdettünk „Esszencia” Vizuális Konferencia címmel. Az amatőr alkotóművészeti szakterület képviselőinek, segítőinek és támogatóinak értekezése a nem hivatásos képző- és iparművészek képzési és bemutatkozási lehetőségeinek ismertetése köré szerveződött.

A konferencián 130 szakember és érdeklődő jelenlétében számos példaértékű kezdeményezésről tartottak értékes beszámolót előadónk.

„Esszencia” Vizuális Konferencia

Elsőként **Papné Kovács Éva**, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet munkatársa a Salgótarjánban csaknem két évtizede működő **Képzőművészeti szabadegyetem** történetét, eredményeit és hozadékait ismertette. A programot a megyében élő amatőr alkotók több fórumon is megfogalmazott igénye hozta létre, miszerint folyamatos képzési-továbbképzési alkalmakat szerettek volna. Az 1990-ben megrendezett első szabadegyetem helyszínei az idők során bár változtak, a részvételi aktivitás mindvégig egyenletes maradt. Az elméleti foglalkozások nem csak az alkotókörök számára kínálnak hasznos művészettörténeti, esztétikai, műelemzési ismereteket. A 30 fős törzsközönségben a nem hivatásos képzőművészek mellett a program rendszeres látogatói pedagógusok, óvónők, középiskolai diákok és a művészet iránt érdeklődő laikusok is. Eddig 84 előadást tartottak, sok esetben több mint 80 fő résztvevővel.

A kezdeményezés sikerét a csaknem két évtized, a résztvevők összetétele, száma is méltán alátámasztja. A pályázati és támogatói forrásból működtetett szabadegyetem mára a város egyik legnépszerűbb szellemi műhelyévé lett.

A **Budapesti Művelődési Központ** az egyik legválasztékosabb programcsomagot kínálja a fővárosi amatőr alkotók részére. A BMK kiváló kezdeményezéseit Vadócz Zsuzsanna művészeti osztályvezető mutatta be a konferenciának.

Az intézmény 25 éve rendezi a Vizuális Művészeti Hónapot, amely az alkotóknak pályázati úton nyújtja a nyilvános bemutatkozás lehetőségét. A megmérettetésen átlagosan 300 művész vesz részt. A pályaművek szakmai elemzése

iránti igény erősödésével ma már havonta egy alkalommal nyilvános képzőművészeti konzultációt is hirdetnek, ahova az alkotók elhozhatják munkáikat, és Bálványos Huba valamint Fiók László képzőművész vezetésével hallgathatnak építő kritikákat és hasznos technikai tanácsokat.

A gyakorlati ismeretek gyarapítását szolgálja a *Képzőművészeti mesterkurzus*, ami kéthavonta egyszer kétnapos intenzív elméleti és gyakorlati képzést nyújt a vizuális művészetek iránt érdeklődők számára. Kompozícióelméletről, az alak és környezetének kapcsolatairól, színtanról, esztétikáról szerezhetnek a hallgatók mindennapi gyakorlatban is alkalmazható ismereteket.

Szélesebb művészettörténeti és művészetelméleti képzést nyújtanak a Bálványos Huba vezette Művészet Közelről és a Ludmann Mihály művészettörténész vezette Szabadegyetemi programok. A *Művészet Közelről* című előadásorozat esztétikai megközelítésből vizsgálja az alkotóművészeti jelenségeket, produktumokat, míg a szabadegyetem művészettörténeti és történelmi megközelítéssel különböző korok jellemző művészeti jelenségeit taglalja.

2008-ban művészeti vásárok szervezésével is segítették az amatőr alkotók nyilvános bemutatkozását. A *BAK galéria* létrehozása ezen nyilvános művészeti vásárok nyomán született. Ez virtuális galéria, amit a BMK működtet nem hivatásos képzőművészek számára.

A *galeria.bmknet.hu* című honlapon az intézmény minden vizuális művészeti kezdeményezéséről, programjáról hasznos információkat közvetít. Elérhetőségük: www.bmknet.hu vagy a <http://galeria.bmknet.hu>.

Az **Országos Képző- és Iparművészek Társasága** tevékenységét Schéffer Anna, az egyesület elnöke mutatta be. A szervezet az egyetlen olyan országos hatókörű civil kezdeményezés, amely mintegy 400 fős tagságával a professzionális és az autodidakta alkotók számára közösségi és információs háttérrel nyújt. Rendszeresen szerveznek kiállításokat és tematikus festőversenyeket. A tagok nagyszámú jelentkezése mellett évente egy-egy katalógus elkészítésére is vállalkoznak (www.okit.hu).

Asztalosné Kocsis Enikő, a **martfői Városi Művelődési Központ és Könyvtár** igazgatója a Jász-Nagykun-Szolnok megyében évente megszervezett Amatőr Tárlat eredményeiről számolt be. A megyei közművelődési intézet segítségével minden évben megszólítják a térségben élő nem hivatásos alkotóművészeket. A Martfői Városi Művelődési Központ, mint befogadó intézmény ad helyet a kiállításoknak. A rendszeres bemutatkozási lehetőséghez vizuális művészeti előadások is kapcsolódnak, melyek a művészek nyilvánosságát és szakmai fejlődését segítik. Az amatőr tárlatok hozadéka továbbá, hogy általuk lehetővé vált az alkotókkal a folyamatos kapcsolatfenntartás.

A „**Művészetek Megyéje**” **Zala-Pannon Nemzetközi alkotótáborok** program bemutatását a zalaegerszegi Keresztury Dezső ÁMK munkatársai,

Prokné Tirner Gyöngyi és Nemes László programvezetők vállalták. A több évre visszatekintő, mára a határainkon is túlmutató alkotóművészeti kezdeményezés szervezőitől azokra a finanszírozási problémákra is megoldást láthattunk, amelyek sok esetben már a tervezési fázisban ellehetetlenítenek egy rendezvényt.

Zalában a megye településeinek első embereit kérték meg arra, hogy fogadjanak be egy-egy alkotóművészt a program idejére és gondoskodjanak vendéglátásukról, a főszervezők pedig a közös szakmai programok koordinálásával foglalatoskodnak. Így a megye különböző települései is bekapcsolódtak a nemzetközivé vált projektbe, ahol a hozzánk érkező művészek – amatőrök és profik – együtt is dolgozhattak. Ehhez az egyedülálló kezdeményezéshez Nemes László festőművész hozzáfűzte, hogy az egész szakmának ideje átgondolni, hogy miként lehetne a jövőben a nem hivatásosok számára szélesebb körben is megteremteni a professzionális alkotókkal való együttműködést és a közös munka lehetőségét.

A **Pest Megyei Közművelődési Intézet** főtanácsosa, Gaál Anna az intézmény amatőr művészeti programjait ismertette. A Pest Megyei Közművelődési Intézet szorosan kapcsolódik az Amator Artium felhívásához. A háromévente meghirdetett verseny Pest megyei kiállításait több helyszínen is megrendezik, és a program jelentőségét egy színes, a tárlaton szereplő alkotásokat bemutató album kiadásával erősítik.

Az intézmény fontosnak tartja az amatőr alkotók szakmai képzését, ezért a megyében már három településen tartottak vizuális művészeti képzéseket, elméleti és gyakorlati foglalkozásokat. Jelenleg Budapesten és Nagymaroson zajlik kilenc hónapos képzési sorozat, amelyre havonta egy alkalommal várják a megyében élő nem hivatásos művészeket.

Az intézmény nyaranta a Tolna megyei Szálkán szervezi meg alkotótáborát, melynek népszerűsége évről évre növekszik.

Az első civil kezdeményezéssel életre hívott amatőr művészeti galéria létrehozásáról és működéséről Jeszenyi Mihályné számolt be a konferencia résztvevői számára. A **Tiszaföldvári Galéria** országos viszonylatban is példaértékű kezdeményezés. A teljesen lakossági akcióként felújított és működtetett kiállítóter a település közművelődési programjainak egyik motorjaként működik.

A város főutcáján álló régi épület hasznosítását két éve javasolta egy képzőművészetet kedvelő kis közösség. A település anyagi eszközök hiányában az erősen felújítandó épületet – hosszas tárgyalásokat követően – renoválásért cserébe átadta a ma már Tiszaföldvári Képzőművész Alkotók Köre néven bejegyzésre került egyesület tagsága számára.

A galériában rendszeresen szerveznek kiállításokat mind a csoport, mind meghívott egyéni alkotók részére. A megnyitókön nem ritka, hogy 150 vendéget köszönhetnek, amely szám önmagáért beszél. Az alkotóközösség rendszeresen

szerepel a Jász-Nagykun-Szolnok megyei őszi tárlaton, és a Városi Művelődési Központ támogatásával gyakran szerveznek képzéseket, ahol szakmai tudásukat gyarapíthatják.

Angyal László, az AKT egyesület vezetője az **Amatőr Képző- és Iparművészek Hajdú-Bihar megyei Egyesületének** munkájáról számolt be. Előadásának címe Keresztutak (Kohézió egy amatőr (?) képzőművészeti csoportban) is sokatmondó utalás lehet az alkotóközösségek sajátos életére.

Az AKT tagjai számára 1994 óta folyamatosan lehetővé teszi az önképzést, a bemutatkozást és a szellemi műhelymunkát. A közösségi lét alapjait a személyes kapcsolatok, a forrásteremtés és az érdekérvényesítés jelentik. Az egyesületi tagságban professzionális és amatőr alkotók egyaránt közösségre leltek. Tematikus tárlatokat és nyári táborokat szerveznek, ez utóbbiakat felkészítő – továbbképző jelleggel. Munkájuk sokszor átível a megye határain is, regionális és nemzetközi kapcsolataik révén az egyesület tagjai más kiállításokon is bemutatkozási alkalmakat nyernek. A szervezet remek sajtókapcsolatai útján programjaival folyamatosan jelen van a térségi médiákban is.

Angyal László előadásában választ kaphattunk arra a kérdéskörre is, hogy az alkotóközösségek életében milyen motivációk és közösségi rendezvények képesek fenntartani a folyamatos, évtizedekben mérhető, eredményes működést.

A konferencia zárásaként a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus e szakterületen szerzett tapasztalatairól és új kezdeményezéseiről tájékozódhattak a résztvevők, melyeket írásom további részében, mára időszerű tartalmakkal is bővítve ismertetek.

Új honlap – amart.hu

Az Esszencia Tárlatra készült el a www.amart.hu honlap, melyet a jubileumi XX. Amator Artium programhoz kapcsolódóan hozott létre az MMIKL Művészeti Programok Főosztálya. A weblapon megtekinthetők a megyei kiállításokon bemutatott művek – mintegy 1600(!) alkotás –, a zsűri-jegyzőkönyvek összesítői, eredménylisták, a megyékben működő alkotócsoportok adatai, továbbá a programban részt vett szakértők témához kapcsolódó írásai.

Utazó Esszencia. Az Esszencia Tárlat szervezése során merült fel egy utazó kiállítás gondolata. Hatalmas, mintegy másfél éves munka fekszik az Esszencia Tárlat létrehozásában, ezért szerettük volna az országban minél több helyen bemutatni az amatőr alkotóművészek értékteremtő tevékenységét, amivel több célunk is volt. Egyrészt szerettük volna a tárlatlátogatókkal közelebről is megismertetni az amatőr művészek tevékenységét, másrészt követendő példákkal és elérhető célokkal kívántuk motiválni az alkotókat és leendő pályázóinkat. Az országos tárlatból 68 alkotást válogattunk ki, melyek elsősorban műfaji és tech-

nikai típusművekként foglalhatók össze. A programban nagy szerepet szántunk az ismeretterjesztésnek is, ezért a kiállításokhoz ingyenes tárlatvezetést nyújtunk. Miután néhány vidéki kollégával beszélünk az ötletről, hamarosan 15 helyszín jelentkezett az **Utazó Esszencia Kiállítás** fogadására. Elsőként július–augusztus hónapokban Balatonbogláron, a Kék és a Vörös Kápolnáknban rendeztük be a válogatott műveket. (Elfogulatlanul mondhatom, hogy csodálatos és felemelő élmény volt a kiválasztott művek együttes látványa.) Második tárlatunkat Kiskunfélegyházán, a harmadikat Tamásiban nyitottuk meg. A kiállítás 2010-re Debrecen, Nagykanizsa, Vác, Pásztó, Kaposvár, Tiszaföldvár, Budapest, Miskolc, Nagyatád, Pécs, Kalocsa és Gyöngyös városaiban talált befogadásra.

Esszencia Tárlat

MMIKL Képzőművészeti Szabadegyetem

A májusi konferenciánkon ismertettük azt a 16 művészeti témakör köré szerveződő elméleti előadás-sorozatot is, mely a zsűrizéseket követő konzultációkon tapasztalt hiányokra reflektálva született. A foglalkozások az esztétikai, színtani, kompozícióelméleti és installációs ismeretektől, a képzőművészeti műfajokon keresztül, a művészeti technikákig azokat a témákat taglalja, amelyek a

nem hivatásos alkotók gyakorlati munkájában is megmutatkoznak. A komplex program kifejezetten gyakorló alkotók részére nyújt hasznos, könyvekből el nem sajátítható ismereteket. Az elméleti előadások mellett a résztvevő alkotóknak lehetőségük van, hogy megmutassák újabb munkáikat, és azokról véleményt kérjenek. A program kísérleti szakaszában fél éven át Kiskunfélegyházán talált befogadásra, ahol sok tapasztalatot is szereztünk a résztvevőktől.

Expresszió alkotótábor

A „művészet szerelmesei” program kapcsán az országot járva egyre nagyobb igény mutatkozott olyan nyári képzés iránt, ahol az alkotók intenzíven sajátíthatnák el a vizualitás értékrendszerét. Kisebb tájékozódást követően láthattuk, hogy a számos, hazánkban működő alkotótelep többségében az önálló alkotómunkára vagy a stúdium-szerű tanulásra koncentrálnak. Ennek jegyében új táborozási lehetőséget kívántunk teremteni művészeink részére. Nyilvánvaló, hogy a rajztanulásra épülő tematika az amatőrök esetében nem jelenthet megoldást, tekintettel arra, hogy az akadémiai képzést és a több évtizednyi gyakorlatot nem pótolhatjuk. A megvalósult, *Expresszió* elnevezésű táborunk mottója is erre utalt: „*Nem ábrázolni tanulunk, hanem ábrázolva kifejezni*”. Ennek jegyében az MMIKL nyári alkotótáborát, Bálványos Huba szakmai vezetésével, 8 napos képzésként hirdettük meg. A 22 résztvevő vállalva a napi 12 órás munkát, a tárgyi-, emberi- és természeti témák kifejező megjelenítéseivel ismerkedhetett. A napi gyakorlatokat konzultáció követte, ahol az elkészült műveket elemeztük, a felmerült problémákhoz kapcsolódóan esténként előadásokat tartottunk. Különösen fontos, hogy módszerünk nem életkorhoz és művészi tapasztalatokhoz igazodik, hanem olyan szemléletet tükröz, amellyel az alkotók létező világunkból merítve, saját gondolataikat tudják hiteles képpé formálni.

A tábor során, a résztvevők javaslatára megfogalmazódott egy rendszeres, párhuzamos elméleti és gyakorlati kurzus lehetősége, ami néhány hét alatt szerencsésen realizálódott is.

Expresszió Alkotótábor

MMIKL Képzőművészeti szabadegyetem elméleti és gyakorlati program

Mint azt az előzőekben ismertettük, a Pest Megyei Közművelődési Intézetben és a Budapesti Művelődési Központban évek óta sikerrel működik a nem hivatásos alkotók számára olyan képzési program, amelyet modellként használva tíz részes, havonta egy alkalommal szervezett tanfolyamot indítottunk országos hatáskörben.

Az MMIKL-ben 2009 szeptemberében meghirdetett kurzusunkra Hajdú-Bihar, Tolna, Baranya, Békés, Zala, Győr-Moson-Sopron, Bács-Kiskun, Csongrád, Heves, Fejér és Veszprém megyékből érkeztek hallgatók, 30 fős csoportokban. Komárom-Esztergom megyében, Tatán, a nagy érdeklődésnek köszönhetően 25 résztvevővel önálló programot indítottunk. Az alkalmanként 8 órás elfoglaltság minden várakozásunkat felülmúlva óriási érdeklődésre tart számot.

Az MMIKL Művészeti Programok Főosztálya bízik abban, hogy az amatőr alkotóművészet területén a megyei közművelődési intézmények mintaértékű kezdeményezései, az MMIKL által koordinált, vidéki helyszíneken is beindított központi ismeretterjesztő előadásorozat és a gyakorlati képzések a 2011-ben esedékes XXI. Amator Artium azaz „*a művészet szerelmesei*” Országos Képző-

és Iparművészeti Kiállítás egykori és leendő pályázóinak eredményes szakmai támogatást jelentenek.

Munkánkkal a nem hivatásos alkotóknak olyan hiánypótló segítséget kívánunk nyújtani, amely értékteremtő alkotói tevékenységükhöz nélkülözhetetlen. Művészeti sikereikhez eszközül mi elsősorban a tanulás lehetőségét kínáljuk, hogy az alkotás folyamata ne csak szabadidős elfoglaltság, hanem önmaguk és mások számára is örömteli, élményt adó tevékenység legyen.

Expresszió Alkotótábor

BÁLVÁNYOS HUBA

Sokan vannak alkotó emberek

Sokan vannak alkotó emberek az országban. Ezek között is sokan vannak, akik a vizuális alkotások világában találják meg az alkotás-önalkotás terepeit. Van-
nak, akik egy s más létfenntartó munka mellett keresnek, s találnak időt erre, de
vannak, akiknek ezt ki kell böjtölniük a nyugdíjig. Ám vannak, akik nyugdíj
után – előzmények nélkül – éppenséggel ebben találják meg életük tartalmas
folytatásának esélyét. Még akkor is, ha a családdal, az unokákkal igen csak
adódnak újabb tennivalók. Azonban lévén ezek afféle emberszabású „házi”
feladatok, a lelki egészséget inkább karban tartják, s nem rombolják, mint azok
az elidegenedett, taposómalom-szerű kereső foglalkozások, amelyekről a nyug-
díj megszabadította őket. A kérdés itt az, hogy valójában mit is nyújt az alkotás,
hogy mi az alkotás örömeinek a titka (ha titok egyáltalán)? Minden valószínűség
szerint az, hogy önmagára talál benne az ember.

Még akkor is önkifejezéssé lesz ez a tevékenység, ha a festés, szoborfaragás
eleinte maga is csak afféle kézimunka, örömszórás, mint a hímzés, barká-
csolás, kötés, horgolás, varrás, és más, amelyek családi, baráti körben inkább
találnak elfogadásra. Mert van gyakorlati funkciójuk, ami által hasznosulnak is
a mindennapi életben. Nem úgy, mint például egy festmény. Ám látjuk, tapasztal-
juk, tudjuk, hogy a létrehozó-alkotó tevékenység nem létezhet alanyának
szubjektumán kívül. Az alkotás egyre inkább egyedi jelleget ölt, s mint ilyen,
kezd kijönni a technika meghatározta formai sémákból, s kezdi magán viselni
alkotójának arculatát. Másoktól megkülönböztetetten saját énjét látja maga is
a keze alatt születő alkotásban a nélkül, hogy erre tudatosan törekedett volna.
Készségeinek, képességeinek gyarapodása, világlátásának (szemléletének) dif-
ferenciálódása az alkotásban valójában énalakítás. Alkotásával azonosul, szíve-
sen vagy szemérmesen, de megmutatja vele magát másoknak, és így olyan kap-
csolatokra talál, amelyekben ő lehet ő.

Nem exhibicionizmus, ha ezt az énmegmutatást az is keresi, s erre ebben az
individuális alkotó tevékenységben az is rátalál, akinek nem hogy tisztos polgári
foglalkozása van, de esetleg abban megtalálta hivatását is, például pedagógus.
Az lehet a magyarázat, hogy más hivatásszerű tevékenységek java team munka.

A csoporttevékenységben óhatatlan, hogy a személyiség alkotó önmegvalósításának korlátot jelent, de legalább is keretet szab a kollektív szubjektivitás. Ezért ebben is megteremhetnek az önalkotás individuális motivációi. Megteremhet az én felmutatásának igénye még akkor is, ha öntudattal számon tarthatjuk, és mások is számon tarthatják, hogy a kollektív alkotásban mi volt a mi részünk.

Azért kell számba vennünk az indítékokat, hogy meglássuk, megláttassuk bennük azt a természetes diszponáltságot, amiből a művészet, a művész születni szokott. Azért, hogy innét nézve felejtsük végre el az alkotások között a minőségen túl minden más különbségtevést. Minden diszkriminációt, amik mögött nem lehet nem látni bizonyos minden más érték rovására érvényesülni akaró érdekszférákat. Nem csak a művészeti minősítésben, de már a közbeszédben is permanens értékszavar, hogy a „profi” szó és fogalom minőségjelző. Vele szemben pedig az ami nem „profi”, az nem minőségi, azaz amatőr. Ez ma már éppolyan leminősítő, mint a dilettáns. Bizonyoság rá, hogy a dilettáns szó és fogalom kiveszőben van.

Ha tehát felismerjük a természetes diszponáltságot az önkifejezésre, akkor dolgunk van: nem a „művésszé válást” kell segítenünk, hanem az alkotást. „Művésszé válni” egzisztenciális kérdés. Alkotni, alkotóvá válni – és ilyen értelemben művésszé, – az másféle feltételrendszer, mint a profizmusban. Aki abból akar megélni, az maga tegyen érte, ugyanis egyáltalán nem biztos, hogy az érték az, ami piacképes. Ha mi az érték mellett bábáskodunk, ha az öntevékeny alkotók alkotásaira figyelünk, akkor a természetesnek tekinthető önkifejezési igények kielégítésének még természetes folyamatában kapcsolódhatunk.

Hogy ez a kapcsolódás mit jelent? Mit jelent pszichológiai, pedagógiai, szociológiai, esztétikai, egyszóval emberi értelemben? Tanuljuk.

Tanulnunk kell, mert át kell rá állnunk. Nem akarhatjuk követni az intézményes bábáskodás korábbi formáit. Ha látjuk a fehér botját, még ne akarjuk átvezetni a vakot a túloldalra csak azért, mert ott van az Operaház. Talán még meg is köszöni, pedig másféle tartott. Az amatőrök efféle főiskoláját nyújtotta korábban is a Magyar Művelődési Intézet (és jogelődjei), amikor hellyel-közzel megállt az a feltételezés, hogy a művészképzés állami intézményei a modernség tekintetében tévesztésben vannak. Formálódtak itt jó művészek, s persze ott is. De mi lett az „amatőrökkel”? Akik sokan voltak és vannak, s nem ábrándoztak, és most sem ábrándoznak Kossuth-díjról. Közvetlenebb álmuk van: a kielégülést hozó, kielégülést nyújtó alkotás.

A művészet ott van, ahol az alkotásnak van belső fedezete. Ez messze nem minden, de a művészetpedagógiának abban kell mindenekelőtt segítséget nyújtani, hogy az alkotó önmagát kövesse, s ne a trendeket. Bármiféle stílárius utánzás őt saját magából forgatná ki. A művészetből lehet és kell tanulni, ám erre ne az érvényesülés aktuális stílusirányzatai adjanak inspirációt. Hogy mennyire a

belső nyújt fedezetet a kifejezés személyességére, arra a naiv művészet a példa. A bensőből fakadó kifejezés az oka, hogy itt még a tanulatlanság is jó értelmet kap. Ez a másféleség – az érték, a kifejezés hitelét tekintve – versenyképes a tanultság értékeivel is. Aki naiv művész, annak tehát nem a művészeti okítás, hanem a feltételek segítése jelent támogatást. Azért, hogy az élményvilágából fakadó belső inspirációk szabadon kibontakozhassanak.

Az önképző alkotók segítése pedig azt a hallgatólagos elvárást fogalmazza meg a támogatók felé, hogy bizony menjenek be azokba az ízlés-utcákba, amelyekben az alkotók szocializálódnak. Ez korántsem kíván nagy erőfeszítést.

Ha ugyanis körülnéz az ember a művészet világában, egy furcsa paradoxonnal találkozunk. A professzionista művészek (a profik), akik pedig ebből élnek, avagy élnének meg, többnyire kerülnek a szépség közmegegyezészerűen elterjedt formáit. (Pedig piaca annak volna. Lásd a devalválódott elemekkel élő giccs széles plázakínálatát.) A közmegegyezéses eszközökkel formált valódi szépségelemekhez ma inkább az amatőrök vonzódnak. Ami pedig a közízlésben élő művészeti szépségelemeket illeti, azokat a korábbi művészet termelte ki, s ez maga is sokféleség. Még témában is. Van a hagyományban is tájkép, van csendélet, virágcsendélet, portré és más, ami témaként mintául kínálkozhatnak. Ám szép számmal akadnak alkotások, amelyek áttételesen, például a táj témaelemeinek jelentéseivel az alkotó belső világáról szólnak. Elmondható ez ugyanígy például a virág témákról is. Azaz terelődhet, van módja annak, hogyan terelhetjük az önképzést a személyesség, a saját élményvilág kifejezése felé ebben az amatőrök körében számosságukat tekintve legelterjedtebb témákban is.

A képi szemlélet differenciálódását a pusztá szemlélődés nem képes olyan hatékonysággal segíteni, mint a műveleti imitációk. Műalkotások formai-nyelvi anyaga inkább válik belsőleg esztétikai-nyelvi képzetekké, ha a mintául választott alkotót pszichológiai értelemben magunk is lekövetjük, ha magunk is keresztlmegyünk az alkotó folyamat bizonyos szemléleti-lelki fázisain. Sőt, indirekt átélést indukálhat, ha az imitációban feldolgozott és megértett formai anyagot itt-ott, ilyen-olyan értelemben megváltoztatjuk. A különbségből kiteljesedhet az eredeti megértése, miközben elválnak, hogy ráérezzünk-e az érzelmi-tartalmi jelentés megváltozásaira. Elválnak, hogy ebből mi az, ami nálunk belsőleg hiteleződik, s mi az, ami nem. A kimenet így kettős értelemben is eredményes lehet. A művészeti-képi nyelvezet újabb elemeinek megismerése egyfelől, másfelől az elsajátítás szelektivitása tekintetben, hogy mi is az, amiben én lehetek én.

El kell fogadnunk, hogy a művészi önmegvalósítás csak sajátta honosított nyelvi elemekkel lehetséges. Az ügyes, esetleg csak technikai tanulásra korlátozó másolással az alany kívül maradhat önmagán. Ilyenek tudatában a partneri segítség részünkről olyan inspiráló „feladatokat” kell kínálnjon, amelyek valóban segítenek az önképzés zsákutcái ellenében.

A hogyan és mit, avagy a mit és hogyan egymástól elválaszthatatlan kérdéseknek bizonyulnak akkor, amikor például a művésztelepen szokatlan idő- és témakinálattal találja szemben magát az alkotó. A művészeti minták ilyenkor többnyire nincsenek szem előtt, legföljebb a társakéi. Az „elraktározott” esztétikai formai képzetek fognak szerepet játszani a témaválasztásban, és a stílárís megvalósításban is. Frissíteni tudjuk ezeket alkalmi segítséssel: felidézünk, nézegetünk, megbeszélünk inspirációt, bátorítást kínáló műalkotásokat. „Tanulmányozzuk” a helybeni témákat mások képein. Keressük bennük a kifejezés eszközeinek sajátosságait. A téma megformálásának azokat a módjait, amelyekkel az ember fejeződik ki. Merthogy nem tanulmány végett választunk témát. Mondhatnánk így is: nem a témát tanulmányozzuk, hanem saját magunkat. Saját magunkat, akit belevetítünk, akit benne látunk egy témában.

A pusztán alkotási feltételeket biztosító művésztelepektől, avagy a művészeti korrektúrát is ígérő művésztelepektől eltérően mi ilyenféle másságra törekszünk. Amiként minden másban is az unásig rajzolt modelltanulmányok helyett a kifejezési késztetéseket igyekszünk programba venni. Az ábrázoló művészetben az ábrázolás a kifejezésért van. Ábrázolni a kifejezésért tanuljunk. A konzervatív akadémiák programja volt megtanítani előbb az ábrázolást, ami után már jöhetett a művészet. Így érthető, ha azt mondjuk: nem ábrázolni tanulunk, hanem kifejezni. Nincs kizárva az sem, hogy ennek jegyében tanulmányozzuk az ábrázolás nélküli kifejezőmódokat is.

A konzultációkról:

Konzultációnak nevezzük azokat az alkalmakat, amikor beszélgetünk az előhozott alkotásokról. Vagy alkalmilag egy zsűrizés után, vagy kifejezetten erre teremtetett alkalmakkor. A zsűri helyzet magában rejti, hogy a minőségi válogatás indoklásai elvárhatók, és el is várják. Amíg az alkalmi konzultációkon esetleges, hogy mikor kik találkoznak kikkel. Mindkét változatot lehet csoportos beszélgetéssé alakítani, amikor is elsődlegesen kerül az alkotás közönség elé. Szakmai körben az alkotó számára kisebb a meg nem értés kockázata, s nagyobb az esélye, hogy hitelt érdemlőbb lehet az alkotás érzelmi-értelmi „visszaolvasása”. Ebből sokan és sokféleképpen épülhetünk, mert a személyesség nemcsak azáltal kerül mérlegre, hogy az alkotó jelen van alkotása mellett. Másfelől a visszajelzésekben a mérlegelő tárgyilagosság mellett mérlegelhető az ítéletek szubjektivitása is.

Ilyen konzultációra igény mutatkozik minden másféle helyzetben is. A művészeti vezetővel külön is, társas együttesben is. Szakmai képzések szorosabb formáiban is, és a művésztelepek szabadabb kereteiben is. Egybevetve kirajzolódik mindebből, hogy az ilyenféle szakmai értékelő-minősítő megméréstet-

sekkel fel lehet és kell is felváltani azokat a megzavaró véleménynyilvánításokat, amiknek baráti családi körök ízlése szerint ki van szolgáltatva az alkotó.

Hiszünk benne, s a mutatkozó minőségek igazolni látszanak, hogy nem nyúltunk mellé. A merítés elég széles akár egy statisztikához is. A visszajelzések jók, s a jelentkező további kérések is arról szólnak, hogy „testhezálló” formákat mobilizálunk. Testhezállót mind a művészet testéhez, mind az alkotók lelki testéhez.

ÚJFALUSI GÁBOR

Mi a PANKKK?

A PANKKK (Program a Nemzeti Kortárs Könnyűzenei Kultúráért) az Oktatási és Kulturális Minisztérium célzott fejlesztési intézkedéseit tartalmazza.

A hazai könnyűzenei élet meghatározó személyiségei és szervezetei (zenészek, klubok, fesztiválok, jogvédők és kiadók képviselői) Zebegényben gyűltek össze, hogy a magyar könnyűzene jövőbeni lehetőségeinek javításáért összefogva, egységes intézkedési csomagot tegyenek le a döntéshozói asztalra.

Így született meg a PANKKK javaslatcsomag, amely középtávú intézkedéseket fogalmazott meg a magyar könnyűzenei iparág lehetőségeinek bővítésére. Az intézkedések a tehetséggondozás, az iskolai zeneoktatás, a koncerthelyek számának növelése, a zenei export és a médiában játszott magyar könnyűzene arányának jelentős növelése, a kezdő zenekarok piacra segítése témákat kezdtek pályázatok útján segíteni.

A fentiek alapján megalkotott program hivatalosan 2005. június 10-én indult útjára.

A PANKKK alapkonceptiója

Mindenekelőtt fontosnak tartjuk pontosítani a program nevében is használt „könnyűzene” kifejezést: a PANKKK-ban támogatott műfajok köre igencsak széles: a pop, rock, metal, elektro, world, folk és jazz irányzatok (és ezek tetszés szerinti keverékei) is ide tartoznak. Szintén fontos kiemelni, hogy a PANKKK az élőzenére helyezi a hangsúlyt és elsősorban az élő produkciókat támogatja.

A PANKKK három elve

Kulturális vidékfejlesztés

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közművelődési Főosztálya a kulturális vidékfejlesztési stratégiája egyik elemeként az ifjúsági korosztály speciális művelődési formájaként értelmezte a PANKKK programot, és a klubkoncertek

támogatására tervezett intézkedéseket a művelődési intézményhálózat számára, az ifjúsági klubok „életre lehelésére” alakította ki. Ezzel próbáljuk az egyedüli diszkós kínálatot ellensúlyozni, és alternatív lehetőség megvalósítását támogatjuk. A visszajelzések alapján elmondhatjuk, hogy bevált az elképzelés, a támogatott klubok (jelenleg 78 db) a pályázati lehetőségek felhasználásával el tudtak indulni, közösségek kezdtek alakulni, ezzel több ezer fiatalnak lett egy helye, ahová szívesen jár.

Iparágépítés

Az intézkedések két irányban kívánják a lehetőségeket bővíteni. Egyrészt az új hangok, tehetséges kezdő zenekarok piacra segítését támogató intézkedésekkel (első lemez kiadását és tehetségkutató rendezvényeket támogató pályázatok), a könnyűzenei export lehetőségeinek bővítésével (export pályázat indításával, nemzetközi zenei adatbázis működtetésével, célzott marketing megjelenésekkel az európai zenei irodák szövetségének munkájában való aktív részvétellel, az európai zenei szakvásárokon való jelenléttel). Másrészt a zenekarok mellett szükséges szakmai ipar megerősítését támogató kezdeményezésekkel (a professzionális menedzsmentek és szervezőirodák létrejöttének elősegítése, regionális inkubátorházak kialakítása, szakmai képzések elindítása hazai szakképzési és felsőoktatási intézményekben).

Gazdaságfehérítés

A program pályázataival a szürke gazdaságban mozgó koncertszervezések és a szerzői jogdíjak körüli bizalmatlanság feloldódott és ezzel jelentős állami bevételek generálódtak a támogatások és az önrészként hozzá tett források mentén. A gazdaságfehérítés sikerét bizonyítanom egy számadattal: a vidéki klubkoncertek 100 millió forintos támogatása és a rendezők által hozzáadott 100 milliós forrás bevételként kb. 80 millió forintot fizetett be az államkasszába (ÁFA, szerzői jogdíj, személyi jövedelemadó).

A fejlesztés legfontosabb irányai

- A vidéki klubélet, a klubkoncertek támogatása
- Infrastruktúra fejlesztések
- A hangfelvétel készítés és a lemezkiadás támogatása
- A komplex tehetségkutató és –gondozás elősegítése
- A hazai zenék strukturált exportjának megalapozása
- A professzionális menedzsmentek és szervezőirodák létrejöttének elősegítése
- A hazai zenék médiajelenlétének elősegítése
- A zeneipar működésének jogszerűvé tétele (a gazdasági tevékenységek „kifehérítése”)

Eddigi eredményeinkről röviden:

- Évente átlagosan 1500 támogatott koncert
- Csaknem 50 klub technikai hátterének fejlesztése
- Több mint 200 támogatott nagylemez
- Mintegy 100 támogatott tehetségkutató rendezvény
- 300 támogatott nemzetközi cserekoncert

PANKKK – 2009

A PANKKK operatív rendszere az idei év elején komoly változásokon ment keresztül, hiszen a program lebonyolításával a minisztérium 2009. január 1-től a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátust (MMIKL) bízta meg.

A PANKKK égisze alá tartozó pályázatok teljes körű szakmai lebonyolítása, valamint a Magyar Zenei Exportiroda külföldi promóciós tevékenységeinek előkészítése és végrehajtása az MMIKL megbízásából erre a célra létrehozott PANKKK Programiroda feladata.

2009. évi PANKKK pályázatok

- Hazai zenekarok első nagylemezeinek támogatása
- Könnyűzenei tehetségkutató rendezvények támogatása
- Vidéki könnyűzenei klubkoncertek támogatása
- HungaroConnections 2009/I. és 2009/II. nemzetközi cserekoncert pályázat
- Videoklip pályázat
- Zenei export pályázat: turnék, külföldi promóciós kampányok, egyéb export témájú projektek támogatása

További PANKKK projektek 2009-ben

- Sziget Szakmai Helyszín
- Hangfoglalás – szakmai kerekasztal beszélgetések az iparág fejlődéséről és a PANKKK céljairól
- Online adatbázisunk (próbatermek, lemezkiadók, stúdiók, tehetségkutató versenyek stb.) folyamatos frissítése a www.pankkk.hu címen elérhető hivatalos honlapunkon
- Az export promóciós tevékenységek új, hatékonyabb struktúrájának megteremtése

Magyar Zenei Exportiroda – 2009

A PANKKK 2005-ös indulásakor a program egyik alappilléreként létrejött a külföldi promóciós tevékenységeket megvalósító Magyar Zenei Exportiroda (MXH), amely a kezdeti időszakban a Hungarofest Kht. szervezeti egységéhez tartozott.

2009 elején a PANKKK operatív szerkezetének változásával az Exportiroda is becsatlakozott a frissen létrehozott PANKKK Programirodába, ezáltal jóval hangsúlyosabbá válhat az egyes pályázatok és az export projektek közötti szinergia. Az új rendszernek köszönhetően a PANKKK rövidtávon is képessé válhat arra, hogy a zenekarok életútját végigkísérje a tehetségkutatótól egészen a külföldi karrier lehetőségéig.

Új működési elv

2009 szeptemberétől a PANKKK-MXH export projektek új eszközökkel, egy világos és letisztult célrendszerrel valósulnak meg. Az új működési elv tervezett részei a következők:

- A PANKKK export pályázat lebonyolításában való együttműködés
- Szakértő kuratórium folyamatos működtetése az exportképes hazai zenekarok kiválasztása céljából
- Hazai exportképes zenekarok részletes adatbázisának elkészítése, folyamatos frissítése
- Külföldi partnerek adatbázisának elkészítése, folyamatos frissítése
- Az mxh.hu honlap hírportál és adatbázis felületeinek fejlesztése
- Az Exportiroda közösségi oldalainak fejlesztése
- Az online felületek segítségével a magyar zenei tartalmak és export szempontból érdekes hírek folyamatos kommunikációja külföldre
- Külföldi szakvásárokon való részvétel és magyar stand állítás.

A Magyar Zenei Exportiroda hivatalos honlapja megtalálható a www.mxh.hu címen.

A PANKKK 2009. évi első lemezes pályázatának nyertesei

A Láma Dalai	Mocsok I Kölykök	SKRU
Aetrigan	Mohamed Fatima	Soerii & Poolek
AWS	Nils	Suburban Neon
Azokon a napokon	Óperentzia	Szaniszló Richard
Bijou	Paganza	Tamarazene
E6	Peacetones	Tárkány Művek

Esti Kornél	Poniklo	The Crybabies
Fábián Juli Jazz Riff	Qualitons	The Pfl
Halott Pénz	Room of the Mad Robots	TükeZoo
Képzelt Város	Rozsnyói Trió	Tűz Lángja
Kiabátor	Sheket	Voler Mouche

A PANKKK 2009. évi vidéki klubkoncert pályázatának nyertesei

Abacus Musicclub, Derecske	IH Metronóm Jazz Klub – Start Rockzenei Klub, Pécs
Agora – Művelődési és Sportház, Szombathely	Intercafé, Nyíregyháza
Albrecht Dürer Művelődési Ház, Hajós	Irgum-Burgum Nomád Rock Klub, Sárospatak
Alternatív Zenei Klub, Sárvár	JATE Klub, Szeged
Arany János Községi Ház, Gyál	Jókai Mór Művelődési Ház, Táplánszentkereszt
Armstrong Club, Baja	Keresztury Dezső ÁMK, Zalaegerszeg
BAKI Klub Kávéház, Balmazújváros	Klub Gépház, Mosonmagyaróvár
Barátság Művelődési Központ, Százhalombatta	Kulturális Központ, Nyírbátor
Barlang (Dunaparti Művelődési Ház), Szentendre	Lovarda Egyetemi Kulturális Központ, Debrecen
Bartók Béla Művelődési Ház, Iregszemcse	Madách Mozi, Balassagyarmat
Célpont Ifjúsági és Rock Klub, Nagykanizsa	Méhkasaula Klub, Székesfehérvár
Diákcentrum (DC), Veszprém	Millenniumi Kávéház és Klub, Szeged
Egal Klub, Eger	Munkásművelődési Központ, Dunaújváros
Egri Kulturális és Művészeti Központ, Eger	Mustárház, Nyíregyháza
Elefánt Söröző – "Blues Klub", Békéscsaba	Nagykun Klub, Kisújszállás
Eleven Pont Ifjúsági Ház, Esztergom	Oladi ÁMK – Savaria Ifjúsági Centrum, Szombathely
Erőd Klub, Mezőtúr	Orosházi Petőfi Művelődési Központ, Orosháza
Expresszó Klub, Veszprém	Öreghegyi Zenei Klub, Székesfehérvár
Felkelő Nap Háza Kulturális Egyesület, Csorna	Rock-Blues Jazz Klub, Békés
Fezen Klub, Székesfehérvár	Rocktár Élőzenei Bázis, Kiskunfélyegyháza
Garabonciás Borozó, Szeged	Rómer Ház Underground Klub, Győr
Goldmark Károly Művelődési Központ, Keszthely	Roxy Music Café, Tatabánya
Graffiti Klub, Szentés	Sport Söröző Tex-Tan Klub, Tabdi
Granárium Zebra Klub, Szarvas	Szolnoki Ifjúsági Ház, Szolnok
Győri Alter Party koncertsorozat, Győr	Toxic Music Club, Pécs
Hangár Music Garden, Sopron	Törökszentmiklósi Zenészek Klubja, Törökszentmiklós
	Trafo Club, Gödöllő

Hanggyár Zenei Alkotóműhely, Miskolc
 Ifi Klub és Jazz Klub, Balatonboglár
 Ifjúsági és Szabadidő Ház, Miskolc
 Ifjúsági Ház és Általános Társaskör, Békéscsaba
 Ifjúsági Klub, Nagykanizsa
 IH Cafe, Szeged

A PANKKK 2009. évi tehetségkutató pályázatának nyertesei

A készlet ereje – live act tehetségkutató verseny, Budapest	KA-RO-TE Kanizsai Rockzenei Tehetségkutató, Nagykanizsa
Átjáró 3 – Amatőr Ifjúsági Tehetségkutató Könyvzenei Fesztivál, Szombathely	Kelet-Underground, Debrecen
Backstage Live IV. Amatőr Zenekarok Versenye, Nyíregyháza	Légrádi Antal XIII. Tehetségkutató Rock Fesztivál, Balatonboglár
BAKI – Kelet Underground Tehetségkutató 2009, Balmazújváros	MAMF Könyvzenei Tehetségkutató Verseny, Köröstarcsa
BZF Tehetségkutató, Budapest	Miskolci Ősz Kulturális Diáknapi és Tehetségkutató Verseny, Miskolc
Cöcxpon Elektronikus Zenei Tehetségkutató, Budapest	Murphy Stúdió – Graffiti Club Zenei Tehetségkutató, Szentés
Dinamo Elektromos Zenei Tehetségkutató, Szentendre	Overdrive Rockzenei Tehetségkutató Verseny, Szolnok
Enter06 Tehetségkutató Elektronikus Fesztivál, Székesfehérvár	PANKKK-Ráció – Könyvzenei Tehetségkutató Verseny, Békéscsaba
Folk&Roll Ifjúsági Zenei Tehetségkutató, Pécs	Parola – Kelet Undergorund Tehetségkutató 2009, Berettyóújfalu
Gitányűvők Tehetségkutató Verseny, Pápa	Sop-Rock Amatőr Tehetségkutató Fesztivál, Sopron
Gyár-Sztár Tehetségkutató Verseny és Fesztivál, Budapest	SZTEhetségkutató, Szeged
Hajdúszoboszlói Amatőr Rockzenei Találkozó és Verseny, Hajdúszoboszló	VIII. Gyöngyösi Amatőr Alternatív Zenei Találkozó, Gyöngyös
HammerWorld Tehetségkutató, Budapest	XII. Országos Amatőr Pop-Rock-Jazz Fesztivál, Paks
Hang és Lélek, Budapest	XIV. Peron Music Tehetségkutató Fesztivál, Tatabánya
Hódstock4 Fesztivál, Hódmezővásárhely	ZILEX Zenei Tehetségkutató Verseny, Budapest
Irgum-Burgum Zempléni Zenészmustra, Sárospatak	

PANKKK a weben: www.pankkk.hu, www.myspace.com/pankkk_fokk.hu/hu/group/pankkk, pankkk.hotband.hu

A legfrissebb PANKKK-os információkért érdemes feliratkozni online hírlevelünkre is a www.pankkk.hu címen

A jövő fejlesztési tervei

Zene Csomag és PANKKK

A Zene Csomag több szálon is kapcsolódik a kulturális tárca által 2005-ben létrehozott Program a Nemzeti Kortárs Könnyűzenei Kultúráért (PANKKK) elnevezésű fejlesztési kezdeményezéshez. A PANKKK a fenti gondolatmenet-höz jól illeszkedő hármás célrendszert tűzött ki maga elé, melynek elemei: kulturális vidékfejlesztés; iparágépítés és újratermelődés; gazdaságfehérítés.

A közös célok elérése érdekében a PANKKK szakmai stábjá a Zene Csomag kialakításában is aktívan részt vett, s a Csomag egyik lényeges célja, hogy iparági források bevonásával is erősítse a PANKKK finanszírozását és eredményességét.

A hazai zenék médiajelenlétének elősegítése és az állami források iparági kiegészítése ügyében három éve folyamatosan egyeztetünk a zenei szervezetekkel, iparági képviselőkkel.

A program eddigi sikerét elismerve, az állam szerepvállalását méltatva ezek a szervezetek hosszas egyeztetések után idén nyáron megegyeztek egy „Zene Csomag” munkacímű, a parlament elé terjesztett törvénymódosítási javaslatban, ami jelentős forrásokkal egészíti ki az állami forrásokat. A tárgyalások során kialakult az a kompromisszumos javaslat, hogy az ún. **„üres hanghordozói jogdíj”** keretbe befolyó összeg legyen ez a hozzájárulás.

A javaslat a könnyűzenei „iparág” (Artisjus, MAHASZ, Magyar Könnyűzeneszerzők és Szövegírók Egyesülete, Magyar Zeneműkiadók Szövetsége, Előadói Jogvédő Iroda stb.) egyetértésével született.

Ehhez a szerzői jogi törvény módosítására van szükség, ami arra vonatkozik, hogy mielőtt felosztásra kerülne ez a forrás, 10%-kát közösségi célok támogatására kell elkülöníteni.

Ebben a javaslatcsomagban szerepel még a médiatörvény módosítása, ami azt eredményezné, hogy a hazai könnyűzenei jelenlét minimum 20%-os kell legyen főműsor sávokban az összes médiumban.

Fontosnak tartottuk, hogy a kedvezőbb jogszabályi környezet elérése érdekében olyan javaslatokat fogalmazzunk meg, amelyek bírják a teljes zenei szcéná (előadók, szerzők, hanglemmezkiadók, zeneműkiadók, közös jogkezelők, rendezvényszervezők) támogatását. A Zene Csomag összeállítását közel egy éves egyeztetés előzte meg és az alábbi területeket érinti:

- Szerzői Jogi Törvény: célunk a jogdíjköteles üres hanghordozók körének kiterjesztése, a befolyt bevételek egy részének szociális-kulturális célokra való felhasználása.
- Médiatörvény: célunk a magyar zenei tartalmak médiajelenlétének növelése.

- Általános Forgalmi Adó szabályozás: célunk a zenei kulturális rendezvények belépőinek kedvezményes ÁFA körbe sorolása.
- Kulturális járulékok: célunk, hogy megszűnjön a kulturális szereplők „önadóztatása”.
- Oktatás: célunk, hogy a középiskolai oktatásban ne csak tantervi lehetőségként jelenjen meg a hangszeres zeneoktatás, hanem annak infrastruktúrája is kötelezően adott legyen minden intézményben.

Reményeink szerint 2010 elejére megszületik a parlament döntése, így a programunk a jövőben is szolgálhatja immár állami és iparági források bevonásával a 2005-ben megfogalmazott célok elérését.

MERZA GÁBOR

International Filmworkshop, Budapest 2009

2009. november 30–december 6.

Finn, lengyel, cseh, szlovák és magyar diákfilmesek részvételével rendeztük meg az International Filmworkshop Budapest rendezvényt, amelyet azzal a céllal szerveztünk, hogy megismerhessük a külföldi filmes iskolák és szakképzések hagyományait, tanítási módszereit, valamint megteremthessük az együttműködés hosszabb távú feltételeit.

Finnországból, Outokumpu városából művészeti iskola küldöttsége érkezett Budapestre, Csehországból a brnoi Studio Lavka szabadiskola hallgatói, Lengyelországból független filmes alkotóstáb, Szlovákiából egyetemista csoport látogatott el hozzánk. Magyarországot a Polifilm Film- és média iskola hallgatói képviselték.

A program tematikáját úgy állítottuk össze, hogy a különböző nemzetek delegáltjai közösen készítsék el a heti feladatot, amelyet két témakörben jelöltünk meg: Budapesti Anzix címmel, vagy Budapest – Visegrad Road Movie címmel készítsenek közösen filmeket, több stábben, úgy, hogy minden alkotócsoporthoz lehetőség szerint képviseltesse magát minden nemzet. A feladat elvégzéséhez segítségképpen elméleti képzést is kaptak a csoportok, világítási, rendezési ismereteket oktattunk, kamerahasználati és stúdiógyakorlati ismeretekről is tartottunk előadást. Vendégeink számára tanulmányutat szerveztünk a visegrádi Mátyás Király Múzeumba, valamint ellátogattunk Szentendrére, ezeken a helyszíneken is lehetővé tettük a forgatást.

Fontos eleme volt a programnak a tanári konferencia, amelyen az iskolákat képviselő oktatók, vezetők vettek részt. E konferencián mélyrehatóbban megismerkedhettünk a különböző formákban működő intézményekkel, finanszírozási feltételeikkel, oktatási projektjeikkel, és nemzetközi kapcsolattartási módszereinkkel. E programrész lehetőséget adott arra, hogy a Filmworkshopon megjelent szervezetek közösen is megfogalmazzák együttműködési szándékukat további, közös rendezvények szervezésével és lebonyolításával. A konferencia napján a nagyközönség számára is nyilvános filmklubot tartottunk, amelyen a külföldi diákok által készített filmekből nézhettünk meg válogatást, valamint a korábbi sikeres Filmworkshopok alkotásaiból is levetítettünk néhányat.

A stábok közös munkája szép eredményt hozott, négy színvonalas produkció biztosította a december 5-i díszvetítés sikerét, amely produkciókból gyűjteményes DVD-t készítettünk. A díszvetítés nyilvános volt a nagyközönség számára is, nagy örömünkre szolgált, hogy sokan voltak kíváncsiak a Filmworkshop elkészült alkotásaira.

Az International Filmworkshop Budapest 2009 lebonyolításának infrastrukturális és technikai (terem, illetve projektor és az ehhez kapcsolódó eszközök) részét az Aranytíz Kft. munkatársai vállalták. Az elméleti oktatás helyszínéül a Budavári Művelődési Ház szolgált. Segítségünkre volt továbbá a Ház a Réten Közhasznú Kulturális Egyesület és a Polifilm Műhely Alapítvány.

Úgy érezzük, hogy a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus művészeti főosztályának filmes szakreferatúrája olyan nemzetközi kapcsolatokkal bővítette az Intézet partnerszervezeteinek körét, amely hosszabb távon is lehetővé teszi a színvonalas együttműködést, valamint újabb programokkal bővítheti az amatőr és független filmes tevékenységeket. Ezzel az Intézet szerepet vállal abban, hogy a továbbiakban közvetítőként és hatékony segítőként lépjen fel e művészeti ág sikeres fejlődéséért.

B. HEGEDŰS KATALIN

Informatikai kantáta három tételben az Erikanet megújítása kapcsán

Bevezető

A XX. század utolsó évtizedének legnagyobb jelentőségű, mindent érintő változása a kommunikáció területén az internet – ezen belül is elsősorban a világháló (www) – széles körű elterjedése. A digitalizációs technikák térnyerése, a személyi számítógépek terjedése és fejlődése, a széles sávú internethálózat elérése, nemcsak az ipari termelést változtatta meg, hanem robbanásszerű változást hozott a közösségek, a kultúra és a médiumok életében is.

Manapság alig van tizenéves fiatal, aki emlékezne az MP3-as lejátszók, az iPodok előtti korszakra. Ők azok, akik rutinszerűen le- és feltöltenek az internetre, néhány perc alatt megosztják egymással a tartalmakat, (sms, msn, közösségi oldalak) s bárhol, bármit „meggugliznak”, ha információra van szükségük.

Nehéz elmagyarázni nekik, hogy az előző nemzedék régebben postai levelek útján, noch dazu képeslapokon tartotta egymással a kapcsolatot (a sürgős szöveges üzenetek, akkoriban táviratnak hívták), s hogy a telefonköltségeket nem lebeszélhető egységekben, hanem tantuszban mérte.

Hús évrről beszélünk, ami az elmúlt korok technikatörténetének ismeretében igen rövid időnek számít, és sohasem hozott még ekkora változást. Az írógép első favázás szerkezetétől (melyet Kempelen Farkas 1779-ben fából készített, s leginkább egy zongorához hasonlított) az első gyárilag előállított írógépig (Remington, 1873) csaknem száz esztendő telt el.

S hogy miért is jutott mindez eszembe? 2009 őszén adta át Intézetünk a nagyközönségnek az *Erikanet – és elődjei* – közművelődési portál, tartalmában és arculatában megújult, második változatát. Ilyenkor az ember számot vet. Honnan is jöttünk? Mi volt tíz évvel ezelőtt? Mit kínálunk most, s merre haladjunk tovább?

A múlt

A közművelődési interneten való jelenlét fejlődésének megértéséhez szükséges röviden áttekinteni a világháló történetét. Néhány szóban meg kell említeni, honnan indult az egész kezdeményezés és melyek a jelenlegi struktúra alapjai.

„1991-ben Tim Berners-Lee bemutatta a www-t, azaz a World Wide Webet a genfi európai atommagkutató tanácsban (CERN), ami az interneten belül létesült új hálózat. Általa először sikerült grafikus felhasználói felületekkel is operálni, ami nagymértékben megkönnyítette a tájékozódást az egyes „oldalakon”. A kilencvenes évek közepéig sorra jelentek meg a nagy nemzetközi és országos szervezetek a világhálón, felismerve annak fontosságát és kommunikációs előnyeit. A kilencvenes évek közepére megjelentek az első online ajánlatok, boltok és áruházak. Beindult az e-commerce, vagyis az e-kereskedelem és ezzel együtt az e-business is.

A kommunizmus bukása utáni első lépések és az internet fejlődése, nemzetközi szinten, egy időben zajlottak le, ezért fontos látni, hogy amíg nyugaton könnyedén fejlődött az internet és fejlődtek az arra épülő iparágak, addig Magyarország a rendszerváltás gondjaival küzdött és csak jó pár év késéssel követte a nemzetközi trendeket.

A „magyar internet” fejlődéstörténete 1995-től indult, első fontos állomásával, a Sztaki angol-magyar – magyar-angol szótárának megjelenésével. Akkoriban mindössze 23 500 website működött és szolgálta ki az igényeket. Többségük statikus vállalati weblap volt. Tehát azzal, hogy a Sztaki egy online ingyenes szolgáltatást kínált, messze megelőzte a korát.

A második nagy mérföldkő a freemail indulása volt. A freemail egy népszerű ingyenes magyar e-mail rendszer neve, melyet a Soros Alapítvány C3 Kulturális és Kommunikációs Központja fejlesztett ki 1996-ban. A freemail létrehozása része volt a Soros Alapítvány, az internet hazai megismertetését és elterjedését elősegítő céljának. Mivel időközben a Matáv is fellépett mint internetszolgáltató, ezért okafogyottá vált a civil kezdeményezés. 1999. június 30-án a szolgáltatás ezért az Origo portálhoz került át. Tíz évvel ezelőtt a sajtóhírekben és az utcán kiragasztott matricákon népszerűsített szolgáltatásra, az indulását követő két napban, mintegy kétszázan regisztráltak. Egy héten belül pedig már kétezren rendelkeztek freemailes email címmel. A népszerűségét részben annak köszönhetette az oldal, hogy a levelezéshez nem volt szükség külön internet előfizetésre.

Párhuzamosan a freemail mellett jött létre a DrótPostaGalamb nevű ingyenes asztali levelező szolgáltatás. A DrótPostaGalamb (rövidítve DPG) ingyenes levelezőprogram, amely Magyarországon az első ilyen programok egyike volt. Lehetővé tette, hogy egy helyi díjas hívással lekérhessük leveleinket. Itt jöttek létre az első levelezési listák is, amelyek tömegeket értek el. Vagyis egy olyan levelezési hálózat jött

létre, amelynek levélforgalmát az összes tag láthatta és generálhatta is egyben.”
(forrás: <http://hunt3ch.wordpress.com/>)

Az alapok tehát megvoltak ahhoz, hogy az internet megkezdje hódító útját Magyarországon is.

Mindeközben a közművelődési intézmények körében is elindult valamiféle internetes mozgolódás, pedig 2001-ben 3258 közművelődési statisztikai adatszolgáltató közül még csak 826 rendelkezett internet kapcsolattal. Ugyanebben az évben még csak 329 közművelődési honlap volt a hálózaton.

Néhány fontosabb évszám a területünkről

- 1991 Közösségi Adattár (Közösségfejlesztők Egyesülete)
- 1992 ALMA program (közművelődési programokat rögzítő szoftver, Budapest, ASZK, Petőfi Csarnok)
- 1995 Megjelennek az első közművelődési honlapok (pl.: Rózsa Művelődési Ház, Budapest, Petőfi Csarnok, Budapesti Művelődési Központ)
- 1998 Folkinfó tematikus adatbázis (Almássy tér)
- 1998–2000 A három éves NKÖM közgyűjteményi és közművelődési telematikai fejlesztési projekt megvalósítása
- 1999 MMHIR, az első országos közművelődési adatbázis (MMI)
- 1999 Telematikai konferenciasorozat indul közművelődési informatikusoknak
- 2000 Kulturális Szaknévsor 2000 (BMK)
- 2000 MKIR, az első megyei közművelődési adatbázis (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)
- 2001 Kulturális webtérkép (Budapest, Petőfi Csarnok)
- 2002 Az MKIR rendszer szinte az összes régiót lefedi
- 2004 Az Erikanet átadása
- 2009 Az Erikanet megújítása

A jelen

erika net.HU
EGYSÉGES REGIONÁLIS INFORMÁCIÓS
KÖZMŰVELŐDÉSI ADATBÁZIS

általános szakmai fórum képeslap hírlével blog

2009. 09. 30. szerda, Jeromos napja [RSS](#)

Keresés: [Keresés](#)

LEGFRISSEBB HÍREK

„Netre, te gyerek!” – a biztonságos internetezésért! Ingyenes gyermek internetklub-hálózat

A web még az igazán netrekesz gyerekek számára is számos veszélyt rejtget: az adathalászok, vírusok, tiltott tartalmak és nicknév mögött rejtőző „farkasok” mellett az elszigeteltség is fenyegeti a számítógépező csemetéket.

A „Netre, te gyerek!” az első olyan, hálózatban működő internetklub, ahol a biztonságos szörfölés mellett a tartalmas webes szórakozásra is tanítják a lurkókat.

Időpontok: az őszi szünetben (2009. október 26–30. délelőtt és délután).

A foglalkozásokra már lehet jelentkezni!

A 3x3 órás foglalkozássorozaton a UPC támogatásával és szakmai közreműködésével ismerkedhetnek a 6–14 éves gyerekek az internetcsapdák kikerülésének művészetével.

2009. évi anyanyelvi pályázata civil szervezetek és magánszemélyek részére

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium az Anyanyelvápolók Szövetségével együttműködve

RENDZÉNYEINK

partnerek **mmiki** **polcon.hu**

Gyerekszoba
Évnyitó gyerekprogram a Millen...

Izeltető
Szeptember 26-án és 27-én ren...
Gyóróki szüret és VII. Halászléf...

Koncert
Negyedszer rendezik meg a Col...
Zene Világnapja Budakalászon
Szalóki Ági koncertje

Fesztivál
Negyedszer rendezik meg a Col...
Töklámpás Fesztivál - V. Tökéle...
Szent Márton Újborünnep és Lib...

Költségajánló
A folklorista Vikár Béla
X. Nemzetközi Rajz-és Grafika...
"KERÁMIKUS GORKÁK" című fil...

50+

LEGOLVASOTTABB HÍREK

Sikerrel zárult a Kultúrházak éjeli-nappali akció „Netre, te gyerek!” – a biztonságos internete...
Ismét Sajtűnnep Vinyéden
VI. Ferencvárosi Roma Kulturális Fesztivál
Gyerekbarát web-porták 9.
Megkezdődött a Szépkorúak Akadémiája
Évnyitó gyerekprogram a Millenárison szept...

RENDZÉNYEINK

Mesés programok Pakson, Paks
2009.09.28. - 2009.10.02.
Pálóltz István Városi Könyvtár

Almatira Művészeti Csoport bemutatkozó kiáll...
2009.09.28. - 2009.10.11.
Úpesti Gyermek- és Ifjúsági Ház

"Sziánkos mennyország, folyékony, torz tük...
2009.09.28. - 2009.10.30.
Aranytíz Kultúrház

Az Erikanet projekt (2004) megvalósulása új lehetőségeket teremtett a kulturális szférában, hiszen a korábbi rendszereknél (MMHIR, MKIR) hatékonyabb technológiai bázisra építve, szélesebb spektrumú adatgondozást és nagyságrendekkel nagyobb látogatottságot tudott biztosítani a közművelődés számára. A világháló nyújtotta felületen megjelenő adattartalmak iránt dinamikusan növekedett az érdeklődés, ami a kulturális szféra számára egyszerre jelentett lehetőséget, kihívást és továbblépést.

Az információs munka lényegét jelenti, hogy a visszajelzéseket gyűjtjük, elemezzük, s hogy a tapasztalatokat beépítsük a munkánkba. Az Erikanet közművelődési rendszer az elmúlt öt évben a partnerek véleményét (beszállítók, fenntartó, szolgáltatást igénybe vevők) figyelembe véve fejlődött, bővült, mind tartalmában, mind technológiájában.

Az Erikanet rendszer általános céljai:

A közművelődés széles körű népszerűsítése

- Szakmai adattár és találkozási pont kialakítása
- Közművelődési digitális archívum megteremtése
- A közművelődési szolgáltatások, események harmonizációja

Az *Erikanet* közművelődési portál 2009 szeptemberében ünnepelte ötödik születésnapját. Így elérkezettnek láttuk az időt, hogy arculatában és tartalmában is megújítsuk az oldalt. Hagyományainkhoz híven, az új honlapot a „születésénél” is bábáskodó, Országos Közművelődési Telematikai Konferencián mutattuk be.

Az általános és a szakmai oldalon új tematikus rovatokat indítottunk (koncertajánló, gyermekrovat, fesztivál- és kiállításajánló, pályázati hírek, szakmai rendezvények, szakmai képzések, nemzetiségi hírek). A honlap fejlesztésénél több olyan elemet építettünk be, melyet társintézményeinknél, hazai és külföldi kulturális szervezeteknél mint jó gyakorlatot láttunk (videobox, legolvasottabb hírek, interaktív felületek kialakítása).

Néhány újdonság

Közművelődési Ki-Kicsoda

Közművelődési Ki-Kicsoda rovatunkban szeretnénk összegyűjteni a magyarországi és a határon túli közművelődéssel, közösségi kultúrával, közösségfejlesztéssel foglalkozó munkatársakat. A fényképes adatlapon, részletes ismertetővel, egyéni pályarajzzal találkozhatunk, de az oldalon kapcsolatfelvételi lehetőség is van.

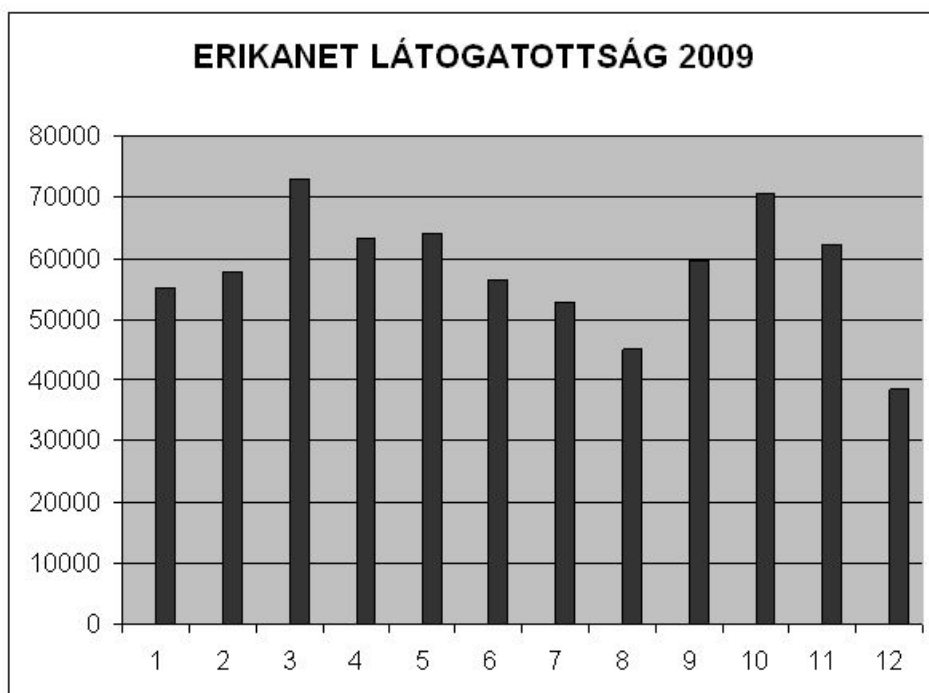
Háztűznéző rovat

A Háztűznéző rovat hetenként egy-egy magyarországi közművelődési intézményt mutat be a nagyközönségnek. A rovat cikkei – többek között – ismertetik a térség, a település múltját és eredményeit, ízelítőt adnak az intézmény történetéből, de megosztják az olvasókkal az intézmény sikereit és nehézségeit is.

Szolgáltatási Börze

Az *Erikanet* portál 2010 januárjától új szolgáltatással várja a rendezvényszervezés területén érdekelt vállalkozókat, magánszemélyeket. Célja, hogy minden olyan háttérszolgáltatást elérhetővé tegyen az adatbázisban, amely egy komplett rendezvény megszervezéséhez és sikeres lebonyolításához szükséges. Ajánljuk mindazon vállalkozásoknak, amelyek potenciális beszállítói lehetnek a kulturális intézményeknek, rendezvényszervező cégeknek, közintézményeknek, magánszemélyeknek.

Mint a mellékelt grafikonból is látszik, látogatottságunk kiegyensúlyozott; a tavaszi és az őszi időszakban egyenletes növekedést mutat. Az internetes keresőkben oldalunk egyre jobb eredményeket ér el; közművelődéssel kapcsolatos keresésekben általában az első oldalon megjelenő találati listán szerepel. Kereső-optimalizálásunk az új oldal tekintetében jelenleg még folyamatban van. Több száz kulcsszó összegyűjtésével szeretnénk elérni, hogy minden közművelődéssel kapcsolatos tevékenységre, kifejezésre az *Erikanet* jöjjön be az első találatok között. További eredményeket várunk a tartalmak közösségi oldalakon való (iwiw, facebook, twitter stb.) megosztásától.

A jövő

Erikanet Közművelődési adatbázis továbbfejlesztése

Jelenleg kialakítás alatt áll az egységes, interneten elérhető Kárpát-medencei eseménynaptár és híradatbázis létrehozása. Továbbá szeretnénk olyan módszertani útmutatókat, segédanyagokat készíteni, amelyek segítik az egységes szempontok szerinti adatgyűjtést és megjelenítést, bevonják és megmozgatják a helyi közművelődési intézmények szakembereit.

Országos Értékkataszter létrehozása

Az értéktár bővítésének célja, hogy a jelenleg részben elérhető települési látni-valók ne csak az épített örökségre, hanem a természeti és a szellemi örökségre is kiterjedjenek. A települési értékek, a helyi közművelődési rendezvények egymást kölcsönösen erősítő értékek, melyek egységes megjelenítése mindenképpen előnyére válna a rendszernek. Az Értékkataszter segítségével olyan adatbázis jönne létre, amely térségi, települési szinten gyűjti és rendszerezi az értékeket, legyen az gasztronómiai, turisztikai, kulturális érték, épített, tárgyi vagy szellemi örökség, új társadalmi kezdeményezés.

Közművelődési távoktatási központ létrehozása

Az MMIKL szervezetén az Információs Központ munkatársai jelenleg is dolgoznak; a közművelődésben alkalmazható távoktatás elméleti és gyakorlati ismereteit, technológiáit térképezik fel. Célunk, hogy a szakma igényeinek megfelelő távoktatási tananyagokat készítsünk, illetve segítsük azok létrejöttét. A kapcsolódó képzést („Élethelyzethez igazított tanulás”) a nyár folyamán akkreditáltattuk, jelenleg meghirdetés alatt áll. Szeretnénk elérni, hogy az *Erikanet* rendszer a közművelődési e-tananyagoknak is gyűjtőhelye legyen, illetve az, hogy online kurzusokat is integráljunk a rendszerbe.

Az Erikanet rendszer hosszú távú küldetése: *segíteni és ösztönözni a természetes közművelődési együttműködések, amelyek a későbbiekben további partnerségi projektek alapjául szolgálhatnak. Azaz olyan koncentrált, szakmatámogató felület kialakítására törekszünk, amely segíti az információszerzést, hozzájárul a forrásteremtéshez, támogatja a szakemberek továbbképzését és a közművelődési intézményrendszer megújulását.*

Gyakran ismételt kérdések

Hogyan lehet bekerülni az adatbázisba?

Több lehetőség is van arra, hogy valaki az adatait megjelentesse a rendszerben.

1. Rendezvényt, hírt, alkotóművészeket és előadóművészeket a központi adatbeküldő felületeken is eljuttathat hozzánk egy egyszerű elektronikus adatlap kitöltésével.

Az adatok csak ellenőrzés után kerülnek be a rendszerbe, 4-24 órán belül.

2. A letölthető adatlapok kitöltése után adatait e-mailben is eljuttathatja a rendszert üzemeltető Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátushoz, az erikanet@erikanet.hu címre.

Tárgynak mindkét esetben azt írja: „Felvétel az Erikanet adatbázisba”.

Hogyan lehet bekerülni a Közművelődési Ki-Kicsodába?

Amennyiben szeretne bekerülni a Közművelődési Ki-Kicsoda rovatba, akkor adatait központi adatbeküldő felületeken is eljuttathatja hozzánk, egy egyszerű elektronikus adatlap kitöltésével. Az adatok itt is csak ellenőrzés után kerülnek be a rendszerbe, 4–24 órán belül.

Az űrlap mellé fotót is lehet csatolni.

Mennyit kell fizetni?

A közművelődési intézmények, kulturális civil szervezetek alapadataikkal ingyenesen kerülhetnek be az adatbázisba. A szállásadók, vendéglátók, egyéb piaci szereplők az adatbázisba kerülésért regisztrációs díjat fizetnek, az érvényes médiaajánlatnak megfelelően.

Milyen anyagot kell küldeni a híradatbázisba?

1–2 oldalas sajtóanyagokat várunk wordben, rtf-ben, textként, melyekből a minden fontos hírre jellemző információ kiderül (pl.: helyszín, időpont, célközönség, szervezők, rendezvény, esemény célja, előzmények, kapcsolódó programok). Plakátokat, meghívókat, szórólapokat nem tudunk sajtóanyagként tekinteni, ezekkel sajnos nem tudunk dolgozni.

A hír mellé küldhetnek logót, kísérőképet, maximum 500 KB méretig. A csatolmányok összesített mérete nem haladhatja meg a 3 MB-ot.

„Pár napja láttam egy hírt, de nem találok. Hogyan tudom könnyen megkeresni?”

A felhasználó remélhetőleg emlékszik a hír címére vagy annak töredékére. A lap tetején elhelyezett keresőbe írja be a keresett szót (pl.: Madách). A rendszer kilistázza azokat a találatokat, amelyekben szerepel a „Madách” szó. Elsőként a híryanagok jelennek meg, ezekben azután időpont szerint kereshet.

Kapcsolat:

www.erikanet.hu

erikanet@erikanet.hu

H. KOVÁCS ÉVA – KOVÁCS EDIT

Szakmai vizsgáztatások 1976-tól

Joggal mondhatjuk el Intézetünkről – immár több, mint négy évtized távlatából –, hogy a kulturális ágazati szakmák vizsgáztatási központja (is).

Emlékeztetőül néhány mondat és adat az elmúlt harmincnégy évből.

1976-ban megjelent az „ötös” KM rendelet, mely az amatőr művészeti oktatói és csoportvezetői működési engedélyek kiadását tette lehetővé 16 ágazatban. Ennek alapján 10722 fő kapott lehetőséget arra, hogy zene-, báb-, színjátzó-, néptáncoktatói képzésben részesüljön, valamint ilyen csoportot vezessen. De sokan kaptak felkészítést fotós, filmes, társastáncos, amatőr képzőművészeti vagy díszítőművészeti (fazekas, szövő stb.) körök vezetésére.

1990 decemberében megjelent a „17-es” (MKM rendelet) – mely váltotta az előbbi – és megkísérelte a művelődési ágazatok egységesebb szerkezetbe foglalását. A megváltozott szakmai igényeknek megfelelően indíthatták megyei kollégáink a képzéseket és adhattuk ki a bizonyítványokat a hagyományos ágazatokon kívül, pl. történelmi játszóház vezetőknek, mentálhigiénés konzultánsoknak, drámatanároknak, honismereti szakkörvezetőknek, video kör vezetőknek – hogy csak néhányat említsünk. 1991 és 1995 között összesen 5520 vizsgázónk volt, akiknek szakmai „jogosítványát” intézetünk pecsétjével láttuk el.

Nem feledhetjük a 10/1986. MM rendeletet sem, ugyanis ez tette hivatalossá a középfokú népművelőképzést és engedélyezte annak állami szakmai bizonyítvánnyal történő elismerését, amit nyilvántartásunk szerint 1893 személy kapott meg.

Döntő változást hozott az 1996-ban megjelent Országos Képzési Jegyzék. Ennek értelmében a 2/1996. (I. 19.) MKM rendelet először

– a közművelődési szakember I–II. (melynek 9 választható tevékenysége volt),

– a kulturális menedzser,

– a népijáték és kismesterségek oktatója szakmák vizsgáztatására jelölte ki intézetünket.

A következő években a szakképesítések száma folyamatosan bővült, a 29/2005. (XI. 11.) NKÖM rendelet a kulturális tárcához tartozó összes (44)

szakképesítés vizsgáztatását lehetővé tette Intézetünk számára 2009. december 31-ig. Ebben az időszakban 25 szakmában csaknem 7000 személyt vizsgáztatunk.

2006-ban megújult az OKJ, alapvetően megváltozott a szakképesítések szerkezete, tartalma.

Jelenleg vizsgáztatási jogkörünkről a 30/2008. (XI. 24.) OKM rendelet szól, melynek 1. § (3) bekezdése értelmében „*a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus valamennyi régióban jogosult az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről szóló miniszteri rendeletben megjelölt 4. Művészet, közművelődés, kommunikáció szakmacsoportba tartozó szakképesítések megszervezésére irányuló szakmai vizsga szervezésére*”.

Az OKJ megújulásával új szakmai és vizsgakövetelmények jelentek meg. Az oktatási és kulturális miniszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményét a 20/2008. (VII. 29.) OKM rendelet tartalmazza, melyet a 2008. szeptember 10. után elindított képzéseknél kell alkalmazni. Az új követelmény új képzési programok kidolgozását vonta maga után.

Tartalmilag a legfontosabb változás az új rendszerben a moduláris felépítés. Jelentősége, hogy az előzetesen elsajátított tananyagot, egy másik, hasonló tananyaggal rendelkező szakképesítésnél be lehet számítani, ezáltal könnyebb az átjárhatóság a különböző szakképesítések között. A moduláris felépítésnek megfelelően újfajta *szakképesítés-típusok* jelentek meg. Az *alap*-szakképesítéseknek vannak *elágazásai*, amelyekhez ugyanazok az alapismeretek szükségesek, de ezek elsajátítása után specializálódni lehet. Sok alap-szakképesítés birtokában további, *rápépülő* szakképesítés szerezhető. Aki az alap-szakképesítéshez szükséges ismereteknek csak egy részét képes elsajátítani, *részszakképesítést* szerezhet.

Természetesen az új rendszer új vizsgáztatási módszereket kíván meg. A szakmai vizsgák továbbra is vizsgarészekből állnak, azonban vizsgafeladatokon keresztül értékelik a jelölt, a vizsgázó kompetenciáját. A vizsgarészek száma az adott szakképesítés kimeneteléhez tartozó követelménymodulok számával egyezik meg. Ahány követelménymodulból áll az adott szakképesítés, annyi vizsgarészből áll a szakmai vizsga is.

A vizsgarészekhez vizsgatevékenységek tartoznak, melyek lehetnek írásbeli-, szóbeli-, interaktív (számítógépes) és gyakorlati tevékenységek. Ezekkel a vizsgatevékenységekkel lehet a kompetenciákat mérni és értékelni.

A szakmai vizsga értékelése is eltér az eddigiekhez képest, a vizsgarészek százalékos eredménye valamint a vizsgarészek súlyának ismeretében határozható meg a vizsgázó összteljesítménye százalékban, amely egyetlen érdemjeggyé konvertálható.

Intézetünk vizsgáztatási jogkörét mindig osztályunkon keresztül látta el, feladatainkat az érvényben lévő jogszabályokban leírtak szabályozták.

A szakmai vizsgák előkészítése, a vizsgabizottság működtetése igen komplex feladat. Moduláris rendszerű vizsgák szervezését 2009 őszén a levéltári kezelő, iratkezelő, irattáros rész- és kiadványszerkesztő szakképesítésekkel kezdtük.

Osztályunk – a Vizsgaközpont – a szakmai vizsgákat a 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet – a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről – és a 20/2008. (XII. 17.) SZMM rendelet – szakmai vizsgadíj és vizsgáztatási díjak kereteiről – figyelembe vételével szervezi az alábbi szakképesítésekben:

Szakképesítés							
Sorszám	OKJ azonosító száma						Megnevezése
1.	54	211	01	0000	00	00	Alkalmazott fotográfus
2.	54	212	01	0000	00	00	Artista
	54	212	01	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Artista művész</i>
3.	54	211	02	0000	00	00	Bőrműves
4.	54	211	03	0000	00	00	Búterműves
5.	54	211	04	0000	00	00	Dekoratór
	54	211	04	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Címfestő</i>
	54	211	04	0100	52	02	<i>Rész-szakképesítés: Számítógépes dekoratór</i>
6.	54	211	05	0000	00	00	Díszlet- és jelmeztervező asszisztens
7.	54	211	06	0000	00	00	Díszműkovács
8.	54	211	07	0000	00	00	Divat- és stílustervező
9.	54	212	02				Egyházenész
	54	212	02	0010	54	01	<i>Elágazás: Kántor-énekvezető</i>
	54	212	02	0010	54	02	<i>Elágazás: Kántor-kórusvezető</i>
	54	212	02	0010	54	03	<i>Elágazás: Kántor-organista</i>
10.	54	211	08				Festő
	54	211	08	0010	54	01	<i>Elágazás: Általános festő</i>
	54	211	08	0010	54	02	<i>Elágazás: Díszítő festő</i>
11.	54	213	01	0000	00	00	Filmtechnikus
12.	31	215	01	0000	00	00	Gipszintakészítő
13.	54	211	09				Grafikus
	54	211	09	0010	54	01	<i>Elágazás: Alkalmazott grafikus</i>
	54	211	09	0010	54	02	<i>Elágazás: Képgrafikus</i>

14.	52	215	01				Hangszerkészítő és -javító
	52	215	01	0100	31	01	<i>Rész-szakképesítés:</i> Zongorahangoló
	52	215	01	0010	54	01	<i>Elágazás:</i> Hangszerkészítő és -javító (hangszercsoport megjelölésével)
15.	54	213	02	0000	00	00	Hangtechnikus
	54	213	02	0100	51	01	<i>Rész-szakképesítés:</i> Hangmester
	54	213	02	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Filmhangtervező
	54	213	02	0001	54	02	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Hangművész stúdiómenedzser
	54	213	02	0001	54	03	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Hangrestaurációs technikus
	54	213	02	0001	54	04	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Hangtárvezető
	54	213	02	0001	54	05	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Produkciós hangmenedzser
	54	213	02	0001	54	06	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Rádiós, televíziós hangmenedzser
16.	54	212	03				Jazz-zenész
	54	212	03	0010	54	01	<i>Elágazás:</i> Jazz-énekes
	54	212	03	0010	54	02	<i>Elágazás:</i> Jazz-zenész (a hangszer megjelölésével)
17.	33	212	01	0000	00	00	Kaszkadőr (a tevékenység megjelölésével)
	33	212	01	0001	52	01	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Kaszkadőr szakértő
18.	54	211	10	0000	00	00	Keramikus
	54	211	10	0100	33	01	<i>Rész-szakképesítés:</i> Kerámiakészítő
19.	52	213	01	0000	00	00	Kiadványszerkesztő
	52	213	01	0001	52	01	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Korrektor
	52	213	01	0001	52	02	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Nyomdai médiaszerkesztő
	52	213	01	0001	52	03	<i>Ráépülő szakképesítés:</i> Tipográfus
20.	54	212	04				Klasszikus zenész
	54	212	04	0010	54	01	<i>Elágazás:</i> Hangkultúra szak
	54	212	04	0010	54	02	<i>Elágazás:</i> Klasszikus zenész (a hangszer megjelölésével)
	54	212	04	0010	54	03	<i>Elágazás:</i> Magánénekes
	54	212	04	0010	54	04	<i>Elágazás:</i> Zeneelmélet-szolfézs szak
	54	212	04	0010	54	05	<i>Elágazás:</i> Zeneszerzés szak
21.	54	211	11	0000	00	00	Könyvműves
22.	61	345	01				Közművelődési szakember I.
	61	345	01	0010	61	01	<i>Elágazás:</i> Közművelődési menedzser
	61	345	01	0010	61	02	<i>Elágazás:</i> Kulturális menedzser
23.	52	345	02	0000	00	00	Közművelődési szakember II.
	52	345	02	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés:</i> Kulturális rendezvényszervező

	52	345	02	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Közösségfejlesztő</i>
24.	52	214	01	0000	00	00	Lakberendező
25.	52	213	02				Mozgóképgyártó
	52	213	02	0010	52	01	<i>Elágazás: Felvételvezető</i>
	52	213	02	0010	52	02	<i>Elágazás: Hangasszisztens</i>
	52	213	02	0010	52	03	<i>Elágazás: Rendezőasszisztens</i>
	52	213	02	0010	52	04	<i>Elágazás: Segédoperátor</i>
	52	213	02	0010	52	05	<i>Elágazás: Szcenikai asszisztens</i>
	52	213	02	0010	52	06	<i>Elágazás: Szinkronasszisztens</i>
	52	213	02	0010	52	07	<i>Elágazás: Utómunka asszisztens</i>
	52	213	02	0010	52	08	<i>Elágazás: Világosító</i>
	52	213	02	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Fővilágosító</i>
	52	213	02	0001	54	02	<i>Ráépülő szakképesítés: Gyártásvezető</i>
	52	213	02	0001	54	03	<i>Ráépülő szakképesítés: Mozgóképgyártó hangtechnikus</i>
	52	213	02	0001	54	04	<i>Ráépülő szakképesítés: Műsorvezető riporter</i>
	52	213	02	0001	54	05	<i>Ráépülő szakképesítés: Szcenikai szakasszisztens</i>
	52	213	02	0001	54	06	<i>Ráépülő szakképesítés: Szerkesztő</i>
	52	213	02	0001	54	07	<i>Ráépülő szakképesítés: Televíziós kameraman</i>
	52	213	02	0001	54	08	<i>Ráépülő szakképesítés: Utómunka szakasszisztens</i>
26.	54	213	03	0000	00	00	Mozgóképi animációkészítő
	54	213	03	0100	31	01	<i>Rész-szakképesítés: Animációsfilm-rajzoló</i>
27.	52	341	08	0000	00	00	Mozgóképterjesztő és -üzemeltető
	52	341	08	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Mozigépész</i>
	52	341	08	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Mozgóképforgalmazó</i>
28.	54	215	01	0000	00	00	Műemlékfenntartó technikus
29.	54	211	12				Műtárgyvédelmi munkatárs
	54	211	12	0010	54	01	<i>Elágazás: Múzeumi gyűjtemény- és raktárkezelő</i>
	54	211	12	0010	54	02	<i>Elágazás: Múzeumi preparátor</i>
	54	211	12	0010	54	03	<i>Elágazás: Műtárgyvédelmi asszisztens</i>
	54	211	12	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Restaurátor technikus (a szakirány megjelölésével)</i>
30.	31	215	02				Népi kézműves
	31	215	02	0100	21	01	<i>Rész-szakképesítés: Kosárfonó</i>
	31	215	02	0010	31	01	<i>Elágazás: Csipkekészítő</i>
	31	215	02	0010	31	02	<i>Elágazás: Fajátékkészítő</i>
	31	215	02	0010	31	03	<i>Elágazás: Faműves</i>
	31	215	02	0010	31	04	<i>Elágazás: Fazekas</i>

	31	215	02	0010	31	05	<i>Elágazás: Gyékény-, szalma- és csuhéjtárgykészítő</i>
	31	215	02	0010	31	06	<i>Elágazás: Kézi és gépi himző</i>
	31	215	02	0010	31	07	<i>Elágazás: Kosárfonó és fonottbútor-készítő</i>
	31	215	02	0010	31	08	<i>Elágazás: Szőnyegszövő</i>
	31	215	02	0010	31	09	<i>Elágazás: Takács</i>
	31	215	02	0010	31	10	<i>Elágazás: Nemezkészítő</i>
	31	215	02	0010	31	11	<i>Elágazás: Népi bőrműves</i>
	31	215	02	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Népi játék és kismesterségek oktatója (a tevékenységi kör megjelölésével)</i>
31.	54	212	05				Népzeneész
	54	212	05	0010	54	01	<i>Elágazás: Népi énekes</i>
	54	212	05	0010	54	02	<i>Elágazás: Népzeneész (a hangszer megjelölésével)</i>
32.	54	211	13				Őtvös
	54	211	13	0010	54	01	<i>Elágazás: Aranyműves</i>
	54	211	13	0010	54	02	<i>Elágazás: Cizellőr</i>
	54	211	13	0010	54	03	<i>Elágazás: Drágakő fogláló</i>
	54	211	13	0010	54	04	<i>Elágazás: Ezüstműves</i>
	54	211	13	0010	54	05	<i>Elágazás: Féműves</i>
	54	211	13	0010	54	06	<i>Elágazás: Lánckészítő</i>
33.	54	212	03	0000	00	00	Pantomimes
	54	212	03	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Pantomim művész</i>
34.	54	211	14	0000	00	00	Porcelánfestő és -tervező asszisztens
35.	33	215	01				Porcelánkészítő és -festő
	33	215	01	0010	33	01	<i>Elágazás: Porcelánfestő</i>
	33	215	01	0010	33	02	<i>Elágazás: Porcelánkészítő</i>
36.	52	213	04	0000	00	00	Rendezvénytechnikus
37.	54	322	01	0000	00	00	Segédkönyvtáros
	54	322	01	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Könyvtári asszisztens</i>
38.	54	322	02	0000	00	00	Segédlevéltáros
	54	322	02	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Levéltári kezelő, iratkezelő, irattáros</i>
39.	52	213	05	0000	00	00	Szerkesztő munkatársa
	52	213	05	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Könyvkiadói szerkesztő munkatársa</i>
40.	52	212	02				Színész II.
	52	212	02	0100	33	01	<i>Rész-szakképesítés: Bábkészítő</i>
	52	212	02	0010	52	01	<i>Elágazás: Bábszínész</i>
	52	212	02	0010	52	02	<i>Elágazás: Színházi és filmszínész</i>

	52	212	02	0010	52	03	<i>Elágazás: Vers- és prózamondó előadóművész</i>
	52	212	02	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Színész I.</i>
41.	54	521	04	0000	00	00	Színháztechnikus, szcenikus
	54	521	04	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Hangosító</i>
	54	521	04	0100	52	02	<i>Rész-szakképesítés: Színpadmester</i>
	54	521	04	0100	52	03	<i>Rész-szakképesítés: Világítástechnikus</i>
42.	54	211	15				Szobrász
	54	211	15	0010	54	01	<i>Elágazás: Bronzműves és szoboröntő</i>
	54	211	15	0010	54	02	<i>Elágazás: Díszítő szobrász</i>
	54	211	15	0010	54	03	<i>Elágazás: Kőszobrász</i>
43.	52	345	04				Szórakoztató munkatárs
	52	345	04	0010	52	01	<i>Elágazás: Hanglemez-bemutató</i>
	52	345	04	0010	52	02	<i>Elágazás: Szórakoztató táncos</i>
44.	31	212	01				Szórakoztató zenész II.
	31	212	01	0010	31	01	<i>Elágazás: Szórakoztató zenész (hangszer és műfaj megjelölésével)</i>
	31	212	01	0001	54	01	<i>Ráépülő szakképesítés: Szórakoztató Zenész I.</i>
45.	54	212	07				Táncos
	54	212	07	0010	54	01	<i>Elágazás: Klasszikus balett-táncos</i>
	54	212	07	0010	54	02	<i>Elágazás: Kortárs-, modern táncos</i>
	54	212	07	0010	54	03	<i>Elágazás: Néptáncos</i>
	54	212	07	0010	54	04	<i>Elágazás: Színházi táncos</i>
46.	54	211	16				Textilműves
	54	211	16	0010	54	01	<i>Elágazás: Kézinyomó</i>
	54	211	16	0010	54	02	<i>Elágazás: Kéziszövő</i>
	54	211	16	0010	54	03	<i>Elágazás: Kézműves</i>
	54	211	16	0010	54	04	<i>Elágazás: Textilrajzoló és modelltervező asszisztens</i>
47.	54	321	01				Újságíró, konferanszié
	54	321	01	0100	52	01	<i>Rész-szakképesítés: Fotóriporter</i>
	54	321	01	0100	52	02	<i>Rész-szakképesítés: Lapkiadói újságíró-szerkesztő munkatársa</i>
	54	321	01	0100	52	03	<i>Rész-szakképesítés: Rádióműsorszerkesztő munkatársa</i>
	54	321	01	0100	52	04	<i>Rész-szakképesítés: Televízióműsor-szerkesztő munkatársa</i>
	54	321	01	0100	52	05	<i>Rész-szakképesítés: Újságíró II.</i>
	54	321	01	0010	54	01	<i>Elágazás: Rádióműsor-vezető, konferanszié</i>
	54	321	01	0010	54	02	<i>Elágazás: Televízióműsor-vezető, konferanszié</i>

	54	321	01	0010	54	03	Elágazás: Újságíró I.
48.	54	211	17	0000	00	00	Üvegműves
	54	211	17	0100	52	01	Rész-szakképesítés: Üvegfestő, olmozottüveg készítő
49.	54	215	02				Vésnök
	54	215	02	0010	54	01	Elágazás: Vésnök (tevékenység megjelölésével)
50.	54	211	18	0000	00	00	Zománcműves

Továbbra is várjuk a képző intézmények jelentkezését szakmai vizsgáik megszervezéséhez!

KERESZTI FERENC

Kulturális pályázati lehetőségek

Mint ahogy már megszokhattuk, a társadalom különböző területein tevékenykedő szervezetek rákényszerülnek a pályázati lehetőségek kihasználására. Nincs ez másképpen a kultúra területén sem. Szerencsére pályázatok kiírásában nincs hiány. Legalábbis úgy tűnik, ha az ember megnéz egy ilyen jellegű kiadványt vagy honlapot.

Aztán, amikor elkezdjük olvasni a részleteket, kiderül, hogy számunkra nem megfelelő, mert vagy a pályázati cél, vagy a meghatározott feltételek tartalmaznak olyan kitétel, amit mi nem tudunk, vagy nem is akarunk teljesíteni.

Az alábbiakban csokorba szedve – a teljesség igénye nélkül – teszünk közzé a kultúrában, azon belül is elsősorban a közművelődésben szerepet vállaló intézmények, szervezetek részéről érdeklődésre számot tartható pályázati lehetőségeket.

A pályázató szerinti ismertető sorrendjénél igyekeztünk figyelembe venni az elnyerhető összeg nagyságát.

Települési pályázatok

A helyi önkormányzatok – az egészen kis, aprófalvasnak számító települések kivételével – általában írnak ki pályázatokat. Ezek elsősorban az újonnan alakult, vagy eleve kis költségvetéssel működő szervezeteknek nyújtanak pályázási lehetőséget, melyeknek az alapműködésükhöz van szükségük erre.

Kistelepüléseknél nincs értelme pályázatot kiírni, mert az önkormányzat jól ismeri azt az egy-két szervezetet, melyet érdemes támogatnia.

Nagyobb településeknél célszerű a pályáztatás, hogy a képviselő-testület tisztábban lássa a beadott igények valós háttérét, minek tükrében reálisabban oszthatják szét a rendelkezésükre álló pénzt.

Kistérségi pályázatok

A korábbi közigazgatási egységek, a járások szerepét részben betölteni szándékozó kistérségek közül még kevés jutott el tevékenységének arra a szintjére,

hogy a térség kulturális ellátásával is komolyan foglalkozzon, de már vannak kedvező példák, így a pályázati kiírások is előfordulnak.

Megyei pályázatok

A megyék szerepe egyre zsugorodik, de még mindig stabil közigazgatási egységeknek számítanak. A közgyűlések legfőbb feladata a tulajdonukban lévő intézmények működtetésének fenntartása, és anyagi lehetőségeikhez mérten írnak ki pályázatokat, az általuk fontosnak tartott témákban.

Pro Renovanda Cultura Hungariae (www.prof.iif.hu/prc)

Tizenhárom szakalapítvány ír ki pályázatot a kultúra egy-egy szeletére irányítva.

Az évente egyszer – tavasszal – megjelenő pályázatok esetében néhány százezer forintra lehet pályázni.

Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány (www.vigado.hu)

Kulturális tevékenységre és működésre is lehet kérni támogatást, maximum háromszázezer forintig.

Évente kétszer – tavasszal és ősszel – jelenik meg a pályázati kiírás.

A pályázat beadásához részvételi díjat kell fizetni.

Nemzeti Kulturális Alap – NKA (www.nka.hu)

Tizenhét szakmai kollégium hirdet pályázatot évente kétszer, lefedve a kultúra igen széles területét, melyek közül a közművelődési és a népművészeti tart számot a legnagyobb érdeklődésre. Ide pályázhatnak a speciális szakterületek, mint például a színház, a mozgókép, a fotó. Rajtuk kívül van néhány ideiglenes szakmai kollégium is.

Oktatási és Kulturális Minisztérium – OKM (www.okm.gov.hu)

a) Érdekeltségnövelő támogatás

Ez nem a klasszikus értelemben vett pályázat, hanem önkormányzatok intézményeinek támogatása. A támogatási kérelem benyújtása egyszerű, és a formai hibásan beérkezettek kivül minden kérés kap támogatást.

b) Kulturális pályázatok

A minisztérium által kiírt pályázatok igen sokrétűek. A Közkincs a közművelődés, a Tengertánc a népművészet, a PANKKK a könnyűzene területén nyújt támogatást. Az Új tudás – műveltséget mindenkinek program keretében igen sok pályázatot hirdetnek meg. Az említettek kivüli területek is támogatáshoz juthatnak.

Nemzeti Civil Alapprogram NCA (www.nca.hu)

A civil szervezetek által működési költségekre benyújtott pályázatokat nyolc kollégium bírálja el: egy országos és hét regionális. Ezeken kívül van a civil szféra, a demokrácia és a nemzetközi kapcsolatok fejlesztéséért felelős kollégium. Pályázati lehetőség évente egyszer adódik, de a bennmaradó pénzre az év második felében is írhatnak pályázatokat.

Magyar Turizmus Zrt. (itthon.hu)

Turisztikai vonzerőt jelentő programokra, turisztikai objektumok fejlesztésére illetve létrehozására valamint turisztikai kiadványok készítésére lehet pályázni. A pályázónak jelentős önrésszel kell rendelkeznie.

Visegrád Alap (www.visegradfund.org)

A visegrádi országok kulturális együttműködését segítő pályázati lehetőség. Az igényelt összeg szempontjából három kategóriában lehet pályázni. A legkisebbre évente négy, a közepesre két, a nagyra egy alkalommal jelölnek ki beadási határidőt. Az utólagos elszámoláshoz bekérik az eredeti számlákat, amit aztán visszajuttatnak.

A partnereket a Visegrádi Országokból (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia) kell választani, előnyt élveznek a négyoldalú projektek.

Mobilitás (www.mobilitas.hu)

Az Európai Unió által kiírt nemzetközi ifjúsági programok (Fiatalok lendületben) magyarországi pályázatkezelője. Öt különböző pályázati lehetőség van.

- a) Fiatalok Európáért – ifjúsági cserék
- b) Európai önkéntes szolgálat
- c) Fiatalok a világban – együttműködés az Európai Unióval szomszédos országok fiataljaival
- d) Ifjúságsegítők támogatása
- e) Ifjúságpolitikai együttműködések – az európai szintű szervezetek pályázhatnak.

Az ifjúsági cserékre évente öt alkalommal lehet pályázni, a többi programra kevesebb lehetőség adódik.

Minden esetben csatolni kell a külföldi partnerek együttműködési szándékát igazoló nyilatkozatot.

Partnereket a program-országokból lehet választani. Ide tartoznak az Európai Unió tagországai (Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg,

Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovák Köztársaság, Szlovénia), az EFTA országok közül Izland, Liechtenstein, Norvégia, valamint a csatlakozás előtt álló Törökország. Néhány esetben bevonható Horvátország és Macedónia is. Amennyiben program-országokon kívüli partnerek is számításba jöhetnek, a pályázati kiírásban külön szerepeltetik az érintett kört.

A résztvevőknek a 13 és 30 év közötti korosztályhoz kell tartozniuk, de a pályázó meghatározhat szűkebb határokat is az általa meghívott partnerek számára. A létszámtól függően egy vagy két felnőtt kísérő is részt vehet a programban – korosztályi korlátozás nélkül.

Tempus Közalapítvány (www.tka.hu)

Az Európai Unió által kiírt, elsősorban a nemformális képzés területén történő nemzetközi együttműködésre ösztönző pályázatok magyarországi kezelője.

- a) Egész életen át tartó tanulás
 1. Comenius – óvodák, általános és középiskolák együttműködése
 2. Erasmus – a felsőoktatásban tanuló diákok pályázhatnak külföldi ösztöndíjra
 3. Leonardo – együttműködés a szakképzés terén
 4. Grundtvig – együttműködés a formális oktatásból már kikerült korosztály nemzetközi képzésére
- b) Európa a polgárokért
 5. Aktív polgárok Európáért – testvérvárosi kapcsolatok
 6. Aktív civil társadalom – civilek együttműködése
 7. Együtt Európáért – nagy érdeklődésre számot tartó projektek
 8. Aktív európai emlékezet – a náciizmus és a sztálinizmus áldozatairól.

A legtöbb területen évente egy alkalommal adódik pályázási lehetőség.

A partnerek a Mobilitásnál felsorolt körből választhatók.

Kulturpont Iroda (www.kulturpont.hu)

Az Európai Unió Kulturális keretprogramjában meghirdetett pályázatok magyarországi kezelője. Pályázni európai szintű projektekre lehet.

- a) Kulturális együttműködés támogatása
- b) Európai jelentőségű és méretű kulturális szervezetek támogatása
- c) Tanulmányok készítésének, valamint a kulturális együttműködéssel kapcsolatos információk gyűjtésének és terjesztésének támogatása.

Nagy volumenű projektek együttműködésben történő megvalósításához lehet támogatást kérni, a költségvetés 50%-a erejéig. A nyertes pályázók az önrész kiegészítésére pályázhatnak a Nemzeti Kulturális Alaphoz.

A partnerek a Mobilitásnál felsorolt körből választhatók.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (www.nfu.hu)

Az Európai Uniótól elsősorban objektumok felújítására, újjak létesítésére lehívható pénzeszközök kezelője. Igen nagyszámú pályázatot írnak ki, ezek között – bár nem direkt jelzéssel – lehet találni olyanokat is, melyek kulturális vonatkozásúak.

- a) Társadalmi Megújulás Operatív Program – TÁMOP. Ide tartoznak a Humán Erőforrás Operatív Program (HEFOP) keretében kiírt pályázatok is.
- b) Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program – TIOP

A fentiekben azokat a – kulturális szempontból figyelemre méltó – pályázatkirókat említettük, melyek pályázataira rendszeresen lehet számítani. Ezekon kívül természetesen még számtalan intézmény és szervezet ír ki pályázatokat, és az összeállításunkban szereplőknél sem teljes körű a lehetőségek felsorolása.

Vannak pályázatok, melyek az ország lakosságának csak kisebb, valamilyen szempontból (földrajzi elhelyezkedés, etnikai kisebbség, egyház, korosztály, szakterület...) érintett részére vonatkozóan tesznek közzé pályázati felhívásokat. Ezeket többnyire ismerik és várják is azok, akikhez szólnak.

Évfordulókhöz kapcsolódóan is szoktak pályázatok megjelenni, különösen történelmi vonatkozásúak. Emellett az Európai Unió és Magyarország is minden évben megad egy-egy prioritást (családok, kulturális turizmus, kreativitás és innováció, reneszánsz, fesztiválok, szegénység...), amely témák kiemelt szerepet kapnak az elbírálás során. De vannak általános prioritások (hátrányos helyzetűek, esélyegyenlőség, sokszínűség, demokrácia, tolerancia...) is, melyeket célszerű figyelembe venni a pályázat írásakor.

Találkozhatunk jelentős pénzüsszeggel kiírt pályázatokkal, melyek csak egyszer, vagy alkalmasszerűen érhetőek el. Ilyen a PHARE, a LEADER program, az IKSZT (Integrált Közösségi Szolgáltató Terek), a Norvég Civil Támogatási Alap (NCTA)...

A pályázatok többnyire intézményeknek szólnak, de egyéni pályázásra is van lehetőség, viszont ezek többségében is szükséges egy intézményi, szervezeti háttér.

A teljes mértékben egyéni pályázatok általában művészi tevékenységre – azon belül is inkább alkotóira – vonatkoznak.

A pályázat megírása előtt célszerű alaposan tanulmányozni a kiírást és az útmutatót – ha van. Az űrlapot is érdemes átnézni mielőtt hozzáfogunk a kitöltéséhez, mert szerepelhet benne olyan feltétel, ami számunkra kizáró lehet.

Pályázatról cégeket is meg lehet bízni, de ez csak nagy volumenű pályázatok esetében ajánlott – kis összegű kiírásokkal nem is foglalkoznak. Ilyen megbízás esetében is a pályázó a fő szerep, mert minden instrukciót neki kell meg-

adnia, különben bekerülhetnek a vállalásba olyan tételek, amelyek a pályázó számára megoldhatatlan feladatot jelentenek.

Alaposan át kell gondolni, hogy az előírt önrészt tudja-e biztosítani a pályázó. Az önrész kiszámolására is érdemes odafigyelni. Egyes pályázatoknál a megítélt támogatás bizonyos százalékát, más esetekben a projekt teljes költségvetésének az előírt százalékát veszik figyelembe.

Az sem mindegy, hogy a projekt elő- vagy utófinanszírozású. Több változat is lehetséges. Az a legkedvezőbb, amikor a teljes projektköltséget előre megkapja a pályázó. Van, amikor csak egy részét kapja meg előzetesen, a maradékot pedig csak az elfogadott elszámolást követően. Az utófinanszírozás a legkellemetlenebb. Ilyen esetben jelentős tartalékkal kell rendelkeznie a pályázónak, mert csak az elszámolás elfogadását követően kap pénzt. Márpedig ez a – leginkább a könyvelés jogszerűségét ellenőrző – folyamat a bizonylatok leadását követően több hónapig is eltarthat.

Az aktuális pályázatokról nyomtatott kiadványokból (Pályázatfigyelő...) és az Interneten több portálon (www.pafi.hu, tender.ssf.hu...) is tudomást lehet szerezni. Az elektronikus változatok némelyikénél fel lehet iratkozni hírlevélre. Ebben az esetben megadható a tevékenységi kör, és annak megfelelően válogatott pályázatokról küldenek értesítést. Ez akkor is hasznos, ha a szervezet folyamatosan figyeli a kiírásokat, mert előfordulhat, hogy valami elkerülte a figyelmét.

Vannak pályázattatók, akik tartanak információs napokat. Ilyenkor a pályázatokot jól ismerő, tapasztalattal rendelkező menedzser ad széleskörű tájékoztatást. Ezekre célszerű elmenni, mert általában több olyan kérdés is felmerül – elsősorban a hallgatóság köréből –, ami könnyen elkerülné az ember figyelmét.

Ritkán ugyan, de az is előfordul, hogy a pályázattató egy-két héttel a beadási határidő előtt lehetőséget ad konzultációra. Ide már késznek vélt pályázattal érdemes menni, hogy az esetlegesen előforduló hiányosságokat pótolni, a hibákat korrigálni lehessen.

Az Európai Unió által kiírt pályázatok angolul olvashatók a www.eurodesk.org honlapon. Itt szerepelnek a fent említett uniós pályázatok is – melyeket az illetékes magyarországi pályázatkezelő szervezetek írnak ki –, de vannak olyanok, melyekre közvetlenül Brüsszelbe lehet pályázni. Ezek a pályázatok kedvező esetben magyarul is beadhatóak, de többnyire a közösség három hivatalos nyelve (angol, német, francia) egyikén követelik meg.

Nagy figyelmet kell szentelni az elszámolásnak, hogy a kiadások a megadott költségvetésnek megfelelő mértékűek legyenek. A projekt során folyamatosan kell gyűjteni a számlákat és a bizonylatokat, melyek segítségével igazolható a kifizetés. Egyes pályázatoknál azt is előírják, hogy az említett dokumentumokat elkülönítetten kell könyvelni.

Általában a támogatási összeg erejéig kell igazolni a kiadásokat, de vannak esetek, amikor az önrész kifizetéséről is bekérnek bizonylatokat.

Előfordul, hogy szerződéskötéskor banki felhatalmazó levelet is be kell adni. Ennek abban az esetben van jelentősége, ha a pályázó nem a szerződésben foglaltaknak megfelelően bonyolítja le a projektet. Ekkor a pályázató megterhelheti a mulasztással vádolt pályázó bankszámláját, azaz visszaveheti a pénzt. A projekt teljes lezárását követően ezt a felhatalmazást a pályázató által küldött levéllel fel kell oldani, mert különben a pályázó csak korlátozottan rendelkezhet számlája felett.

Ezek után izgalmas böngészést és sok eredményes pályázatot kívánok!

DR. KÁDÁR ZSOLT

Krízis és konfesszió – az Egyházi Közművelődési Egyesület konferenciája

2009-ben a szolnoki Szent Imre Művelődési Ház adott otthont az Egyházi Közművelődési Egyesület évente megrendezendő konferenciájának. Ez az országosan is egyre ismertebbé váló közösség célul tűzte ki, hogy a kárpótlás során visszakapott egyházi ingatlanokban újraindult kulturális, közösségi, közművelődési programok szervezőit, munkatársait évente többször összehívja, főképpen szakmai kérdések megbeszélésére. Természetesen nem csupán szakmai érdekképviselői, vagy konzultatív szervezetként működik az egyesület, hanem éves munkaterve szerint olyan tematikus konferenciák megrendezését vállalta magára, melyet egy-egy térség kitüntetett figyelmével kísért. A Szegeden hét évvel ezelőtt megalakult Egyházi Közművelődési Egyesület, melyet sokan „EKE”-ként ismernek, az ország számos pontján, sőt a határainkon túl is szervezett olyan konferenciákat, amelyek egyfelől a nemzetet érintő sorskérdések és az egyházak által megfogalmazott válaszok tudományos, teoretikus és egészen gyakorlati jellegű kifejtését adták, másfelől az egyházak értékörző, értékmentő és értékeket továbbadó kulturális és közművelődési szerepének módszereire hívták fel a figyelmet.

A keresztény közművelődés lehetőségei a gazdasági, társadalmi és morális válságkezelésben – témával foglalkozott a szolnoki konferencia. A magyar közművelődés ügyének elkötelezett világi és egyházi előadók frappáns előadásaikkal igyekeztek rámutatni arra, hogy napjainkban az élet szinte minden területén tapasztalható krízisek, válságjelenségek közepette, a rossz hírekhez szokott világban miért lehet fontos, erőt és reményt adó az a pozitív üzenet, melyet az Evangélium, az örömhír jelent. Természetesen az egyház, mely benne él ebben a világban nem tudja önmagát hermetikusan elzárni a világ hatásaitól, esetünkben azoktól a negatív tendenciájú folyamatoktól, melyek a legkülönbözőbb válságokhoz vezetnek. Az egyház benne él a világban, jóllehet irányultsága, jövője a sajátos megfogalmazás szerint egy eszkatológikus valóságra irányul, melyet a teológia a mennyek országának, Isten országának nevez. Ugyanakkor az egyház szolgálatát ezen a világon fejt ki, hirdetve a mennyei igazságot és szolgálva, szeretve a sokféle nehézség és küzdelem közepette élő embert.

Szolnokon közművelődési szakemberek, a filozófia tudományában jártas főiskolai tanár, római katolikus, református, evangélikus egyházi vezetők, valamint egyházi közművelődési és diakóniai intézményekben elhivatott szolgálatot végző világiak szóltak arról, hogy a társadalom krízise idején mit jelent a hit elkötelezett, egészen látható formában is kifejeződő megvallása.

A konferencia résztvevőit *Turai János* esperes, plébános, valamint Szolnok város polgármestere *Szalay Ferenc* köszöntötte. A polgármester részvétele és megnyitó szavai önmagában is jelezték, hogy a városért felelős vezető fontosnak tartja azt a szellemi, lelki, de sok esetben egészen gyakorlati segítségnyújtást, amit az egyházak jelenthetnek a közösség terheinek hordozásában. Az Egyházi Közművelődési Egyesület rövid történetének kezdetétől mindig számíthatott a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus vezetésének és kitűnő munkatársainak szakmai támogatására. Így megtisztelő volt, hogy a konferencia nyitó előadását *Borbáth Erika* főigazgató asszony tartotta, aki nagy figyelemmel kísért referátumában rámutatott arra, hogy a válság idején mi a szerepe és jelentősége a közművelődésnek. Őt követte *dr. Thiel Katalin* filozófus, az egri Eszterházy Károly Főiskola rektorhelyettesének előadása. Hamvas Béla válságfilozófiájáról beszélt, felidézve a magyar filozófia legújabb kori történetének jelentős személyiségét, aki a filozófiai mélységek mellett az élet terheinek elviseléséhez oly annyira szükséges humor eszközeit is igénybe véve hagyott szellemi örökséget és adott megszívlelendő útmutatást a mindig válságos helyzetben lévő kiutakat kereső ember számára.

Az egyházi előadók sorát *dr. Beer Miklós* római katolikus püspök a váci Egyházmegye főpásztora nyitotta meg, aki egészen személyes hangon szólt lelkipásztori, lelkigondozói tapasztalatairól. Arról, hogy a szüntelen válságban lévő emberi lélek számára mit jelent a Krisztus hit, a megsegítő kegyelemnek az a forrása, mely lelki táplálékot jelent, belső tartást ad a külső, a környezetben, az egyéni lét életterében jelentkező válságok idején. A püspök előadását követően *dr. Kádár Zsolt* református esperes az Egyházi Közművelődési Egyesület elnöke a Válság egyházsociológiai megközelítése címmel tartott előadást. Elmondta többek között, hogy a keresztény egyház számára nem ismeretlen fogalom a válság. Az egyház történetének hosszú évszázadaiban legtöbbször ellenséges környezetben végezte sajtóságos munkáját. Az ellenséges közeg megpróbálta, de nem vitte válságba az egyházat, sőt épp a válságok idején volt tapasztalható az egyház megerősödése és térnyerése. Így a krízis olyan kihívás az egyházaknak, mely lehetőséget is ad a belső megújulásra, az örökös reformációra. Az előadó elmondta, hogy az egyházat érő külső és belső hatások alapján szemlélhető krízis nem egyenlő a katasztrófával. A krízis jelentésében benne van: döntő fordulat, mely a görög gondolkozás szerint nem az egyértelmű nega-

tív fordulatot jelenti, a krízisnek igenis vannak pozitív következményei: elindíthat egy megtisztulási folyamat.

Egészen gyakorlati jellegű előadások mutattak rá arra, hogy a válság teoretikus megközelítése mellett fontos a mindennapi egyéni válságok kezelése, az a fajta diakóniai, karitatív munka, mely az egyház hitéből fakad, s hozzá tartozik a mindig és mindenben segítő Krisztus helyes követéséhez.

A katolikus egyház hontalanok között végzett missziójáról *Mándy Zoltán* kanonok adott tájékoztatást. Személyes elhivatottsága által vezérelve az egri Bazilika főplébánosa több száz hajléktalannak segít, hogy minden nap meleg ételhez jussanak. E munka nem csak szervezési feladatot jelent, hanem mindenél beszédesebb hitvallást a krízis kezeléséről, az egyéni válságban lévő, a társadalom periferiájára került ember megsegítéséről.

Czibere Károly, a református szeretetszolgálat igazgatója, az intézményes diakónia rendszerét, működését tárta a hallgatóság elé. Tájékoztatt arról, hogy az egyház által végzett társadalmi missziók egyre szélesebb köröket értek el drogfüggő fiataloktól kezdve a magánéleti válsággal küzdő házaspárokon keresztül az idősök testi és lelki gondozásáig. Ennek végzéséhez nem csak a finanszírozási kérdések megoldása fontos, hanem olyan elkötelezett hitben élő munkatársak szolgálatba állítása is, akik a testi és lelki nyomorúságban élőket a legtisztább empátiával és a legőszintébb szimpátiával tudják segíteni, gyógyítani. Az igazgató úr nagyon fontos megállapítása volt az, ami a helyi közösségekkel kapcsolatban felidézte, hogy ha e közösségek úgy fogják fel a válság okozta gyötrelmeket, hogy az nem más mint az Isten által nyitott újabb lehetőség, ha a válságról a váltságra, vagyis Krisztus váltságára irányítják a szenvedő ember figyelmét, akkor a helyi közösségek, gyülekezetek bizonyára a távolabb élők számára is vonzóak és elismertek lesznek.

Dr. Varga István református lelkész a tiszaujvárosi idősök otthona működéséről adott tájékoztatást. *Szarvas Eszter* a szegedi katolikus ház közösségépítő programjáról számolt be. *Lédeczi Dénes* plébániai kormányzó a csépai missziós ház működéséről, a különféle lelkigyakorlatok és lelkiségi csoportok közösségépítő funkciójáról tartott előadást. A szolnoki evangélikus egyház lelkipásztora, *Győri Péter Benjámín* a gyülekezeti fiatal családok tartalmas zenei programokkal való egybetartásáról szólt. Végül *Kopasz Károly*, a szolnoki Szent Imre Művelődési Ház igazgatója a Szolnok belvárosában működő egyházi közösségi ház sokirányú és sokakat lélekben, hitben, kulturális értékekben meggazdagító munkáját mutatta be. Az egynapos konferencia gazdag és minden résztvevőt meggazdagító üzenetét a konferenciát levezető elnök *Kereszti Ferenc* a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főmunkatársa foglalta össze és köszönte meg.

A konferenciát igen élénk figyelemmel kísérte a helyi és az országos média. Jelzés volt ez arról, hogy a válságokból kivezető útnál tanácsa van, segítséget adhat a válságokból kivezető utat történelmi és hitbeli tapasztalatok alapján hirdető egyházaknak. Öröm volt a jelenlevők számára érzékelni azt, hogy egy súlyosan megosztott világban és megosztott társadalomban változatos hátterű, különböző felekezetű szakemberek, egyházi szolgák felelősen, együtt figyeltek a krízisben is megszólaló és cselekvést jelentő konfesszióra, a filozófia, a közösségi kultúra, a keresztény hagyomány hitvallására.

NEVEDA AMÁLIA

10. jubileumi Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál és magyar karnagy szeminárium 2009. július 30–augusztus 4.

Veszprém, országhatárainkon belül és túl, méltán híres nyári nemzetközi kórusversenyeiről. Az Europa Cantat Nemzetközi Kóruszövetséggel karöltve négy nemzetközi Éneklő Hetet szerveztünk a városban, sok ezer magyar és külföldi dalosnak – és természetesen a város kórusmuzsikát kedvelő közönségének – emlékezetes élményeket szerezve. 1992-től nem múlt el nyár nemzetközi kórusrendezvény nélkül: az Amerikai-Magyar Kórusnapok, az Európai Ifjúsági Kórus, a Vox Juventae ifjúsági kórusfesztivál jelzi azokat az állomásokat, amely elvezetett a Millenniumi 2000. évben újtára indított **Vivace Nemzetközi Kórusfesztiválhoz**, amelyet 2009-ben immár 10. alkalommal rendeztünk meg a Városi Művelődési Központ és Könyvtárban.

Előkészítés

Az együttesek igényeit figyelembe véve megpróbáltunk egyedi karaktert adni vállalkozásunknak. Így született e kombinált program ifjúsági, felnőtt, női- és vegyeskarok illetve vokál-együttesek számára: *verseny és koncert-minikörút*.

A korábbi 9 fesztivál során *négy kontinens 35 országának 76 énekkara* vett részt a programokon. Most a meghívott kórusok révén új országok is csatlakoznak az imponáló lajstromhoz: *Japán és Svédország*. Kétséges, hogy a Vivacén kívül van-e még egy olyan, mindeddig évente megrendezésre kerülő kórusfesztivál, amely ilyen – relatíve – rövid idő alatt *ennyi különböző nemzeti kultúrát mutatott volna meg a hazai publikumnak – „házhoz hozva” a világ énekkari kultúrájának színe-javát*. 2009-ben a következő kórusok nyertek meghívást a kórusfesztiválra:

- **Corale Polifonica „Anthea Odes”**, Augusta, Szicília, Olaszország – Karnagy: *Maria Grazia Morello*
- **The Little Singers of Takarazuka**, Japán – Karnagyok: *Miho Kasahara, Jun Nishimaki*

- **Musculus Vocalis Énekegyüttes**, Székesfehérvár, *Burján Orsolya* vezetésével
- **„Skowronki” Girls’ Choir**, Poznań, Lengyelország – Karnagy: *Alicja Szeluga*
- **Sandvikens Vokalensemble**, Sandviken, Svédország – Karnagy: *Franco Radicchia*
- **National Tsing Hua University Glee Club**, Hsinchu, Tajvan – Karnagy: *Chin-Yu Yang*
- **„Irina Shtiglich” Female Choir**, Szófia, Bulgária – Karnagy: *Denitsa Mihaylova*
- **„Sol Oriens” Kórus**, Debrecen – Karnagy: *Deményi Sarolta*.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a *világszerte érezhető gazdasági válság* kitapintható volt a 10. jubileumi Vivace előkészítése során. A korábbi 40–50 kórus helyett mindössze 23 jelentkezett – ráadásul nagy számban *azonos országból* (Bulgária, Lengyelország, Oroszország), illetve *bevándorlási szempontból magas rizikójú területekről* (Nigéria, Algéria, Ghana). *Először* fordult elő a fesztivál történetében, hogy *nem érkezett jelentkező* a komoly gazdasági gondokkal küzdő *balti államokból*, és arra sem volt eddig példa, hogy *egy kiválasztott együttes* – anyajországa (Szerbia) beígért, ám nem realizálható *támogatása híján* – *visszalépett*.

A korábbi fesztiválok állandó velejárója volt egyfajta *„várólista”* – kiváló együttesek, amelyek azért nem nyertek meghívást egy-egy Vivacéra, mert országuk már képviseltette magát egy másik kórusal, vagy későn küldték el jelentkezésüket. A *„várólistásokat”* közvetlenül kerestük meg a 2009-es fesztivál kapcsán, és örömeinkre megújították jelentkezésüket. Így a spontán jelentkezők mellett *négy együttesünk* már volt az év elején.

Bár elvünk, hogy egy országból egy kórust hívunk meg, de az idei fesztiválon kivételt tettünk, és *két magyar kórus* jelentkezését is elfogadtuk. Döntésünket az magyarázza, hogy a két együttes két teljesen más kórustípust, ennek megfelelően repertoárt képviselt, így semmiféle *„egysíkúság”* veszélyét nem hordozta fellépésük, sőt: felmutatta az ország kóruséletének örvendetes sokszínűségét.

Európai léptékű információink szerint *minden fesztivál és kórusverseny megérezte a gazdasági válság visszatartó erejét* – kevesebb jelentkező vállalta az utazási és a gyakran borsos részvételi költségeket – egyszerűen azért, mert az önfenntartó kórusok tagjait is rendre sújtja az elbocsátási hullám, illetve a korábbi szponzoroknak nem áll módjukban anyagilag támogatni a formációkat.

Úgy érezzük, hogy e külső nehézségek a 10. Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál *szakmai színvonalát nem veszélyeztették*, semmiféle művészi kompromisszumra nem volt szükség, a részt vevő együttesek magas színvonalon és élményt adóan muzsikáltak minden megjelenésükön. *A Vivace – őszinte hála és köszönet városi támogatóinknak, valamint két nyertes pályázatunknak (NKA, OKM) – 2009-ben is rendkívül kedvező feltételeket biztosított* a kiválasztott együtteseknek, és a csatlakozó magyar karnagyai szeminárium tagjainak, akik minden eddiginél magasabb létszámmal és nagy érdeklődéssel vettek részt – Borbásné Gazdag Gabriella értő irányításával – a szakmai munkában.

A jubileumi Vivace egyik *újítása* az volt, hogy tetszetős, ingyenes, kétnyelvű (magyar, angol) *programfüzet* készült, 700 példányban. E programfüzet azon felül, hogy röviden összefoglalta a fesztivál történetét, felsorolva a résztvevő együtteseket, felidézve a résztvevői és látogatói visszhangot, és megörökítve az önkéntes segítők: a kóruskísérők pótolhatatlan munkáját, tartalmazta a 2009-es meghívott együttesek nacionáléját és gálaprogramjukat, valamint az egyesített fesztiválkórus műsorát. A limitált példányszám nem tette lehetővé, hogy a szombat esti gálakoncert minden jelenlévőjének jusson a kiadványból, így a szokásoknak megfelelően magyar nyelvű szórólapokkal segítettük a fesztivál koncertjeinek érdeklődő közönségét a programok és kórusok közti „navigálásban”. A programfüzet összességében igen hasznosnak bizonyult – szándékunk a jövőben megtartani.

Lebonyolítás

Az együttesek július 30-án, csütörtökön érkeztek. Szállásuk – miként az elmúlt három évben – a *Hotel Magiszterben* volt, kulturált, kényelmes, és mindenki által elismert, értékelt körülmények között. Étkezésüket csütörtök vacsorától hétfő reggelig – szintén hagyományosan – a *Gourmandia Étteremben*, illetve a *Péter–Pál Panzióban* oldottuk meg, általános meglepedéssel. Az együtteseket ezúttal is Veszprém Város Vegyeskara Baráti Kör Egyesület révén 2–3 kórustag kísérte végig – *önkéntes segítőként* – a rendezvény ideje alatt. A fesztivál munkanyelve ezúttal is az angol volt.

Az *első közös fesztiválelem* az előre kiküldött közöskari művek próbája volt. Elmondható, hogy minden énekkar felkészülten érkezett, a próba zökkenőmentesen és eredményesen folyt – megelőlegezve a nagyszínpadi előadás színvonalát. Délután a kórusénekesek a várossal ismerkedtek, este pedig sor került a látványos felvonulásra – a *Veszprémi Ifjúsági Fúvószenekar* felvezetésével –, valamint ekkor volt a nyitókoncert a veszprémi várban, a szabadtéri színpadon.

A nyitóhangversenyen, amelyen a 290 résztvevő és kb. 500 fős helyi publikum ízelítőt kapott a *magyar kultúra kincseiből*, és ugyanakkor a másnapi koncert sokszínű, nyelvi kavalkádjából is: a színpadon *Veszprém Város Vegyeskara Vokálja* révén minden nemzetet anyanyelvén és zászlóikkal köszöntöttünk, egy igen hangulatos poliglott kánon előadásával. Mint mindig, ez az apró hangulatalem kirobbanó visszhangot váltott ki a vendég-együttesekből: *úgy érezték jó barátokhoz jöttek!* A fesztivált – meleg szavakkal méltatva jelentőségét, kisu-gárzását és évtizedes elismertségét városunk fesztivál-életében – *Debreczeni János* polgármester nyitotta meg.

Ezután csendült fel a fesztivál házigazda-együttese, *Veszprém Város – Csonkai-díjas – Vegyeskarának* magyar szerzők műveiből összeállított műsora, *Magyar táj, magyar lélek* címmel, amelyet *Erdélyi Ágnes*, a fesztivál művészeti vezetője dirigált:

- Vavrincez Béla feld.: Marosszéki dalok
- Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz
- Petrovics Emil: Játszik a szél
- Ligeti György: Az asszony és a katona
- Bárdos Lajos: Régi táncdal.

Műsoruk keresztmetszetet adott a magyar karkultúra legjavából: az autentikus folklórból, a történelem viharait megidéző Kodály-kompozíciókból, a 20. század lírai-impreszionisztikus hangjából, a vaskos népi humorból, valamint a régi korok táncmuzsikája ihlette virtuóz feldolgozásból. A program külön érdekessége volt, hogy Ligeti pompás darabjának humorát úgy tették a nemzetközi hallgatóság számára is érthetővé, hogy a Veszprém Táncegyüttes táncosai szcenírozott formában, pár apró, de hatásos kellékkal, mozgásokkal, testbeszéddel valósággal eljátszották a kikapós menyecske és az okkal féltékeny férj történetét. A rendkívül erőteljesen és kiválóan éneklő Vegyeskar produkcióját nagy élvezettel hallgatta a publikum.

Rövid technikai átszerelés után Veszprém kiváló együttese, a *Mendelssohn Kamarazenekar* adott ízelítőt a magyar instrumentális muzsikából, *Kováts Péter* művészeti vezető irányításával. Elhangzott:

- Orbán György: Báli zene Razumovszkij gróf tiszteletére
- Bartók Béla: Román népi táncok
- Liszt Ferenc: II. magyar rapszódia

E műsorblokk valóságos időutazásra invitált: a kortárs zenét a lenyűgözően szellemes Orbán-darab, a 20. századot és népi inspirációt a korszak nemzetközileg legismertebb mesterének kompozíciója, míg a 19. századot a fantasztikus

virtuozitását Liszt-rapszódia képviselte, utóbbi Wolf Péter pazar átíratában. A produkciót a közönség kitörő ovációja és masszív vastaps kísérte.

Veszprém kiemelt együtteseinek sorában harmadikként a *Veszprém Táncegyüttes* lépett pódiumra, *Molnár Gábor* művészeti vezető irányításával. Bemutatkozó blokkjuk az erdélyi táncok világába kalauzolta el a publikumot.

- Kovács Norbert: Táncok a sóvidéki havasokról
- Molnár Gábor: Táncok Bukovinából
- Szűcs Gábor: Magyarszentbenedeki táncok

Öröm volt ismét a Vivace pódiumán köszönteni a kiváló néptáncegyüttest. Műsoruk, amelyet állandó kísérő-együttesük, a székesfehérvári Barátok Zenekar közműködésével mutattak be, hatalmas sikert aratott.

Újabb technikai szünet után került sor az est fénypontjára, *Kodály Zoltán Kállai kettősének* bemutatására, amelyre a *nyitóhangverseny három fellépő együttese közösen* vállalkozott. 2005-ben már egyszer szerepelt a mű a Vivace nyitókoncertjén, és fergeteges sikert aratott. A publikum régi vágya teljesült azzal, hogy ismét megízlelhették az élő előadás semmi mással nem pótolható varázsát. A darabot ezúttal *Erdélyi Ágnes* dirigálta – és a közönség kikövetelte a sodró finálé megismétlését.

A koncert kétnyelvű (angol és magyar) moderálással zajlott, és kerekén 2 órán át tartott. A hallgatóság maximális elégedettséggel, felvillanyozva hagyta el a Szentháromság téren felállított szabadtéri színpad 900 fős nézőterét.

Másnap a közöskari művek főpróbáját követően *utcai muzsikálásra* került sor a város több pontján. Koradélutántól a várszínpadon folytak az esti koncert *akusztikai próbái*, illetve az együttesek egyéni próbái.

A *Gálakoncert*, mely egyben verseny is volt, minden eddiginél több érdeklődőt vonzott, és rendhagyó módon indítottuk: *megénekelgettük a közönséget!* Két ismert magyar népdal (*Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt* és *Széles a Balaton vize, keskeny a híd rajta*) csendült fel a koncert elején, bizonyítva, hogy a veszprémi közönség szeret és tud is énekelni! Közel 1200 torokból szólt az ének – az egész közönség dalolt – megadva az est nagyszerű alaphangulatát.

A zsűri (elnök: *Erdélyi Ágnes*, tagok: *Dr Lakner Tamás*, Pécs, *Saša Matovina* – a 2006-os zsűridíjas horvát Klapa Kastav karnagya –, valamint *Victoria Liedbergius* kórusmenedzser, az Europa Cantat elnökségi tagja, ifjúsági bizottságának vezetője Svédországból) *díját* a tajvani **National Tsing Hua University Glee Club**, a *közönség díját* a japán **The Little Singers of Takarazuka** gyermekkar nyerte el. Egyetlen együttes sem távozott – szakmailag sem – üres kézzel, hiszen a sikeres részvételt igazoló dokumentumon túl elismerő oklevelet kaptak, kiemelve fő erősségüket, az alábbiak szerint:

A zsűri külön dicséretét kapta

- *népi ihletésű kompozíciók* színvonalas előadásáért az „**Irina Shtiglich**” **Nóikar**, Szófia, Bulgária
- *a kóruszene nemes hagyományából* táplálkozó programjáért a „**Musculus Vocalis**” **Énekegyüttes**, Székesfehérvár
- *modern kompozíciók* színvonalas előadásáért a **Sol Oriens Kórus**, Debrecen
- *lírai kompozíciók* színvonalas előadásáért a **Sandvikens Vokalenensemble**, Sandviken, Svédország
- Veszprém Város Vegyeskara külön dicséretét kapta nagyszerűen összeállított, kreatívan megvalósított programjáért a „**Skowronki**” **Leánykar**, Poznan, Lengyelország
- A Városi Művelődési Központ külön dicséretét kapta közösség- és közönségépítő tevékenységéért illetve programjáért a **Corale Polifonica** „**Anthea Odes**” **Augusta**, Szicília, Olaszország.

A 10. jubileumi *Vivace legemlékezetesebb pillanatait* mégsem a kiváló együttesek önálló programbemutatói jelentették, hanem a gálahangverseny végén felcsendülő **Fesztiválkórus** műsora. A vendég-együttesektől még tavasszal kértük: javasoljanak nemzeti repertoárjukból egy olyan darabot, amely illeszkedik a Vivace életöröm-központú filozófiájához, és alkalmas arra, hogy a több mint 300 fős egyesített kórus előadja. A zsűri-megbeszélés, illetve a közönségszavazatok számlálása alatt hangzottak el következők:

- Magyarországról indítottuk a zenei körutazást, egy sodró, feszes csárdással A Sol Oriens Kórus és a Musculus Vocalis Énekegyüttes „nevében” először **Bárdos Lajos: Dana-dana** című műve csendült fel – vezényelt: *Deményi Sarolta*
- **Oj, nasi jada** – **Rożdżyński** lengyel népdalfeldolgozása azt mutatta meg: hogyan incselkedik a lány a legénnyel. Vezényelt: *Alicja Szeluga*
- **Waldemar Åhlén Nyári zoltárja**, a Sommarpsalm, az északi ember természetimádatát énekelte meg, a 201. zoltár szavait idézve. Vezényelt: *Franco Radicchia*
- **Az agglegény nagypapa** viselt dolgairól vegyeskaron csendült fel a bolgár darab: Peter Ljondev műve, az Ergen deda. Vezényelt: *Denitsa Mihaylova*
- **Tinn O O – azaz: Felhős volt az ég**, esőre állt. Apóka tarogyökeret ásní indult. Ásott, egyre csak ásott, míg végre kiásta. De hogy főzzék meg? Apóka sósan akarja, anyóka sótlanul. Amíg ezen huzakodtak, a fazék eltört, csitt-csatt-reccs. A tajvani népdalt *Chin-Yu Yang* vezényelte.

- Kiyoshige Koyama kompozíciója, a **Hokkai bon-uta** a japánok legfontosabb hagyományát, a Bont jeleníti meg. A Bon alatt az ősök lelke visszalátogat a családhoz, hogy mindenki együtt legyen: nagy vidámságban, táncban, nevetéssel. Vezényelt: *Nishimaki Jun*
- **Végezetül egy olyan melódia, amit szinte mindenki ismert.** A szerző: Domenico Modugno, a címe: Nel blu dipinto di blu. *Vezényelt:* Maria Grazia Morello.

A moderálás – a köszöntés és az eredményhirdetés kivételével, amely angolul is elhangzott – magyar nyelven folyt.

A gálahangverseny – két szünettel – mintegy három és fél órát tartott. A helyi sajtó jelenlévő képviselője ezt glosszában nehezményezte, írván, hogy sokan nem győzték kivárni a közöskari számokat, valamint az eredményhirdetést és elmentek. Szabadtéri rendezvény szüneteiben ez elfogadott gyakorlat. Ugyanakkor a hangverseny *végén* is körülbelül 800–900 fő tapsolta vörösre a tenyerét, és távozott felejthetetlen élménnyel. A tavalyi szünet nélküli gálakoncert „pörgősségét” hiányolta a glosszairó – aminek elsődleges oka a bizonytalan időjárás volt. A tavalyi hangversenyt követően ugyanakkor számtalan *kritika* illetett bennünket, mert kényszerűen elmaradt az együttesek rövid bemutatása, és az általuk előadott darabok – ismét csak rövid, de a tartalomértéshez elengedhetetlen – ismertetése, amelyre hagyományosan az együttesek le- és felvételének holtidejében került sor. Úgy véljük, hogy ezek az információk ezúttal *is* a közönség jogos igényeit szolgálták, különösen ha tudjuk: a fesztivál programfüzete nem volt minden hallgató kezében.

A fesztivál negyedik napján került sor az együttesek egyéni bemutatkozására, az alábbiak szerint:

Egyéni hangversenyek Veszprémben

Veszprémi Vigasságok (Óváros tér)

- 9.30: „Skowronki” Girls’ Choir, Poznań, Lengyelország
- 10.00: „Musculus Vocalis” Énekegyüttes, Székesfehérvár
- 10.30: „Irina Shtiglich” Nőikar, Szófia, Bulgária
- 11.00: National Tsing Hua Glee Club, Hsinchu City, Tajvan

Szent Imre (Piarista) templom (Vár u. 12.)

- 10.00: The Little Singers of Takarazuka, Japán
- 10.30: „Skowronki” Girls’ Choir, Poznań, Lengyelország

Szent Mihály Székesegyház (Vár u. 27.)

– 10.30: Corale Polifonica „Anthea Odes”, Augusta, Szicília, Olaszország

Evangélikus templom (Kossuth u. 4.)

– 10.00: Sandvikens Vokalensemble, Svédország

Árpádházi Szent Margit templom (Jutasi út/Szent Margit park 1.)

– 10.00: Sol Oriens Kórus, Debrecen

Ez volt az első alkalom, hogy a Vivace kiskoncertjei *a városon belül* zajlottak. Ennek oka, hogy 2009-ben a kapolcsi Művészetek Völgye nem került megrendezésre, pontosabban más időpontban és struktúrában, szerényebb keretek közt került sor a települési rendezvényekre. Ez egybeesett azzal, hogy a hagyományosok mellett *két újabb veszprémi templom is jelezte fogadókésztségét*. A templomi hangversenyek kedveltségét jelzi a kiemelkedően magas, a befogadó-kapacitások függvényében gyakran több százas érdeklődésen túl, hogy több esetben is meghatározó figyelem övezte a fellépő kórusokat: anyanyelvükön üdvözölték, sőt, a szertartásba is bevonták őket (pl. a vasárnapi olvasmányt az olasz kórus egyik tagja olvasta fel, olaszul, a Szent Mihály Székesegyházban, de hasonló fogadtatásban részesültek a többi templomi helyszínen is a fellépő együttesek).

A *Veszprémi Vigasságok* keretében, az Óváros téren *hatalmas tömeg* követte figyelemmel és honorálta forró tapsokkal a folklór és népszerű könnyűzenei programmal pódiumra lépő négy együttest.

Délután a kórusok a Balatonnal ismerkedtek, és a kellemes fürdőzés után került sor a VMK színháztermében az **ünnepélyes fesztiválzárásra**. Itt az együttesek meghallgatták a zsűri rövid értékelését, átvehették a fesztivál dokumentumait és a városra, illetve a magyar karművészetre jellemző ajándékokat (középkori metszet-másolat, egy üveg tájbor, a „Zengő csudaerdő balladája” és a „Virág és Pillangó” című kortárs magyar kórusmű-antológia). Itt került sor a 10. jubileumi kórusfesztivál kapcsán speciális ajándéktárgyak átadására azoknak a kóruskísérőknek, akik mind a tíz fesztiválon önkéntesként segítettek a Vivace lebonyolításában. A fesztiválzáró ünnepséget élőzenés *party* követte a kórus-tagoknak, illetve részletes *szakmai megbeszélés* a karnagyoknak, a zsűri tagjaival. A kórusok zömmel másnap, hétfő reggel *utaztak el*. Az olasz és svéd kórus a hétfőt kirándulással töltötte, míg a lengyel együttes szerda estig volt vendégünk – természetesen saját költségükre. A kóruskísérők ügyszeretétét jellemzi, hogy a tovább-maradókat sem hagyták magukra, egészen távozásukig a csoporttal együtt maradtak, segítették őket.

Az együttesek némelyikét ezúttal is elkísérte „holdudvaruk”, a 25 fős csoportnak pénteken és szombaton turisztikai programot szerveztünk, hivatásos idegvezetéssel a városban és környékén.

A kórusfesztivállal párhuzamosan – *Borbásné Gazdag Gabriella* értő irányításával – ismételten megrendeztük a csatlakozó **karnagy** **szemináriumot**, amelyen ezúttal 20 hazai és szlovákiai magyar karnagy vett részt, többen vizsztatőröként. Karnagyok, énektanárok jöttek Szlovákiából, Sátoraljaújhelyről, Siófokról, Pécsről, Kaposvárról, Komlórról, Budapestről, Tatabányáról, Békéscsabáról, Szeghalomból, sőt, egy Finnországban élő magyar karnagy is részt vett a szeminárium munkájában. Örömkre pályázataink sikere folytán képletes részvételi díjért vehettek részt az érdekes és izgalmas szakmai programon, amely hétfő este zárult. Íme, egyikük visszajelzése: *„Ezúton szeretnék még egyszer köszönetet mondani, mindazért, amit Veszprémben Töletek kaptam! Számomra ez a lehetőség, hogy részt vehettem a Vivacén hatalmas, élménydús és ugyanakkor lenyűgöző esemény volt. Elsősorban a szervezésre gondolok, ami kifogástalan volt minden tekintetben, azután pedig a tapasztalatok, a szemináriumon megbeszélte közös élmények (programválasztás, a tánc, a mozgás bekapcsolása, a közös éneklés élménye stb.) megszerzése nagyszerű dolog volt, amely a mindennapi munkánkat nagyban segíteni fogja. Ehhez a páratlan szervezéshez, valamint az egész rendezvény lebonyolításához még egyszer gratulállok, kívánok még nagyon sok sikert Neked és várom, hogy mielőbb hírt kapjak a következő Vivaceról! Köszönet mindenért! Baráti üdvözléssel Kőváriné Lovassy Franciska (Franci) karnagy, Szeghalomból.”*

Volt olyan karnagy, aki késve szerzett csak tudomást a szemináriumról, és így nem tudtuk részvételét végig biztosítani, csupán egyetlen napra érkezett. Az ő üzenetéből idézünk:

„Csodálatos volt a lassan 2 héttel ezelőtti szombati nap, minden TÖKÉLETES volt, a Kollégák, az ellátás, a próba a koncert. Nekem nagyon nagy élmény volt. A 'minden' kifejezés a szó szoros értelmében értendő, le sem tudom írni mennyi mindent vettem észre, és még maradt nyilván a háttérben! A kórustagok születésnapjainak nyilvántartása és köszöntése, a remek konferansz, a szemináriumvezető időt nem kímélő áldozatos segítőkészsége, a törődés a kórusokkal, technikusokkal, a jó hangulatú közönségéneklés, stb., stb... Nagyszerű, érdekes gála alakult ki, nagyon tetszett, az fantasztikus, hogy a tajvani fiatalok mennyit felődtek a reggeli próbához képest! Rengeteget láttam-hallottam-tanultam – remélem, lesz rá energiátok, és támogatóitok, hogy folytassátok ezt a nagyszerű munkát! Abszolút kívülálló férjem is totálisan el volt bűvölve, ennek köszönhető, hogy nemhogy türelmesen, de LELKESEN a legvégét is kívárta, és nagy boldogan, éjjel 2-kor értünk haza. Azt hiszem ez az igazi dicséret, mert azt mutatja,

hogy sok-sok ember lelkéhez tudatok az énekeseken keresztül szólni. Bérczesné Dr Novák Ágnes karvezető, Budapestről.”

Összességében elmondható, hogy a 10. jubileumi Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál igen jól sikerült. A rendezvényen az összlátogatószám: 5800 fő; külföldi résztvevők: 240 fő volt.

Ezúton is köszönetet mondunk támogatóinknak – Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzatának, a Nemzeti Kulturális Alapnak és az Oktatási és Kulturális Minisztériumnak, hogy fesztiválunk létrejöhetett, megvalósulhatott.

Kitekintés

A fesztivál pénteki és szombati eseményein jelen volt *Schanda Beáta* (Budapest) és *Toókosné Börönte Erika* (Kecskemét), a Magyar Fesztiválszövetség küldöttjei, feladatuk a Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál helyszíni minősítése. Bár a minősítést még nem kaptuk kézhez, a két szakember egyértelműen pozitív visszajelzést adott az itt tapasztaltakról. A két szakemberrel folytatott, szinte minden részletre kiterjedő szakmai megbeszélés gondolatébresztő elemeit veszszük figyelembe akkor, amikor – a jubileum múltával – a *Vivace jövőjét* igyekszünk körvonalazni.

Figyelembe véve, hogy egy-egy rendezvénynek szinte *organikus életgörbéje* van: fejlődés, zenit, lehajló ág, úgy véljük, a Vivace az elmúlt 9 évben, 10 fesztivállal elérte tetőpontját. Célunk, hogy e csúcspontot úgy nyújtsuk meg (és a prognosztizálhatatlan időpontban, de törvényszerűen bekövetkező lehajló ágat úgy lassítsuk), hogy az eddig évente megrendezett nemzetközi fesztivál ezentúl *kétévente, minden páratlan évben* hirdetjük meg – a legközelebbit 2011-re. Így a Vivace nem ütközik a nagy múltú debreceni Bartók Béla Kórusversennyel. Ugyanakkor, mivel a kórusmuzsika veszprémi barátai és a nemzetközi énekkari szcena megszokta, megszerette a Vivace egyedi hangulatát, és 2010-re is van érdeklődés (igaz, mindössze két kórus részéről) a köztes években „*Vivace Extra*” címen egy-két kóruszenei hangversenyt tervezünk, az esetlegesen érdeklődő külföldiek (elsősorban a *testvérvárosi együttesekre* gondolunk) és *magyar énekkarok* (városi, régióban tevékenykedő kórusok) bevonásával. *Így a Vivace nem esik ki a zenei köztudatból* – ugyanakkor a megfelelő számú és színvonalú együttesek jelentkezési rizikóját minimalizáljuk, hiszen a gazdasági nehézségek várhatóan 2010 táján mutatkoznak meg teljes mélységükben, és javulás, optimista becslések szerint 2011 előtt globális méretekben nem várható.

A „Vivace Extra” pontos tartalmának kimunkálásán folyamatosan dolgozunk – költségigénye, kapacitása nyilvánvalóan kisebb lesz, mint a „nagy”

Vivacéknak, de mindenképpen lesz, és ha esetleg szerényebb volumenben ugyan, de számítunk az Önkormányzat támogatásra is.

Korábban körvonalaztuk már a köztes évekre vonatkozó egyéb elképzeléseinket is: jelesen, hogy a páros években *egy jól működő helyi táncegyüttes bevonásával a Vivacéhoz struktúrájában hasonló, tematikus arcualattal bíró folklórfesztivál* honosodik meg városunkban, ahol nagy hagyománya van a néptáncnak, és a népzenei képzés is feljövőben van. A szervezést-lebonyolítást a Városi Művelődési Központ és Könyvtár felkészült munkatársi gárdája örömmel vállalja – természetesen ez is támogatás-függő, és záloga, hogy olyan odaadó partnert találjunk, mint *Veszprém Város Vegyeskara. Ezáltal Veszprém fesztivál-palettája olyan egyedi színnel gazdagodhatna, amelynek közönségvonzó ereje is jelentős.*

Melléklet

A 10. jubileumi Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál kellő súllyal jelen volt a helyi médiában, és az alábbi internetes portálokon:

http://www.naplo-online.hu/fooldal-nap_temai/20090801_ahet_nemzet_eneke

http://www.naplo-online.hu/fooldal-nap_temai/20090803_az_elet_apro_omei

http://www.vehir.hu/szines/2009-08-04/vivace_jatekos_pacsirtak.html

http://www.vehir.hu/zene/2009-08-02/vivace_japan_lett_a_kozonsegkedvenc.html

<http://www.vpress.hu/index.php?mit=cikk&kat=19&id=609>

http://ajanlo.plt.hu/cgi-bin/common/galeria.cgi?online=naplo&view=frameset&gID=6623&orderby=1&desc=0&kezdokepID=6623_gg0802vivacetaiwan8_k.jpg

<http://www.veszprem.hu/Program/tabid/377/Default.aspx>

További vélemények a rendezvényről

Saša Matovina, zsűritag, Horvátország

The memories of the 10th Vivace are still so intensive and delightful, and I would like to thank you so much that you invited me to be a part of the wonderful atmosphere which ruled every moment of the Festival! It isn't really important if you are a choir singer, choir conductor, jury member, organizer or host,

because everyone is at Vivace a member of one great and amazing World Wide Family united by wonderful music language from different corners of all of the world! Thank you once again for that special occasion to be a jury member for the first time in my music career. It was really one enriched and excited experience for me! I'm so honored because I was a part of the 10th Anniversary edition of Vivace! With best wishes for the future, yours Saša Matovina from Kastav, Croatia

„Skowronki Gilrs' Choir, Poznan, Lengyelország

Dear Agnes (Droga Agnieszko!) VIVACE it is one of the nicest festivals in which we have taken part. Cordial and open people, nice atmosphere, interesting and attractive place from the tourist's point of view – these are undoubtedly VIVACE's strong points. Behind all this there are concrete people: You – Agnes – the soul of this undertaking, as well as Agnes Erdélyi – the artistic director of the festival. Singing together was a very good idea. It allowed all the choir singers to integrate. The social meetings and dancing after the Saturday concert and after the end of the festival on Sunday were also a superb initiative. Singing, making music together, dancing and playing is what will stay in our memory. We would be happy to come to Veszprem again. We cordially thank you for everything and wish you similar success with future festivals as you had with the one in which we were able to participate. Alicja Szeluga and SKOWRONKI Girl's Choir from Poland, Poznań

„Muculus Vocalis” Énekegyüttes, Székesfehérvár

Kedves Ágnes! Ezúton is szeretném köszönetünket kifejezni, hogy a "Vivace család" tagjaivá válhattunk! A kórus minden tagja csodásan érezte magát Veszprémben és felejthetetlen élményekkel lettünk gazdagabbak! Kiváló volt a rendezés, a szállás, az ételek, a programok, koncertek és nagyon boldogok vagyunk, hogy ilyen sok kedves emberrel (többek között Veled és az összes veszprémi segítőddel) ismerkedhettünk meg! Nagy öröm számunkra az is, hogy ezen a fesztiválon mutatkozhattunk be először nemzetközi közönség előtt is, és hogy ennyi nagyszerű kórossal találkozhattunk és énekelhettünk együtt! Köszönjük, hogy részt vehettünk ezen a fantasztikus fesztiválon, és kívánunk minden jót és további szép sikereket nektek! És mivel itt vagyunk a szomszédban, bármilyen meghívásnak nagyon örülnénk!

Üdvözlettel, Burján Orsi, Székesfehérvárról

The Little Singers of Takarazuka – Japán

Dear Agnes san!

Yesterday, all the members of the Little Singers of Takarazuka returned Japan safely.

Thank you so much for your hard work for the festival and kind hospitality for our little children. It was great experience for our children to do everything in Veszprem.

Of course it was wonderful to sing together and meet wonderful world choir friends, but also meeting with our kind guides, every staff-members in the festival, people in Veszprem and you!!! We could make great and strong friendship with many choirs!

Thank you again from bottom of my heart!

Sincerely yours – Kakinuma Yoshinori

„Sol Oriens” Kórus, Debrecen

Kedves Veszprémi Barátaink! Mára már valóban itthonról köszönhetjük meg a szíves vendéglátást! Azóta már a többi kórustaggal is tudtam beszélni, hiszen pénteken már részt vettünk egy kiállítás-megnyitón itt, Debrecenben. Mindenki nagyon jól érezte magát a Vivace fesztiválon, mindenki el volt ragadtatva a szállástól, az ellátástól, illetve a gondos, precíz szervezéstől! Köszönjük mindent! És persze várjuk a koncert felvételét is!

Köszönjük a gondos szervezést és a lehetőséget, hogy mi is ott lehettünk Veszprémben!

Paulovits György kóruselnök

„Irina Shtiglich” Female Choir, Szófia, Bulgária

Hello dear Agnes,

We are in Bulgaria now. I want to thank you for the hospitality and the perfectly organized festival; for the opportunity to make wonderful connections with so many musicians. The Vivace Festival was of a great experience for our choir. We will keep so many lovely unforgettable memories. Everything was perfect!!! The girls were sorry that it finished so fast. They wanted more:)))

Thank you and your assistants and we thank to our guides too. Give our regards to them.

We wish you all the best, for you and for the Veszprem Festival!!!!

Yours Denitsa Mihaylova and the girls from "Irina Shtiglich" Female Choir

VIDOR FERENC

A harmadik évezred küszöbén

Tervezz! bátran! – közöd van hozzá!(!?) címmel szervezett az MMIKL Közösségfejlesztési Osztálya (további közreműködőkkel együttműködve) 2009. november 23-án szemináriumot, amelyen a városmegújításban lehetséges/kívánatos közösségi részvételt helyeztük a fókuszba. Ebből a programból Vidor Ferencnek, a hazai urbanisztika kiemelkedő személyiségének az indító előadását ajánljuk az olvasók figyelmébe.

Az elmúlt évtizedben három földrészen – Afrikában (Fokvárosban), Ázsiában (Szingapúrban) és Európában (Weimarban) – olyan nemzetközi konferenciákon vettem részt és tartottam előadásokat, amelyek nemcsak a publikált tanulmányok, hanem a személyes kontaktusok révén is valamelyes képet adhattak az urbanisztika világhelyzetéről a fejlett és a fejlődő országokban egyaránt.

Ennek az írásnak a keretében a világ városfejlődésének olyan vonásait szeretném megragadni, amelyek nemcsak a hasonlóságokra és a különbségekre utalnak, hanem azokra az alapvető *paradoxonokra* is rámutatnak, amelyek a XXI. század urbanisztikáját jellemzik. A paradoxon gondolata a megközelíthetőség lényegére mutat. Egyszerre fejezi ki az urbanisztikai problémavilág ketősségét, azt, hogy például a városfejlesztésben-tervezésben egy-egy adott város minden egyes lakosának az érdekeit szolgáló koncepciók nincsenek. Egyértelműen jó megoldások sem léteznek, a döntések az érdekelteket vagy az érdekeltek csoportjait hozhatják előnyös vagy hátrányos helyzetbe. Gazdasági, politikai, etikai és esztétikai természetű érdekek (értékek) feszülnek egymásnak, és a legtöbb esetben a nem is számszerűsíthető vektorok egymásrahatásából jönnek létre olyan – az adott városok életét és arculatát meghatározó – döntések, amelyek túlságosan gyakran tűnhetnek improvizáltaknak. A fejlett nyugati országok esetében mindezek ellenére a városok fejlesztését és rendezését, de a kutatásokat is érintő „szakmai” és politikai döntések hatásmechanizmusa – bár messze nem tökéletes, az ott létező tényleges „demokratikusabb” hagyományok folytán – lényegesen kedvezőbb, mint a fejlődő és a volt szocialista országok ez irányú gyakorlata.

A fejlettebb és gazdagabb országokban (Nyugat-Európában, Észak-Amerikában, Japánban, Ausztráliában) a városfejlesztés és – rendezés messzemenően támaszkodik az előzetes kutatómunkákra, komplex vizsgálódásokra. A politikai és a gazdasági „csúcs”-hierarchiák partnereknek (és nem alávetett, céljaikat alátámasztó „eszközöknek”, „kiszolgálóknak”) tekintik a kisebb és nagyobb városok, metropolisok főépítészeit, városmenedzsereit, valamint a privát szférában működő városrendezőket. A kevésbé fejlett ázsiai, afrikai vagy latin-amerikai országokban – és némileg eltérő mértékben ugyan, de a volt szocialista országokban is – a kutatásoknak, az előzetes vizsgálódásoknak a mennyisége és minősége – ha egyáltalán vannak – erőteljesen kifogásolható. Jól tudjuk azt is, hogy a városok, különösen az ipari nagyvárosok kialakulása szerte a világon erőteljesen kapcsolódott az ingatlanspekulációhoz (a múlt században a legnagyobb vagyonok az Egyesült Államokban is e spekulációk révén jöttek létre), és ez a tendencia napjainkra sem állt le, legfeljebb stílusa és eszközei módosultak. Az urbanisztika tématerületének egyik nem szívesen emlegetett mai komponense, az egyes városok „torz” fejlődésének egyik motorja, hajtóereje éppen az a közéletet és magánéletet egyaránt át meg átjáró korrupció, melynek révén összefonódva a politikai és a gazdasági hatalmasokkal a kevésbé fejlett országokban egyesek óriási vagyonokra tehetek és tehetnek szert sokhelyütt még ma is. A korrupst magatartások túltengését jelző gúnyos, immár nemzetközivé vált „szakkifejezés” a „kleptokrácia”, jól jellemzi azokat a diktatúrákat és kvázidemokráciákat, ahol nem ritkán például a telekspekulációt elősegítő tervpályázatokhoz, tenderekhez kapcsolódó kiszivárogtatások révén juttatnak a gazdasági és politikai hatalmasok az érdekkörükbe tartozó klienseknek aránytalan gazdasági és politikai előnyöket. Magyarország és a volt közép-kelet-európai szocialista országok nagyobbik hányada amolyan középső helyet foglalnak el a „kleptokrácia” tekintetében. Úgy tűnik, hogy a pártállam feudálszocialista túlkapásai és a rendszerváltás utáni, a latin-amerikaihoz közelálló „vad”-kapitalizmus „allűrjei” – az urbanisztika elveit és praxisát érintően – legfeljebb csak egyes formáikban, de nem lényegi tartalmukban változtak. A küzdelem egy nívósabb, kevésbé korrupst, nemcsak komplex kutatásokon nyugvó, hanem ezeket fel is használó és alkalmazó együttműködő városfejlesztésért,- rendezésért és igazgatási szervezetért – egyben a hátulütőket is vállaló, megalapozott döntésekért – folyik idehaza is.

Az említett nemzetközi konferenciák közül az elsőt 1994-ben tartották Cape Town-ban (Fokvárosban). A városnövekedések teremtett krízishelyzetek (Growth Management for Cities in Crisis) voltak a konferencia fő témái. Bizony, kellően meg is voltam lepve, sőt némi aggodalom is elfogott, amikor az egyik főreferátum megtartására kértek fel. Vajon merjek-e vállalni egy (fő)referátumot a városfejlődések kritikus problémáiról, az urbanisztika sajátos

„szakmai” ügyeiről egy olyan térségben, ahol korábban sohasem jártam, és melynek valóságos körülményeit legfeljebb újsághírek, egyes Dél-Afrikát bemutató könyvek alapján ismerhettem csak meg. Végül is az a gondolatom támadt, hogy olyan ellentétes (egymást kiegészítő) egységpárok kiemelésével igyekszem dilemmámat feloldani, a városproblematikát megvilágítani, melyek nemcsak az adott dél-afrikai helyzetet érintik, hanem többé-kevésbé a világ valamennyi országára is vonatkoztathatók lehetnek. Sőt, az egyes párok, szembeállítások nyomán képet is alkothatunk magunknak akár az egyes országok urbanisztikájának, így Dél-Afrikának és Magyarországnak akár egy-egy városának a tényleges „szakmai” helyzetéről, nemcsak városfejlettségi nívójáról, hanem – éppen az ellentétes egységpárok pólusainak megítéléséből, ezek gyengeségéből vagy erősségéből – a mindenkori kritikus helyzetek leküzdését szolgáló teendőkről is. Az alábbiakban ismertetendő szembeállításokat végül is közel négyszáz dél-afrikai és külföldi szakember hallgatta meg és (angol nyelven) megjelent a konferenciának a Dél-Afrikai Város- és Regionális Tervezők által közreadott publikációs kötetében is.

Elsőnek a holisztikus szemléletet állítottuk szembe a specialista (az analitikus), a részletekben elmerülő parciális gondolkodásmóddal, kiemelve, hogy a városokban, különösen a nagyvárosokban jelentkező gondok, nehézségek legfőbbjének a kezelése és korrigálása az adott szektorra koncentrált erőfeszítésekkel csupán korlátozott és torz eredményekre vezet. A kölcsönös függéseknek, áthatásoknak (interdependenciáknak) a figyelembe nem vétele, elhanyagolása az egyik legnagyobb akadálya világszerte az újra meg újra feltámadó, az adott városok egészséges fejlődését gátló erőknak.¹

Második párként az egyes országok (térségek, városok) a demokratikus hagyományait és gyakorlatait jelöltük meg, szemben a kicsiben és nagyban még sok helyütt virágzó és eluralkodó autokratikus vonásokkal. Úgy gondoljuk, bár nem kétséges, a demokratikus alapállás általánosságban kedvezőbb helyzetet biztosít az urbanisztika szakembereinek széles körű és komplex aktivitásához, furcsa paradoxonként kell megállapítanunk mégiscsak, hogy – mint a történelem bizonyítja – az egyes diktátorok „slum”-okat létrehozó nívótlan és voluntarista igénytelensége mellett személyes „nárcizmusukból” táplálkozó nagyszabású városfejlesztési elgondolások is valóra váltak. Elég talán, ha a XIX. század második felében III. Napóleon Haussmann bárójára, vagy sokkal vitathatóbban a XX. század 80-as éveiben Ceausescu Bukarestjének városépítészeire, vagy

¹A konferencián elhangzott előadásokat egy tanulmánykötetben a South African Institute of Town and Regional Planners adta ki. Cape Town (Fokváros), 1994.

döntések azonban nem csak „nagyban” és nem csak diktatúrákban fordulnak elő. Nem ritkán tapasztaljuk, hogy a tradicionális, még inkább azonban az újszerű közép- és kelet-európai demokráciákban az egyes helyi vezetői magatartásokban is meg-megjelennek a megalapozottságot nélkülöző pénzügyi-gazdasági összefonódottságokra utaló „autokratikus” városfejlesztési döntések.

A harmadik pár a közérdeket állítja a magánérdek mellé. Ez a téma fejlett és fejlődő országokban egyaránt jelen van. A városproblematika tán egyik leglényegesebb adottságából – mármint abból, hogy sehol sem lehet minden egyes városlakónak a kedvére tenni – következik: a mindenkori döntések háttérének a lehető legteljesebb nyilvánosságot kellene adni, hogy ezúton az esetleges indokolatlan kritikákat is semlegesíteni lehessen. A magánérdeknek és a közérdeknek a prioritásai némileg eltérően hangsúlyozottak a fejlett demokráciákban is. Míg az angolszász országokban mint a „My house is my castle” (az én házam az én váram) mondás is ezt aláhúzza, az egyéni, a magántulajdon elve a városfejlesztésben és -rendezésben, ha nem is elsőbbséget, de kitüntetett jelentőséget kap a kontinentális európai gyakorlattal (elsősorban a franciával és a némettel, de a közép-kelet-európai országok legtöbbjével) szemben, ahol a tényleges (sajnos olykor csak a vélt) közérdeknek jóval fontosabb szerepe van.

Negyedikként a laikusoknak és a várostéma szakembereinek a viszonyát érintjük. Más helyütt is rámutattunk már arra, hogy az átlagos polgár még akkor is, ha történetesen nem polgármester, városi tisztviselő vagy akár miniszter – akár tudatosan vállalt vagy akár nem is tudatos egyéni érdekeiből kiindulva – városfejlesztési és -rendezési kérdésekben önmagát kompetensnek, szakértőnek véli. Ez a valamelyest még védhető és érthető álláspont abban gyökerezik, hogy minden egyes polgár lakója valamely településnek (városnak vagy falunak) és joggal vélheti; ahhoz, hogy jól érezze magát, ő tudja a legjobban, milyen (társadalmi, természeti és művi) környezet lenne a számára a legelfogadhatóbb. Az alapvető ellentmondás azonban abban áll, hogy a másik polgár is ugyanígy gondolkodik, és egyáltalán nem biztos, hogy a másik igényelt és vágyott városának éppen úgy kell kinéznie, ahogy az előző azt kívánta. Az egyéni vágyak és kívánságok – akár helyeslésre találnak, akár szembeállnak – amolyan bizonytalan keretét adják a kellő tanulsággal és tapasztalatokkal rendelkező urbanisztikai és

²A Kazahsztán új fővárosáról, Asztanáról magyarul is megjelent Adilben Jaxybekov: Gyűjtsünk csillagot – Építsünk fővárost c. könyve. BARSZ Magyar-Kazah Alapítvány, Budapest, 2001.

„business” vezető körei között állnak fenn, különösen ott, ahol ez utóbbiaknak a rövid lejáratú érdekérvényesítő módszerei alapvetően eltérnek a városok lényegéből következő hosszú lejáratú, generációkon túlnyúló átfogó koncepciókkal, stratégiákkal.

Az *ötödik* ellentétes egységpár szorosan kapcsolódik az előzőhöz. Az egyes embernek és a társadalomnak az életében mind az *érdekeknek*, mind az *értékeknek* fontos jelentőségük van. Már a legelemibb érdekek (érdekeltségek) esetében is nyomban felmerülnek ezeknek az időbeli és térbeli vektorai. Gyakran anélkül regisztráljuk ezeket, hogy magunknak számot adnánk – vajon rövid lejáratú haszonra, közeli örömekre állítsuk-e be magunkat, avagy a távolabbiak vonzzanak bennünket jobban? Materiális, megfogható tárgyakat, kielégüléseket keresünk-e inkább – avagy inkább szellemi, netán spirituális természetű örömeket, értékeket? Emberi egzisztenciánkból is adódó vágyaink életünk során természetesen rövid lejáratú és hosszú lejáratú, materiális és spirituális igényeink kielégülését egyaránt megkövetelik. Ezeknek az arányai, dominanciái nem csekély mértékben szabják meg magának az egyes embernek az „*értékét*” is. Valójában ezek a nem számszerűsíthető értékek azok, melyek végül is az egyes ember esetében is nemcsak az egyéni, hanem a társadalmi érdekeknek a bonyolult szövevényéből jönnek, jöhetnek létre. A városproblematika esetében sem mondhatunk minderről többet: amennyire erre csak képesek vagyunk, olyan értékeké törekedjünk érdekeinket emelni, melyek nemcsak egyéni, hanem társadalmi közérzetünk velejáróiként ezek hullámmásait kísérik.

Hatodikként a városfejlesztési, -rendezési és -igazgatási szabályozást (törvénykezést) vetettük szembe ennek hiányával, az „*anarchiával*”, a *rendezetlenséggel*. Ezúttal ismét a fejlett és a fejlődő országok közötti különbségekre kell rámutatnunk. Míg a nyugati világban kellően flexibilis szabályozások nyomán készülnek a fejlesztési koncepciók, stratégiák, mondják ki törvények, a rendezési tervek elkészítésének szempontjai mellett ezek betartásának követelményeit is, a fejlődő és a volt szocialista országokban viszont akár két végletet is ismerhetünk fel. Az egyik véglet egy alig-alig vagy szinte semmilyen tekintetben nem szabályozott, gyakran improvizált formalizmusokra épülő városfejlesztést, -rendezést, -szabályozást jelez, míg a másik egy bürokratikus túlszabályozottság jegyében követeli olyan adminisztratív igények kielégítését, melyeket vagy maga a szabályozó sem vesz komolyan, vagy melyek kielégítését „baksissal” kell megváltani. A korábban már említett „kleptokrácia” terminus technicusnak a praxisa korrumpálhatóság, sajnos még sok helyütt eleven.

Hetedik témánk az *együttműködéseknek* és a *vetélkedéseknek* a viszonyait tárgyalja (co-operation vs. competition). Ennek a párnak a legkülönfélébb lép-

tékekben kell jelentőséget tulajdonítanunk, így mindkét „pólusnak” igen nagy jelentősége van a településközi kapcsolatok milyenségében is, abban, hogy az egyes tématerületekből összegződő „teljesebb” viszony egymás elleni indulatokra, érdekellentétekre, feszültségekre épül-e, avagy a közös érdekek, értékek hangsúlya felé billen. Természetesen pozitív és negatív eredői a vetélkedéseknek, és az együttműködéseknek egyaránt lehetnek. Az adott települések (városok, városrészek, kerületek stb.) kompetens vezetőinek, szakmai tanácsadóiknak a bölcsességén, szakmai, emberi felelősségén múlik, hogy a konkrét esetekben jól tudjanak választani, meg tudják találni azokat az együttműködési formákat is, melyek nagyobb távlatokat figyelembe véve esetleg némi lemondások, nagyobb terhek viselése árán is – a helyi öntudattal, netán „göggel” is szembeszállva – lehetnek képesek egy-egy nagyobb közösség együttes hasznára, létező értékei közös élvezetének biztosítására.

A nyolcadik pár az ökonomiai (gazdasági) prioritásokat állítja szembe az ökológiaiakkal. Az ökológiai szemlélet különösen a XX. század 60-as, 70-es éveitől óta kétségkívül rendkívüli teret nyert elsősorban a fejlett országokban, ahol igen sokan jöttek rá arra, hogy a kezdeti, a későbbi „vad” kapitalizmusra is olyannyira jellemző „sterilen” gazdasági orientáció, túlságosan gyakran a gazdasági fellendülést, a nagy „business” anyagi gyarapodását is veszélyezteti. Az eredeti (növényi és állati) ökológiából kinövő modern ökológiai (környezetvédő, „zöld”) mozgalmak igen változatos csoportjai ma már némi ellensúlyt képeznek nemcsak a multikkal, a világcégekkel, hanem a kisebb, éppen ezért tán még gyorsabb profitra törő vállalkozásokkal szemben is. Az elért sikereknek már számos példáját ismerjük. A hosszú évekig szennyezett Temze Londonban immár évek óta tiszta, a Rajna ugyancsak, a nevezetes londoni szmog is már a múlté. Bizonyára számos, általunk kevésbé ismert tény is alátámaszthatná, hogy az ökológia eszméi már praktikus eredményekre vezettek és számos nagyvárosban javítottak a lakosság életkörülményein. Az eredmények azonban még távolról sem kielégítőek. Athén és Ankara közismert példája bizonyítja, hogy különösen a téli napokban fellépő, csak részben a közlekedési eszközökből származó füstgázok milliók egészségét veszélyeztetik. Budapesten is egyre gyakrabban és egyre nagyobb mértékben kell megküzdenünk a növekvő motorizáció és szenny mellett a városnak és a várost övező zöldzónának a túlzóan sűrű beépítése okozta károsodásokkal. Az ökológusok (környezetvédők) és az építészek (városrendezők) viszonyát taglalva sajnos azt kell megállapítanunk, hogy ez bizony a legcsekélyebb mértékben sem kielégítő. E viszonyoknak a problematikus jellege – kissé végtelenen fogalmazva – természetesen adódhat abból is, hogy a környezetvédő lehetőleg mindent a maga eredeti, természetes formájában szeretne megőrizni, fenntartani, míg az építész, a városrendező (szakmájának, hivatásá-

nak következményeképpen is) valami újat, valami „mű”-alkotást, valami eddig még létre nem jöttet szeretne teremteni... és mindkét „fél” természetesen a társadalom javára, hasznára véli alapvető elképzeléseinek a valóra váltását. A Magyar Tudományos Akadémia akkor még létező Településtudományi és Környezetvédelmi Bizottsága (ez a bizottság ma már „csak” Településtudományi Bizottságként működik) 1992-ben már kísérletet egy szakmai tudományos párbeszéd létrehozására egyfelől a tágabb környezeti témákban érdekelt biológusok, fizikusok, vegyészek, geográfusok, meteorológusok, másfelől az építészek és városrendezők között.³ A konferencia résztvevői letették ugyan a garast az

³Az MTA Településtudományi és Környezetvédelmi Bizottságának kibővített tanácskozására, amelynek témája „Környezetünk és/vagy környezetünk (a környezeti paradoxon)” volt, 1992. február 19-én került sor. A Bizottság elnökeként a tanácskozás résztvevőit előzetesen arról tájékoztattam, hogy az átfogó témának a megvitatása során hasznosnak bizonyulna, ha a legtágabb értelemben vett környezeti problematika napjainkban aktuális témáinak megvitatása során a résztvevők azokat a szempontokat hangsúlyozzák, amelyek a természeti, az épített és a társadalmi környezet egésze közötti integrációknak, interdiszciplináris megragadásoknak – a napi gazdasági-politikai érdekszövevényeken túli – elvi-tudományos vonatkozásaira mutatnak rá. A környezeti problematika szakemberei saját szűkebb szakterületükön túllépve tárhatnák fel azokat a kapcsolódásokat, amelyeket témájuk szakmai-tudományos műveléséhez lényegesnek tartanak, egyben a környezetnek szinte minden tudományterületet átölelő, a huszadik század kilencvenes éveire jellemző – és a hazai tudományos közéletbe is átültetendő – spektrumának jellegzetes vonásait is rögzíthetnék.

Az egyes korreferátumok tézisszerű ismertetéséhez az alábbi szempontok figyelembe vételét kérem:

- a) lát-e lehetőséget – ha igen, milyen mértékben – az egyes szűkebb, speciális környezeti szakterületeken belüli vagy a legtágabb értelemben vett természeti, épített és társadalmi környezeti szférák közti integrációkra, illetve ezeket együttesen érintő interdiszciplináris formulák, elvek és praxis kibontakoztatására;
- b) egy, a korábbinál integráltabb „környezettudomány” elvi alapjainak kimunkálása során hogyan illesztené ebbe saját „szűkebb” szakterületének problematikáját;
- c) hogyan ítéli meg az épített (a művi) környezet „védelmének” a paradox jellegét;
- d) mi az álláspontja az idő dimenziójának szervezesebb beillesztéséről – egy-egy korszerű interdiszciplináris megközelítés jövő alternatíváinak felvázolása során – azzal összefüggésben, hogy a természeti, az épített és a társadalmi környezet egyaránt jellegzetesen térstruktúráként jelenik meg?

A Magyar Urbanisztikai Társaság tanácstermében megtartott konferencián a Bizottság tagjaival és a meghívottakkal együtt negyvenen vettek részt.

együtműködés fontossága mellett, a párbeszéd azonban megszakadt, immár több mint tíz év óta idehaza lényegében szünetel.

A *kilencedik* problémakör, melyet tárgyalunk, a különféle kisebb és nagyobb térstruktúrák viszonyaira, viszonylataira céloz. A területfejlesztési és -rendezési megfontolások egyik legnagyobb dilemmája abból adódik, vajon hogyan lehet – az *egyéni érdekeken* túllépő – *helyi* (községi, (kis)városi, megyei (regionális), országos) *érdekeket* (és értékeket) a legmegfelelőbben képviselni, az előbbi, nyolc szembeállítás feltárta lehetőségekkel úgy élni, hogy a térbeli nagyságrendekből adódó érdek- és értékkonfliktusok ne okozzanak aránytalan feszültségeket egyik szinten sem. Hiába tudjuk, hogy ideális természetesen az lenne, hogy legalább megyei, de még inkább egy majdani regionális vagy országos szinten megfogalmazható érdek- és értékhierarchiának megfelelően jönnének létre az „optimális” döntések. Ilyen „ideális” helyzet azonban, úgy gondoljuk, sehol a világon sincsen. A mindenkori másikkal szemponjtait türelmesen figyelembe vevő egyeztetésekre, kompromisszumokra való készség, szakmai és politikai körültekintés kellene, hogy jellemezze a döntéshozókat. Az elkövetett tévedések, előre nem látott külső körülmények okozta veszélyek vagy egyszerűen csak a már meglévő hiányosságok fel nem ismerése jelentik azokat a tényezőket, amelyek a döntések eredményességét a leginkább korlátozzák.

A *tizedik* pár az idő dimenziók okozta feszültségeket emeli ki, szervesen kapcsolódik az iméntihez, amely az eltérő térbeli léptékek teremtette helyzeteket vette szemügyre. A *tér- és idődimenziók*, bár a gyakorlatban különállóan kezeljük ezeket, a valóságban szorosan kapcsolódnak egymáshoz, hiszen a tématerületünket érintő bármilyen döntést térbeli és időbeli koordinátái mindig együttesen jellemeznek. Nem mindegy, hogy egy adott épületkomplexum, autópálya vagy infrastrukturális beruházás itt vagy amott valósul meg, és nyilvánvalóan az sem, hogy ezekre mikor kerül sor. Hiába tűnik közhelyszerűnek ez a megállapításunk, tématerületünk egyik legsarkalatosabb problémájával állunk itt szemben. A városfejlesztés és –tervezés, a „szak”-terület lényegéből következően jövőorientált. A magunk egyéni jövője mellett szűkebb és tágabb környezetünk jövőjét illetően nemcsak kíváncsiak vagyunk erre, hanem képességeinkhez mérten valamelyest hozzá is szeretnénk járulni egy szebb, jobb és legfőképpen méltóbb olyan együttes természeti, művi és társadalmi környezet kialakításához, aminek mi magunk részesei, egyben részei is vagyunk.

Jövők (jövőink) milyensége azonban nemcsak rajtunk múlik. Hiába állítjuk össze a lehető legtöbb információt figyelembe vevő fejlesztési koncepcióinkat, stratégiáinkat avagy rendezési terveinket, nemcsak saját hibaforrásainkkal kell számolnunk, hanem emberi mivoltunkból következően számot kell vetnünk azzal is, hogy jövők csak részben alakul vágyaink és igényeink szerint, szá-

mos, általunk csak igen korlátozottan vagy egyáltalán nem befolyásolható tényező, erő is alakítja azt. Más írásainkban bőven foglalkoztunk a fejlesztésnek-tervezésnek és az előrelátásnak (a prognosztikának) a viszonyával és arra a meggyőződésre jutottunk, hogy az urbanisztika problémavilágában mindkét egymást kiegészítő, vagy ellentétes közelítésnek egyaránt van létjogosultsága. Ezt a létjogosultságot annál is inkább emeljük ki, mert a mindenkori valóra válthatóságokkal – különösen ezek korlátaival – a kevésbé fejlett országokban, így a volt szocialista „új” demokráciákban is méltatlanul kevésbé foglalkoznak. A politikusi ígéretre támaszkodó, többnyire csak igen kevésbé előkészített fejlesztéseknek az idő és tér koordinátákkal meghatározó programszerű realizálása – elsősorban az előkészítések kapkodó és sietős következetlenségei miatt – nálunk is többnyire gyenge lábakon állnak. A város és regionális léptékű fejlesztések időben is komoly és hosszú előkészítést, nemritkán magánál a fejlesztésre fordított időnél is hosszabbat, valószínűségi alternatívák kimunkálását is szükségessé teszik, míg a legreálisabbnak tűnő végső variánsokra az illetékesek a pecsétet ráüthetik. Sajnos, tudjuk, hogy gyakran még ezek a „pecsétetek” sem elegendők, az előre nem látható politikai fordulatok, gazdasági nehézségek még a legkidolgozottabb programokat, koncepciókat is felboríthatják.

A Fokvárosban tartott Nemzetközi Konferencián tehát a fenti tíz ellentétes (komplementer) egységpárt emeltük ki. Ez a tízes szám azonban semmiképpen sem jelenti azt, hogy nem lehet más hangsúlyos, esetleg ezeknél még hangsúlyosabb és napjainkban tán még aktuálisabb párokat is megjelölni. Néhány év múltával magam is úgy gondolom, hogy ezúttal még kettővel lenne érdemes az említetteket kiegészíteni.

Egy *tizenegyedik* pár a *realitást* állíthatja szembe a *virtualitással*. A XX. század végi „virtual reality”-nek, a virtuális realitásnak az elterjedtsége immár a két „szlogen” furcsa összekapcsoltságát emeli ki, mintegy jelezve korunk mily nagymértékben vette tudomásul az „új” virtualitást jelző televíziós világnak, a mobiloknak, az internetnek az egész emberiségre kiható „reális” térhódítását. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy olyan újabb paradigmaváltásnak vagyunk tanúi, melyhez hasonló, a könyvnyomtatás felfedezésével – több mint ötszáz évvel ezelőtt – jött létre, és melynek későbbi „átkaira” a közismert és elfogadott áldásaival, értékeivel szemben évtizedekkel ezelőtt megjelent „Gutenberg Galaxis” című nevezetes munkájában Marshal MacLuhan mutatott rá.⁴ Jóllehet a

⁴Marshal MacLuhan: A Gutenberg Galaxis c. könyvet 1962-ben írta (The Gutenberg Galaxy, Toronto-London). 1985-ben Halász László szerkesztésében „Vége a Gutenberg Galaxisnak” címmel tanulmánykötet jelent meg, amelyben a könyv állításaival egyetértő és azt vitató kutatók, szakemberek fejtik ki nézeteiket (Gondolat Kiadó, Budapest).

jellege azonban legalább olyan mértékben kérdőjelezhető meg, mint ahogy a könyvnyomtatással kapcsolatos kemény kérdőjelezést sok száz évvel később MacLuhan megtette. A virtualitás növekvő térhódítása, az elsősorban a vizualitásnak öt érzékszervünk közül az érintettségtől a legtávolabb eső érzéknek a virtualitásba való átfordulása, az emberi kapcsolatoknak – az érzékszerveink valamennyijének szintéziséből származtatható – *közvetlensége*, ha nem is elveszében, de erőteljesen csökkenően van. Mindennek természetesen igen komoly kihatása van a harmadik évezred városaiban élő embereknek nemcsak az életformájára, hanem környezetük (művi és természeti, társadalmi és politikai és e pillanatban még a legkevésbé „előre látható” virtuális környezetünk) milyenségére. Nem tudjuk még, vajon az embernek legősibb lényegéből fakadó közvetlenség iránti igényei mennyiben tudják majd kiegészíteni, fékezni vagy ellensúlyozni a modern technika és tudomány által megteremtett, immár a realitás mezébe burkolt virtuális világát.

Tizenkettediként az imént írtakhoz valamelyest kapcsolódva a világnak – ezen belül térbeli környezetünknek, otthonunknak, városunknak (a sajátunk és az idegennek is) – egy *szakrális* és egy *profán* megközelíthetőségét vehetjük még szemügyre. A magyar Hamvas Béla és a román Mircea Eliade gondolatai csengenek itt össze, amikor köznapi világunk profán küzdelmeiben, létfenntartásunk harcaiban a szakralitás meglétét, lehetőségeit is felvillantjuk.

„A város az átszellemült ember közösség-ösképe, amely közösség az isteni törvény rendjében él” – írja Hamvas Béla a *Scientia Sacra* című művében.⁵ – „A város ezt a rendet, ezt a közös életet és ezt az átszellemült létet fejezi ki, akár Égi Város, akár földi.” Máshelyütt azt jegyzi meg, hogy „a városban az anyagi és a földi erők hatalma háttérbe szorul, a város szent hely, amelyet szent fal vesz körül és a várost az utcák kövezete az anyagi földről levágja”, továbbá azt, hogy „a város a közösség sokszólamúságának teljes megnyilatkozása, és az *ars regia*, amely a város életét vezeti és fenntartja éppen olyan sokszólamú, mint a lét, amelyet kormányoz.”

Mircea Eliade a városok lakóit övező és a karteziánus világkép eluralkodása óta domináns szerepet játszó profán világképet az elveszett vagy inkább a tudat mélyére süllyedt szakrális igényeinkkel veti össze.⁶ „A profán megragadásban –

⁵Hamvas Béla: *Scientia Sacra*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1988

⁶Mircea Eliade: *Image et symboles*, Paris, 1952.

csupán életét tengeti.” Hamvas Bélának és Eliade-nek az eltűnt szakralitás utáni nosztalgiai napjainkban nemcsak az átlagpolgár, de az átlagszakember számára is bizonyára túlzónak, sőt irreálisnak is tűnnek, hiszen oly nagymértékben élünk a materiális világunk teremtette technikai eszközöknek a hatása alatt. Ha valamelyest érzékelni vélem azt a világképet – helyesebben annak a hiányát –, amire ők és napjainkban már más gondolkodók is utalnak, ez abban fejeződik ki, hogy a technikai „csodákat”, a televíziót, az űrrepülést, a holdra szállást, az internetet mindennapi városi életünkben a világ legtermészetesebb dolgaként vesszük tudomásul. És közben észre se vesszük a magunk és legszűkebb avagy akár legtágabb környezetünk legigazibb csodáit: azt, hogy élünk, hogy lélegzünk, hogy bajainkat, gondjainkat meg tudjuk osztani másokkal, hogy nemegyszer olyan váratlan események (jók és rosszak egyaránt) vesznek körül bennünket, melyek értésére és magyarázatára huszadik és huszonegyedig századi profánnak is tekinthető „csak” racionális tudásunk még nemigen tud magyarázatot találni.

RÉGIÓRÓL RÉGIÓRA

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közkinccs programjának pályázati felhívása (részletek)

Kistérségi közkinccs-kerekasztal létrehozására,
valamint további működésének támogatására

A pályázatok célja

Kerüljön be a kistérségi döntéshozók és előkészítők gondolkodásmódjába, hogy a kulturális fejlesztés a területfejlesztés elengedhetetlen része; egy térség fejlesztési tevéneinek megfogalmazásakor kihagyhatatlan tényező. A kultúra területén feladatot vállalók között alakuljon ki és erősödjön a közös tervezés, cselekvés. Az előkészítő és elemző munkával készüljenek fel a különböző pályázati források elnyerésére és normatív támogatások lehívására a kulturális fejlesztések területén. Ezáltal a már folyamatosan működő kulturális kerekasztal tovább segítse a kistérségi döntéshozók munkáját, képes legyen térségi programok mednezselésére és koordinálására.

A közkinccs-kerekasztal feladata

- részvétel a kistérségi szintű kulturális tervezési, fejlesztési folyamatokban
- térségi/mikrotérségi szintű partnerségek kezdeményezése, pályázat készítése
- információközvetítés a térségben működő kulturális intézmények és civil szervezetek között
- kistérségi kulturális adatbázis, ezzel összefüggő szolgáltatásjegyzék készítése, nyilvánossá tétele
- kulturális/közművelődési koncepció, stratégia elkészítésének koordinálása, részvétel annak megvalósításában
- kistérségi, mikrotérségi komplex kulturális programok kezdeményezése, koordinálása

Pályázók köre

- többcélú kistérségi társulás
- többcélú kistérségi társulás által megbízott szervezet (intézmény; bejegyzett, alapfeladatként közművelődési tevékenységet folytató kulturális célú egyesület, alapítvány, közhasznú minősítésű kht., nonprofit célú gazdasági társaság)

VOZÁR PÉTERNÉ

KÖZKINCS a Nyugat-Balatonnál

2008 őszén a Keszthely–Hévíz Kistérségi Civil Egyeztető Fórum titkáráként dolgoztam a Keszthely és Környéke Kistérségi Többcélú Társulásnál, amikor a térségi honlap feltöltése közben a KÖZKINCS 2008-as kiírásra bukkantam. Nagyon felkeltette az érdeklődésemet a lehetőség. „Ezt a pályázatot rám szabták” – gondoltam. Pedagógus végzettségem, civilként végzett közművelődési tevékenységem kiteljesedésének lehetőségét láttam a pályázatban. Úgy éreztem, a kiírásban szereplő célok teljesen megegyeznek azokkal a feladatokkal, amelyeknek elvégzése szükséges a mi térségünkben. Egyeztetve a munkaszervezet vezetőjével és a kistérségi társulás tagjaival, arra az elhatározásra jutottunk, hogy megpróbálkozom a pályázat írásával és kivitelezésével. Mind a Kerekasztalra mind a referens foglalkoztatására nyújtottunk be anyagot, sikerrel.

Örvendetes, hogy a kiíró a kistérségi munkára gondolt, a referens fontos összekötő kapocs a települések, és vertikálisan is a települések és a megye között. Csak pénzügyi támogatással lehet rávenni a forráshiánnyal küzdő térségeket, hogy külön embert foglalkoztassanak a témában.

Nagy izgalommal készültünk az első Kerekasztal-ülésre. Igyekeztem számba venni a térségben lévő közművelődési intézményeket, településeket, civil szervezeteket. Valamennyien levelet kaptak az első ülésre. A nagyobb intézmények vezetőit személyesen látogattam meg. Ez nagyon fontos mozzanatnak bizonyult a későbbiekben, hiszen a Helikon Kastélymúzeum bevonása egy ilyen projektbe félsikernek számít a térségben. Nagyban tudtam támaszkodni a személyes ismeretségekre, amelyek egyrészt a térségben eddig eltöltött életemből fakadtak, másrészt a kistérségnél civilként végzett munkám nyomán jöttek létre.

Az elküldött meghívókhoz képest kb. 30% jelent meg, de képviseltették magukat a települések, a nagy intézmények, mint a Balatoni Múzeum, a Pannon Egyetem Georgikon Kara, a Goldmark Művelődési Központ, Keszthely, Zalaapáti, Gyenesdiás, Bókaháza, Vállus, Zalaszántó települések önkormányzata. Hasznosnak bizonyult, és ezt azóta is folytatjuk, hogy minden résztvevő bemutakozzon és közben elmondhassa aktuális programjait, tevékenységét. Ez feloldja a rendezvény előadás jellegét, ismeretséghez segít. A Kerekasztal egyik

legnagyobb eredménye az, hogy a térség szereplői megismerték egymást, és elkezdtek közösen gondolkodni, tevékenykedni. A városiak „észrevették”, hogy a térségben milyen értékek vannak, kikre tudnak támaszkodni munkájuk során.

Az ülések most már különböző helyszíneken zajlanak. Kisbuszt szervezünk az utazás könnyítésére, ez sikeresnek bizonyult. Érdeklődve járjuk a térséget, sok érdekeset látunk. Egy idő után presztízskérdéssé vált, hogy ki hívja meg a Kerekasztalt. Senki sem akart kimaradni.

Az adatok gyűjtése szintén hasznosnak bizonyult. Még sosem készült ilyen átfogó adatbázis a térségről. Magunk is rácsodálkozunk a körülöttünk lévő értékekre. A Kerekasztal tagjai nagy élvezettel figyelik a látnivalókat. Eredményeinket a kistérségi honlapon tesszük közzé – www.keszthelytarsulas.hu –, ahol külön KÖZKINCS oldalon olvashatják az aktuális híreket, pályázatokat, a beszámolókat a kerekasztalokról. Két ülés között e-mail-en tartjuk egymással a kapcsolatot.

Kerekasztal ülés Zalaapátiban

A 2008-as évben rendkívül sok Kerekasztal ülést vállaltunk, szám szerint tizenhetet. Ez azt jelentette, hogy kéthetente találkoztunk. Számomra nagy volt a feladat, de a sűrű találkozások összetartó csapatát alakították a résztvevőket. Az első év végére már nem kellett az én közvetítemem, keresték a hivatalos és

nem hivatalos összejöveleteket. Most, a második évben már ritkábban találkozunk, nagyon összegyűlik a megbeszélő a két ülés között.

Térségünkben rendkívül fontos, hogy ne csak a közművelődési szakemberek találkozzanak, de a civil egyesületeken keresztül bevonjuk a térségi turisztika szereplőit is. Az ő munkájukat is segíti a Kerekasztal, fellépőket gyűjt a rendezvényekhez, programcsomagokat turisztikai ajánlatokká bont, készül a látóvalók adatbázisa, a háttértelepülések megismerése.

A program népszerűségét mutatja, hogy egy térséget kiválóan ismerő területfejlesztési szakember, több civil szervezet elnöke, valamennyi rendezvényünkön részt vett, mondván hiába járja a térséget immár 30 éve, ilyen komplexen még egy települést sem látott, és számára is újdonságokat tartalmaznak a bemutatkozások.

Egy másik érdekes szempont az egyik polgármesterasszonytól származik. Elmondta, hogy a legtöbb fórumon manapság „panaszkodni illik”, nincs rá lehetőség, hogy az elért eredményeket bemutassák. Ezért is örült látogatásunknak, mert itt minden szépet és jót elmondhatott falujáról.

Általánosságban elmondható, hogy a településvezetők örültek jövetelünknek, összehívták a falu közművelődési és civil vezetőit. Igyekeztek teljes körűen bemutatni a falut, megismertetni vendégekkel a település életét. Az üléseken a vidám volt a hangulat, és a csapatépítés mellett komoly szakmai munka is folyt, hiszen 110 oldalas koncepciót, 11 adatbázist, rendezvénynaptárt, Kalendáriumot, programcsomagokat állítottunk össze.

Általános véleményként hangzott el, hogy a mozgókönyvtárak normatívája segítségével már szépen felújításra kerültek a könyvtárak, nagyon elkélne a segítség a művelődési házak infrastrukturális fejlesztésénél – és nem csak IKSZT méreteken – vagy rendezvények szervezésénél. Jó lenne, ha több mindegyikre lehetne fordítani az összeget.

Egy év munkája nyomán a Kerekasztal elismert szereplője lett a térségi közművelődésnek. A résztvevők és a kívülállók előtt is ismertté vált, belekerült egy térséget bemutató könyvbe, rendszeres híradás van róla a médiákban. A regionális rádió is beszámolt a munkánkról.

Jó ötletnek tartom a rendezvényes pályázatot, ez kell, hogy a végső célja legyen az üléseknek. Itt valósulhat meg legjobban a közös munka.

Eddigi munkám folyamán az a tapasztalatom, hogy a Kerekasztal működéséhez szükség van egy ember munkájára. Referens nélkül fél siker a kerekasztal. A referens akkor tud megfelelően dolgozni, ha nem látják el más feladatokkal, hanem teljes egészében erre a munkára tud koncentrálni. Abban az esetben, ha megszűnik a bértámogatás, azonnal más feladatokat fognak az emberhi-

ánnyal küzdő társulások a referensre zúdítani, s ezek között csak egy lesz a közművelődési munka.

Nem tartom szükségszerűnek, hogy különleges végzettséggel rendelkezzen a referens. Elsősorban emberi hozzáállásról, munkaszeretetről szól ez a feladat. Azt hiszem, nem azok lettek a legsikeresebb referensek, akiknek a legtöbb végzettségük volt. Ez elsősorban koordinátori munka, nem animátori. „Népművelőnek nem tanul az ember, arra születni kell.”

Nagy szükség van a referensek gyakori találkozására, a tapasztalatcserére. Elképzelhető ez a megye koordinálásával, vagy a kerekasztalok egymás közti meghívásával. Adott esetben két kistérség együttes kerekasztalára is sor kerülhet. (Tervben van a keszthelyi és hévízi kistérség együttes ülése.) Reméljük, hogy a program a következő években is folytatódik, hiszen csak így tud az elvégzett munka gyümölcse megélni. A találkozásokból komoly összefogás, közös projektek kelhetnek életre a közművelődési referensek segítségével.

LACZÓ LÁSZLÓ

A Közkincs pályázatok tapasztalatai az Őrségben

Őrség: lankás lejtőjű dombvidék hazánk nyugati, Vas megye délnyugati szegletében, a szlovén határ mentén. Erdők, dűsfüvű rétek, köztük szántóföldek. A történelmi Őrség 18, a statisztikai Őrség 22 települést foglal magában a 86-os számú főútvonaltól a Rábáig, a Vendvidékig, a Kerkáig. Sok színben pompázó erdői, a viszonylag érintetlen természet sok csodálót csalogat ide kirándulásra, nyaralásra. De a térség népessége folyamatosan fogy, öregedik, 7000 körüli az állandó lakos. Üresen álló házak városiak, külföldiek tulajdonába kerülve újulnak, megtartva eredeti formáikat, egyszerűségüket, XXI. századi belsőt varázsolva bennük. A térség adottságai miatt sajátos munkakultúra, szokások, hagyományok alakultak ki.

Az információs rendszerek robbanásszerű terjedése a térségben is jelentős változásokkal járt. A természeti, társadalmi értékek bizonyos fokú leértékelődésére került sor. A korábban kialakult művelődési intézmények szerepe csökkent. Iskolákat körzetesítettek a drasztikus gyermeklétszám csökkenés miatt. A közművelődés intézményeinek tevékenysége – jelentős részben a normatívák alacsony összege miatt is – visszaszorult. Alakultak viszont új egyesületek, amelyek programjukban vállalták a tudás gyarapításának nehéz feladatát. Az eredményesség azonban a környezet hozzáállásától, lehetőségeitől függ. Különböző eredményességű próbálkozások jelezték a település értékei iránt érzett felelősséget, a tenni akarást.

A Többcélú Kistérségi Társulás létrejötte érdemi változások kezdetét jelentette az aprófalvas kistérségben. A kezdeti év tapasztalatai alapján igazolódott, hogy temérdek érték szunnyad a falvakban, melyek egy része láthatóvá, érzékelhetővé vált, míg mások kihasználatlanok maradnak.

Az önkormányzatok formális és tartalmi összefogása, a szélesebb kört érintő együttműködések számtalan pozitív változást eredményeztek, ami az öntevékeny művészeti csoportok megjelenésében, a helyi rendezvények számának gyarapodásában, a turizmus terjedésében, érvényesült. A térség 2007-ben ÉDEN-díjas, 2008-ban a Magyarország hét csodájának egyike lett. Ennek nyomán nőtt a térség ismertsége, elfogadottsága, látogatottsága. A körzetben meg-

valósuló összefogás készítette a térséget, hogy feladataink közé emeljük a közművelődési és a múzeumi tevékenységeket. A kezdeményezés a települések választott képviselő-testületeiben, az öntevékeny csoportokban, a lakosság köreiben is kedvező fogadtatásra talált.

Őriszentpéteri színjátszók

Számításba vettük mindazokat a társadalmi változásokat, amelyek az elmúlt húsz évben lezajlottak. Kiderült, hogy az Őrség hagyományaiból ma is van igény a kisközösségek által őrzött értékekre (mint színjátszás, népdalkörök, népzenei csoportok, néptánc, számos kézműves mesterség egykori önellátást szolgáló öröksége, az ezekből szervezett kiállítások) mint látványra, mint cselekvési lehetőségekre, tehetségekre, képességekre kibontakoztatására, önmegvalósítására. Az összefogással megfogalmazott elképzelések, a megvalósítások lehetőségét nyújtó rendezvények, értékek felmutatását, cselekvési lehetőséget, motívációt jelentenek. Gazdagítják a kistelepülések közéletét, a közösségek szerveződését, erősítését, személyek és csoportok együttműködési formáit. Serkentőleg hatnak a művelődés, a közösségi élet hagyományos formáinak gyakorlására, tisztelve a világgal változó tevékenységeket. Színházbarát körök alakulnak, amelyek a közeli színházak (Szombathely, Zalaegerszeg) előadásait látogatják. Ennek a folyamatnak szellemi, anyagi motivációját jelentette a Közkincs pályázatok által nyújtott lehetőség. A pályázati kiírások megismerése nyomán világgossá vált, hogy elképzeléseink beilleszthetők a pályázati kiírás elképzeléseibe.

Ezt felismerve döntött az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsa a pályázathoz történő csatlakozásról.

Többféle cél megvalósításáról döntöttünk:

Együttműködésben szervezett kistérségi amatőr csoportok bemutató jellegű rendezvénye, a programok tájoltatása a kistérség aprófalvas településein, új kisközösségek alakításának segítése, szórakozási lehetőségek teremtése, sajátos kézműves kiállításokban megnyilvánuló tevékenységek erényeinek bemutatása, népszerűsítése.

A megkezdett tevékenységek szervezettsége, folyamatossága, összehangoltsága fokozása érdekében közművelődési referens foglalkoztatására kértünk lehetőséget. A közművelődési referens – a kistérség képviselőjében – kapcsolatot tart a települések egyesületeivel, gyűjti elképzeléseiket, ezeket rendezve cselekvési programmá formálja, megvalósítja. Képviseli kistérségünket a térségi és a térségen kívüli művelődési programokban, irányítja, szervezi a térségen kívüli csoportok szereplését, gazdagítja a települések rendezvényeit. Ellátja a könyvtári, közművelődési, múzeumi feladatokat. A kistérségi intézményhálózatot ért veszteségeket nem pótolhatta, de segítségével erősödött, javult az intézmények programjainak kínálata, vonzása. Mindezek által az anyagi jellegű gondok ellenére is nőtt a közéleti aktivitás, a civil szféra szervezettsége, hatékonysága javult a túlpolitizált közhangulat.

Az elképzelések iránti érdeklődést jelzi a Közkincs kerekasztal létrehozása a kistérség oktatási, művelődési intézményei, sokféle egyesülete, egyének részvételével.

A települési sajátosságok, különbözőségek tiszteletben tartásával erősödik a XXI. századi újak mellett a hagyományos művelődési formák értékmentő, értékmegőrző, közösségformáló szerepe, amelyben a modern technika különösebb ismerete nélkül is cselekvési térhez, tehetségük megmutatásához kapnak lehetőséget a szereplők. A sokféle hatás következményeként meggyengült emberi kapcsolatok újraképzésében, az együttélés normáinak erősítésében meghatározó szerepük van a programjainkban megvalósuló tevékenységeknek. Az összehangolt rendezvények kulturális programokat jelentenek a 60–80 fős, öregedő népességű aprófalvaknak is.

Lehetőségek nyíltak a „magas” kultúra bizonyos elemeinek kihasználására (differenciált, sokféle igényt kielégítő lehetőségek).

Az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás kötelező és vállalt feladatai közötti összhang megkönnyíti a települési tevékenységek szervezését.

Az öntevékeny művészeti csoportok fellépésein értékeljük a csoportok produkcióit, az abban tapasztalt fejlődést, tanácsokat kapnak új feladatok megoldásában.

Pityerszer

A közművelődési tevékenység szerepének növekedése erősödő összefogást eredményez az önkormányzati, civil szférán túl a vállalkozói szférával is. Kiváló esély van a megújított könyvtári hálózat, valamint az ugyancsak általunk koordinált többretű művelődési programok szélesebb körű hasznosítására.

Rendkívüli jelentőségű a közművelődési referensek (ezáltal a kistérség és a térség) közötti információcsere, tájékoztatás: térségi pályázati lehetőségek hasznosításán túl ismertté válnak a települések pályázati lehetőségei, segítik az önálló pályázatok beadását.

Összegezve a leírtakat az Őrség kistérsége – bizonyos mutatói alapján – a többszörösen hátrányos helyzetéből – hátrányos helyzetű minősítést kapott, amiből pénzügyi hátrányai származnak. A hátrányos helyzet több összetevőjű: a gazdaság állapota, a lakosság életkora, a népesség felkészültsége, a térség fekvése stb.

A Közkincs pályázat lehetőségeket nyújtott arra, hogy az elmúlt két évtized közművelődést érintő hátrányos következményeit csökkentse, egyensúlyt teremtsen a különböző művelődési területek között, javítsa az önállóan kevésbé életképes települések esélyeit.

Folyamatosan ajánl és nyújt programokat. Megszervezi a közös tevékenységeket, összehangol, koordinál. Segíti régi értékek felkutatását, ápolását, az ún. hagyományos kulturális tevékenységek XXI. századi lehetőségeihez igazítását.

Javítja a települések, egyesületek, szervezetek közötti együttműködést. Támogatóan működik közre a kisközösségek szervezésében, együttműködésében. Mintákat ad arra, miként lehet a gazdasági nehézségek ellenére értelmes közösségi életet élni, települési rendezvényeket szervezni, támogatni a pozitív közhangulat kialakítását.

Korántsem gondoljuk, hogy a pályázat minden gondot megold, akár pénzügyi, akár szakmai eszközökkel. De megkezdett tevékenységünk egyértelmű támogatásaként fogjuk fel: annak jelzéséként, hogy az állam képviselője lehetőségeket nyújt (az alacsony normatívák ellentételezéseként) a jobb, színvonalasabb, eredményesebb művelődési munkához. A támogatások a jó és jobb programokat részesítik előnyben.

A sokrétű természeti, társadalmi értékek, sokszínűbb programok felmutatása felkelti az érdeklődést a térség iránt, aminek következményei a turizmus révén számtalan – köztük gazdasági – előnyt jelentenek, melyekkel élni akarunk.

GERGYE REZSŐ

***Hegyháti Toborzó,
Vasvár, 2009. november 7.***

Hegyháti volt. Hegyháti toborzó volt a fogalom legpozitívabb értelmében. Nem közönséget kívántunk toborozni, hanem közösséget akartunk szervezni egy délutánra, aminek hatására aztán tovább lehet lépni. Így történt.

Vasváron, a Hegyhát szívében, az 1952. évtől a városi zeneiskola falán egy emléktábla őrzi Béri Balogh Ádám kuruc brigadéros nevét, annak kapcsán, hogy a győrvári csata után, fejsérülése miatt a városban ápolták. Az 1990-es évek közepétől civil kezdeményezésre és a művelődési ház támogatásával, minden évben tudatosan szerveztek megemlékezéseket. Volt úgy, hogy csak egy vers hangzott el, vagy éppen a Vasvári Színi Egylet A haza szép rendezvénye kapcsolódott hozzá, vagy kuruc nóták szólaltak meg egy kiállítás kapcsán. Az is megtörtént már, hogy a Béri Balogh kardot mutatták be ezen alkalomból. Szóval fontos esemény volt az elmúlt években is. Sőt egyre fontosabb lett. A város lakói számítottak már arra, hogy a késő őszi, esős estebe hajló napokon koszorú, virágok lesznek a táblánál. A városképhez hozzá tartozott és hozzá tartozik.

Idén erre az eseményre terveztük a Hegyháti Toborzót. A gondolat egy tavaszi Közkincs kerekasztalon vetődött fel. Nevezetesen az, hogy legyen térségi találkozási lehetőségük a falvaknak, hogy egymás kulturális értékeit meg tudják mutatni. A javaslat beépült a Kistérségi Stratégiai Vázlatba. A sikeres Közkincs pályázattal a forrása is megteremtődött a rendezvénynek.

A meglévő rendezvényre építettük az annak a lelkületéhez szorosan kapcsolódó eseményt. A térség összes községét megszólítottuk. A hívó szót mintha csak várták volna a falvak közösségei, hisz úgy mozdultak meg, mint valami sodró víztömeg, amely átszakítja a gátat. A térség szíve együtt dobbant ezen az estén és délutánon. Elemi erővel tört fel a saját értékeiknek a megmutatási kényszere. A szakember népművelő számára is elementáris élmény volt ennek rögzítése, de alaposabb elemzés után a következtetés az, hogy nem volt meglepő ez a „Meglepetés”. A falvakban szeptember végétől egyre gyakrabban indultak a közösségi próbákra táncolni, énekelni, zenélni, színjátszó darabokat tanulni idősek és fiatalabbak. Régmúlt mesterségek mozdulatai elevedtek meg az őszi estékben. Minden kis faluban indult a toborzás. Ki lehetett volna

ennek jobb hívó egyénisége, mint e táj hűséges fia, a kuruc brigadéros. A rendezvény előtti hetekben egyre gyakrabban fordultak meg a Nagy Gáspár Kulturális Központban a falvak vezetői a csoportok képviselői. Hol a színpadot nézték meg, hol valami képet hoztak magukkal, vagy éppen már a díszletet tervezgették a szombati rendezvényhez.

November elején a falvak hirdetőtábláin a Toborzó volt olvasható. A szervező a következő idézettel látta el az összes meghívót és plakátot:

„A Hegyhát településeinek ünnepi találkozója, mint bármely ünnep, a közösség kezdete, annak a tudatnak a csendes belátása és birtoklása, hogy nem vagyunk egyedül.”

Minden falu egy-egy jellegzetes képpel jelent meg ezen a plakáton. A modern technika jóvoltából a mai kuruc „lovások” a világhálón röpítették tova a híreket.

November 7-én, kora délután a Központ előterében frissen sütött, Petőmihályfáról érkezett rétesek és alsóújlaki mangalicából készült ételek illata lengte be a teret. A csehimindszenti dió-, bodza- és meggylikőr büszkén virított a népi eszközök között. A rábahídvégi gobelin szakkör munkái ritka kuriózumként jelentek meg. Püspökmolnári szép kiadványait és Csehi régi fényképeit is láthattuk a forgatagban. A színpadon a petőmihályfaiak által készített vándortalicska díszelgett. A térség 23 településéről 20 volt jelen tárgyi értékeivel vagy a műsorban.

Folyamatosan érkeztek a résztvevők. Ahogy ez a valamikori Toborzókon is lehetett, egyre többen lettek. Fél négykor egy népi eszköz hangjára, a kereplőre foglalták el a színházterem lenti részét a toborzóra érkezettek, akik később értek ide azoknak a lépcsőkön jutott hely.

Az igazgató hangosan köszöntötte a Toborzás résztvevőit és hangsúlyozta, hogy rajtuk múlik mi lesz a nap eredménye, hogyan érzik magukat, milyen ismeretekre és ismerősökre tesznek szert.

A Toborzó műsorát Auer Szabina kiválóan vezényelte, a legkényesebb helyzetben is talpraesetten feltalálva magát. A rendezvényt megálmodó és szervesen felépítő munka G. Szakály Georginát dicséri. Kiss Melinda kiválóan oldotta meg a legkülönbélebb kéréseket, és igazi toborzó-házigazda lelkülettel dolgozott. A két technikus, Kassai József és Zalka Péter a színpadhoz nem szokott résztvevőkkel is profi módon helytállt. A legnehezebb technikai malőröket is kivédték, így a rossz minőségű kazetta is gyönyörűen szólalt meg. Halmosi Tamás végigfotózta a különleges pillanatokat.

A rábahídvégi táncosok, az egervölgyi fellépők vagy éppen a gersekarátiak – ahány csoport annyiféle stílus. A telekesi asszonyok énekei, a molnári dalárda, vagy éppen egy vidám jelenet a szeményeiektől jó kedvet teremtett az egész

épületben. A nagytilaji Horváth néni Wass Albert versének hiteles tolmácsolásával többet tett a magyar hazafias nevelésért, mint három miniszter. Az öltözőkben is sziporkázó volt a hangulat, ugratták egymást a szereplők, de figyelmesek voltak, és tisztelték egymás munkáját. Nem volt sértődés és szúrós tekintet, csak nyílt pillanatok. Közben az andrásfai gyermekek az előtérben seprűt készítettek az andrásfai cirokból és betlehemet az otthoni természetes anyagokból.

A három órán át tartó, de egyáltalán nem hosszú műsorszámokat követően, a Gencsapáti Hagyományörző Együttes vezetésével, mintegy 300 főnyi résztvevővel indult a toborzó menet a Béri Balogh emlékhelyhez. A tömeg a toborzó szalagos botot magasba emelő gencsi táncosok után haladva énekelt. Kint a téren az utca már lezárva fogadta a vonulókat, valamint azokat a helyi polgárokat, akik a miséről, vagy éppen sétálva, vagy éppen nagyon is céltudatosan mentek a táblához. A Boglya zenekar kíséretével a táncosok a hidegben negyedórás forró hangulatot varázsoltak. Erre épült rá Pál Ferenc történész emlékezése Béri Balogh Ádámról. Vasvárt, mint hajdani megyeszékhelyet, a megye lelkének, pusztaszerének nevezte. A győrvári Dalárda méltó módon énekelt a dicső kuruc harcokról. A rendhagyó (kard alakú) koszorút a város emlékező közössége nevében V. Németh Zsolt polgármester helyezte a táblára, és erre tűzték a falvak, közösségek képviselői a szalagjukat.

A toborzás folytatódott a színházteremben, miután a réteseket és a kolbászkákat megkóstolták a kuruc asztalról.

Záró momentumként az egyéni fellépők és a csoportok egy-egy emléklapot kaptak, a falvak minden képviselője pedig oklevelet (rajta a plakátokon szereplő idézettel), és egy Toborzó tálat kapott.

A beszélgetés tovább folytatódott egy pohár bor és egy tál étel mellett a kolostor szálló folyosóján, amely boltíves termeivel igazi hangulatot teremtett a rendezvényhez.

A Hegyháti Toborzó az év vasvári rendezvénye lett.

A dísztéri kúton ez olvasható: **„Szent őseink nyomában maradva... akik... mint csillagok ragyognak mindörökké”.**

Béri Balogh Ádám azon őseink közé tartozik, akik ragyognak.

...Vasvári, hegyháti ne feledd őket! Toborozz tovább...

ANGYAL LÁSZLÓ

„Zsindely van a háztetőn...”

A Bihari kistérség Hajdú-Bihar megye déli részén helyezkedik el. Határai szomszédosak a Hajdúsággal, a Sárréttel, a Körös vidékkel és az Érmellékkel.

A megye Szent István király idején szerveződött a ma Romániában található bihari földvár köré. A vármegye folyamatosan fejlődött, változott az évszázadok alatt. Időközben a magyar középkor egyik legjelentősebb szellemi, vallási központja, Nagyvárad lett a székhelye, melynek vára a végvári rendszer egyik kulcsfontosságú eleme volt. A török hódoltság óriási változásokat hozott Bihar vármegye életében, jelentősen átalakítva etnikai viszonyait is. A megye hadi cselekmények, hadjáratok felvonulási területévé vált, császári és török seregek dúlták fel, elpusztítva a magyar falvak sokaságát. Történelmünk egyik dicső fejezete is itt, ebben a térségben veszi kezdetét 1604-ben, amikor Bocskai István, egykori váradi kapitány az Álmosd és Diószeg közötti területen vakmerő támadással megveri az ellene felvonuló császári csapatokat. A csata nyitánya lett a sikeres Bocskai-szabadságharcnak. A kétéves küzdelmet lezáró Bécsi béke biztosította a magyar rendi és vallásszabadságot. Bihar az Erdélyi Fejedelemség részeként, később Habsburg fennhatóság alatt folytatta életét, majd a dualizmus korában élte egyik virágkorát. Ennek a fejlődésnek vetett véget Trianon, elvágva a térséget természetes gazdasági, kulturális központjától, Nagyváradtól. A térség az 1950-es években történt közigazgatási rendezés után lett Hajdú-Bihar megye része. A történelmileg is összetartozó településekből kialakult kistérség területe 1225,53 km², a legnagyobb területi kiterjedésű és település-számú (29 db) kistérségek egyike az országban. A halmozottan hátrányos helyzetű kistérség mind a természetföldrajzi, mind a történelmi múltból fakadóan egységes, hasonló gazdasági mutatókkal rendelkező terület.

Figyelemre méltó természeti értékeit a *Bihari-sík Tájvédelmi Körzet* gondolja a kistérség 25 települését érintve. A táj sok természetes vagy természet-hez közeli formakinccsel rendelkezik. Figyelemre méltóak az egykori folyóhát maradványok (porongok, vagy laponyagok), régi folyómedrek és feltöltött morotvák, erősen padkásodó szikes gyepek, erdélyi hegyekből idáig húzódó hor-dalékkúpok peremei.

Turisztikai szempontból is jelentős az a tájképi élmény, amelyet a vezetékektől, modern épületektől alig átrajzolt pusztai táj jelent, a háttérben megjelenő Bihar-hegység látványával. Ugyancsak vonzó lehet a gazdag és élő népművészeti örökség (szürkészítés, hímzés stb.), a népi építészet sokszínű emlékanya, az ősi településszerkezetet megőrző, hagyományos parasztportákból álló faluképek valamint az épített örökség kincsei a templomok, kúriák és Nagykerekiben a Bocskai Várkastély.

A halmozottan hátrányos helyzetű kistérség fenn bemutatott értékei magukban hordoznak egy olyan kitörési lehetőséget is, amelyet a közművelődés sajátos eszközeivel tud megfogalmazni és megvalósítani.

Lehetséges – e hogy a Bihar-i kistérség összefogása olyan kulturális seregszemlét hozzon létre, amely a kistérséget a figyelem középpontjába állítja akár országosan is? Lehetséges-e olyan hagyományokat, népszokásokat bemutató és a helyi amatőr művészeti csoportokat is felvonultató program, amely sikeres, és hosszútávon fenntartható, és amely képes hozzájárulni a térség fejlődéséhez népességmegtartó erejének erősítéséhez például a falusi vendéglátás szokásának kialakításával vagy a helyben előállított „biharikumok” megmutatásával?

Számos jó gyakorlat bizonyította már a térségi, kistérségi összefogások sikerét, eredményességét. A Méliusz Központ és társrendezői, Nagykereki Község Önkormányzata

Vásári & Vásári Produkció a komplex kistérségi napok megrendezésében találták meg ezt a lehetőséget. A tematika, a pajzán hagyományok feltárása és nyilvánosságra hozása, már 2008-ban megfogalmazódott Vásári József előadóművészen, aki a természetes partnerének tekintette a megyei művelődési központot. A partnerek hittek abban, hogy a pajzanság a helyi értékek bemutatásával együtt hatványozott vonzerőt jelent majd a rendezvénynek és úgy gondolták, hogy a programoknak kiváló háttérrel fog biztosítani a méltatlanul kevés figyelemnek örvendő Bocskai várkastély történelmi hangulatú termeivel és kiváló adottságú parkjával. Már 2008-ban elindult a munka: elkészült a rendezvény logója, összeállt az előzetes programterv, költségvetés és születőben volt a rendezvény honlapja és marketing terve. A konkrét elképzelésekkel, a látványos grafikai megjelenéssel, a különböző versengésekre szóló felhívásokkal kerestük meg a térség önkormányzatait, kérve segítő együttműködésüket. A térség tizenegy – elsősorban Nagykerekihez közel fekvő – településének vezetőivel 2009 tavaszán két alkalommal is tartottunk egyeztetést, amelyeken tovább gazdagodott a program. Az önkormányzatok egyhangúan támogatták az elképzeléseket. A Berettyóújfalui kistérség megbízta a Méliusz Központot a fesztivál megrendezésével, jelezve, hogy a megvalósítandó program reményeik szerint olyan szintű esemény lesz, amely tartósan ráirányítja a figyelmet „Biharországra”. Ekkorra kialakult az együttműködők végleges köre, amelyben intézményeket, önkormányzatokat, civil szervezeteket és vállalkozásokat találunk. Így a

Méliusz Központ, a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, Nagykereki, Kismarja, Pocsaj és Hosszúpályi községek önkormányzatai, a Bihari Népművészeti Egyesület, a Népművelők Hajdú-Bihar Megyei Egyesülete, Vásári és Vásári Bt. és a Magyar Szőlő- és Borkultúra Nonprofit Kft. A siker érdekében azonosítottuk a kistérségben a lehetséges partneri kört. A megyei közművelődési adatbank és a kistérségi adatok alapján, valamint a helyi adatgyűjtés után megszólítottuk a térség kiscsoportjait, amatőr művészeti és hagyományörző csoportjait, akik közül sokan jelezték részvételi szándékukat. A kistérség települései meghívták a határon túl, Érmelléken lévő testvér településeket is (Nagykereki-Kiskereki). A fesztivál nemzetközi jellegét nem csak a határ menti együttműködés jelentette, hanem a beregszászi színház előadása, de még inkább a versenyekre jelentkező csoportok és szolisták köre, hiszen Jánoshalmától Csíkfalváig érkeztek jelentkezések.

A háromnapos program összeállításában sikerült a hivatásos művészek, társulatok és az amatőr előadók, produkciók összhangját megtalálni, lehetőséget teremteni a fesztivál felhívására született és feltárt anyagok bemutatására. A megnyitót követően – rendhagyó módon – a megjelentek megemlékeztek a fejedelemről a várkastély parkjában lévő Bocskai szobornál, ezzel erősítve a helyi, térségi identitás egyik alapkövét.

A fesztivál közvetlen célja, hogy a rendezvény közönsége a versenyzők, és a meghívott előadók által megélhesse a szerelem, a pajzán humor, a zene, a tánc, a bor és a közös főzés felszabadító és összekovácsoló erejét.

A fesztivál sikerét a meghívott, igen színvonalas, pajzán produkciók garantálták. Kiszámíthatatlan volt azonban a fesztivál felhívásainak fogadtatása, a jelentkezők száma.

Hatalmas siker volt Berecz András Turóspulicka című műsora a várkastély belső, igen hangulatos udvarán. Vásári József és Szilágyi Adrienn ugyancsak itt és telt ház előtt adta elő Faludy György Villon balladáiból összeállított műsorát „Vérembe folyt a vörös telihold” címmel.

A legnagyobb várakozás a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház vendégjátékát előzte meg. A társulat Boccaccio Dekameronját adta elő rendkívül szórakoztató és formabontó módon, Vidnyánszky Attila rendezésében.

Egyfajta állandóságot jelentett a Técsői Banda jelenléte. Tagjai nemcsak a hajnalig tartó táncházakhoz biztosították a talpalávalót, hanem folyamatos jelenlétükkel a spontán kialakuló énekes-táncos alkalmaknak is házigazdái voltak. Az Etnofon Zenei Társulat lenyűgöző koncertje volt a fesztivál egyik záró eseménye.

A fesztivál első napján nyílt meg Boross Attila grafikusművész illusztrációinak kiállítása, amelyet Babits Mihály Erato című művéhez készített. A Bihari

Népművészeti Egyesület kirakodó vására és népművészeti bemutatói folyamatosan biztosították a helyi hagyományok jelenlétét.

A legsikeresebbnek a pajzán műsorok versenye bizonyult. A fesztivál rendezői három kategóriában várták pajzán témájú előadással – magyar nyelvterületről – énekesek, mesemondók, vőfélyek, zenekarok, színjátszó csoportok, csepűrágók, bábosok, falusi színjátszók, alakoskodók stb. jelentkezését:

I.kategória: mese-, próza-, versmondó, énekes. Műsoridő maximum 7 perc.

II.kategória: zenekarok, énekes csoportok előadása. Műsoridő maximum 10 perc.

III. kategória: színházi társulatok, színjátszó csoportok, bábosok. Műsoridő maximum 20 perc, ami lehetett darab részlet is.

A szervezők nagy érdeklődéssel várták a felhívásokra beérkező jelentkezéseket.

Határidőig 15 produkció jelentkezési lapja érkezett be Jánoshalmától Csíkfalváig. Sajnos a nemes versengés előtt két erdélyi csoport különböző nehézségek miatt lemondta a fellépését. A szépszámú közönség óriási tapssal és önfeledt nevetéssel köszönte meg a különböző műfajokban bemutatott, sok esetben helyi gyűjtésű, pajzán humorral átszőtt előadásokat. A produkciókat Kiss Ferenc népzeneész, Föhrénci Gyula népzeneész, Meleg Vilmos színművész értékelték. Döntésük alapján a Magyar Szőlő- és Borkultúra Nonprofit Kft. által felajánlott fődíjat a Konyári Délibáb Nótakör kapta. Első díjat kapott a Fehérmályva Hagyományörző Egyesület (Biharkeresztes), második lett az Alföld Színpad (Debrecen), míg a képzeletbeli dobogó harmadik helyét a Bakakórus (Kismarja) foglalta el. A díjazottak és különdíjban részesültek a fesztivál utolsó napján, a nagyszínpadon gálaműsor keretében mutatták be ismét műsoraikat. Ugyancsak sikertörténetnek bizonyult a Vágykeltő népi étkek és italok versenye. A fesztivál rendezői Bihar megye (RO) és Hajdú-Bihar megye (HU) települései jelentkezését várták. A megmérettetésen – inkább gasztronómiai bemutató – öt csapat vett részt, amelyek a helyi szokások, valamint a köztudatban élő ismeretek felhasználásával alkották meg ételkülönlegességeiket, amelyek többször látványukban is pajzánok voltak. A zsűri – elismerve a csapatok kiemelkedő teljesítményét – nem adott ki helyezéseket, minden csapatot győztesnek tekintett. Igen izgalmasnak ígérkezett a Bocskai hasonmás verseny. A győztesre „komoly” feladatok vártak volna, azonban nem akadt bátor jelentkező, aki a három nap alatt teljesítette volna kötelmeit.

Szereplési lehetőséget kaptak a kistérség néptánccsoportjai, akik a fesztivál utolsó napján, a főzőverseny idején léptek fel a kastélyparkban felállított nagyszínpadon. Igazi különlegesség volt az a magyar nóta műsor, amelyre a Méliusz Központ által szervezett Hajdú-Bihar megyei csoportos nótanéklési verseny legjobbjai kaptak meghívást. Az időzítés tökéletes volt, éppen a műsor idejére

készültek el a vágykeltő ételek, amelyek kóstolásához remek hangulatot varázsoltak az énekesek és Maczó György zenekara.

A fesztivál megrendezését támogatta Hajdú-Bihar Megye Önkormányzata, a Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása, a Magyar Szőlő- és Borkultúra Nonprofit Kft., az Etnofon és az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közkincs Programja.

Bízunk abban, hogy a kezdeményezés folytatódik 2010-ben. Az első év kedvező tapasztalatai, tanulságai megkönnyíthetik a szervezést. Sokan megmozdultak, aktivizálódtak a siker érdekében. Közösségek, egyének, önkormányzatok, vállalkozások érezték magukénak a programot. Azonban az is kiderült, hogy a falusi szálláshelyek száma elenyésző. Nagyon nehezen sikerült kielégíteni a csoportos étkezés iránti igényeket. Elindult egy folyamat, amely sokaknak a figyelmét, érdeklődését néhány napra Bihar felé fordította. Bbizonyosodott, hogy a közművelődés sajátos eszközeivel, széles társadalmi összefogással jelentős szerepet tud betölteni a területfejlesztésben, egy terület fejlesztésében.

Pajzán vigasságok I. nemzetközi fesztiválja a folk, bor és a népi étek jegyében
Komplex kistérségi napok Biharban. Nagykereki, Bocskai várkastély,
2009. augusztus 13–15.

Berecz András estje

DR. BOKÁNYI PÉTER

Kőszeg és vonzáskörzetének közművelődési koncepciójáról

Kőszeg és kistérsége tizenöt településével kulturális szempontból meglehetősen heterogén területnek mondható. A történelmi múlt, a hagyományok kínálta lehetőségek és azok kihasználása, kihasználtsága eltérő a kistérségen belül, az egyes települések, mikrotérségek különböző mértékben hajtottak végre kulturális fejlesztéseket, sőt a célok is eltérőek voltak. Kőszeg és a Kőszeghegyalja kulturális fejlesztései elsősorban az idegenforgalom céljait szolgálták, a jelentős horvát és német nemzetiséggel rendelkező települések inkább a nemzetiségi hagyományok megőrzését tartották elsődlegesnek kezdeményezéseik során, másutt a vallási hagyomány vagy a népi hagyomány volt az irányadó. Eltérőek a települések lehetőségei, s ebből adódóan a közművelődés céljai is. Amíg a jobb anyagi lehetőségekkel rendelkező települések kulturális programjaikkal az idegenforgalom felé igyekeznek nyitni, addig más, kevésbé szerencsés kistépüléseknek a legszükségesebb közművelődési, kulturális programok megszervezése is nehézséget okoz a megfelelő, vagy éppen minimális infrastruktúra hiányában.

Tanulmányunk célja az volt, hogy a fentiekben vázolt törvényszerű és természetes heterogenitás figyelembe vételével, ugyanakkor mégis a kistérség egészét szem előtt tartva fogalmazza meg azokat a stratégiai célokat, amelyek iránymutatóként szolgálhatnak a jövő közművelődési fejlesztéseit illetően. Olyan stratégiai célok kijelölését tartottuk fontosnak, amelyek az eltérő adottságok és lehetőségek között képesek irányítani a kistérségi kulturális életet – sőt, amelyek segítik azt, hogy a kistérség kulturális sokszínűsége, a maga sokféleségében egységgé váljon a kulturális fejlesztés folyamatában.

A kulturális fejlesztés központjában mindig az ember és annak kisebb-nagyobb közösségei állnak. A kultúrát az egyes ember és a közösségek teremtik, használják és adják tovább: a mindenkori jelen dönt afelől, hogy mi az, amit kultúráként fogad el a múltból, és mit tart érdemesnek a továbbadásra a jövő számára – ami aztán egykor jelenné válva elvégzi a maga hagyományértelmező, kultúraértelmező munkáját. Tanulmányunkban a célok megfogalmazása során fentieket hangsúlyosan tartottuk irányadónak a célok megfogalmazásában: a

mindenkori jelen idő felelősségét a kultúra- és hagyományválasztás, kultúra- és hagyományértelmezés tekintetében.

Napjaink önkormányzati gyakorlatában a kultúra, a kulturális fejlesztés feladata gyakorta szorul háttérbe, gyakorta rendelődik alá a mindennapi, praktikus feladatoknak, mintegy mellékes, nem egyszer fölöslegesnek tűnő kiadásként. A mindennapok gyakorlata hajlamos arra, hogy megfeleldkezzen a kultúra teremtő erejéről: arról, hogy a kultúra, a kulturális hagyományok ápolása közösségi produktum, vagyis a kultúra közösséget teremt, ápol és erősít. Az erős közösség pedig a hétköznapi, a gyakorlati kérdések megoldásában is hatékonyabb, ezért tanulmányunkat annak a meggyőződésnek a jegyében készítettük, hogy a kulturális fejlesztés egyben közösségfejlesztést jelent, a közösség pedig alapvető feltetele minden egyéb települési, kistérségi fejlesztésnek, továbblépésnek.

A stratégiai célok megfogalmazását dolgozatunkban helyzetfelmérés előzi meg. Ez kulturális értékleltáron alapul, vagyis számba vettük az épített örökséget, a hagyományokat, azt az örökséget, amellyel a települések és a kistérség kulturális szempontból gazdálkodhatnak. Ezt követte a jelen vizsgálata: a települések vezetőit kérdeztük adatlapok kitöltése és személyes interjúk során a település kulturális életének jelenéről, arról, hogy milyenek az egyes települések lehetőségei az örökség kihasználása, felhasználása terén, illetve, hogy mennyire jellemzi az egyes településeket az ilyen értelmű kulturális aktivitás. A helyzetfeltárás nyomán kirajzolódó problémák voltak a stratégiai célok megfogalmazásának elindítói, s erre épültek rá a jelen problémáira választ adó, ugyanakkor azokon túlmutató, a fentiekben vázoltak mentén megfogalmazott célok, amelyeknek alapvető célja: Köszeg és térsége sokszínűségének figyelembe vételével, a jelen kultúráválasztása felelősségének tudatában az egyes ember és közösségei érdekeinek szem előtt tartásával a közösséggel együtt végzendő és a közösségért végrehajtandó kulturális fejlesztés.

A tanulmány négy stratégiai célt fogalmaz meg:

A térség kulturális sokszínűségének megőrzése és bemutatása

A térségi identitás erősítése

A kultúra gazdasági szerepének erősítése

A térségen belüli és kívüli információáramlás, kommunikáció javítása, kiépítése.

E négy cél megfogalmazását a települési vezetőkkel való egyeztetés tette lehetővé, s a célok nyomán meghatározott alprogramok projektjavaslatai közül a települési vezetők valamint a Kulturális Kerekasztal tagjai választják ki azokat, amelyeket kidolgozandónak, rövidebb távon megvalósíthatónak tartanak.

A koncepció tehát közösségi termék – legalábbis abban az értelemben, hogy a kistérség kulturális életének problémáira, nehézségeire keresi a választ. Vagyis a problémák valóban közösségi szinten fogalmazódtak meg, a válaszlehetőségek keresésében kevésbé működött/működik az együtt. Az eltérő adottságokkal rendelkező települések vezetői, a kulturális életben érintett más szereplők (intézmények, művészeti csoportok, civil szervezetek) indítékai nagyon eltérőek a kistérségen belül, így nehéz megtalálni azokat a konkrét szempontokat, amelyek közös célokká válva szolgálhatják a kistérség kulturális életét.

DR. SAJÓ GYULA

Közművelődés Váckisújfalun

Községünk természetközelsége, *több mint hétszáz évre* visszatekintő történelmi múltja, a Galga mente színes és gazdag *néphagyományai* szinte meghatározták az idegenforgalomra, kultúrára épülő jövőkép kialakítását.

A 2002–2013 közötti évekre kidolgozott stratégiai fejlesztési programunk egyik legmarkánsabb vonulata ezért *a kulturális, közművelődési terület* objektív és szubjektív feltételeinek megteremtése, fenntartása és folyamatos fejlesztése. Elképzeléseinket négy éves ciklusprogramokra osztva valósítjuk meg, egy részét saját, más részét pályázati források igénybevételével. Folyamatosan alakítjuk ki a közösségi tereket, szerezzük be a szükséges technikai eszközöket (közparkok építése, fasorok, padok telepítése, mobil nagyszínpad, hangtechnikai felszerelés beszerzése).

Az előrelátó gondolkodásnak köszönhetően a *Leader pályázati rendszerben* már engedélyezett kiviteli tervekkel indultunk és nyertünk jelentős támogatást tájház, többfunkciós közösségi tér (községközpont) kialakítására. Ezek a helyszínek, valamint a más pályázati források segítségével megvalósítandó **Integrált közösségi szolgáltató tér** a közművelődési, kulturális szolgáltatás bővülését, ugyanakkor jobb minőségben történő megvalósulását biztosítják majd.

Ki kell emelni a rendezvények megvalósítását segítő – több esetben lehetővé tevő – kifejezetten *kulturális célú pályázati támogatásokat*. Pest megye Önkormányzata, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint a Pest Megyei Közművelődési Intézet szakmailag kifogástalan kiírásai, az ott dolgozó szakemberek empatikus segítsége nélkül rendezvények sora maradt volna el, tovább nőtt volna a kistelepülési lakosok kulturális leszakadásának mértéke. E *pályázati támogatások* segítségével gyermek és felnőtt rendezvényeket tudunk színpadra állítani, minőségi előadásokkal szolgálunk a helyi és kistérségi érdeklődőknek. Köszönet mindenkinek, aki felismerte az igényt, kidolgozta és lebonyolította ezeket a pályázatokat.

Bár korosztályomnak – a Gutenberg galaxis gyermekeinek – semmivel nem pótolható a nyomtatott könyv érintése, illata, tényként kell elfogadnunk, hogy a XXI. században az Internet egyre nagyobb jelentőséggel bír a kulturális infor-

mációk, tudás megszerzése terén is. Ezért községünkben korszerű munkaállomásokon *e-Magyarország pontok* állnak az érdeklődők rendelkezésére, és pályázati forrás felhasználásával kiépítettük a mindenki számára hozzáférhető WiFi rendszert. Az elmúlt években megvalósítottuk a kábel-tv hálózatot, ahol a rendezvényeinkről is tudósítunk. Négy településsel közösen havonta megjelenő *újságot* adunk ki, ami segít népszerűsíteni saját, és megismerni mások közművelődési tevékenységét. Felújítottuk a *Közösségi klubot*, amely a helyi közművelődési munka központjává vált. Itt méltó környezetben adhatunk helyet kiállításoknak, koncerteknek, filmvetítéseknek. Korábbi klubvezetőnk Vanóné Raffai Terézia és új klubvezető-könyvtárosunk Moharosné Kaulics Orsolya szakmai és emberi rátermettségének is köszönhetően rendezvényeinket zökkenőmentesen bonyolítjuk le. Az ország minden részéből örömmel és szívesen érkeznek hozzánk művészek, mert híre ment, hogy *Váckisújfalun igénylik és szeretik a kultúrát*.

Könyvtárunk külön fejezetet érdemel. Gyakorlatilag a semmiből kellett megteremtünk egy olyan bázist, amely elkötelezett könyvtárosunk szakszerű munkájának és a tervszerű önkormányzati támogatásnak köszönhetően – mára *példaként szolgál a kistelepülések számára*. A salétromos falú, linóleumos, elöregedett könyvállományú intézményből minden igényt kielégítő, *teljesen megújult alkotóműhelyé* alakítottuk a tudás házát, amely partnerként dolgozik együtt az önkormányzattal és az aktív, építeni akaró civilekkel is. Képző- és iparművészeti, zenei, színházi kínálatunk a kistérség élére helyezi Váckisújfalut. Idén több tucat rendezvényünkön mutattuk be saját falunk, kistérségünk, megyénk művészeit, teremtettünk lehetőséget arra, hogy akinek igénye van a művelődésre, helyben, magas színvonalon legyen arra lehetősége.

Hagyományainkat nem csupán megőrizzük, de újakat is teremtünk: lassan országos hírnévre tesz szert *Lekvárfőző- és mézfesztiválunk*, és hasonlóan indult a *Füredi Mihály Népzenei Találkozó is*. Mindebben a munkában egyre nagyobb számban vesznek részt a helyi polgárok, akik ráébredtek, hogy nem egyes emberekért – vagy honi jó szokás szerint azok ellenében –, hanem *a falu közösségéért történik minden fejlesztés*. Csak a legnagyobb elismerés és tisztelet hangján szólhatok róluk, amikor megköszönöm segítségüket.

Örömmel és büszkén írhatom le, hogy hét évnyi kitartó, következetes kulturális tevékenységünkért a PMKI előterjesztése alapján a Magyar Népművelők Egyesülete 2009-ben az ÖNKORMÁNYZATOK A KÖZMŰVELŐDÉSÉRT díjat adományozta községünknek.

Most, hogy a nyájas olvasó azt gondolja: minden rendben a közművelődés háza táján, itt az idő, hogy szembesüljön azzal, milyen árat fizettünk és fizetünk

elkötelezettségünkért a 482 fős Váckisújfalun. Községünk éves költségvetése 62 millió forint, „tervezett” hiányunk 18 millió forint volt.

Évek óta Önhiki-s (önhibáján kívül hátrányos helyzetű) település vagyunk, sorban állunk a működésképtelen önkormányzatok pályázatán. Az államtól kapott helyi közművelődési és közgyűjteményi feladatok című normatíva 1217/Ft/fő/év.

Művelődési házunk az előző ciklusok mulasztása okán a Magyar Állam tulajdona a MÁV Zrt. kezelésében, akik az épületre soha, egyetlen forintot nem költöttek és melyek illetékesei egyszerűen szóba sem állnak senkivel, aki az ingatlan községünknek való átadásával keresi meg őket.

Jóllehet, kész tervünk van az új, többfunkciós közösségi házra, a lassan életveszélyessé váló épületbe, mint idegen tulajdonba önkormányzatunk egyetlen forint közpénzt nem investálhat, a Nemzeti Vagyonkezelő és a MÁV pedig igazából tőlünk tudta meg, hogy ingatlannal rendelkezik nálunk.

Közművelődési szempontból nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket a kistérségi modell sem, ez a közigazgatási egység a települések és polgáraik közösen gondolkodó gazdasági és kulturális közössége helyett egyszerű pénzelosztó szervezetté silányult. De hogyan is beszélhetnénk bármiféle kistérségi együttgondolkodásról/cselekvésről, a rendezvények cseréjéről, hagyományok, alkotók kölcsönös bemutatásáról, ha a tagtelepülések közötti tömegközlekedési kapcsolatot a magyar állam – először a busz-, majd pár napja a vasúti közlekedés terén – egyik napról a másikra megszüntette?

Természetesen nem vártam, hogy a *kistérségi modell* mentes lesz a hibáktól, de abban azért bíztam, hogy azokat menetközben folyamatosan korrigálják majd. Ez nem így lett, és mivel évek óta nincs korrekció, a jelenleg ismert költségvetés pedig további forrásokat von el, ma már hajlok arra, hogy egy nem kellőképpen átgondolt és már magára is hagyott kísérlettel állunk szemben.

Bár a helyzet az elmúlt két évben látványosan javult, szép számmal találhatunk még olyan közművelődési pályázatokat, amelyek feltételeit egy kisteleplésen egyszerűen nem lehet teljesíteni. Az ingatlanfedezet, a bankgarancia, vagy a nagy összegű önrész és egyéb különös adminisztratív feltétel megkövetelése a településünkön működő tucatszintű jó szándékú civil által alapított alapítvány esetében azt eredményezi, hogy inkább el sem indulnak azon a pályázaton.

Ahogy eddig minden fórumon, úgy most is elmondom: pozitív diszkriminációt kell alkalmazni a kisteleplések vonatkozásában. Ez nem jelenti a közpénzek kontroll nélküli „odalapátolását”, de jelenti a teljesíthetetlen feltételek mellőzését, annak tudomásulvételét, hogy nagyon sok helyen egyszerűen nincs, aki meg tud írni egy pályázatot – pályázatíróra pedig nincs pénz. Ezeket a nyil-

vánvaló problémákat az államnak érzékeny partnerként észre kellene venni, és segítséget kellene nyújtania.

Látva az elmúlt ciklusok tendenciáját, reális a félelem attól, hogy a jelenlegi – gazdasági válsággal indokolt – forrás elvonások egyik első áldozata ismét a kulturális szféra lesz, benne a védekezésre, érdekérvényesítésre relatíve kevésbé képes közművelődési munkatársak fizetése és munkahelye. Sajnálatos, de tény, hogy polgármesterek és települési képviselők között is szép számmal találni olyanokat, akik ezzel az elképzeléssel azonosulnak; a kultúrát, a közművelődést, annak helyi dolgozóit feleslegesnek, elsőként feláldozhatónak tekintik.

Ezekkel a véleményekkel szemben *azt vallom, hogy a kultúra minden társadalom cementje, ebben a megközelítésben a legfontosabb nemzeti identitást adó és azt megőrző eszköz. Múltunk és jelenünk kulturális alkotásain, hagyományain keresztül, az ezeket ápoló szakemberek áldozatos munkája révén tarthatjuk meg egyediségünket, magyarságunkat; segítségükkel tudjuk meghatározni más nemzetekhez képest elfoglalt helyünket. A sajátunktól eltérő kultúrák megismerése és arra alkalmas elemeik befogadása pedig a legjobb és – legyen szabad így fogalmaznom – a legélvezetesebb módja az előítéletek, a gyanakvás, a kicsinyes gyűlölködés megszüntetésének, aminek manapság igencsak ideje lenne.*

Nem lehet egészséges, és jövő nélkülivé válik az a társadalom, amely nem támogatja a kultúrát, a közművelődést, az azért alkotó, dolgozó művészeket, szakembereket.

Mentül rosszabb a gazdasági helyzet, annál többet kell(ene) a „kiművelt emberfők” képzésére fordítani. Talán ma még nem késő.

GÁRGYÁN ISTVÁN

Száz év hagyományainak átörökítése

Öttömös 800 fős kistelepülés Csongrád megye nyugati peremén, Szegedtől 40 kilométerre. A község gazdag történelmi múlttal rendelkezik. Már 1436-ban földművelő lakossággal *Hytemes* néven gyér pusztaság megjelöléssel szerepelt a korabeli térképeken, leírásokban. A belügyminiszter 1908. június 11-ei 46124/1908. szám alatt kelt rendeletével engedélyezte, hogy Öttömöspusztá kisközséggé alakuljon.

A település ennek az eseménynek a 100. évfordulóját ünnepelte 2008-ban. Az Önkormányzat támogatást kapott az Oktatási és Kulturális Minisztérium „Fókuszban a közművelődés” című pályázatán. Az Önkormányzat a jeles esemény alkalmából a pályázatban részletesen leírt – 2008. május 26-tól 2008. november 30-ig szóló – komplex programot készített.

A projekt részletes célja következő volt: A falu hagyományainak felelevenítése, a híres elszármazottak tevékenységének bemutatása, és egyéb programok, amik segítik a falu önállóságának méltó megünneplését a 100. évforduló alkalmából, és szolgálják a helybennmaradás megerősítését. A támogatási megállapodásban vállalt programok az alábbiak szerint valósultak meg:

1. Helytörténeti emlékek gyűjtése, feltárása, rendszerezése, valamint száz év öttömösi emlékeinek mozgóképes megörökítése helyi lakosok tolmácsolásában

A vállalt cél: az EGY-MÁSÉRT Egyesület Homokhát és a MÓRANET Kht. Móránét Televíziójának partnerségével helyi szellemi erőforrások felhasználásával olyan együttműködés kialakítása, mely lehetővé teszi Öttömös Község helytörténetének filmen való tematikus megörökítését, folyamatos feldolgozását, valamint a környező hét település és Öttömös kábeltelvízióján keresztül a lakossággal való megismertetését.

A DVD elkészítésében közreműködő team a helyzetnek és a lehetőségeknek megfelelően az eredeti tematikát némileg módosította. Legfontosabbnak tartottuk, hogy a helytörténeti emlékek hiteles tolmácsolójával, Molnár György íróval

elkészüljön a riport. Ő széles körben jellemezte Öttömös község régmúltját, a közelmúlt társadalmi és kulturális viszonyait, eredményeit. A majdnem egy órás vágott anyag igen érdekes részleteket tartalmaz az oktatás és művelődés területén is. Ennek hozományaként a stáb úgy döntött, hogy más, a pályázatban felsorolt helyi személyiséggel ebben az anyagban nem készít riportot. Menet közben igényként jelent meg olyan változtatás is, hogy ez a lehetőség örökítse meg a száz éves évforduló be nem tervezett eseményeit is, mintegy lenyomatot hagyva a 2008-as év öttömösi valóságáról. Igen jelentős volt az eseménysorozat zárásaként a 2008. november 7-ei Magyar László-emléknap – a pályázat beadásakor még nem ismert – eseménye, testvértelepülésünk (Csíkkozmás) által ajándékozott székelypark felszentelése.

Így a díszkiadású két dvd-s anyag végleges tartalma a „Spárga-film”, amely végigköveti az öttömösi emberek megélhetését szolgáló növény történetét, termelését, felhasználását, gasztronómiáját; a „Spárgafesztivál” eseményeit, kiemelve az ünnepi díjátadásokat (az első öttömösi díszpolgári cím); a „Molnár György-riportot”; az augusztus 20-ai kenyérünnepet a falu kemencéjénél; és a „Magyar László-emléknapot”. Sikeresnek ítéljük meg ezt a dokumentumot, melynek elkészült részeit folyamatosan bemutatta a Homokhát TV. Fontos hozomány, hogy ez az első olyan szerkesztett anyag, mely bemutatja Öttömös valóságát. Terveink között szerepel a munka folytatása, minél több érték korszerű megörökítése a mai igényeknek megfelelően.

2. Falukrónika írása és megjelentetése, a közelmúlt történéseinek a feltárása és feldolgozása

A vállalt cél előzménye ez esetben is az, hogy a belügyminiszter 1908. június 11-i 46124/1908. szám alatt kelt rendeletével engedélyezte Öttömöspusztá kisközséggé alakulását. 1998-ban a község önállóvá válásának 90. évfordulójára megjelent már egy monográfia *Öttömös népe és földje* címmel. A jubileumi 100 éves évforduló alkalmából újabb kiadvány látott napvilágot – *Öttömös évszázada 1908–2008* –, amely híven bemutatja a település múltját, jelenét, s a mindennapjait.

A kötet szerkesztője, *dr. Juhász Antal* ny. egyetemi tanár és munkatársai elhatározták, hogy a tudományos munka mellett megszólaltatják a település lakóit is arról, hogyan élték meg a XX. századot. Az életrajzok, családtörténetek bemutatásával ők is a könyv szerkesztőivé váltak, így jobban magukénak érzik a művet. Utóbb kiderült, hogy ennek a célnak a megvalósítása időigényes, jelentős többletmunkával jár, emiatt a könyvet a júniusi Spárgafesztivál és falunap helyett a november 7-én megrendezett Magyar László-emléknapon mutattuk be. Ez a rendezvény méltó alkalom volt a könyv átadására, ahol a falu lakosságán kívül részt vettek az Öttömösről elszármazottak, a kistérség településeinek kép-

viselői, az erdélyi és vajdasági testvértelepülések delegációi, a testvériskolák küldöttei és még sokan mások. A kötet nagy népszerűségnek örvend azóta is, naponta érkeznek pozitív visszajelzések, a lakosság településhez való kötődése érezhetően erősödött.

3. Híres elszármazottak és helyben maradók munkáságának feltárása, bemutatkozási alkalmak szervezése

Vállalt cél: az öttömösi puszta birtokosának, Magyar Imrének leszármazottja volt Magyar László, a híres Afrika-kutató. A falu – megbecsülése jeléül – róla elnevezett Emlékparkot hozott létre, és 1994 óta minden év novemberében Emléknapot tartunk a tiszteletére. Ugyanebben a programponthoz mutattuk be a falu írójának, Molnár Györgynek a legújabb művét író-olvasó találkozó keretében.

a) Híres elszármazottak munkáságának feltárása

Ebben az évben a Magyar Imre Emléknaphoz kiemelt szerepet kapott községünk életében, hiszen e napon mutatta be dr. Juhász Antal az *Öttömös évszázada 1908–2008* című könyvet. Meghívtuk a Magyar család leszármazottjait (Fluck Dénes), az országban lévő Magyar László nevét viselő magyarországi oktatási intézmények (Szombathely, Dunaföldvár, Foktő), valamint a testvértelepülések és a kistérség településeinek képviselőit.

Először a helyi óvodások és iskolások műsorát élvezhették a meghívott vendégek és a szép számmal összegyűlt öttömösiek. Ezután dr. Kubassek János, a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója vetítéssel egybekötött előadást tartott *Változó Afrika a harmadik évezred küszöbén* címmel. A személyes élményekkel átítatott, hatásos előadás közelebb hozta számunkra a távoli kontinenst, amelynek felkutatásában elvülhetetlen érdemeket szerzett Magyar László.

A helyi általános iskolában a Magyar Lászlóhoz és Afrikához kötődő „kulturális akadályverseny”-t rendeztük meg, a verseny lebonyolításában közreműködtek a faluban lévő civil szervezetek (fiatalok szervezete, polgárőr szervezet, Öttömösért Közhasznú Alapítvány).

A pályázat beadásakor még nem volt ismert és így nem terveztük be a programba – de mindenképpen megemlítendő – az erdélyi testvértelepülésünkötől, Csíkkozmaستól kapott székelykapu átadása. Tíz éve, hogy az erdélyi Csíkkozma és Öttömös között létrejött a testvértelepülési kapcsolat. Ennek a barátságának állít maradandó emléket a kapu, s a belevéselt mottó: „*Őseidnek szent hitéhez, nemzetednek gyökeréhez – testvér – ne légy hűtlen soha*”. Az átadáson Bodó Dávid, Csíkkozma polgármestere mondott beszédet, ezután dr. Kiss-Rigó

László, Szeged-Csanádi megyéspüspök szentelte fel a kaput. A napot koszorúzás zárta a Magyar László Emlékparkban.

b) Helyi „hírességek” munkásságának feltárására, bemutatása

Ugyanezen a napon került sor Molnár Györggyel, a falu írójával való író-olvasó találkozóra. A terv szerint erre az időpontra jelent volna meg *A messzi utak, távoli harangok* című legújabb műve, de nyomdai okok miatt a könyv sajnos nem készült el, ezért a legizgalmasabb részeket felolvasták. Művében ismét a Homokhátságon, illetve az Öttömösön élők nehéz életét mutatja be izgalmas és humoros módon. A találkozón résztvevők kötetlenül és jó hangulatban emlékeztek vissza a régmúlt időkre.

Ebbe a programba terveztük a település egyik elszármazott hírességével, Dobó Lajossal való találkozást, aki a hetvenes években Ifjúsági Súlyemelő Világbajnokságon III., az Európa Bajnokságon II. helyezett, illetve 1980-ban olimpiai kerettag volt. A felkérést elfogadta, de váratlan betegsége miatt a találkozó elmaradt.

4. Iskolán kívüli tehetség-gondozás – a tehetséges fiatalok képességeinek kibontakoztatását szolgáló programok

a) „Szép vagy Alföld...” programsorozat Öttömös fennállásának 100 éves évfordulója tiszteletére

Vállalt cél: II. Egyesületi Konferencia és Műhelymunkanap az Öttömösi Erdei Iskolában, amelyen a téma: *A dél-alföldi kisleltek és tanyák szociokulturális és épített világának szimbolikus tartalmai, valamint a terület környezetkultúrája* volt. Ennek keretében egyesületi konferencia- és műhelymunkanapot tartottunk a Kemence Egyesület szervezésében

2008. május 30-án az Öttömösi Erdei Iskolában. Az előadások a helyi szociokulturális értékekkel és a település környezetkultúrájával foglalkoztak. Előadóink voltak: *László Péter Sándor* ny. egyetemi oktató (Bp-Kolozsvár), *Krnács György* (KKNP), *Füzné Kószó Mária* Phd (SZTE), *Kotogán Róbert* (Védegylet) és *Molnár Ibolya* (ÖEI). A programon Öttömös Község Önkormányzatának vezetői is részt vettek. A jeles előadók és a résztvevők között izgalmas viták alakultak ki a kisteleplülések – közöttük Öttömös – jövőjéről. Az eltérő vélemények ellenére abban közös álláspont alakult ki, hogy a kisteleplülésekre szükség van és a fennmaradásukban a civil szervezeteknek sokkal nagyobb szerepet kell vállalniuk.

b) „Land-art” program a Kemence Egyesület ifjúsági csoportja valamint a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola hallgatóinak részvételével

Vállalt cél: A „Növényi- és állatszimbólumok az ezeréves magyar kultúrában és a helyi hagyományvilágban” című téma feldolgozása. A programot a Kemence Egyesület a szegedi Focus Műhely land-art tervezője és dramaturgja (*Benkő Imola*) segítségével, valamint helyi és szegedi középiskolás fiatalokkal az Öttömösi Erdei iskolában 2008. május 30-án szervezte meg. A programban külön figyelmet szenteltünk a helyi kulturális hagyományvilág motívumainak, értékörző tartalmainak.

5. A kulturális turizmus fejlesztése érdekében a helyi értékek, események bemutatása

a) IV. Öttömösi és Kistérségi Tájéfofókiállítás és Workshop

Téma: a helyi táji értékek megőrkítése és közzé tétele. A megvalósulás annyiban módosult, hogy a Kemence Egyesület tájfofó kiállítás mellett a falu lakosságától összegyűjtötték a régi fényképeket családtagokról, a faluban történt eseményekről. A kiállításnak a Teleház adott helyet. A legtöbb fényképfelvételt néhai *Tihanyi István* tanító készítette az 1970-es években. Ezek a képek többnyire a faluról, az iskolai életről és a termelőszovetkezetben végzett munkákról, az ottani eseményekről készültek. A kiállítás megvalósításában nagy szerepet vállalt *Király Edit* magyar-történelem-földrajz szakos helyi pedagógus, aki jelenleg a Teleház-Könyvtár vezetője. A kiállítás hírére a faluból elszármazottak ismét felkeresték a települést és a régi felvételeken nagy izgalommal ismerték fel saját magukat, hozzátartozóikat, régi ismerőseiket. A nagy érdeklődésre való tekintettel a kiállítás idejét meghosszabbítottuk.

b) Művelődési célú honlap-fejlesztés

Téma: „Helyi értékek és környezetkultúra” c. projekt elkészítése és az Öttömös honlapon való megjelentetése. Együttműködő: SZTE JGYTF. Az internetes oktatóprojekt elkészült és az „ottomos.hu” helyi honlapon elérhető. Ez a program a helyi és kistérségi oktatói, tantervkészítői számára igyekszik egyfajta metodikai és tartalmi segítséget adni, a környezeti nevelés és a fenntartható szemléletű nevelés modelljeinek, módszereinek kommunikálásával, továbbá a helyi értékek tudatosítását, erősítését is célul tűzve maga elé. Mindkét program hozzájárult a helyi értékek bemutatásához, amellyel a településtől távol élők számára ismeretet nyújt a falu megismeréséhez, ösztönzést ad a falu felkeresésére.

6. A Szent Korona Öttömösön

Öttömös lakossága egyik fontos megélhetési forrásának, a *spárgának* a megünneplésére hosszú ideje évenként Spárgafesztivált rendez. 2008. június 6–7-én került sor a XIV. Spárgafesztiválra. Különleges fesztivál volt ez, mert Öttömös község önállóvá válásának 100. évfordulója megünneplésének keretében került rá sor. A rendezvényen részt vett a Miniszterelnöki Hivatal képviselőjében *dr. Kondorosi Ferenc* kormánybiztos, valamint a Földművelés és Vidékfejlesztési Minisztérium részéről *dr. Forgács Barnabás* szakállamtitkár is. A település életében nagy jelentőségű ünnep alkalmából a Római Katolikus Egyházzal együttműködve – a lakosság és a résztvevők nagy érdeklődésére és örömeire – sikerült a helyi templomban bemutatni a magyar Szent Korona és a koronázási jelvények (országalma, jogar) hiteles másolatát. A Szent Korona Lovagrend képviselőjében lovag *dr. Bakos Batu* nagymester és lovag *Mireisz Tibor* tartott előadást a Magyar Szent Korona Hummel Gizella-féle hiteles másolatáról, és a koronázási jelvényekről. Kiemelkedő élmény volt, hogy a templomban a szegedi Fogadalmi Templom kórusa is énekelt.

A projekt összegzése

Öttömös község életében jelentős esemény volt az önállóvá válás 100. évfordulójának megünneplése. A település önkormányzata a fennállása óta önhibáján kívül hátrányos helyzetű, jelentős működési forráshiánnyal küzd. A pályázati támogatás nélkül nem valósulhatott volna meg ez az egész éven át tartó rendezvénysorozat, amellyel méltóan – megemlékezhattünk az évfordulóról.

Megítélésünk szerint a pályázati kiírás célkitűzése megvalósult. Az öttömösi művelődési értékekre és hagyományokra építve a projekt megvalósításával sikerült olyan újabb közművelődési értékeket teremteni, amelyek megmaradnak a jövőben is. Nagyon fontos, hogy mindez a településen lévő intézmények, civil szervezetek és a lakosság széleskörű összefogásával valósult meg. Ezzel bebizonyosodott, hogy a kistelepüléseken még él az összefogásra való hajlandóság, ma sem jellemző a közönyösség. Minden rendezvényen tapasztalható volt az eddigiekhez képest sokkal nagyobb érdeklődés, ami a rendezvények támogatással elért színvonalával is magyarázható. A programok növelték a lakosság közösségi érzését, reményeink szerint ez erősíteni fogja a településhez való ragaszkodást, amitől csökkenhet az elvándorlás, javul a fennmaradás esélye, ami létfontosságú a mai vidék és Öttömös számára.

Véleményünk szerint a jövőben is érdemes lenne hasonló pályázatokat kiírni, mert nagy segítség lenne a hátrányos helyzetű települések művelődésének javításához.

BERKINÉ BALASI ANIKÓ

A Művészetek Háza Pilisvörösváron

A Pilisvörösváron működő Művészetek Háza az elmúlt években fenntartói döntéssorozatok eredményeként integrált közművelődési és művészetoktatási intézmény lett.

Az alapfokú művészetoktatásnak, elsősorban a zenei nevelésnek városunkban több évtizedes hagyománya van. A művészetoktatás keretén belül 16 zene-művészeti, képző- és iparművészeti, valamint táncművészeti ág működik. A színvonalas oktatást szakmailag igazolja, hogy a művészetoktatási intézmények Szakmai Minősítő Testülete által, 2007-ben lefolytatott minősítési eljárásban intézményünk sikerrel vett részt. Növendékeink száma tanévenként 300–320 fő között mozog. Az iskolánkból való lemorzsolódás gyakorlatilag elhanyagolható, amit rendkívül nagy eredménynek tekintek, hiszen művészetoktatásban részt venni nem kötelező, hanem önként vállalt feladat.

Városunkban a Közösségi Ház önállóan 2006-ig működött. Akkor nem feltétlenül szakmai szempontok mentén átgondolt döntés értelmében, a fenntartó a korábbi *Kultúrházat* és a *Cziffra György Alapfokú Művészetoktatási Intézményt* egy vezetés alá vonta. Ezzel egyidejűleg az Önkormányzat a volt Közösségi Ház helyén egy új, korszerű kulturális intézmény megépítéséről döntött. A beruházás sajnos azóta sem valósult meg, így csaknem négy éve az oktatási intézményben látjuk el a közművelődési funkciót.

Az összevonást 2008 szeptemberében újabb, a Városi Könyvtárral való integráció követte, majd a 2009-es év elején a város közeleli havilapjának gondozása is a Művészetek Házához került.

Az eddig elmondottakból logikusan következő kérdés az, hogy ez a „szoros” együttélés milyen előnyökkel és milyen nehézségekkel jár? A nyitott funkció és a zárt funkció hogyan egyeztethető össze? Tény, hogy az intézményi integrációkat mindegyik szakfeladat szakalkalmazottai fenntartásokkal fogadták. Természetes emberi reakciónak tartom a visszafogottságot, a rejtett vagy nyíltan megfogalmazott aggályokat. Kétségtelen tény, hogy az eltérő jogszabályi háttérrel rendelkező, a munkaéveket is eltérő ütemben értelmező szakfeladatok irányítása és összehangolása körültekintő figyelmet igényel az intézmény vezetőjétől. A

szakágazatban dolgozó munkatársaktól nagyfokú toleranciát igényel, tudni és akarni kell a másokban a kolléga, a munkatárs meglátását. Együttműködni, együttdolgozni csak a közös pontok megkeresésével lehet. Ez persze nem jelenti, és soha nem jelentheti azt, hogy csak a közös nevezőket keressük. Intézményvezetőként a legfontosabbnak a szakmai kompetenciák tiszteltben tartását tartom. Szerencsésnek mondhatom magam, mert mindegyik szakfeladaton megbízható, hivatástudó helyettesekkel dolgozom. A könyvtárral való integrációt követően, a könyvtár akkor nyugdíjba vonuló vezetőjének státuszát a fenntartó nem vonta el, hanem meghagyta a lehetőségét, egy új, szakmai vezető helyettes munkatárs felvételének.

A városi könyvtár elsődleges feladata a szakmán belüli felzárkózás, az integrált rendszerek kiépítése. A könyvtár vezetője – Varga Máté Benedek – higgadt és korrekt szakmai irányítása úgy tűnik, hogy átsegítette a csapatot a kezdeti nehézségeken.

Ebben a tevékenységi rendszerben, a közművelődési szakfeladat igyekszik az intézmény összetettségéhez hűen, sokrétű programokat kínálni, illetve igyekszik minden szakfeladathoz – ha lehetséges – valamit hozzátenni. Mit is jelent mindez?

A zenetanárok bevonásával színesedtek a közművelődési programok, a művészetoktatásban résztvevők számára programjaink kitűnő fellépési lehetőséget nyújtanak. A művelődésszervezők munkája, rendező-centrikus figyelme, drámapedagógiai érzékenysége segíti az iskolai rendezvényeket, a kultúráközvetítés irányába nyitott pedagógusok pedig számos alkalommal javaslatokkal, konkrét feladatvállalással, vagy egy-egy kapcsolati tőke feltárással segítik az ÁMK munkáját.

Megtaláltuk az előnyöket. Azonban nem teljes a kép, ha nem szólok arról, hogy az *örömben* bizony ott van az *ürem* is.

A hön áhított, új, korszerű épület átadására mindezidáig nem került sor. A 19 pedagógus, (tanári szoba hiányában) az iskolatitkár, a két művelődésszervező, a gazdasági ügyintéző kénytelen ugyanazon rendkívül szűk irodában, egymás mellett dolgozni. A nem megfelelő munkakörülmények a munka hatékonyságát jelentősen csökkentik, egészségtelenek és fárasztóak. Úgy gondolom, hogy nem kell részleteznem, mint is jelent ez.

A helyiségek állapota, szűkösségük és mennyiségük más szempontból is nagy gondot okoz intézményünknek. A nyitott funkció (ÁMK) és a zárt funkció (oktatási intézmény) működésének összehangolása körültekintő figyelmet igényel. A hétköznapi művészeti iskolaként működő hangszeres termeket a hétvégén közművelődési feladatokra vesszük igénybe. A vagyonsbiztonság csak nagy erőfeszítések árán oldható meg. A technikai személyzet, a művelődésszervező folyamatosan pakol, átrámol, elrak, áthelyez, takarít. Elkerülhetetlen, hogy há-

zon belül bizonyos programok ne párhuzamosan valósuljanak meg. Oktatási időn belül Pilisvörösvár civil szervezetei, egyesületei – más lehetőség hiányában – a színházteremben próbálnak. A kiállítást csak az iskola aulájában lehet berendezni. Mindez zajjal, jövés-menéssel jár, és természetesen mindenhová, mindenkire behallatszik a hangzavar. A helyiséghasználat pikantériája az, hogy a Művészetek Háza (mint ÁMK és AMI), új épület hiányában a város Német Nemzetiségi Gimnáziumával közösen, egy épületben működik, közös teremhasználatokkal.

A korábbi, nemzedékeken keresztül megszokott régi közösségi ház hiánya a közönség elérése szempontjából is nehézséget okoz. Pilisvörösváron a közösségi tudatban megfogalmazódott, hogy a Művelődési Házat átépítik, jelenleg nem működik. Utcákkal hátrébb, a Gimnázium udvarából nyíló, a sportpálya és parkoló mellett „eldugott” Zeneiskolában működő közösségi házhoz már nehezebben mennek el az emberek. Ebből következik, hogy a kulturális marketing intézményünk működése során központi kérdés. Az ÁMK által szervezett programokra látogató közönség soraiban a művészetoktatásban résztvevő gyermekek és kísérőik természetes módon vannak jelen.

Meggyőződésem, hogy igazi közösségi teret létrehozni, csak a korábbi, a régi Művelődési Ház helyén, immár integrált intézményként működtetett épület-együttesen belül lehet.

Finanszírozási kérdések

A kultúra területén dolgozóknak az alulfinanszírozottság érzetével és tényével kell együtt élniük. A költségvetésben meghatározott irányok rendkívül szűkösek, munkánk komoly és nélkülözhetetlen eleme a szponzorkeresés. Szerencsére évről évre sikerül támogatókat szereznünk – ezúton is köszönet Nekik! – azonban egyre nehezebben és egyre kevesebbet. Ennek indokait abban látom, hogy mindig „ugyanazok a pénztárcák” nyílnak meg, mindig ugyanazokra a segítő kezekre lehet számítani, akik bizony elfáradnak. A kulturális programjaink megszervezésekor lényeges szempont a források ésszerű felhasználása, a realitás érzék és a *kreativitás!*

Intézményünk bár 4 szakfeladatot lát el, részben önállóan működő költségvetési szerv. Mint ilyen, az adminisztrációs nehézségek gyakran lassítják és megnehezítik a gazdálkodást.

A közművelődést érintő szakmai munka

Kiállításainkat a volt zeneiskola aulájában rendezzük. Installációként a képzőművészeti tanszak paravánjait, eszközeit használjuk. A kiállítási témák során tekintettel kell lennünk a fizikai adottságokra. Tudomásul kell venni, hogy egy

aula, egy közlekedő, nem rendelkezik olyan feltételekkel, mint egy galéria. Elsősorban fotó- és festménykiállításokat szervezünk, ritkábban „vállaljuk be” a kisplasztikák és szobrok, és egyéb alkotások megjelentetését.

A nemzetiségi hagyományörzés rendkívül fontos városunkban. A Német Nemzetiségi Önkormányzattal való munkakapcsolat kiváló. Az év során számos közös, tömegeket megmozgató rendezvényeket szervezünk, mint a Hagyományos Szüreti Felvonulás, műsor és Bál, a Vörösvári Napok és a Sváb Kulturális Fesztivál, a Tutajhúzó Verseny, valamint a Farsangtemetés és a Hősök Napja. A programok, a Nemzetiségi Délutánok és további, a Német Nemzetiségi Tánc-csoport által szervezett programok, nagy örömeinkre mindig teltházas rendezvények.

Szüreti felvonulás

A 2009-es évben célul tűztük ki, hogy „Kultúrák találkozása” címmel a német és a magyar nemzetiségű lakosságot közelebb hozzuk egymáshoz. Az NKA támogatásával megvalósult táncház-sorozat célja az volt, hogy a városban élők érdeklődését felkeltsük egymás és saját hagyományai iránt. Városunk Budapesttől 17 km-re fekszik, ebből adódóan az elmúlt évtizedekben jelentős számú a fővárosból Pilisvörösvárra települtek száma. Programsorozatunkon a közösséghez tartozás élménye érezhető jelenség volt. Az élő zenés táncházak látogatottsága egyértelműen igazolja a megállapítást: „Folytatni kéne!” Kérdés, hogy 2010-ben lesz-e rá forrás?

Pilisvörösvár óvodái által igen kedvelt, délelőtti, szervezett programkínálataunk a „Jeles Napok Játszóház”. Ezeken a kézműves foglalkozásokon a hagyományos népi kultúrából fennmaradt meséket, tárgyakat, technikákat kívánjuk megismertetni és átadni a gyerekeknek. A Jeles Napok Játszóházban helyet kapott a kódexkészítés, a nemezelés, a gyékényjáték készítés, a gyertyamártás és sok egyéb értékes alkotás. A kézműves játszót Valachi Katalin művelődésszervező rendkívül jó érzékkel és autentikusan gondozza.

Játszóház

Természetesen szervezünk komolyzenei és könnyűzenei koncerteket, gyermek-előadásokat is. Színházi programok keresése során a kevés díszletet igénylő, pódium előadásokat preferáljuk.

A kifejezetten felnőtt korosztálynak szánt színházi programok látogatottsága ingadozik és bizonytalan. Az előadásokat nem sikerül még csak rentábilisra sem megszervezni, a rendszeresen keletkezett „veszteséget”, finanszírozási hiányt, intézményünk hosszú távon nem képes felvállalni. Ezért színházi előadásokat – ha a pályázati pénz hiányzik – csak keveset szervezünk. Egyesek szerint, még több előadásra lenne szükség, hogy a lakosság „vörösvári színházhoz” szokjon. A lakosság másik része úgy gondolja, hogy színházi élet iránti igény felkeltésén nem érdemes fáradozni, tudomásul kell venni, hogy Vörös-

váron „*ez nem adható el*”. Hogy valóban eladható-e, majd a jövő válaszolja meg, mindenestre a Művészetek Háza ahhoz tartja magát, hogy ha színpadra állítunk valamit, az csak értékes és igényes lehet.

Kulturális programjaink között kiemelném még az integrációkból természetesen táplálkozó, az együttműködés jelképévé vált „Zenei Nap Pilisvörösváron” programsorozatunkat, melyet 2007-ben indítottunk újtárra. A Zenei Nap I–II–III (és reményeink szerint a folytatás), a település határait átlépő kistérségi program. Célja, hogy felhívjuk a környezetünk figyelmét azokra a közöttünk élt és élő személyekre, akik különösen sokat tettek és tesznek a helyi közösség kultúrájáért. Ennek elismeréseként évente egy alkalommal 2 bronzplakett kerül átadásra, általános művészeti és zeneművészeti kategóriákban. A plaketteket komolyzenei koncert keretében adjuk át. A díjazottak személyére a lakosság tesz javaslatot és a lakosság is dönt. A plaketteket a képzőművészeti tanszak diákjai tervezték és agyagból állították elő, majd egy szobrászművész öntötte bronzba.

Az elmúlt 2–3 évben érezhetően elindult valami Pilisvörösváron. A fenntartói integrációk a nehézségek ellenére kézzelfogható előnyökkel is jártak. A közeljövőben azonban jó lenne az új épület birtokbavételével a fizikai korlátainkat átlépni, kevesebb kompromisszumot kötni.

A nyitott funkció, mint közösségi ház, és a zárt funkció, mint oktatási intézmény, hosszú távon együtt, egészségesen, csak úgy működhet, ha a mindennapi munkavégzés során a szakmák önállóan, egymás mellett, egymást tisztelőben tartva tevékenykednek, miközben keressük és jó szándékkal kihasználjuk a közös nevezőket.

MAJDANICS LÁSZLÓNÉ

A kulturális referensi munka bodroγκözi tapasztalatairól

A Bodroγκözi Többcélú Kistérségi Társulás már megalakulásának kezdetétől rendszeres anyagi, tárgyi, szakmai segítséget nyújt az oktatási, a települési intézmények kulturális rendezvényeinek megvalósításához. Hozzájárult az évenként megrendezett Bodroγκözi Napok sikereihez, egyéb kistérségi rendezvények, kiállítások, amatőr művészeti csoportok, egyházi táborok szervezéséhez.

Mivel a társulás ennyire elkötelezettje a kultúrának, a közművelődésnek, 2008-ban komplex pályázatot nyújtott be az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával a Közkincs II/1 „a” és „b” altémára. Ennek a pályázatnak a segítségével lettem a bodroγκözi kistérség kulturális referense.

Feladatomban az idegenforgalmi szempontból is gyöngyszemnek számító Bodroγκöz kulturális hagyományaink kutatása, feltárása, a kistérségi kerekasztal működtetése, a kistérségi kulturális-közművelődési-múzeumi élet feltérképezése, kapcsolatrendszer kialakítása. Mivel a kistérségben ez a folyamat az elmúlt évtizedekben lelassult, szükségessé vált a koordinálás, amely segíti a témával foglalkozó szervezetek munkáját, és lehetőséget nyújt a gyűjtések eredményeinek széleskörű megismerésére. A civil és önkormányzati erő adott volt, de hiányzott az összefogás, koordináció a kultúra, közművelődés, múzeumi élet területén.

Első feladatomban a közkincs kerekasztal lehetséges résztvevőinek felkutatása volt, akiket aztán a településeket képviselő polgármesterek, és a munkaszervezet tagjai megválasztottak. A mi térségünkben nem volt nehéz tagokat kijelölni, hiszen a 17 település közül 5 településen van teljes munkaidőben foglalkoztatott népművelő, és három település kivételével mindenhol van legalább egy olyan személy, aki fő foglalkozása mellett a település kulturális életét szervezi. Így a kerekasztal tagjai a népművelők, könyvtárosok, pedagógusok, polgármesterek, civil szervezetek képviselőiből kerültek ki, akik a bodroγκözi kistérségben élnek és dolgoznak. Helyet foglalnak benne tiszteletbeli tagok is, akik nem a kistérség lakói, de elkötelezettek céljaik mellett és partnerként, támogatóként részt vesznek a kulturális életben. Igyekeztünk a csoportba olyan személyeket bevonni, akik nemcsak saját, de a körjegyzőségükhöz tartozó településeken is

képviselni tudják az ott működő művészeti együtteseket, hagyományörző csoportokat, alkotó- és előadóművészeket, kézműveseket, népművészeket és a turisztika szereplőit. A kiválasztott személyek nem rendelkeztek ugyan teljes körű információkkal minden működő szervezetről, nem ismerték ezek tevékenységét, de a munka folyamán segítettek pontos feltérképezésüket, és a velük való kapcsolatok kiépítését. A kezdeti nehézségeket az önálló, új tevékenységi kör kialakítása jelentette. Ezért olyan szakemberek segítségét kértem, akik megfelelő tapasztalatokkal rendelkeznek a kultúra, a közművelődés és a múzeumi élet területén, és segíteni tudják a kerekasztal munkáját.

Legfontosabb feladatom a 2008. szeptember 17-én megalakult kulturális kerekasztal működtetése lett. Az ülésekre mindig más helyszínen került sor, ezzel is elősegítve a kistérségek aktív részvételét a fejlesztési folyamatokban. Az első forduló találkozóját a kistérség öt településén hat alkalommal rendeztük, ezeken a szakmai előadásokon kívül, a jelenlévők megismerkedhettek a települések kulturális életével és látóival, valamint megindult a bodrogi közti kistérség kulturális szereplői között a közös kulturális tervezési, fejlesztési folyamat.

Feladataim többsége háttér munkában valósult meg. Azt gondoltam, ismerem a kistérség településeit, látóit, hiszen itt születtem, itt élek és dolgozom, de tévedtem. Így a háttér munka kezdetben arról szólt, hogy a legszélesebb körben megismerjem a településeket, azok képviselőit, vezetőit és feljegyeztem terveiket, ötleteiket. Napi kommunikációs kapcsolatot alakítottam ki a tagokkal, valamint lehetőségeimhez mérten személyesen is felkerestem őket egy-egy tapasztalatcserére. Ennek során megindult a kulturális együttgondolkodás, információáramlás a kultúra területén dolgozó szakemberek, szakmai intézmények vezetői között. A kommunikációs folyamat és egy jól összeállított kérdőív segítségével térképeztem fel a Bodrogi Kistérség településeinek kulturális és történelmi értékeit, ennek alapján elkészítettem a térség kulturális stratégiáját előkészítő tanulmányt

Hasonló módon készült el a térség településeinek kulturális értékkatasztere, amely hat téma köré csoportosul: (1) Civil szervezetek egyesületek (2) Rendezvények (3) Helyi termékek, ételek (4) Helyi média (5) Intézmények (6) Látó/műemlékek; és 65 tényszerű adatot közöl. Az összegyűjtött adatok elegendőek kistérségi honlapunk elindításához, és a térség településeit egységesen bemutató kiadvány elkészítéséhez. Elkezdődött a bodrogi rendezvények és látó széleskörű népszerűsítése a turinform irodákban, újságokban, tv-ben. A kerekasztal ülésekről is rendszeresen beszámoltunk a sajtónak. Az információ-közvetítés kiterjedt a megyei és regionális művelődési központokra, intézetekre is.

Folyamatosan segítem a társulást érintő közművelődési projektek kidolgozását, megvalósítását, rendezvények lebonyolítását, és magunk is pályázatot nyújtottunk be az Oktatási és Kulturális Minisztérium által meghirdetett Komplex Kistérségi Napok megrendezésére. A projekt révén megvalósult Bodroghközi Kincses Napok rendezvény célja volt, hogy programjain keresztül megismeresse a közönséggel térségünk hagyományait.

A közművelődési intézmények, önkormányzatok, civil szervezetek tervei között felmerült az igény, egy kistérségi színházi körműsor szervezésére, amelyet az Oktatási és Kulturális Minisztérium színházi vendégjátékok fogadására benyújtott eredményes pályázatunknak köszönhetően 2010 márciusában meg is tudunk megvalósítani.

A kulturális kerekasztal munkája nem ért véget a pályázati projekt lezárul-tával, mivel a társulás 2009-ben is sikeres pályázatot nyújtott be a közkincs ke-rekasztal további működtetésének támogatására, és kistérségi kulturális referens további foglalkoztatására. A pályázat segítségével elkezdődött a közkincs máso-dik fordulója, melynek feladatai között szerepel a kistérség stratégiájának elké-szítése, kész projektek kidolgozása, kistérségi rendezvények összehangolása, reklámanyagok készítése, vagyis a megkezdett munka folytatása.

Összegzésként elmondható, hogy az új tevékenységnek köszönhetően erő-södött az együttműködés, ennek eredményeként számos közös fejlesztés, ren-dezvény valósult meg. A rendezvényekben való részvétel a 2009 év folyamán fokozottabban jelentkezett, mint korábban. A jó együttműködésnek köszönhe-tően a rendezvények szélesebb körű nyilvánosságot kaptak. A közkincs kerekasztal tevékenységének köszönhetően a kistérség bővíteni tudta kulturális tevékenységét, hiszen az előbb említett rendezvényszervezési munkálatokon kívül, sikeres pályázatok benyújtására is sor került. A továbbfejlesztés idősza-kában is igyekszünk aktívan helyállni, a pályázatban megfogalmazott célokon túl, egyéb tevékenységeket is megvalósítani.

SIMON MÁRTA

A kultúra mecénása

Simon Márta beszélget *dr. Kiss Endrével*, a Szigetvári Takarékszövetkezet ügyvezető elnökével

Dr. Kiss Endre nevét sok „kultúrmunkás” említi hálával: ugyanis az általa vezetett pénzügyi intézet anyagi segítségével tudják programjaikat megvalósítani. Évek óta támogatja a Pécsi Országos Színházi Találkozót, a Pécsi Balettet, a Tavaszis és az Őszi fesztivált, az Egyházzenei Fesztivált, a Parti Galéria tárlatait, hogy csak a legrangosabbakról beszéljünk. Most pedig nagyon kedvező feltételek mellett bocsátott hitelt (1,3 millió eurót) Pécs rendelkezésére. Így kerülhet a városba a felbecsülhetetlen eszmei értékű Gyugyi gyűjtemény, dr. Gyugyi László Zsolnay kerámia kollekciója akkor, amikor a megyeszékhely kulturális főváros lesz. A pénzügyi intézetnél általában nem szokásos gesztus nélkül ez a páratlan anyag talán soha nem tért volna vissza oda, ahonnan indult, a pécsi Zsolnay gyár területén alakuló kulturális negyedbe.

Dr. Kiss Endre, ha nem is „vakon”, de némiképpen látatlanban bocsátotta a kedvező kamatozású, hosszú lejáratú hitelt a városi vezetés rendelkezésére, ugyanis a gyűjteményt nem látta. A kollekció összecsomagolva várja, hogy hazatérjen egy nagyszerű New-York-i kiállítás után. Fotókon azonban néhány darab már eljutott Pécsre, így a patrónus is találkozott velük. Azt mondja, lélegzetelállítón szépek a kerámiák, a bemutatkozás az EKF nagy durranása lesz.

Pécsiként, bankárként nem is férhet kétség ahhoz, hogy a gyűjtemény a városba kerüljön, támogatni kellett, még akkor is, ha ez a hitel a hagyományos banki konstrukcióba nem igazán illeszthető be.

– A kerámiákat a Gyugyi házban készült fotókon láttam, de volt más élményem is a kollekcióval kapcsolatban. Matyi Dezső „mutatta be” nekem Hárs Éva könyvét, amely elhivatott szakmai igényességgel ismertette a páratlan gyűjteményt. Amúgy más is hozzátartozik ahhoz, hogy miért is áll anynyira köze hozzám a Zsolnay kerámia, azon túl hogy az, ami. Annak idején a Pálos templommal szemben lakott Mattyasovszky Margit néni, aki a ház garázsában tartotta a szebbnél szebb alkotásokat. Megélhetési okokból adogatta el őket, egyenként... Ezt gyerekként látva, majd „helyzetbe kerülve” talán érthető, miért szeretném, ha minden darab ott lenne, ahova való.

– A Gyugyi gyűjtemény oda kerül. A Zsolnay negyedbe, a Sikorszky házba, aminek a felújítása sajnos csak jövő év szeptemberére készül el, így a közönség csak akkor láthatja. Folyamatosan dolgoznak a mauzóleum felújításán is, úgy hogy az EKF évében lesz Zsolnay látnivaló bőven, olyan is, ami szenzációnak hat. Ugyanezt mondhatom a programok zöméről. Igazi közönségcsalogató, kulturális fővárosi ranghoz méltó tárlatok, fesztiválok, hogy csak a Bauhaust, vagy a Nyolcakat, a Munkácsyt említsem.

– A Szigetvári Takaréék elnöke több mint egy évvel ezelőtt mozgalmat indított az EKF-ért. A Patrónus programnak az volt a lényege, hogy a kulturális főváros rendezvényeinek szponzorálására fogja össze a vállalkozókat. Maga a cég 10 millió forinttal nyitotta meg a kasszát, melyhez elsőként, dolgozó kollegáim is csatlakoztak jelképesen, de a kezdeményezés nem igazán lett sikeres.

– Több okból nem sikerült. Baranyában harminchatezer vállalkozó van, és ha mindegyik csak 5–10 ezer Ft-tal támogatta volna az ötletet – a nagyok persze többel – akkor számításaink szerint akár 1–200 millió forint is összejöhetett volna. De nem így történt. Nem azt mondom, hogy senki nem csatlakozott, de sokkal többre számítottunk. Hogy ehhez a passzivitáshoz hozzájárult-e az EKF-ről elhangzott sok negatív vélemény? Biztosan. Mi mindenesetre átutaltuk a 10 millió forintot a készülő Zsolnay filmhez...

– A pécsi bankár-elődök tisztelete kötelez. Amikor a pécsi Széchenyi téren a megyeházára, az „Első Pécsi Takarékpénztár” épületére nézek, eszembe jut alapítója, Visnya Ernő elnök-bankigazgató vagy Bolgár Tivadar, a pécsi Hitel-szövetkezet elnöke, akik bankárként városépítők, s városzépítők igen sok maradandó értéket tettek a városért. S amikor Budapest beszippantotta a *Vidék* bankjait, már alig volt mód helyi értékek létrehozására. Saját tevékenységemet össze sem merem vetni a nagyhírű pécsi bankárokéval, de buzog bennem a szándék, hogy magam szerényebb lehetőségeivel én is olyan pécsi polgár legyek, aki próbál valamit tenni a *Városért*. Számomra Pécs mellett Szigetvár is ilyen. Annak ellenére, hogy a központunk üzleti okokból Pécsre került át, az 51 éves Takarékszövetkezet nem szakadt el a Szigetvár s környéki gyökereitől.

– A 2000 éves Pécs múltja s jelene, az EKF cím is kötelez. Ennek megvalósulása, kiteljesítése miatt tartom nagyon fontosnak a kulturális fővárosi rangot. Ami itt megvalósul, itt is marad, s nem egy évre. Igazából Pécs-Baranyának hasonló európai kitekintésre 4–8 évente lenne szüksége. A 2007. évi EKF Nagyszében, s a 2009. évi Linz, amelyekben családi-baráti társasággal túráztunk, meggyőzött bennünket az EKF maradandó hatásairól. Nagyszébenben az EKF után kezdtek további új szállodákat építeni a kulturális főváros „okozta” megnövekedett idegenforgalom miatt. Ezt láttam Linzben, ahol ugyancsak hosszú

távon terveztek. Linz a helyi-térségi programok mellett a határon is átnyúló lehetőségeket teremt, melyek jó turista vonzatúak.

– Biztos vagyok benne, hogy Pécsnek és Baranya megyének, a régiónak a távlatai is szélesednek. Zárójelként szurkolok az EKF által nem támogatott kísérő programok közül a szigetvári Zrínyi rock-opera és a siklósi Tenkes kapitánya jövő nyári előadásai sikerének.

Gyugyi László, Páva Zsolt, Kiss Endre az ünnepélyes aláírás után

JOÓS TAMÁS

A kistérségek közművelődési szerepe egy megyei intézmény szempontjából

Bevezetés

Magyarországon a rendszerváltásig a közművelődés felülről irányított, ideológiailag meghatározott és szervezetenként kötött funkcionált. A felülről irányított-ság azt jelentette, hogy a hatályos Közművelődési Törvényben¹ megfogalmazot-tak alapján végezték a művelődési intézmények tevékenységüket. Ideológiai alapot az MSZMP határozatai adták, az irányítás szintjei pedig jól behatárolha-tók voltak. A művelődési intézmények azonban már az 1970-es években ma-gukban hordozták a „szabadság kis köreit” és különböző közművelődési tevé-kenységi formákban megvalósulva (*táncházak, értelmiség klubok, amatőr szín-játszó körök, műszaki klubok, ismeretterjesztő előadások*) járultak hozzá ahhoz a meglévő közösségi igényhez, amely a társadalomban jelentkezett. E tevékenysé-gek érdeme többek között, hogy a civil létforma, az önrendelkezési jog bizo-nyos fokú átélése megvalósulhatott. Az akkor még más definícióval rendelkező informális és formális tanulási elemek épp úgy részei voltak a művelődési in-tézmények tevékenységi köreinek, mint ma.

A rendszerváltás követően alapjaiban változott meg a közművelődés jogi és szervezeti kerete, intézményrendszere és finanszírozása. Az önkormányzatiság alapfeltétele a helyi közösségek önrendelkezési jogának elismerése. Így a rend-szerváltozást követő hetedik évben megszülető törvény² már ennek szellemében fogalmazta meg a közművelődés fogalmát, szervezeti kereteit és finanszírozási lehetőségeit.

A szinterek esetében a jogszabály csak a minimum szintet határozta meg, a művelődési házak – főleg a *kistelepüléseken* – ennek okán is sorra szűntek meg és jobb esetben megmaradtak a *kötöttség nélküli közösségi szintéreként*. A na-

¹1976. évi V. törvény

²A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény

gyobb településeken és városokban a **művelődési intézmények** jelentős részét **összevonták** valamely más intézménnyel, jobb esetben könyvtárral és iskolával. A **megyei intézményhálózat** szenvedte talán a **legnagyobb veszteséget**, hisz a 2000-es év fordulójától kezdve sorra szűntek meg a 20–30 évvel korábban indított művelődési központok integrálódtak be egyéb megyei szervezetekbe (pedagógiai intézet, múzeum). A 2008-ban az OKM Közművelődési Főosztálya által elvégzett felmérés³ eredményeképpen háromféle szintet tudtak megállapítani:

- *művelődési központ típusú szervezet (4)*
- *közművelődési intézet típusú szervezet (8)*
- *közművelődési csoport, csatolt szervezeti egység (8)*

A folyamat sajnálatos módon nem állt meg, vagyis a megyei feladatellátást végző intézmények – kevés kivétellel – szakmailag sem voltak olyan erősek, hogy legitimációjuk megkérdőjelezhetetlen legyen.

A közművelődési hálózat új szintje – az európai normáknak való megfelelés okán és hivatkozva rá – a **kistérség**. A szaktárca kulturális stratégiájában is prioritást élvez a közművelődési folyamatok kistérségekben való megvalósulásának lehetőségei és módszerei. Érthető, hogy a pályázatok jelentős része ezt támogatja, így a KÖZKINCS ennek okán válhatott sikertörténetté, az igénylők nagy száma legalábbis ezt támasztja alá.

A kistérségi szint megjelenése és előretörése azt eredményezte, hogy a megyei és területi feladatellátást végző intézmények válaszút elé kerültek. Vagy – a megváltozott helyzetre tekintettel – újra pozícionálják magukat és az együttműködések új formáit és szintjeit alkalmazzák, vagy pedig tovább romlanak lehetőségeik. A helyzetük sem könnyű, hisz a már említett összevonások első sorban azt eredményezték, hogy az alapvető és törvényben megfogalmazott feladatellátás⁴ prioritása csorbult.

Összefoglalva: a megyei feladatellátást végző intézmények hálózata a hagyományos megyei szerep gyengülése, az önkormányzatiság „sérthetlensége” miatt megrendült. Az új szereplők megjelenése a „kulturális piacon”, az újfajta **térségi** együttműködési szintek térnyerése és a forrásszerzési lehetőségek szűkülése egyedi „bozótharcokra” kényszerítette az intézményrendszert. Eredmé-

³*Összegző Jelentés* a megyei közművelődési szakmai tanácsadás és szolgáltatás 2008. évi célvizsgálatáról. OKM Közművelődési Főosztály.

⁴A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 84–86 §.

nyét ismerjük, a megyék többsége a megyei feladatellátást más intézményei alá rendelte. Hiába történt meg 2008-ban a már említett szakfelügyeleti vizsgálat, a megyei önkormányzatok részére nem határozták meg egyértelműen azt a minimális szintet, amely szükséges a törvényi kötelezettségek megfelelő szintű ellátásához.

Ennek ellenére megállapíthatjuk, hogy a megyei szintnek van ugyan „még” élő hagyománya, de forrása egyre szűkül, intézményeit összevonták, vagy más feladatok ellátására rendezkedtek be és a rendszerben dolgozó szakemberek száma is jelentősen csökkent.

A kistérségek sincsenek azonban könnyű helyzetben, hisz megerősödésük hosszabb folyamatot vesz igénybe, támogatásuk sokkal esetlegesebb, pályázatokhoz kötött. Intézménye nincsen, és a szakemberek száma sem jelentős.

Milyen lehetőségei vannak egy megyei intézménynek arra, hogy az új közművelődési szinttel kapcsolatot tartson, együttműködjön vele? A kérdés megválaszolása előtt érdemes a két szint feladatának meghatározása és összehasonlítása.

Megyei feladatok⁵

- közművelődési információs és szakmai szolgáltatás
- közművelődési tevékenységgel összefüggő elemzések, fejlesztő programok
- települési önkormányzatok, etnikai, kisebbségi önkormányzatok, közművelődési szervezetek művelődési munkájának segítése
- megyei, térségi, regionális, országos és nemzetközi szakmai, kulturális együttműködés
- ifjúsági közösségsegítő, civil közösségtámogató tevékenység
- felnőttképzési szolgáltató tevékenység
- közművelődési szakmai képzés, továbbképzés
- művészeti szolgáltatás és műsorszervező tevékenység
- népművészeti és kulturális értékörző, hagyományörző és fejlesztő tevékenység
- megyei idegenforgalmi információs tevékenység szervezése,
- turisztikai programok, koncepciók kidolgozásának elősegítése, koordinálása.

⁵Forrás: MMIK munkaterv

Kistérségi feladatok⁶

- Együttműködésen alapuló kulturális programok, fesztiválok szervezése
- Oktatás és kultúra találkozása: kulturális szakemberképzés és továbbképzés
- Az amatőr művészeti, népművészeti, hagyományőrző közösségek támogatása
- Kapcsolódás az AGÓRA pályázat megvalósításához
- A kulturális infrastruktúra fejlesztése
- Kulturális adatbázis fejlesztése, fenntarthatósága
- A határokon átnyúló együttműködések további erősítése

A feladatok összehasonlítása során arra a következtetésre juthatunk, hogy több hasonló tevékenység található meg mindkét szintnél. Különbözőségük csupán abban rejlik, hogy az előbbi elsősorban megyében, míg utóbbi kistérségben gondolkodik. Kézenfekvő tehát, hogy a párhuzamosságokat, a hasonlóságokat inkább előnyként, mint hátrányként kezelje mindkét fél.

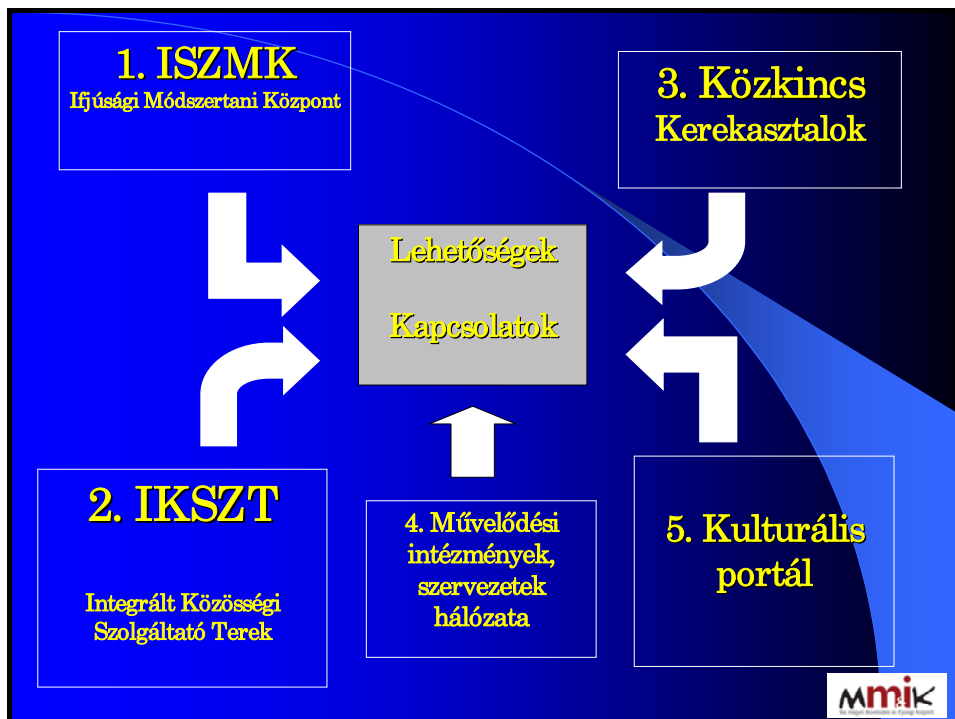
A következőkben a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ (MMIK) példáján kívánom bemutatni, hogy milyen lehetőségei vannak egy megyei feladatellátó szervezetnek arra, hogy együttműködjön a kistérségekkel.

Az intézmény (MMIK) a szakmai tevékenységének ellátásakor az alábbi **stratégiai célokra** figyel, melyeket annak érdekében fogalmazott meg, hogy a fenntartók által előírt feladatoknak és a használói elvárásoknak minél jobban megfeleljen:

- *A területfejlesztés, regionalitás, kistérségek kulturális identitása terén a közművelődés irányítási és ellátórendszeri működésének segítése.*
- A közművelődés hatékonyságának, a helyi társadalom dinamizálásában betöltött szerepének, a **helyben elérhető kulturális alapszolgáltatások növelése.**
- A munkaerő-piaci orientáció és az **alkalmazkodást elősegítő kompetenciák bővítése.**
- *A kreativitásra, az értékek létrehozására, befogadására és közvetítésére nevelés hatékonyságának növelése.*
- **A tolerancia képességének fejlesztése, a konfliktuskezelés, az esélyteremtés, a környezettudatos életszemléletre nevelés** alkalmainak és formáinak kiemelt támogatása.

⁶Szombathelyi Közkincs Kerekasztal munkaterve

Az intézmény a változások figyelembevételével fogalmazta meg lehetőségeit, melyet a következő ábra mutat be:

1. ISZMK

A Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ 2002-ben indította el mintaprojektjét, amely az ifjúsági korosztállyal való együttműködés és foglalkozás új módszereit alkalmazta. Állandó ifjúsági irodát működtet, heti 5 napos nyitva tartással és hétvégi éjszakai foglalkozásokkal. Rendelkezik egy mobil ellátó egységgel (LOGO MOBIL), amely lehetőséget ad arra, hogy a szakemberek tevékenységeit mobilizálja, terepen rendezhessen programokat. Ez az a tevékenység, amely alapot adott arra, hogy 2008-ban megpályázza az Ifjúsági Szakmai Módszertani Központ címet (ISZMK). A sikeres pályázat következménye, hogy immár második éve szolgáltató az ifjúsági végpontoknak és hálózati együttműködés révén hatékonyra kívánja tenni az együttműködést.

AZ ISZMK feladata, szolgáltatásai:

- ifjúsági közösségi programok szervezése,
- ifjúsági fejlesztési folyamatok generálása és a folyamatok nyomon követése,
- ifjúsági információs pont működtetése,
- fiatalok közösségi szerveződésének és részvételének támogatása,
- ifjúsági információs pult működtetése,
- helyi „specifikumok”.

2. IKSZT

Az ifjúsági Szakmai Módszertani Központok feladata azzal bővült, hogy az Integrált Közösségi és Szolgáltató Tér (IKSZT) cím birtokosai – az FVM és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium között létrejövő tárcaközi együttműködés keretében – jogosultak lettek a megyei ifjúsági szakmai és módszertani központok helyszíni tanácsadással zajló szakmai és módszertani támogatásának az IKSZT-k megnyitását követően legalább 3 éven keresztül való térítésmentes igénybevételére. Az MMIK LOGO Ifjúsági Szolgálatára ennek megalapozására, illetve az együttműködések kialakítására 2008-ban a megyei szintű ifjúsági szakmai-módszertani szolgáltató központok kialakításának támogatására kiírt pályázaton 4 999 776 Ft, a 2009-ben a megyei szintű ifjúsági szakmai módszertani szolgáltató központok működésének támogatására kiírt pályázaton pedig 2 700 000 Ft támogatást nyert el.

Az IKSZT feladatait vizsgálva azonban más együttműködési lehetőségek is rejlenek a megyei és a kistérségi szint kapcsolataiban.

IKSZT FELADATAI:

– Közösségfejlesztési folyamatok generálása	93%
– Helyszín biztosítása civil szervezetek számára	97%
– Tanoda tér/helyiségkialakítása	15%
– Biztos kezdet gyerekprogram	23%
– Egészségfejlesztési programok	72%
– Üzlethelyiség kialakítása, vállalkozástámogatás	32%
– Postai szolgáltatások nyújtása	8%
– Közháló végpont	56%
– ÁFSZ információs pont	65%

A megalakuló IKSZT szervezetekkel való együttműködéshez szükséges első lépéseket az intézmény azzal tette meg, hogy ifjúsági módszertani központként

együttműködést ajánlott fel valamennyi érdekelt pályázó szervezetnek. A következő táblázat azt mutatja, hogy Vas megyében hány IKSZT pályázat jutott el a második fordulóig.

Vas megyei IKSZT-k

Celldömölki	3	Szentgotthárdi	2
Csepregi	1	Szombathelyi	3
Kőszegi	1	Őriszentpéter	5
Körmendi	5	Vasvári	4
Sárvári	6	Összesen:	30

3. KÖZKINCS KEREKASZTAL

A Közkincs kerekasztalok megalakításához elsősorban szakmai-módszertani segítséget nyújtott az MMIK. Úgy gondoltuk, kezdeményező szerepvállalásunkkal lehetőséget adunk arra, hogy a megalakuló kerekasztalok összetétele szakmailag megfelelő legyen, feladataikat pontosan tudják meghatározni.

- részvétel a kistérségi **Közkincs kerekasztal létrehozásának előkészítésében**
- **segítségnyújtás** a kistérségi Közkincs kerekasztalba **meghívandók kiválasztásában,**
- **a kistérségi Közkincs kerekasztalban való aktív részvétel,**
- **a kistérségi adatbázisok szakszerű létrehozása,**
- **a pályázatok megírásához nyújtható szakmai segítségadás,**
- **a kistérségi kulturális/közművelődési tervezésben való részvétel.**

A megyében a kerekasztalok működése eltérő, hiszen mindegyik más és más prioritást írt elő magának. Ennek alapján az együttműködési készség is különböző, de az önrendelkezési szabadság sérthetlensége miatt a megyei feladatellátó intézménynek nincs módja és lehetősége arra, hogy a kapcsolati szintet emelje. A legjobb együttműködést a szombathelyi és a vasvári kistérséggel sikerült kialakítania az intézménynek.

4. MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNYEK, SZERVEZETEK HÁLÓZATA

A közművelődési intézmények és szervezetekkel való kapcsolattartás az a munkamódszer, amely legjobban hasonlít a megyei feladatellátó intézmények eredeti tevékenységeihez. A hálózati működés lehetőségeit és alkalmazott módszereit, az alábbiakban foglalmaztuk meg:

- szakmai értekezletek,
- képzések,
- tájoltató programok,
- felmenő rendszerű bemutatók,
- információcsere – (adás–vétel),
- adatbázisok készítése és kezelése.

A szakmai szolgáltatás és tanácsadás szintje és formája az ún. **megyei szakmai értekezletek, és tanácskozás** megszervezése révén valósul meg. 2005-ös év második felétől újszerű formában kezdte el a szakmai-igazgatói értekezletek szervezését. Az egyes helyszíneken, – különböző témákat jelölve meg – adódik lehetőség arra, hogy a megye közművelődési szakemberei találkozhassanak egymással, tapasztalataikat kicseréljék, és új információkhoz juthassanak. Ezen kívül a kiemelt témát részletesen megtárgyalják a résztvevők. Így **a szakmai információcserén kívül képzési továbbképzési funkciója is van** a közművelődési szakemberek megyei találkozóinak. A rendezvényeken általában 25–50 fő közötti létszámmal képviseltetik magukat az intézmények, kulturális szervezetek és az egyesületek, alapítványok.

A partneri kör a települési feladatellátó szervezetekből, kulturális tevékenységet végző civil szervezetekből, kistérségi Közkincs kerekasztalokból áll. Kapcsolatot tart fenn az intézmény a kistérségi közművelődési referensekkel és a regionális kulturális iroda vezetőjével is.

5. KULTURÁLIS PORTÁL

A Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ (MMIK) a **közművelődési információs és szakmai szolgáltatást** a megye települése és közművelődési intézményei számára több módon végzi. A kor kívánalmainak megfelelően az **internet** adta lehetőségeket kihasználva a tanácsadás és **információs szolgáltatás** többek között a www.kulturista.hu **honlapon keresztül valósul meg**. A 2007 év áprilisában induló új, portál jellegű elektronikus eszköz lehetőséget ad a gyors, pontos és naprakész információszolgáltatások megtételére. A honlap két jól elkülöníthető részből áll, a kulturális oldalon a hagyományos közművelődési információszolgáltatást végzi az intézmény, ezen kívül szakmai adatbázisokat épített ki és a napi tevékenységekről is itt ad képet. Hírt ad az aktuális pályázatokról, a kulturális szférában működő szervezeteket, intézményeket érintő szakmai változásokról, innovációs kezdeményezésekről, képzésekről. A turisztikai oldalon a megye turisztikai értékeit, épített és szellemi örökségét mutatja be, illetve adatbázisokban szerepelteti a szálláshelyeket, vendéglátó szolgáltatásokat. Tematikus útvonalaknak (Szent Márton út, Vasfüggöny túra útvonal, Irodalmi emlékhelyek stb.) kapnak helyet külön linkek alatt. A turisztikai honlapon ad tájékoztatást az intézmény a megye településeinek falunapjairól és nagyobb eseményeiről. A látogatottsági statisztika jelzi, hogy a portál forgalma megfelelő és az igénybevevők használják az ott található információkat. Az intézmény e honlapon kívül tulajdonosa és üzemeltetője a www.vasvili.hu ifjúsági portálnak, a pályázati forrásokból létrehozott www.vasfuggony.eu turisztikai oldalnak, de külön honlapja van – www.kastelyszallo-bozsok.hu – a bozsoki Kastélyszállónak is. Nagy szerepet töltött be az intézmény a Szent Márton Kulturális Útvonal a www.viasanctimartini.eu üzemeltetésében, melyet szintén sikeres pályázati tevékenység eredményeként jött létre.

Összefoglalás:

A megyei feladatellátó szervezetek, intézmények és intézetek a kistérségi közművelődési szerepének felértékelődését pozitív módon kell értékelniük. Az együttműködés olyan lehetőségei jelenhetnek meg, amelyek hozzájárulnak e kör szakmai legitimitásának növeléséhez. Érthető módon minden megye másképp kell, hogy reagáljon a változásokra, hisz körülményük, környezetük is különbözik egymástól. Azonban csak kezdeményező attitűddel rendelkezve érhetik el, hogy szerepük megmaradjon és a közművelődési hálózat meghatározó, sőt megkerülhetetlen részei legyenek. Ha kell egyéni bozótharccal, ha kell együttműködésben és szakmai koordinációban a többi, megyei hálózatban működő szervezetekkel. Ez utóbbi lehet a célravezetőbb és eredményesebb.

MINŐSÉG ÉS KÖZMŰVELŐDÉS

HUNYADI ZSUZSANNA

Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program

A kutatási osztály ez évi kiemelkedő munkája – mely immár nemzetközi érdeklődést is keltett – a Magyar Fesztivál Regisztrációs és Minősítési Program beindítása és a próbaév munkájának megszervezése volt.

A fesztiválok számának növekedésével együtt erősödött az igény, hogy a támogatásukat stratégiai tudatosság jellemezze. Ennek elengedhetetlen előfeltétele, hogy kellő áttekintés legyen a hazai fesztiválokról: számukról, összetételükről, a rendezvényfajták fő jellemzőiről, és ezek változásának irányairól, továbbá színvonalukról.

A tájékozódás igénye megfogalmazódott az államigazgatás felső szintjein éppúgy, mint a fesztiválok országos, szakmai szövetségeiben. Több éves előkészítést és egyeztetést követően a fesztiválok országos szövetségeinek szakmai felügyeletével – az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Önkormányzati Minisztérium és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával – létrejött a hazai fesztiválok nyilvántartási és minősítési rendszere. A lebonyolításra a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL) kapott megbízást.

A próbaév során a következő feladatokat végeztük el:

- a www.fesztivalregisztracio.hu honlap fejlesztése és folyamatos karbantartása, szerkesztése, frissítése,
- adatlapok készítése a regisztrációhoz és a minősítéshez,
- minősítők toborzása (60-70 fő), felkészítése, szakmai napok tartása,
- 250 regisztrált fesztivál adatainak statisztikai feldolgozása,
- csaknem 90 fesztivál minősítése, az értékelések összegzése.

2009. december 2-án – szakmai konferenciával egybekötve – ünnepélyes keretek között, összesen 72 fesztiválnak átadtuk az első minősítéseket. A tanúsítvány átvételére több fesztiválszervezőt elkísért a helyi polgármester, alpolgármester, bizonyítva, hogy fontos elismerésnek tekintik a települések is a fesztiválok minősítését.

A sikeresen minősült fesztiválokat három kategóriába soroltuk: kiváló, jó és minősített címet lehetett elnyerni. Voltak továbbá olyan fesztiválok, melyekről a

helyszíni minősítés során kiderült, hogy szűkebb értelemben nem tekinthetők fesztiválnak. Összesen hét esetben talákoztunk ilyen, fesztivalként nem besorolható rendezvénnyel. Volt továbbá nyolc olyan rendezvény, amely nem érte el a minősítéshez szükséges színvonalat.

A minősült fesztiválok *művészeti, folk, gasztronómia* és *speciális* műfajokban kapták meg a tanúsítványokat.

A 2009 április és október között megrendezett fesztiválok minősítésének eredménye

A fesztivál neve	Minősítése
MŰVÉSZETI FESZTIVÁLOK	
'Bartók +...' Miskolci Nemzetközi Operafesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
CINEFEST NEMZETKÖZI FILMFESTIVÁL	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Esztergomi Összművészeti Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Gyulai Várszínház Összművészeti Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Kecskeméti Animációs Filmfesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Kisvárdai Színházi Fesztivál (Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja)	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Kőszegi Várszínház	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
MEDIAWAVE Nemzetközi Film és Zenei Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Ördögkatlan - Bárka-Baranya Összművészeti Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Pécsi Országos Színházi Találkozó	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Szárnyas Sárkány Hete Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Szegedi Szabadtéri Játékok	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Szentendrei Nyár és Teátrum	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
VIDOR Fesztivál (Happy Art Festival)	kiváló minősítésű művészeti fesztivál

Zempléni Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Zsámbéki Színházi és Művészeti Bázis Fesztivál	kiváló minősítésű művészeti fesztivál
Békés-Tarhosi Zenei Napok	jó minősítésű művészeti fesztivál
Debreceni Jazznapok	jó minősítésű művészeti fesztivál
Egerszeg Fesztivál	jó minősítésű művészeti fesztivál
Festők Városa Hangulatfesztivál	jó minősítésű művészeti fesztivál
Héترország - a szerek és porták fesztiválja	jó minősítésű művészeti fesztivál
Nemzetközi Dixieland Fesztivál Salgótarján	jó minősítésű művészeti fesztivál
Nyírbátori Zenei Napok	jó minősítésű művészeti fesztivál
Öt Templom Fesztivál	jó minősítésű művészeti fesztivál
THEALTER	jó minősítésű művészeti fesztivál
Vivace Nemzetközi Kórusfesztivál	jó minősítésű művészeti fesztivál
Víz, Zene, Virág Fesztivál	jó minősítésű művészeti fesztivál
A Tánc fesztiválja Országos és Nemzetközi Kortárs Összművészeti Fesztivál	minősített művészeti fesztivál
Agria Nyári Játékok	minősített művészeti fesztivál
Borsodi Művészeti Fesztivál	minősített művészeti fesztivál
BuSho Nemzetközi Rövidfilm Fesztivál	minősített művészeti fesztivál
Jazz és a Bor fesztiválja	minősített művészeti fesztivál
SOPRONI ÜNNEPI HETEK	minősített művészeti fesztivál
Történelmi Vigasságok	minősített művészeti fesztivál
Veszprémi Nyári Fesztivál	minősített művészeti fesztivál

FOLKLÓR FESZTIVÁLOK	
Duna Karnevál Nemzetközi Multikulturális Fesztivál	kiválóan minősített folklór fesztivál
Gyöngy Nemzetközi Folklórfesztivál	kiválóan minősített folklór fesztivál
Királyi Napok Nemzetközi Néptánc-fesztivál Székesfehérvár	kiválóan minősített folklór fesztivál
Mesterségek Ünnepe	kiválóan minősített folklór fesztivál
Summerfest Nemzetközi Folklórfesztivál és Népművészeti Vásár, Százhalombatta	kiválóan minősített folklór fesztivál
Csángó Fesztivál, Kisebbségek Folklór Fesztiválja	jó minősítésű folklór fesztivál
Kállai Kettős Néptánc Fesztivál	jó minősítésű folklór fesztivál
Kecskeméti Népzenei Találkozó	jó minősítésű folklór fesztivál
Nyírség Nemzetközi Néptáncfesztivál	jó minősítésű folklór fesztivál
Summerfest Tököl Nemzetközi Folklórfesztivál és Népművészeti Vásár	jó minősítésű folklór fesztivál
Summerfest Ráckeve Nemzetközi Folklórfesztivál	jó minősítésű folklór fesztivál
Duna Menti Folklórfesztivál, Kalocsa	minősített folk fesztivál
Duna Menti Folklórfesztivál, Szekszárd	minősített folk fesztivál
Minden Magyarok Nemzetközi Néptánc-fesztiválja	minősített folk fesztivál
Méta Fesztivál	minősített folk fesztivál
GASZTRONÓMIAI FESZTIVÁLOK	
A Magyarok Nagy Asztala	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Ehető Virágok Nemzetközi Fesztivál	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Kalocsai Paprika Napok	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Kőszegi Szüret	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál

Nemzetközi Tiszai Halfesztivál	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Szilvanap	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Zsindelyes Pálinka és Népi Gasztronómiai Fesztivál	jó minősítésű gasztronómiai fesztivál
Móri Bornapok és Nemzetközi Néptánc-fesztivál	minősített gasztronómiai fesztivál
Nemzetközi Diófesztivál	minősített gasztronómiai fesztivál
Szeptember Feszt	minősített gasztronómiai fesztivál
Tisza-tavi Hal- és Pusztai Ételek Fesztiválja	minősített gasztronómiai fesztivál
Vecsési Káposztafeszt	minősített gasztronómiai fesztivál
SPECIÁLIS FESZTIVÁLOK	
Debreceni Virágkarnevál	kiválóan minősített fesztivál
Hungarikum Fesztivál Minőségi magyar termékek kiállítása és vására	kiválóan minősített fesztivál
Szegedi Ifjúsági Napok	kiválóan minősített fesztivál
Szekszárdi Szüreti Napok	kiválóan minősített fesztivál
Velencei - tavi Művészeti Fesztivál - Nyári Zeneakadémia (volt Bükki Művészeti Napok)	jó minősítésű fesztivál
Gyerek Sziget	minősített fesztivál
Kabóciádé Családi Fesztivál	minősített fesztivál
Nemzetközi és Regionális Színjátszó Találkozó	minősített fesztivál

SZÉKELY GABRIELLA

Mi fán terem a minőségbiztosítás?

Manapság, e gyorsan pörgő és egyre professzionálisabbá váló világunkban a sokak által emlegetett – és sokak által rettegett – minőségbiztosítást járnám kicsit körül.

Mert az idő velünk, népművelőkkel, művelődésszervezőkkel, andragógusokkal sem áll meg, haladnunk kell a korrallal és használnunk kell az új eszközöket is.

Szóval minőségbiztosítás. Hangzása szerint nekem elég kemény szó. Nem túl dallamos. Formáját tekintve pedig néhány betű (CAF, TQM) vagy betű és szám (ISO 9001:2000), és – ez talán rossz hír – több is létezik belőle. (A közoktatásban Comenius 2000, a könyvtárban LISIM modell.) Ha már a neve nem lenne elég, még ráadásul egész tüchtig kis tudomány is van már körülötte. Olyasmiről szól, mint folyamatok átláthatóbbá tétele, dokumentálása (igen, én is látom hegyekben állni a papírt), minőség jobbítása. De mégis, hát mi a csodát kereshet a művelődési házak táján? Mi köze van a folyamatokhoz és a minőséghez a mi szakmánknak? Hát nézzük.

Sokakkal beszélgettem már erről. Néhány igen érdekes észrevétellel is találkoztam, hogy miért is nem működhetne a minőségbiztosítás nálunk. (Abba most bele se mennék, hogy az első reakció zömmel miért is az elutasítása valami újnak. Épp tőlünk...) Az egyik észrevétel, hogy a minőségbiztosítás kizárólag a gyárakban működhet, mert termelési tevékenységekre vonatkozik, mert ott a gyártás gyakorlatát le lehet írni. Tehát, csak ott működhet, ahol van termelés, ami ugye mégiscsak gyakorlati munka. Nyomós érv. Mert mi (ti. népművelők, művelődésszervezők, andragógusok) pusztán szellemi munkának képzeljük a tevékenységünket? Igazán? És vajon ki szervezi és bonyolítja le a programokat? Az tán „csupán” szellemi munka? Felelmeni például a telefont vagy berendezni a termet, vagy megvalósítani a rendezvényt, ez ugye pusztán/csak szellemi, mentális meló? (Nem mintha mindeközben az ERŐ¹ nem lenne tényleg velünk.).

¹Csillagok háborúja – Star Wars

Szeretném egy kulcsszóra felhívni a figyelmet: gyakorlatiasság, ami a munkánk része.

Azt gondolom magamról, hogy elég gyakorlatias ember vagyok (nem mintha a megálmodós résznél problémám lenne), és már csak ezért is szeretem annyira a munkám. Kalapom emelem azok előtt, akik évekre (évtizedekre!) visszamenőleg sorolják, hogy mikor, hol, kivel milyen rendezvényt csináltak, mi sikerült nagyszerűen, mi nem annyira. Hát én nem vagyok ilyen. Ettől függetlenül nem gondolom, hogy ezen múlna a szakértelmem. Én például ezért írom le, ami történt, hogy ne kelljen megjegyezni (olykor jobb is lenne elfelejteni ezt-azt). Szóval, komolyan, nem tudom már, hogy például 2002-ben mi volt a Magyar Kultúra Napján a műsor a művelődési házban. Ez van, szégyellem. Egyébként, na, ki emlékszik? Igen, és minden rendben volt? Volt fogadás is? Minden étel megérkezett és minden palack üdítő és bor ki is lett bontva? El is fogyott mind? (Vagy „döglött” kólát/pezsgőt ivott két hétig az iroda?) Mennyi pogácsát/sütit/szendvicset eszik meg egy ember? (És vajon mennyi maradékot a művelődésszervező?) Hányan jöttek el a rendezvényre, és a fogadásra? Emlékszünk ki lett rá meghívva és miért pont ők?

Persze az „emlékezetes” eseményeket én sem feledem. Mikor egy Pedagógusnapra a műsort szolgáltató művésznő az utolsó pillanatban érkezett meg, és – mivel akkoriban mifelénk (most nem részletezett okok miatt) percre pontosan kezdődtek a rendezvények – smink nélkül volt kénytelen leadni a produkciót. Vagy amikor a kitüntetések átadásánál eggyel kevesebb volt a csokor (már nem emlékszem mikor, csak arra, hogy sokan voltak – viszont elő lehet keresni), de szerencsére „időben” észrevettük (2-vel a vége előtt) és a színpadi tömegben „kölcsonkértünk” egyet valakitől. Vagy amikor majdnem elfüstölt a kábel és a rendezvény végén a terjengő „ködben” a kollégával olyan gyorsan soroltuk a támogatókat, hogy külön tapsot kaptunk. Meg amikor kitört a vihar és utána a színpadon, tocsogó, leszögelt szőnyegen ugrált a zenekar. Mikor a Gyereknapon egy óra alatt elfogyott a játszóházi kellék (ki gondolta volna, hogy annnnnyian jönnek) és egy fellépő csoport is elfelejtett eljönni. Mikor lefejeltem és eltörtem egy porcelán polcot és azt hitték vandálok tették. Amikor az előző évi dátumra szólt a Március 15-ei meghívó. Nem folytatom na, szóval volt néhány. Mindannyiunknak van. És a jók? Amikor már olyan a csapat, hogy egy pillantásból tudja a másik, hogy mi a helyzet, mert egyre jár az agyatok, mert átlátjátok mindannyian a helyzetet. Amikor a hibák nem ismétlődtek többé, (persze ez nem gond, jönnek helyette újak), de a szemléletünk megváltozott az idők folyamán, a célunk azonnal az volt, hogy javítsunk. A hozzáállásunk változott. Sokkal jobban előregondolkodtunk. Már megpróbáltuk előre kivédeni a hibákat, vagy legalábbis B, C tervvel készülni (az esőhelyszín is az!). Eljátszottunk a lehetőségekkel, a „mi lesz ha” kérdéssel. Mi ez, ha nem igazi szellemi kihívás?

A minőségbiztosítási rendszer működtetésével a rendezvények megvalósításában, lebonyolításában tényleg a gyakorlatiasságra helyeződött a hangsúly. Megértettük, hogy a tevékenységünkkel szolgáltatunk, és mindeközben magunkat is minősítjük, a szakértelmünket. Hát már ezért nem lenne érdemes kipróbálni, csinálni?

És most következzen néhány tényleg gyakorlatias dolog, kicsi ízelítő, hogy milyen a minőségbiztosítás oldaláról nézve, mondjuk egy művelődési ház által szervezett, több fellépős, szabadtéri rendezvény. (pl. egy kistérségi népművészeti fesztivál, ahol a környező települések amatőr népművészeti csoportjai lépnek fel.) (Feltételezem, hogy a rendező gyakorlatlalt rendelkezik, ismeri a jogszabályokat, és biztosítani tudja a lebonyolításhoz szükséges tárgyi feltételeket.) A szövegben mb. megjelölést használok azokra a tevékenységekre, dokumentumokra, amik a minőségbiztosítás bevezetésekor fontosak lesznek.

Az alábbi lista nem teljes, egy csomó dologgal nem is foglalkozom, épp ezért bátran kiegészíthető, sőt megkérnék rá mindenkit, tegye meg.

Rendezvényünk jó esetben szerepel a rendezvénytervünkben/munkatervünkben (mb.) – na, íme máris egy dokumentum, ami a minőségbiztosítás szempontjából fontos. (Az alapító okirat, SZMSZ, munkaköri leírásba én itt most nem mennék bele, még akkor sem, ha mind mb.)

És azt is tudjuk, hogy mennyit lehet rákölni, tehát tervezni lehet a költségeket! Csináljuk is mindannyian, mikor befutnak az első árajánlatok és aztán a számlák, ki külön A4 papíron (mb.) ki pedig néhány cetli szélén. (Mondjuk, az idei év némely pályázati anyagait látva meg kell említenem, hogy a költségtervezés kissé gyenge pontunk. Nem baj, gyakorlatlalt ebbe is belejövünk.) Ritka és roppant szerencsés eset, mikor a megtervezett (esetleg pályázatban leadott) rendezvény abszolút fedi a megvalósuló rendezvényt. Ezen „ideális” eset helyett inkább az a jellemző, hogy kevesebb a pénz, a tervezett csoportok nem érnek rá (ballagás, külföldi út, nyaralás stb.), szóval általában történik valami. Azt persze el ne felejtsem, hogy az is megeshet, hogy a rendezvény előtt két nappal úgy néz ki, hogy összeomlik az egész. Van valaki, akinek nem volt még ilyen élménye?

Nem térnék ki részletesen a szabadtéri rendezvény kapcsán a közterület használat, gyülekezési jog betartása, ÁNTSZ, ARTISJUS, helyi rendeletek stb. előírásokra és az ezekkel kapcsolatos „ügyintézésre”. Ezek alapvető dolgok (és persze mb.), annyit jegyeznek itt csak meg, hogy néhány hét kell hozzá. Szerződésekre viszont szükség lesz (mb.) tisztázjuk, ki kell hogy figyeljen rá, hogy mind meglegyen. (Ha az ember kap egy monitoringot a rendezvény során, akkor bizony elkérik.)

Tehát, nyitunk a rendezvénynek egy dossziét, és innentől kezdve minden egyes nyamvadt cetlit, amin infó van, ebbe a dossziéba tesszük vagy ráírjuk.

(Tehát máris dokumentálunk – mb.) Ezt a dossziét természetesen a rendezvényre visszük magunkkal.

Nézzük akkor most részletesebben, hogy áll össze a rendezvény, ki tartja a kapcsolatot (folyamatosan) a fellépőkkel, mi legyen a forgatókönyvben, lesz-e meghívó és plakát, ki tájékoztatja a lakosságot (tv, újság, plakát, szóróanyag stb.), milyen beszerzésekre lesz szükség (pl. a vendéglátáshoz, a díszítéshez, a táblákhoz stb.) és milyen utómunkálatok várnak ránk – amennyiben túléljük a rendezvényt.

Rendezvény összeállítása

Át kell beszélni az összes lépést. Tartsunk egy értekezletet/megbeszélést, ahol minden szervező jelen van! Nagyon hasznos kérdések merülnek fel ilyenkor, és nagyszerű megoldások is születnek. Tisztázzuk ki miért felelős a rendezvény szervezése és lebonyolítása során (pl. konferálás, ügyeleti feladatok stb.) Nem akarok apró részletekbe menni (talán majd máskor), de azt pl. nagyon fontos tisztázni, hogy protokoll személyek közül ki lesz ott, ki köszönt kit, és ki nyitja meg a fesztivált.

Jó lenne, ha valaki elvállalná a lóti-futi szerepét. Pl. időben felsorakoztatja a következő fellépőt a színpad mellé (hogy mégse a sørsátorból érkezzenek). Aki konferál, csak az érdekli, hogy ott áll-e a színpad mellett a következő...

Jó, ha sikerül befűzni néhány embert (természetesen a rendezvényeken amúgy is velünk együtt gályázó családtagokon kívül), akik vállalnák a csoportkísérő szerepét, akik ismerik a helyszínt és minket is. (Mostanság ezt hívják egyébként önkéntes munkának.)

Döntsük el, lesz-e információs pult/sátor. Tervezzük meg, hogy hova kerül, a színpad mellé vagy a rendezvény „bejáratához”? Ez természetesen a helyszín adottságaitól függ. Az sem baj, ha átmenetileg épp nincs ott senki, csak a szervező/lóti-futi telefonszáma (amin persze elérhető), és hát ugye a program kiragasztva. A szervezőknek kitűző, egyen-póló / -kendő mind-mind olyan extra cucc, ami nem kerül sokba, viszont aki keres bennünket, az könnyebben megtalál.

Ha a megbeszéléseken elhangzottakat és terveket írásban is rögzítjük, máris van egy kiinduló forgatókönyvünk (mb.). Az a helyzet pedig, amikor valami „közbejön” és akkor újra kell gondolni a folytatás (és szinte minden megváltozik), az nem más, mint az mb. szerinti „intézkedés”, „értékelés” és „beavatkozás” eseményei. Szóval csináltuk ezt mi eddig is (úgy-ahogy, mindenki a maga módszerével), csak nem hívtuk minőségbiztosításnak.

Ez a tevékenység, a rendezvény összeállítása, majd szervezése, egy igen szöszmötölős folyamat, de csináljuk végig, érdemes.

Kapcsolatfelvétel az előadókkal

Ki lesz a felelőse? Kiket hívunk fellépőnek, abból kik jönnek el és mennyiért (fellépési díjért, útiköltségért vagy csak ebédért). Kardinális kérdés, tud-e a fellépő számlát adni, ha nem önálló, akkor a művelődési ház illetve önkormányzat, aki működteti? További kérdések már kétes ügyletekhez vezetnek, amikbe természetesen nem mehetünk bele.

A fellépő csoportokkal egyeztetni kell – pl. a fellépő ruhában jönnek-e (kell-e öltöző), milyen hosszú a műsoruk és milyen (akármennyire is szeretnek az emberek 1-1 stílust, azért túlságosan hasonló ne legyen egymás után). Minél ritkábban rendezzük a színpadot – szervezzük úgy a műsorszámokat, hogy ez jól „kijöjjön”, és lehetőleg ne a konferáló tologassa az asztalokat és pakolja a székeket. Ne az legyen az első fellépő, aki a legmesszebről jön, és persze ne is az utolsó. Szükség lesz-e zenei bejátszásra, ha igen milyenre? (CD lesz vagy kazetta) A csoportok rövid bemutatkozást hozzanak magukkal (ne reménykedjünk, úgyse küldik el).

Forgatókönyv

Olyan dokumentum (mb.), ami tartalmazza a rendezvény megnevezését, helyét, idejét, szervezőjét, a fellépőket, a rendezvény menetét (ez eddig kb. egy meghívó). Tartalmazza továbbá a rendezvény részletes leírását, a fellépési időket (itt már plakát), valamint a használati eszközök (pl. tányér, pohár, olló, kötél, cellulux), fogyasztási cikkek (pl. szendvics, üdítő, kávé), berendezések (pl. zászlók – és zászlótartó /nemzeti, uniós, települési/, sátor, asztal, szék, zongora), technikai igények (pl. mikrofon, zene bejátszás, effektek, felvétel), díszítés (pl. virág, váza), egyéb kellékek (pl. ajándékok, mentóláda, porraloltó) listáját. A forgatókönyv tartalmazhatja még a bemondói vázlatot is (ki köszönt, összekötő szöveg, előadók, fellépési sorrend). Mindezeket a felelős személy megjelölésével és telefonszámával. Ha többhelyszínes a rendezvény vagy sok a szállítandó dolog, akkor készíthetünk külön szállítási forgatókönyvet, mikor-ki-honnan-mit-kinek-hova-minek stb. szöveggel és telefonszámmal. Természetesen szükség lehet külön bemondói forgatókönyvre – amiben jelölni lehet, hogy mikor lesz színpadrendezés, kinek mikor kell kicincálni egy-egy asztalt (pl. a citerához), plusz mikrofont (pl. a gitárnak, és persze neki széket is), szóval tényleg csak azért, hogy gördülékenyen menjen a dolog. A rendezvény elején vagy végén mindenképpen köszönjük meg a támogatók, szponzorok, illetve a pályázaton keresztül támogató segítséget is, név szerint. Mert megérdemlik. Gondoljuk át, hogy a támogatók milyen sorrendben kerüljenek felsorolásra (pl. abc, vagy adományo-

zott összeg szerint). Amikor az ember konferál legyen nála toll és plusz papír a bemondó szövegen (és nyugtatón/kávé) kívül. Az enyém a rendezvény végére sűrűn teleírt, áthúzott és átnyilazott szokott lenni.

Meghívó, plakát készítése

Ki készíti el, rendeli meg, hozza el a nyomdából, ki postázza és kinek? A dokumentumon szerepel-e minden (dátum is)? Átlátható? Tényleg minden kell rá? Mondjuk a támogatókat – különösen ha pályázati pénz, nem ildomos kihagyni (logóval!). Időben elkészül? „Szabadidőnkben” készíthetünk protokoll-listát, illetve összeírhatjuk, hogy hova érdemes plakátot kihelyezni, illetve kiragasztani – mb.

Lakossági tájékoztatás

A meghívón és a plakáton túl igénybe vehetjük a helyi (megyei, regionális, országos) tv-t, rádiót, újságot, az internetet, két egymással szemben lévő lámpaszlopot a molinóhoz stb. A rendezvény szórólapját már a megelőző nagyobb rendezvényen is osztogathatjuk. Mindenki pontosan tudja, hogy milyen csatornákon keresztül érheti el a lakosságot, és csak egyszer kell összeírni ezt a listát (névvel, címmel, elérhetőséggel) ezekről a szereplőkről – mb.

Beszerezések

Tisztázni kell, kinek a feladata beszerezni, illetve a szállításhoz előkészíteni a használati eszközöket, fogyasztási cikkeket, a berendezéseket, a kellékeket. A beszállítóit általában már jól ismeri az ember, tudja kitől, mit érdemes megrendelnie (ha nincs közbeszerzés). Szintén érdemes egyszer összeírni a beszállítóinkat is – mb. (pl. nyomda, fuvaros, büfés, technikus stb.).

Technika

A technikusnál is legyen forgatókönyv! A technikával pedig nem szabad spórolni. Elmegy rajta az egész rendezvény, ha silány. Ebbe beleértem a színpadot is, amin nem lehet táncolni..., vagy amihez elfelejtik a lépcsőt..., vagy ahol a szabadtéri színpadon a hátsó függöny nincs lerögzítve és a változó irányú szél bekebelezi a néptáncsoportot...

Utómunkálatok

1. Ki szedi össze a szemetet, ki takarít? Ki szedi szét a színpadot, ki viszi vissza a holmikat a helyükre? stb. (Volt kint egyébként kuka, toi-toi, elsősegélyhely/mentőláda, porraloltó?)

2. Ami igazán érdekes az utómunkálatokban, az az értékelés. Értékelni kell a tevékenységet, a rendezvényt. Őszintén, egyszerűen. Nem könnyű. Célszerű és tanulságos egy külön megbeszélésen közösen értékelni a szervezőkkel. Amennyiben erről írásos anyag is készül, pl. egy egységes értékelő lap formájában (mb.), akkor azon szerepeljenek azok az adatok, amik dióhéjban összefoglalják a rendezvényt, és amiket fel tudunk használni majd az éves statisztika elkészítésekor (és akkor nem ex-has számokkal lesz tele a statisztikai jelentés, amitől viszont értelmetlenné válik). Tehát, pl. rendezvény neve, helyszíne, időpontja. Résztevők létszáma (legyünk őszinték, ez nehéz, tudom) és összetétele (pl. család/idős/fiatal). Rendezvény rövid értékelése (a „Jó volt”-nál két sorral több), dátum, felelős szervező. Nagyon praktikus és a jövőbeni cikis helyzetek elkerülése érdekében hasznos is, ha az értékelő lapra felírjuk azt is, ami jól sikerült (pl. nagyon jó helyen volt a színpad és az információs sátor) és azt is ami rosszul (pl. meleg volt az üdítő, amit a fellépők kaptak tőlünk), vagy hogy min lehetne változtatni jövőre (pl. a saját büfé sátrunkban legyen hűtő). Ha a beszélítőink közül valaki rosszul szerepelt (pl. savanyú volt a szendvicsen a majonéz), akkor mi is vezethetünk egy „BAR listát” – mb. Az értékelő lapot aztán betesszük a dossziéba, és amikor hasonló rendezvényt szervezünk akkor, mint sorvezetőt elővesszük. Minden olyan adat, ami számszerűsíthető, ami betöltheti az indikátor szerepét (pl. résztvevő csoportok száma és létszáma, látogatók száma, megjelent cikkek száma stb.) legyen rajt az értékelő lapon.

3. Írjunk esetleg összefoglaló cikket a helyi újságba, honlapra. A rendezvényről megjelent cikkeket, fényképeket és véleményeket gyűjtjük össze (érdemes digitálisan rögzíteni). És még egy fontos dolog így a végére: köszönjük meg a fellépőknek és segítőknek a munkájukat, írásban – mb. Ahogy a színpadról búcsúzóul megköszönjük a közönségnek is, hogy eljöttek.

Biztos vagyok benne, hogy sok helyen működik úgy a rendezvényszervezés, hogy rendelkezésre állnak azok a bizonyos mb. dokumentumok, hogy a szervezés során a kollégák igenis figyelnek arra, hogy a rendezvény a minőség szempontjából is sikeres legyen. A minőségbiztosítás rendszere egy olyan eszköz, ami segít abban, hogy az intézmény megfeleljen a partnerei – többek között a fenntartó, a munkatársak, a szolgáltatást igénybe vevők, a lakosság – elvárásainak. Márpedig minden olyan eszközt, ami ebben segíti, azt használnia kell.

ZSILLE DÓRA

A Szekszárdi Szüreti Napok minősítő szemmel

A Fesztiválminősítés rendszere 2009 tavaszától fokozatosan épült ki. Az első besorolások a legutóbbi, zömében 2008. évben megrendezett fesztiválok dokumentációjára épülnek, ami magában foglalja a fesztiválszervezők által kitöltött kérdőívet is. Ezek mellé fokozatosan sorakozik föl az idejű fesztiválok egyidejű minősítése, ami a legutóbbi fesztivál dokumentációjával mellett az új megrendezés tervein alapul. A minősítés a regisztrációhoz hasonlóan önkéntes. A céljai is hasonlóak, de a regisztrációnál is több segítséget kíván nyújtani a fesztiválok támogatásához. Abban bízunk, hogy a minősítés gyakorlata ezen túlmenően kedvezően hat majd a fesztiválok megítélésére, az egyes rendezvények minőségére és közvetve hozzájárul a hazai kulturális kínálat gazdagodásához, színvonalának emelkedéséhez. A minősítés kezdeményezői megegyeznek a nyilvántartási rendszerével, és ennek a bonyolítását is a MMIKL végzi. A szakmai felügyeletet ugyanaz a Szakmai Intéző Bizottság (SZIB) látja el.

A fesztiválokat négy nagy gyűjtő-kategóriába csoportosítjuk: művészeti/kulturális, gasztronómiai, amatőr és egyéb. A minősítést az adott fesztivál tartalmára, önálló arculatára, turisztikai és marketing teljesítményére, valamint a térségbe való beágyazódottságára vonatkozó értékelés adja, ami a feltételektől függően helyszíni szemlével is kiegészül. Amennyiben a minősítést kérő eleget tesz a minősítési feltételeknek, úgy a minősítés eredményétől függő besorolást és – a pályázatoknál, különböző pr és marketing akcióknál használható, jól kommunikálható, határozott időtartamra szóló – minősítési „emblémát” kap a SZIB-től. Az értékeléseket a SZIB által felkért és felkészített, a fesztiválok különbözőféle vonatkozásaiban jártas szakemberek végzik, beleértve a helyszíni látogatásokat is.

*2009. december 2-án szakmai konferencia keretében átnyújtották az első 72 minősített fesztivál tanúsítványát.**

A Szekszárdi Szüreti Napok, mint különleges fesztivál, kiemelésre került ezen a díjkiosztón. Zsille Dóra minősítő előadását erről a kiválóan minősített fesztiválról tartotta 2009. december 2-án a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus székházában tartott konferencián.

Beszámolómban összefoglalom és kiemelem azokat az elemeket, amelyek példáulértékűek a Szekszárdi Szüreti Napoknál. Ilyen a fesztivál arculatának kialakítása és az *adott év koncepciójának tudatos tervezése*, a szellemi és épített örökség kiaknázása, az adott esetben *a szekszárdiság megmutatkozása, a környezet-tudatos szemlélet, az egészséges életmódra nevelés, az esélyegyenlőség megvalósítása*. Mind-mind a fesztivál erőssége, szervesen illeszkedett a koncepcióhoz, vagyis nem töltelék elemként jelent meg. Ezt azért is szeretném fokozottan hangsúlyozni, mert a minősítőknek szervezett szakmai találkozókön pont ezeket a szegmenseket jelölték meg, mint általános hiányosságok.

2009. szeptember 17–20. között került megrendezésre a Szekszárdi Szüreti Napok. A fesztivál a szüretelés hagyományára épít, középpontjában a bor és kultúra nemes kapcsolata áll, mely meghatározza a négy napos rendezvény arculatát. Ez is lehetett az oka a speciális kategóriába történő besorolásnak, mivel egyfelől markánsan megjelenik a bor, a gasztronómia, másrészt nagy hangsúlyt kap a hagyományos kultúra, valamint más művészeti ágak széleskörű bemutatása, ezért méltán tekinthető összművészeti fesztiválnak is.

A program sajátossága, tudatos szerkesztettsége a bor és kultúra sokrétű kapcsolatában rejlik: a Szekszárdi Szüreti Napok számtalan művészeti ágat von be, amelyek színesítik a rendezvényt és bemutatják a bor és a kultúra viszonyát. Például: képzőművészeti tárlat, népi tárgyalakotók kiállítása, boros címke grafikai kiállítás; a zene területén : Bordalnokok, Italdal-párbaj, Vivát Bacchus; az irodalom és bor kapcsolata is több előadásban megjelenik: „A csoda” a borteremelés misztériuma a város borászainak és lelkes polgárainak előadásában, és a „PAD” Irodalmi Egyesület „PAD, szüret stb...” című borbarát irodalmi műsora.

Az előadók színvonalát az amatőrök esetében megyei vagy országos szakmai szervezetek garantálják. A professzionális művészek esetében kiválasztás szempontja elsősorban a népszerűségük, valamint szakmaiságuk, hitelességük. Hiszen EDDA, Rúza Magdi, Duma Színház vagy a Budapesti Honvéd Táncszínház méltán nevezhető igényes szórakoztatásnak.

Szekszárdiság, mint arculatformálás: valamihez való tartozás az identitás kialakítása, elmélyítése:

1. számtalan helyi előadó, együttes, zenekar, színjászó kapott bemutatkozási lehetőséget. Fontos, hiszen az idelátogatók betekintést nyerhetnek a helyi kulturális életbe, valamint a fellépőknek is megtiszteltetés, hogy egy ilyen rangos eseményen bemutatkozhatnak.
2. Pálffy István: „Egy kis hazai-Szekszárd és vidéke” című turisztikai kiadványa is a fesztiválra készült el, melynek alkalmából könyvbemutatót tartott a szerző.

3. V. Vásárok Világa konferencia, melyben a sárközi emberek vásári szokásairól is tartottak egy előadást.
4. Ízek utcájában a helyi éttermek specialitásai és a tájjellegű ételeké volt a főszerep, melyről a Vendéglátók Kerekasztala Szekszárdért gondoskodott.
5. Ipari és népművészeti kirakodóvásár, melynél a helyi népművészeti alkotók bemutatkozása volt a fő cél
6. A Szüret szépe választás során általában itt is egy helyi, térségi lányt választanak, aki a következő évben a fesztivál arca lesz, vagyis ő jelenik meg a plakátokon és műsorfűzet címloldalán.

Épített örökség: a fesztivál helyszínének kiváló megválasztása. A Szüreti Napok Szekszárd földrajzi tengelyében fekszik, közel 800 méter egybefüggő területet foglal magában. Kihasználva a történelmi belváros adottságait. (Szekszárd belvárosában a Szent István teret, Garay teret, Liszt Ferenc teret, a központi fekvésű Béla király teret, valamint a Bezerédi és a Széchenyi utcákat vette igénybe a rendezvény. A műemlék jellegű Polgármesteri Hivatal épületében volt a konferencia. A Pollack Mihály által tervezett Megyeháza kertjében és előterében a gasztronómia kitelepülések kaptak helyet, a belvárosi templom környékén volt a központi színpad és a Borudvar.) A 16 helyszínen zajló programokat a közönség gyalogosan is bejárhatja. Kiváló adottság maximális kihasználása.

Környezettudatosság, életminőséget javító programok, esélyegyenlőség megteremtése: civil szervezetekkel, egyesületekkel való összefogás alapján. Ezek azok a területek, melyet hangsúlyozottan példaértékűnek tartok és megvalósításukban utat mutatnak a többi fesztiválszervezőnek is.

Először is, egy elkülönült, a Béla király téri füves területen, a Házunk tája című helyszín biztosított lehetőséget a fent említett programok bemutatására.

A fesztivál nagy hangsúlyt fektet a *környezettudatos gondolkodás* kialakítására. A Hulladék Munkaszövetségnek a Nulla Hulladék Programja információs standdal és interaktív kiállítással volt jelen a rendezvényen. Az érdeklődők játszva mérhették le tudásukat a tudatos vásárlás és komposztálás témakörében, valamint gyakorlati tanácsokat kaphattak a hulladék megelőzésről, fogyasztás csökkentéséről, újrahasznosításról, komposztálásról, szelektálásról. Az Alisca Terra Hulladékgazdálkodási Kft, a megújuló energiával foglalkozó Wagner Solar Kft. és a Karcher cég is önálló standdal jelent meg. Érdekes és színes program volt pont az interaktivitása révén.

Ezen kívül a Házunk Tája kiállítás és vásár keretén belül az ÁNTSZ Szekszárd-Bonyhád – Paks Kistérségi Intézete tartott számítógépes rizikómérést, testzsír és vérnyomásmérést, diétás és életmódtanácsokat, tesztek és AIDS

felvilágosítást, valamint a Magyar Vöröskereszt TM Szervezete szűrésekkel, tájékoztatókkal, tesztekkel és sebimitációkkal várta az érdeklődőket.

Az esélyegyenlőség megteremtése: a „Szeretet lángja” című programban mutatkoztak be a segítséggel élők a Tolna Megyei Siketek és Nagyothallók Egyesülete szervezésében, ahol az egészséges és segítséggel élők egy szinten szerepeltek. Társrendezvényként jelent meg a Tolna Megyei Speciális Sportolók II. Sport és Szabadidős napja című program, melyen mozgáskorlátozottak és fogyatékkal élők lettek megszólítva. Példaértékű a fesztivál együttműködése a helyi és térségi szervezetekkel. A fesztivál legtöbb eseménye ingyenes, így a hátrányos helyzetű emberek is részesei lehetnek a fesztivál programjainak.

A fesztivál kiemelkedő erénye a helyi civil szervezetekkel, egyesületekkel való összefogás, partnerség kialakítása. Így olyan szakemberek nyújthatnak segítségét, akik legmegelőbbben népszerűsítik a szakterületüket.

*Forrás: www.fesztivalregisztracio.hu

FELNŐTT TANULÓK HETE

BORBÁTH ERIKA

A felnőttkori tanulás köszöntése

A felnőttek tanulását komolyan vevő nyugat-európai országokban több évtizede megünneplik a tudás megszerzését, a felnőtt tanulót, aki saját erőfeszítéséből és ismeretvágyától, érdeklődésétől, érdekétől hajtva új és új ismeretre, tudásra tesz szert. Feltehető a kérdés, miért kell ünnepelni azt, ami természetes? Az ünnep valójában megállás, visszapillantás az elmúlt történésekre, de ugyanannyira erőgyűjtés is az elkövetkező vesződséges hétköznapiakra. A tanulás folyamata az öröm mellett kemény munkát, rendszerességet, sokszor lemondást is igényel. A felnőtt, akinek családja, munkahelye van (vagy nincs) rohan, hogy teljesítse a mindennapok kötelezettségeit, sokszor vállalja a jobb érvényesülés miatt, vagy egyszerűen a kíváncsiságtól hajtva, hogy rendszeresen tanul.

De mi is a tanulás? A kérdés azért fontos, mert a tanulást számos esetben azonosítjuk az iskolai rendszerben elsajátítható tudással. Emellett azonban tudjuk, hogy ismeretekre, ma népszerű fogalommal élve kompetenciákra nem csak az iskolapadban tehetünk szert. Ezt a már említett nyugat-európai országok régen felismerték, s napi gyakorlattá tették. Az egész életen át tartó tanulás programja éppen ezt a paradigmaváltást fogalmazza meg. Tehát az ember az iskolai rendszerben, s az iskolai rendszeren kívül is tanul. Formális keretekben, informális vagy nonformális módon, a munkahelyén, a kulturális közösségekben, a családban, a szomszédságban, gyakorlatilag azt mondhatjuk, hogy minden élethelyzetben.

Az iskolai és az iskolai rendszeren kívüli felnőttkori tanulás fontosságát az Európai Unió is számtalan dokumentumában kiemelte, a társadalom, a gazdaság fejlődését meghatározó feladatnak tekinti. Nálunk, Magyarországon az iskolai rendszerű, a bizonyítvány, a végzettséget adó képzések szervezése szerteágazó. Ugyanakkor mind a döntéshozók, mind a szakemberek retorikai fordulatokban elismerik és szükségesnek tartják az informális és a nonformális tanulást, a gyakorlatban azonban nem igazán tudnak mit kezdeni a feladattal.

A tanulás ünnepe azokban az országokban, ahol ez megrendezésre kerül (pl.: Anglia, Németország, az észak-európai országok stb.) a tanulás teljességét

hirdeti. A felnőtt tanulót ünneplik közösen a döntéshozók, az oktatásszervezők és az oktatók.

Magyarországon kisebb megszakítással 2002 óta kerül megrendezésre „A művelődés hete, a tanulás ünnepe” rendezvénysorozat. A szervezők¹ (Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL), Magyar Népfőiskolai Társaság (MNT), Magyar Pedagógiai Társaság (MPT), MPT Andragógiai Albizottság, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT)) szándéka az összefogást, az együttműködést, az egyes tanulási folyamatok egymásra épülését, egymást kiegészítő lehetőségét bemutatni, középpontba állítva a tanuló felnőttet. Szeretnénk a felnőttkori tanulást népszerűsíteni, olyan alkalmakat, amelyek a tanulási mozgalmakat erősítik, hogy kedvet és értelmet adhassunk azoknak, akik csak ezután – lehet, hogy a rendezvények hatására – „kapnak indítást” az ismereteik felfrissítéséhez.

Évente meghirdettünk a felnőtt tanulók részére pályázatokat, amelyekben biztattuk őket, hogy fogalmazzák meg a tanulás nehézségeit, örömeit, lemondásaikat és a környezetük válaszát a tanulás „közterhére”. 2008-ban a MMIKL Szín c. folyóiratának tematikus számában jelentek meg a „vallomások” részletei.

2009-ben „Tanulni érdemes?!” és a „Kitűnőre vizsgáztunk!?” témakörökben hirdettünk meg pályázati felhívást. Közösen örültünk a jelentős számban beérkezett pályaműveknek. A „Felnőtt Tanulók Hete” záróünnepségén, ünnepélyes keretek között került sor a díjak átadására. Megható volt látni a felnőttek és családtagjaik, munkatársaik emelkedettségét és elégedettségét a megélt teljesítményért, az együttes sikerekért.

A pályamunkák vallanak a család segítő szerepéről, a családtagok lemondásáról, a megszokott életvitelük átalakulásáról, de a közös örömről, hogy nekik is részük volt a tanuló felnőtt eredményében. Rendkívül szemléletes, ha tanuló felnőtt és a családtagja is megfogalmazza „élményeit”. Egészen más problémafelvetésekre, élethelyzetekre emlékeznek, de a végeredmény ugyanaz: „KÖZÖSEN ÉRTÜK EL AZ EREDMÉNYT, KÖZÖSEN SZEREZTÜNK TAPASZTALATOT” együttműködésből, megértésből, a problémák megoldásából. Ez a siker ugyanakkor a családtagoknak példa értékű és követendő is. A dolgozatokban olvasható, hogy a gyerekkori tanulási kudarcokat milyen nehéz leküzdeni és a felnőtt tapasztalata, a környezetének elismerése hogyan segíti át a nehéz helyzeteken.

¹Itt most csak a lábjegyzeti megjegyzés, s nem szánom ünneprontásnak, hogy a felnőttképzésért felelős döntéshozók nálunk még nem tekintik feladatuknak a rendezvény támogatását.

Köszönet a Valóság² Szerkesztőségének és a laptulajdonos Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak, hogy különszámban megjelenteti az írásokat. Így nyilvánosságot kapnak az eredmények. Az utóbbi években eluralkodó rossz hangulat, panaszkodás mellett olvashatjuk a pozitív élményeket és a befektetett munkát visszaigazoló sikereket. Úgy vélem, hogy az igazi ajándék mindannyiunk számára, hogy reményt és megerősítést ad, hogy a tanulásnak egyéni és közösségi értékei vannak, hogy a tanulás hozzásegít bennünket az életünk nehéz helyzeteiben a megoldáshoz. Erre a biztatásra mindannyiunknak szükségünk van!

²A pályázatok a Valóság 2010 januárjában megjelenő különszámában olvashatók.

Részletek a „Tanulni érdemes?!” és a „Kitűnőre vizsgáztunk!” című pályázatokból

Pavlics Vendel (11 éves)

Mióta apukám és anyukám főiskolára jár, egyre kevesebb idejük van ránk. Állandóan, akár hajnalig készülnek bizonyos dolgozatokra vagy tesztekre.

Ha pedig nem tanulnak, vagy éppen a főiskolán vannak, akkor dolgoznak.

Egy gyereknek amúgy is elég idegesítő, ha olyan dologról beszélnek előtte, amit nem ért. Például hétvégén amikor tanulnak, 10 percenként odaszólnak a másoknak, hogy a dolgozatok vagy tesztek, hány-hány kreditet érnek. Pl.: – Ó, a fenébe, ez a dolgozat csak 2 kreditet ér...! Mire a bátyám megkérdezi apukámat, mi az a kredit. Erre apukám elmagyarázza a dolgot, de se én, se a bátyám nem érti.

Vagy mikor megyünk haza egy vendégségből vagy buliból, és mind a négyen hullák vagyunk, apukám azt szokta mondani anyukámnak, hogy aznap feküdjenek le hamar, mire anyukám mindig azt mondja: – Tanulnom kell!

És amint hazaérünk, anyukám leül a számítógép elé és tanul éjjelig.

Aztán másnap reggel mindig tök hulla, de amint kicsinosítja magát ez máris nem látszik. Vagy pl. mikor nyaralást szerveznek apukámmal, ilyen egy párbeszéd.

– Tehát neked júniusban van szabadságod.

– Nekem meg augusztusban.

– Júliusban mikor lesz?

– Tanulok.

Ennyi és ezek után a tanuláson kívül tök jó a nyár.

Hát ilyen az, ha az ember szülei főiskolára járnak.

Németh Bálint (6 éves óvodás)

Az anya nagyon kedves szokott lenni. Az anya ötös jegyet hoz; picit már tudok olvasni. Nagyon szeretem.

Itthon sokat szokott dolgozni, kifestette a konyhát, meg takarít.

Az szokott lenni, ha elmegy tanulni, akkor apával kártyázunk. Apával sokat segítünk ilyenkor anyának, játszok az Anna testvéremmel.

Szerintem azért jó tanulni, mert akkor okos lesz.

Kassai Katalin pedagógus, Miskolc

A tanulás elsősorban nekem jelentette a pluszt az életemben. Ez a 15 év megváltoztatott engem és hatással volt a lányomra is. Ezt feltétlenül ki kell emelnem, mert nagyon tanulságos: kisebb diszlexiás zavarral küzdött alsó tagozatos korában. Felső tagozatban a háromszintes angol csoport legalsó szintjén tanult. Majd, amikor középiskolába került – erre az időszakra tehető az én nyelvvizsgám, és az utazások együtt is – önállóan rákapcsolt az angol és a francia nyelv tanulására. Most végzett angol szakos tanárként a Miskolci Egyetemen. Érdekes igaz?

Példát mutattam neki ebben, és az én sikerem az ő által elért sikerekben koronázódott. Ezen kívül elfogadta a valódi értékek tiszteletét, többet olvas, mint én valaha (a kis dixis...).

Korán Imréné pedagógus, Tatabánya

Szórakozni nagyon, de nagyon ritkán jártunk, hétköznapokon egy közeli étteremben menüt ebédeltünk. A lakásban igyekeztem rendet tartani, ami be kell vallanom nem mindig sikerült. De az életem, még úgy is, hogy a kislányom betegsége miatt igen nagy teherrel éltünk, igen kiegyensúlyozott volt.

Es ekkor elindult valami, valami igen elgondolkodtató. Ezért is tetszett meg a pályázat címe: Tanulni érdemes? Amit az elmúlt időszakban sokszor feltettem magamnak.

Igazgatóváltás, új törvények, fogyatkozó gyerek létszám. Irigység a kollégák részéről? Magam sem tudom.

Ekkor már 21 éve tanítottam az iskolámban. Úgy gondoltam elismert pedagógus vagyok. Ha az interneten valaki beírja a nevem, sok-sok oldalon jönnek le tanítványaim eredményei.

De műszaki tanár és informatikus vagyok. A mozgókép és médiaismeret 120 órás képzés is csak 2011-ig érvényes. Hiába sok-sok eredmény, módszertant kell tanulnom, így nem taníthatok. Még egyszer tanulnom kell, mert ebben a pillanatban csak kémiából van módszertanom, vagy elfogadom, hogy nem taníthatok.

Érvek ellenérvek, hogy még egyszer tanuljak-e? De a családom jól tudja, hogy nagyon szeretek tanítani. Ez ad erőt ahhoz is, hogy küzdeni tudjak a kislá-

nyomért. Jelentkeztem az ELTE pedagógus szakvizsgás képzésére, informatika tantárgyból.

Mivel saját érdekemben tanulok, az iskola az első félévet nem, a második félévben az ötven százalékát fizette a tandíjammak. Az órarendet viszont most is úgy alakították, hogy el tudjak járni a képzésre.

Fényesné Kovács Júlia **– Szent Rókus Kórház, Budapest**

Az idősebb lányom nem csak jó eszű, de szorgalmas is volt, a fiatalabb pedig hozzám hasonlóan ábrándos lelkű, de fogékony. Amikor idős nagynéném meghalt, még rosszabb helyzetbe kerültünk..

Nem mondanék igazat, ha korai házasságomat tenném felelőssé képzetlenségemért. Nem szerettem tanulni. Ami érdekelt, az tanulás nélkül is befészkelte magát a fejembe, ami pedig nem, azt belém verni sem lehetett.

... mellékállásokkal is fel kellett hagynom. Az ellehetetlenülés határán voltunk, amikor társra leltem, aki gondjaimmal, s gyermekeimmel együtt felvállalt engem. Az idősebb lányom akkor már egy jó hírű nyolcosztályos gimnáziumba járt. Itt szerezte meg érettségi bizonyítványát. Egy nap, mint frissen érett, felvilágosító estet rendezett nekem hazánk politikájáról. Több ponton nem értettem vele egyet, amiért harsány vita kerekedett köztünk. Érveim akkor fogytak el, mikor gyermekem a következő mondattal kívánta lezárni a vitát: te ne dumálj nekem, még érettségid sincs. Ez a mondat önérzetemen akkora sebet ütött, hogy eldöntöttem, leérettségizem.

Nagy Róbert könyvelő, Jászberény

Közel 22 évesen már el kellett gondolkodnom a jövőmön! Nem láttam, hogy a kapott fizetésből mikor fogok házat, és autót venni, és hogy mikor fogok tudni majd családot alapítani! Azt hiszem ez vezetett oda, hogy végül egy év kemény fizikai felkészülés után a francia idegenlégióban kötöttem ki! Mivel csak egy nagyon kicsit beszéltem angolul, ezért a külföldi munka szóba sem jöhetett! Ennek ellenére én szerettem volna külföldön európai fizetésért tevékenykedni, és közben nyelvet tanulni! Miután megnéztem egy dokumentumfilmet a légióról, teljesen felvillanyozott! Ide nem kellett nyelvtudás, és a fizetés is jó! Kell ennél több? A felkészülést követően 2003 márciusában útnak indultam! Egy kamionos ismerősöm vitt el Marseilles-ig, ahol egy helyőrségben jelentkeztem a szolgálatra! Innen másnap átvittek Strassburgba, ahol találkoztam több magyar fiatallal is! Beszélgetésünk közben derült ki, hogy eltávozási lehetőség a szer-

ződéses idő alatt szinte alig van, és a hazautazási lehetőség ez idő alatt majd-hogynem a zéróval egyenlő! Én ekkor már tudtam, hogy nem akarok maradni! Én pénzt keresni mentem ki, és a jövőmet megalapozni, nem pedig azért mert összevesztem a családdal, vagy el kellett volna tűnnöm itthonról.

Mivel a szerződést még nem írtam alá, ezért kb. 10 perc múlva visszakértem a cuccaimat, és irány a pályaudvar! Nem sokkal később már a hazafelé tartó vonaton ültem azon gondolkodva, hogy vajon helyes döntést hoztam-e! Nagyon sok gondolat cikázott a fejemben! Rájöttem, hogy a lehetőségeimhez képest szinte mindent megpróbáltam, és hogy nincs más esélyem, ha meg szeretném találni a helyem az életben, csak a tanulás maradt! Azt hiszem ez volt az a pont, amikor eldöntöttem, hogy tanulni fogok!

...

Az új munkahelyemen már merőben más hozzáállást tapasztaltam a tanulás-sal kapcsolatban! Itt nemcsak a cég vezetői, hanem a munkatársak is sokat segítettek, és segítenek! Azóta is itt dolgozom, és nem álltam meg az érettségi megszerzése után, de erről később!

Végh-Bodor István

Van még egy apróság, amivel szembe kell nézni annak, aki esti vagy levelező oktatásban próbál meg továbblépni. Mégpedig azzal, hogy sokak szemében nem lesz egyenértékű a megszerzett bizonyítványa, diplomája a nappalisokéval, mondván, veletek elnézőbbek, könnyebben jutottatok hozzá, és legyintenek könnyedén.

De higgye el nekem minden szkeptikus, egy nappalisnak semmi más dolga nincs, mint tanulni, nem kell gyermekeket nevelnie, nem kell előteremtenie a mindennapok megélhetéséhez szükséges anyagiakat, ötször vagy talán többször nagyobb óraszámban kapja meg a tanári segítséget, mint egy estis, mégis ugyanazt a lapot tölti ki az érettségi vizsgán, és ugyanabból a tételsorból vagy anyagtömegből vizsgázik az egyetemen. Most nem a nappalisok ellen szólok, mielőtt félreértené valaki, hanem csak a másikkal nehézségeit tárom a tájékoztatlanok elé.

Siposné Lisztes Irén cipőbolti eladó, Jakabszállás

Most a családi háttéremet vázolnám.

Tanyán lakok ugyan úgy, mint gyerekkoromban, hagyományos családban, férjemmel lassan 25 éve. Az asszonyi munka mind rám vár, szinte minden nap főzök, mosogatok, mosok, kutyákat, macskákat etetek. Mind ez mellett kályhá-

val fűtünk, ahova be kell hordani a fát és rakni a tüzet intenzíven nagy hidegben. Megyek a városba dolgozni másfél km-t gyalogolok az erdőn át a buszhoz. Este a párom vár meg és visz, mert nincs buszjárat.

Tanulásba azért kezdtem, mert szinte minden munkatársamnak van érettségije, nagyon rossz butának látszani. Pedig úgy érzem az élet több területén lettem az érettségit, fiú gyerekeim példás magatartása, tanulmányaik kitűnő eredményei mutatják. A munkában úgy jellemeznek olyan áru nincs, amit nem adok el tíz perc alatt. Vezető személyes beszélgetésre hívott minden munkatársat, nyitott ajtó mellett elintézte, hogy velem semmi gondja nincs.

Az iskolában a vizsgáimat több tantárgyból ötösrre tettem le. Átlagban négy egész kettő vagyok. Az angol nyelvvel van gondom. Két év alatt négy tanár tanította, kevés az óra rá. Hármask voltam belőle úgy hogy a hatodikos fiam korrepetált belőle. Jó lenne, ha megmaradt volna a negyven éven felülieknek a mentesség a nyelvi érettségi alul. Sajnos az érzékszervek már nem olyan jók, látás, hallás csökken, sőt nálam egy autoimmun betegség is rontja a sikert.

Negyvenhét évesen érettségizek, ha minden jól megy, ha jól sikerül lehet, hogy egy egészségügyi főiskolát megpróbálok. Mindenféleképpen szükség van az érettségire, mert még húsz évem van a munkaerőpiacon és ott a fiatal főiskolát végzettekkel kell versenyezni a munkáért.

Babcsán T. Andrásné, Balassagyarmat

Nagy kihívás volt számomra a gyerekkori intenzív tanulás után 22 év kihagyással, elvált nőként, egyedül két gyermekkel, anyagi nehézségek és munka mellett.

Történetemnek ezen kívül még külön nehézsége és érdekessége is van. Éppen ebben az időszakban folytatta főiskolai tanulmányait a fiam és a lányom is – helyzetünkből adódóan – ők is munka mellett, levelező tagozaton, mindenki saját finanszírozással. Mindannyian a Berzsenyi Főiskola hallgatói voltunk: a fiam számítástechnika szakon, én és a lányom – a véletlen folytán – művelődésszervező szakon, ugyanazon az évfolyamon. A nehézséget még az is fokozta, hogy a lányom és én – korábbi tanulmányaink (oktatásszervező valamint marketing- és reklámmenedzser képzésben szerzett jeles eredményünk) alapján – abban a kedvezményben részesültünk a főiskolán, hogy az egyébként 4 éves képzést 3 év alatt végezhetjük el. Ez anyagi és időtakarékosági szempontból jó volt, azonban az előírt vizsgákat rövidebb idő alatt kellett teljesítenünk. Volt olyan téli vizsgaidőszak, amikor neki is és nekem is 17 vizsgánk, plusz 3 összevont szigorlatunk volt. Ez abból is adódott, hogy 2 szakirányt választottunk. Én andragógiát és nonprofit menedzseri szakot, a lányom protokoll és nonprofit

menedzseri szakot. Az egyik leadható lett volna, ha valaki nem bírja, de mi sikeresen teljesítettük mindkettőt. Ebben az időszakban házunk minden szobájában tanult valaki, főtt ételt nem nagyon ettünk néhány hétig, viszont csokit azt bőven..., amit az agysejtek megkivántak. Ez az egy év volt életünk során az, amikor karácsonykor nem sütöttem beigli, üzletben vásárolt sütemény került az ünnepi asztalra. A szenteste tanulás szempontjából „lazább” volt, mert nem tételeket tanultam, hanem „csak” beadandó dolgozatot írtam. A három év során egyetlen halasztott és utóvizsgám sem volt, és jeles diplomát szereztem andragógia és nonprofit menedzseri szakirányon.

Jakab Zoltánné Petróczy Ilona, Pilis

A téli vizsgaidőszakok sokkal jobban megviseltek mindönket, mint a tavasziak, hiszen télen az egymást érő ünnepek, a hideg miatti lakásbazárt életmód, a korán sötétbe hajló nappalok, a „bújás igénye” mind felfokozódott, és olyankor esélyem sem volt elvonulni, hogy ők is nyugodtan játszhassanak, és engem se zavarjanak. A gyerekek hozzászórtak az évek során, hogy minden ünnepre előre készültünk. A Karácsony például sosem múlt el 5–6 féle aprósütemény nélkül, amit már az adventi időben együtt készítettünk el. A mézeskalácsformák, ennek a valódi karácsonyi süteménynek az íze, illata, elkészítése pici korrúktól fogva az ünnepkör elengedhetetlen része volt számunkra. A legnehezebb félévem szintén téli vizsgaidőszakos félév volt. A gazdaságtan szigorlattól retgettünk mindannyian. Nem ok nélkül. Rengeteg csoporttársunk „vissza lett taposolva”. Nem is egy, de 3, 4, 5 alkalommal. Hála Istennek, nekem ez is elsőre sikerült, de szinte végkimerülésig tanultam előtte. Azon a Karácsonyon úgy tűnt, nemhogy többféle aprósütemény, de még mézeskalács sem kerül az asztalra. Ezt előre jeleztem a gyerekeknek. Szegénykéim kénytelenek voltak beletrörödni, de láttam a szemükön, hogy ez már túlment egy bizonyos határon. December 22-én vizsgáztam, és miután hazaértem, úgy döntöttem, nekilátunk, és hamar összedobunk egy kis adag mézeskalácsot. A kislányom ujjongására a mai napig emlékszem... Úgy gondolom, jól döntöttem, amikor ennyi kikapcsolódást engedélyeztem magamnak, hiszen a december 27-i vizsgám is sikeres volt, és még a hagyományos süteményt sem kellett nélkülöznünk. Őszintén szólva benem is komoly hiányérzetet keltett volna, ha azon a karácsonyon nem lengi be a lakást a mézeskalácsos készülődés illata. A tavaszi vizsgákra többnyire a kertben készültem. Ezek az időszakok kevésbé voltak rázósak.

Szák-Kocsis Kata, Budapest

Amikor az SMS megérkezett az ELTE-ről, nagy izgalom vett körül bennünket, a férjem és a gyerekek velem együtt nagyon örültek. A hír, hogy felvettek az egyetemre napokig lelkesedéssel töltötte el az egész családot. Anya tanulni fog! Újra diák lesz, olvas, ír, előadásokra jár. Sokszor nem lesz itthon szombaton. Ennyit tudtak előre a gyermekeim. (18, 16, 14 és 12 évesek voltak ekkor). A megszaporodott iskolai elfoglaltság hétköznapi nyelvre fordítva kevesebb sütit, több zacskós levest és milánói makarónit jelentett. Ezeket főzték az otthon maradtak szombatonként. Különösen a legidősebb fiam volt a főzésben aktív. Megérezte, hogy nagyon fontos nekem az, hogy helyettesítsen. A férjem is többet tartózkodott otthon, irányította, felügyelte a gyerekeket. Én hagyományos háztartást vezetek, sokszor főzök, sütök a gyerekeknek. Ehhez szoktak hozzá, a serdülőkor pedig nagy étvággal rohanta meg a három fiút. Nos, vajás kenyérral nem lehet őket „kifizetni”. Amennyiben a férjem nem tudott szombaton a gyerekekkel lenni, akkor előfordult, hogy délután is pizsamában járkáltak a lakásban és elfelejtettek ebédelni. Tévéztek, számítógépeztek. A szokásos levegőzés, kirándulás elmaradt. A sok pihenésre, lazulásra vágyó gyerekek ezt nem bánták. A Karácsony környéki vizsgák kicsit borzolták a kedélyeket, de nem okoztak nagy törést az életünkben. A család is, mint a munkahely jelesre vizsgázott türelemből. A férjem hozzáállására jellemző volt, hogy egy komolyabb szigorlat után a buszmegállóig jött egy pezsgővel telt kristálypohárral és tálcával. Így gratulált nejkének. A diplomát előttük vettem át, szép ünnep volt.

Karácsonyné Ruszthy Geraldine, Budapest

A közös beiratkozás alkalmával találkoztam először a szaktársaimmal. Barátságos mosolyok, de azért a szemünk sarkából kicsit méregetjük egymást. Én gyorsan felmérem: persze, hogy én vagyok a legidősebb közöttük. Azért lehet, hogy egy-kettőnél csak néhány évvel, vigasztalom magamat. Végül is, nem volt felső korhatár megszabva... Egymás mellé sodródunk egy szimpatikus lánnyal (gyermekeim nagy örömeire mindig „lányoknak” hívom őket), akiről kiderül, hogy szintén gyógypedagógus. „Másodállásban” ő is családanya, öt gyerekekkel. De itt diákok, „a Lányok” vagyunk, és még nagyon idegenek egymás számára... Most pedig, amikor ezeket a sorokat írom, elszoruló szívvel gondolok arra, hogy milyen ritkán fogunk már találkozni egymással, hiszen májusban befejeződött számunkra az egyetem.

De mi is történt velünk a két év során? Hogyan váltunk igazi csoporttá, sőt – minden bizonnyal – életre szóló barátokká? Mert ez igazi ajándék számomra, és számukra is, ez a barátság, amit kaptunk, amit kiharcoltunk egymás számára, a diploma megszerzése mellé.

Bár különböző korú, végzettségű, családi állapotú emberekből állt a csoportunk, ez a különbség nem volt zavaró, és soha nem is jelentett problémát. Összekovácsoltak minket az új képzés gyermekbetegségeiből fakadó nehézségek, a sok probléma, amelyek megoldásában csak egymásra számíthattunk.

Az első hónapok egyéni útkeresései, az egyedül való boldogulás próbálkozásai után lassan természetes volt, hogy megosztunk egymással minden információt, segítünk egymásnak a kötelező szakirodalmak felkutatásában, a hiányzóknak megadunk minden segítséget, és az első vizsgaidőszak végén, őszintén örültünk egymás sikereinek, bátorítottuk a kevésbé szerencsésen vizsgázókat. Kezdtünk megnyílni egymás előtt a magánéletünket érintő dolgokban is. Tudtunk egymás örömeiről, gondjairól, ismertük a gyerekeket, „a Főnököket”, a házastársakat. Sok-sok apró emberi gesztus, érdeklődés, nyitottság vezetett oda, hogy igazi barátokká váltunk, és a diploma megszerzése után is szeretnénk együtt maradni, valamilyen szervezeti formában együtt tevékenykedni...

Sallai Katalin, Budapest

Tudom, tapasztaltam, hogy minden kezdet nehéz, de az a sok pozitív hozadék, változás, ami végbement bennem a tanulás során ezt nem igazán lehet szavakkal átadni, megértetni, ezt csak személyesen lehet átélni. Gyakran hallom, hogy a felnőttképzés nem olyan intenzív, alacsonyabb a követelményszint is. Nos, ezt felsőfokú tanulmányom során tapasztalom is. Nekem azonban nem célom, hogy minél könnyebben szerezzek jó és kitűnő érdemjegyet, hiszen az életben úgy is kiderül adott helyzetben, hogy van-e tudás az érdemjegy mögött, vagy sem. Ugy gondolom, hogy ha valakit érdekel az adott tantárgy, téma, akkor belemélyed jobban is. A szakmai fejlődés mellett a legfontosabb, amit a tanulmányaim során tapasztaltam felnőttként, hogy rengeteg új hatás ért, sok értékes, más embert, barátot, ismeretséget szereztem. Az új tudás által kaptam új világnézeteket, kitágult a körülöttem lévő világ, aktívabb vagyok és az önértékelésem is változott. És, persze megtanultam küzdeni, véleményt nyilvánítani, dönteni.

Molnár Gáborné, Szeged

Ahhoz, hogy iskolába tudjak járni, változtatni kellett a munkaidő beosztásomon. A heti hiányzásaimat a munkából, szabadság és szabadnap elszámolással oldottuk meg. Munkatársaim segítőkészek voltak, támogattak, folyamatosan biztattak. A főnököm pár hónap után ugyan sokallta egy kicsit az iskolába járást, de azért konfliktus nélkül megoldottuk. Nem mondom, hogy nem voltak nehéz pillanataim, de ezek valószínűleg abból adódtak, hogy nem bíztam eléggé magamban. Félttem attól, hogyan tudok beilleszkedni az új környezetbe, hogyan fogadnak egy, már összeszokott osz-

tályközösség tagjai, és a tanárok. A vizsgákkor is én izgultam talán a legjobban.

Mivel minden új és ismeretlen volt számomra, kénytelen voltam a többiektől információkat beszerezni, pl.: a tanárokról, a vizsgák menetéről. Ez arra is jó volt, hogy egy kicsit megismerjük egymást. Kiderült, hogy az iskolapadban ülve nincs korkülönbség, mindenki egyszerűen csak diák – jó fiatalító kúra –. Teltek a hetek és azt vettem észre magamon, hogy érdekelnek az órákon elhangzottak – ez régen nem volt rám jellemző. Kérdezek, hozzászóllok az adott témához. Egyszerűen élveztem a tanórákat.

Faragó Veronika, Téglás

Aki engem készítetett tanulásra, megértette velem, hogy a tanulás mennyire fontos az életben, milyen előnyökkel jár, ha valaki művelt és mennyivel könnyebb megfelelni az elvárásoknak a legnehezebb időkben is. Kevés olyan tanár van, aki személyesen felkeresi a diákját, hogy meggyőzze arról, hogy ne hagyja abba a tanulást. Nekem van egy tanárom és nagyon sokat köszönhetek neki, hiszen amikor feladtam volna ő ott volt, érvelt és győzött. Ekkor én is nyertem valamit: jövőt, s rajtam áll, hogy hogyan használom fel azt az életvezetési tanácsot, amit akkor kaptam. Tudom, hogy egy tanárnak nem az a feladata, hogy a diákjait felkutassa, és arról faggassa, hogy miért nem akar tanulni. Az, hogy ezt ő megtette, igen nagy emberségre, önzetlenségre, humánusságra vall. Ma már sajnos nem vehetek részt az óráin, de bármikor fordulhatok hozzá tanácsért a tanulmányaimmal kapcsolatban. Munkáját elismerik, személyét tisztelik a körülötte lévő emberek.

Az ő példája, tanácsai végigkísérnek a tanulmányaim során ma is és a későbbiekben is.

Szwarczkopf Zoltán, Halimba

Úgy gondolom a legfontosabb, hogy mindent megbeszéljünk egymással. Mi este a lányok lefektetése után a mai napig leülünk és megbeszéljük az aznap történeteket. Mindketten elmondjuk pozitív és negatív élményeinket. Nehéz döntési helyzetben kikérjük egymás véleményét, vagy akár ajánlását, hogy kitől kérjünk tanácsot az adott helyzetben. Nem törekszünk egymást „túllépni”, elfogadjuk a másik értékeit és hiányosságait, s ezek ismeretében biztosan tudunk hosszútávra tervezni. Ehhez az esti programhoz hozzátartozott még a következő napok megtervezése is. Ki, mit vállal és intéz el az előttünk álló feladatok közül. Tanulási időszakban egyeztettük napi időbeosztásunkat, részletesen kidolgoztuk a napok menetét. Nyáron viszont a feleségem alkalmazkodott hozzám, és „asz-szisztált” akár a garázsépítésnél, vagy a lambériázásnál. Soha és sehol sem érez-

tette velem azt, hogy kevesebb lennék azáltal, hogy nem végeztem főiskolát és nincs még érettségim sem. Inkább büszkén nyilatkozik arról, hogy nélkülem mindezt nem tudta volna véghez vinni. Én is büszke vagyok órá, hogy gyermekeinknek ilyen okos és kitartó Édesanyjuk van.

Anita tanulási évei alatt, az egész családnak tanult: mégpedig megoldásra törekvést, egymásra figyelmet, kompromisszum készsége, a saját igényeinek átgondolását és alkalomadtán módosítását, segítségnyújtást és támogatást.

A Swarckopf házaspár

Szatmári László, Nagykanizsa

Meglepően könnyen vettem fel a fonalat 15 év kihagyás után is, és be kell valljam, jólesett, örömet jelentett a tanulás. Élveztem, ahogy kinyílt előttem a világ. Többé már nem voltam „fogalmatlan” kuka, ha a baráti társaságban valami történelmi dolog került szóba. Nem voltak idegenek az időjárás-jelentés szakkifejezései. Megismertem a költőket, akiknek addig csak énekelve ismertem a szövegeit az egyik együttesem révén, amiben játszom (s valójában nem is nagyon figyeltem az énekelt szövegre), s a dalok új értelmet nyertek. Ezer apró ismeret, információ, ami a két év alatt a részemmé vált, többé tett, akkor is, ha látszólag

nem a praktikus ismereteimet bővítette. Ám abban a közegben, ahol mozgok, nagyon jó érzéssel tölt el. Végző soron az érettségi eredményem miatt sincs szégyenkezésre okom, hiszen négyes átlaggal zártam vizsgáimat. (Matematika 3, magyar 4, történelem 4, földrajz 4, romológia 5.)

Nagyon sokat köszönhetek volt szakmunkásképzős matematika tanáromnak, Buda Györgynének, aki két éven keresztül korrepetált. Koncz Istvánnénak, aki megtanított bennünket egy érettségi alapvető fortélyaira. Az összes bennünket tanító tanárnak, akik pozitívan álltak hozzánk és bátorítottak minket. Hálás vagyok a páromnak, aki amellett, hogy végigcsinálta velem ezt a két évet és ösztönzött, mindig kész volt egy kis műelemzésre, akár mosogatás, akár főzés közben törtem rá, akár kevéske pihenő ideje alatt (és elemeztünk bőven, mert bevallom, én minden „kötelezőt” elolvastam). Még nevelt gyerekeimnek is köszönettel tartozom, akik azzal inspiráltak, hogy egyre többször kértek a házi feladatokhoz tőlem segítséget, vagy éppen csodálták, hogy mennyit tanulok. Nos, igen. Ez a másik dolog, amire rádöbbsentem. Ha ennyit tanultam volna 10–14 éves koromban, akkor most nem kellene gerincferdüléssel a festőállványon görnyednem. Akkor nem azon töprengenék 35 évesen, hogy most akkor, hogyan tovább? Mert valójában ez az egy baj van az egésszel. Kinyílt egy világ, aminek eljutottam a küszöbére. Már nem szeretnék visszafelé lépni, de a küszöbön túlra túl nagy áldozatok árán visz az út. Kevésbé líraian: sosem tudnék anynyi pénzt keresni a jelenlegi helyzetben, hogy fedezni tudjam a továbbtanulásomat. Pedig nagyjából már tudom is, mit szeretnék.

Vagy a zenét szeretném professzionális szinten elsajátítani, vagy hivatásszerűen érteni a zeneterápiához, tehát gyógypedagógiát tanulni, mert a pszichiátriai betegeknél ennek venném hasznát. A jelentkezésnek még nem is volna akadály (bár nagyon korlátozott, hogy levelezősként hova lehet felvételizni), ám a tanulásnak annál inkább. Minél többet tanulok, annál kevesebbet dolgozom, minél kevesebbet dolgozom, annál kevesebbet keresek, minél kevesebbet keresek, annál kevésbé leszek képes finanszírozni a tanulásomat. Így fest ez az ördögi kör.

Mindennek ellenére nem bánom, sőt, nagyon örülök, hogy nekivágtam ennek a „tanulás egy életen át” nevű kalandnak, mert ezt a tudást már tényleg nem veheti el tőlem senki. Így lettem az, aki ma vagyok (remélem nem befejezetten): Szatmári László 35 éves érettségizett vállalkozó, szobafestőfestő és zenész, aki játszik népzenekarban, cigány hagyományörző együttesben, jazz-zenekarban és egy megzenésített verseket játszó csapatban, egy saját és két „örökölt” gyerek apukája.

Válogatta: Tóth Zsóka

HAZAI NEMZETISÉGEK

LÁSZTITY PÉRÓ

A Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács (NKSZT) első öt éve

Mi az, hogy „*en-ká-esz-té*”?! A XX század mozaikszó-divatjának, -fétisének egyik újabb terméke, a mozaik szavak szokásos, nem túl kedvező aurájával? Ha tudjuk, hogy az első betű, az „N” a „nemzetiségi” szó rövidítése, akkor eszünkbe juthat a XX. század kilencvenes éveiben Magyarországon megindult nemzetiségi vonatkozású mozaikszó-infláció is (MNEKK, NSZT, MNEKKA, NEKF, NEKH, OKB, OBH...). Mégis, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátusban működő, ötödik életévét megélt története, reményeink szerint, nem tartozik a szokványosak közé.

Az NKSZT alakuló ülését 2004. december 15-én tartották. Létrejött a Magyar Művelődési Intézet 2004. évi újjászervezéséhez kapcsolódik. Az újjászervezést megelőzően is, különösen 1990 után, a MMI foglalkozott a magyarországi nemzetiségek kultúrájával. A rendszerváltást követően a nemzetiségi szövetségekkel együttműködve az intézet állományába több nemzetiségi referenst vettek fel, viszonylag nagyobb létszámmal létrejött a nemzetiségi közművelődéssel foglalkozó szervezeti egység. Később ez a szervezet és tevékenység lassan erodált, s különösen az országos kisebbségi önkormányzatok 1995-ös és azok kulturális központjai, intézetei 2003-2004-es létrejöttét követően alakult ki válságos helyzet, hiszen teljesen újra kellett gondolni az Intézet feladatait ezen a területen, ugyanis azok könnyen átfedhettek a *kisebbségi kulturális autonómia* akkor létrejött legfontosabb intézményeinek feladataival. Az újjászervezéskor világossá vált, hogy az intézet fő feladata az *országos szolgáltatás, tanácsadás a nemzetiségek esetében is*, s hogy az intézet SZMSZ-ében megfogalmazottaknak megfelelően a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek kulturális értékeinek megóvása és gazdagítása terén is, segítenie kell a *hatékony és partnerségen alapuló fejlesztést*. Ez a korábbinál kevésbé direkt, inkább összetett szakmai feladat újragondolásra készítette az intézet új vezetését a szervezeti struktúrát és a személyi, anyagi erőforrásokat illetően. Így jött létre a Kisebbségi Kulturális Programok Osztályán belül a magyarországi nemzeti és etnikai kultúrával kapcsolatos feladatok ellátásért felelős *munkacsoport* (és párja, a határon túli magyarokkal foglalkozó munkacsoport), erősen csökkentett lét-

számmal (1–2 fő), ahol a munkatársak már nem az egyes nemzetiségek referensei voltak, hanem általános titkársági, szervezési és koordinációs feladatokat kaptak. A munkacsoport és az osztály gyakorlatilag nem nyert önálló jogköröket és feladatokat, hanem a kezdeményezés, a közvetítés és a segítség volt a dolga a kisebbségi kultúra vonatkozásában az intézet többi, szakmai területi szervezeti egységével együttműködve. Ezen a munkacsoporton kívül viszont létrejött egy teljesen új szervezet is a főigazgató személye mellett, a **Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács**.

A Tanács hatásköre a *szakmai javaslatétel, kezdeményezés, döntés előkészítés lett, beleértve a nemzetiségi közösségek és szervezetek, valamint az intézet közötti kapcsolattartást, közvetítést* is, segítő a főigazgató és az intézet munkáját a nemzetiségi kulturális tevékenység fejlesztése terén. Tekintettel arra, hogy az intézet fő partnerei nem a kisebbségi önkormányzatok, mint kisebbségi politikai testületek, hanem a nemzetiségi kultúra területén tevékenykedő független civil (ön)szerveződések, a Tanács összetétele a szokásostól eltérően alakult. Nem az országos önkormányzatok delegáltjaiból áll, hanem a főigazgató döntése (felkérése) alapján, a 12 nemzeti kisebbség egy-egy országos jelentőségű kulturális szervezetének vezetője, képviselője képezi a Tanács tagságának többségét, akik kiegészültek a kulturális tárca illetékes főosztályának képviselőjével, majd a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal (NEKH), illetve jogutódja a MEH Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya (NEKF) képviselőjével is és az intézet magyarországi nemzetiségi munkacsoportjának munkatársaival. A Tanács elnöki posztját az intézet főigazgatója tölti be.

Az összetétel újdonsága mellett meg kell említenünk azt a nemzetiségi területen ritkán alkalmazott, így akár újdonságnak is tekinthető megoldást, hogy a Tanács elnöke mellett bevezetésre került a *társelnöki funkció* is, melyet a nemzetiségi tagok valamelyike tölt be egy-egy éves mandátummal, rotációban. Ez a sajátos összetétel több előnnyel is járt. Többségében sikerült az egyes nemzetiségektől olyan embereket felkérni a tagságra, akik nagy tapasztalattal rendelkeznek a kulturális élet szervezésében, továbbá jól ismerik ezt a tevékenységet, szereplőket az adott nemzetiségnél, ugyanakkor álláspontjukat, tanácsaikat, kezdeményezéseiket alapvetően szakmai szempontok alapján, önállóan, függetlenül alakítják ki, így a testület munkája mentesülhetett a napi kisebbségpolitikai csatározások terheitől. A 12 nemzeti kisebbség ügyének különválasztása ezen a szinten a roma kultúra ügyeitől (erre külön tanács jött létre), figyelembe véve az eltérőségeket, specifikumokat és súlyokat, sok meddő vitától, konfliktustól mentette meg és termékenyebbé tette a Tanács munkáját, ugyanakkor nem akadályozta meg a közös szereplést, az integrálódást, például a nemzetiségi gála műsorában a romák és a többi nemzetiség között. A kulturális tárca és a

NEKH, illetve MEH képviselőjének a Tanács munkájába történő integrálása pedig elősegítette a jobb információáramlást, *eszmecserét* a kormányzat illetékes képviselőivel. Mindez természetesen nem jelentette azt, hogy a sokszor temperamentumos nemzetiségi képviselők részvételével ne alakultak volna ki komoly viták a Tanácsban, ne lettek volna konfliktushelyzetek, azonban ezek mindig megmaradtak a tárgyszerűség keretein belül és kivétel nélkül szakmai jellegűek voltak, így a tapintatos és taktikus vezetés mellett közmegegyedést hozó döntésekkel, megegyezésekkel zárultak. Ehhez természetesen hozzájárult a Tanács döntési mechanizmusa is, amely a legtöbb kérdésben a *közmegegyezést* írja elő.

Ha a Tanács öt éves munkáját valahogy számokba szeretnénk sűríteni, akkor megállapíthatjuk, hogy a testület 25 *ülést* tartott. Az intézet nemzetiségi munkacsoportjának operatív lebonyolításával és a tagok aktív részvételével szervezett 5 *ünnepi gála-programot*, a nemzetiségi kultúra területén tevékenykedő személyeknek és szervezeteknek kiosztott *több tucat díjat*, megtartott *hét konferenciát*, illetve *szakmai műhelybeszélgetést*, kiírt *két fotópályázatot*, aminek eredményeképpen létrejött ugyanennyi *vándorkiállítás* és ugyanennyi *fotóalbum* is. Természetesen érdemes a pusztá számok mögé is betekinteni.

Az MMIKL legismertebb, legnagyobb nyilvánosságot kapott nemzetiségi projektje a Tanács javaslata alapján, hagyományteremtő céllal 2005-ben, az ENSZ 1992. évi nyilatkozatán alapuló, Kisebbségek Napjához (december 18.) kapcsolódó ünnepi országos **Nemzetiségi Gála**. A Gála egy egész estét betöltő, a 13 magyarországi nemzetiség egy-egy színpadi produkcióját bemutató műsor az Intézet székházában, melyet díjátadó, fogadás, könyvadás, fotókiállítás kísért.

Amikor az akkori kormányzat 1995-ben kitalálta a kisebbségek napját, az „ünnep” gyökértelen volt. Az egyedüli esemény, amely ehhez a naphoz kapcsolódott, a Kormány által ekkor alapított „Kisebbségi Díj” ünnepélyes parlamenti átadása volt. Majd hamarosan gombamód szaporodni kezdtek a megyei, fővárosi kerületi, helyi kisebbségi napi programok, azonban ezek – tisztelet a kivételnek – általában a daloló-éneklő nemzetiségek rendszerére emlékeztető formális események voltak, a szokásos helyi politikusi beszédekkel és a kötelező gazdag fogadásokkal, melyek költségét gyakran maguk a helyi kisebbségi önkormányzatok állták. Röviden: az ünnep valódi tartalommal való megtöltése még váratott (váratott) magára. Egyedül a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, melynek kuratóriumában döntő szóval rendelkeznek az országos kisebbségi önkormányzatok küldöttjei, szervezett 1998-2002 között nagyszabású országos programot a 13 nemzetiség részvételével, évente más-más tematikus jelleggel. Majd ez is megszűnt, igaz, 2003-tól a Köz-

alapítvány elindította a rendkívül jelentős nemzetiségi színházi találkozók sorozatát.

A Nemzetiségi Gála létrehozása nemcsak egyfajta hiánypótlás és hagyományteremtés volt. A NKSZT célja egyrészt az volt, hogy a reprezentatív nemzetiségi kulturális produkciók, legjobb nemzetiségi amatőr csoportok (népzene, néptánc, egyéb, nem hagyományápoló, nem népi zene és tánc, kórus, vers és prózamondás stb.) lehetőséget kapjanak, hogy a fővárosban, a Budai Vígadó színpadán bemutatkozzanak, képviseljék nemzetiségük kulturális értékeit. Másrészt, pedig a Tanács szeretné felhívni a figyelmet a nemzetiségi kultúra, hagyományápolás értékeire, különösen a többségi nyilvánosság, közélet és társadalom előtt. Alapításától kezdve Nemzetiségi Gála, mint rendezvény jelentős fejlődésen ment át a Tanácsban folyó együttgondolkodás, viták eredményeként, s mára már egy nagy közönségérdeklődést keltő „fogyasztható” reprezentatív kulturális műsorra, „gálává” alakult. Természetesen az együttgondolkodás nem zárult le, a továbbfejlődés lehetősége nyitva áll: tematikus, vagy feszesebben szerkesztett-rendezett program formájában, illetve a PR-munka, a sajtó és média kapcsolatok és visszhang további erősítésében, különösen a magyar nyelvű televíziós és rádió csatornák irányában a jelenleg biztosított nemzetiségi MTV-műsorok és a Duna TV érdeklődés mellett. A Gála jelentőségére utal, hogy felette a védnökséget 2005–2007 között a parlament elnök-asszonya Szili Katalin, 2008-ban és 2009-ben pedig Hiller István kulturális és oktatási miniszter vállalt. Szili Katalin ünnepi beszédével több alkalommal is személyesen megtisztelte a rendezvényt, míg Hiller miniszter úr képviselőként Bogyai Katalin államtitkár asszony tartott beszédet. Legutóbbi alkalommal a Nemzetiségi Gála részvevőit személyes hangvételű beszédében a Duna TV elnöke, a maga is kisebbségi – romániai magyar – származású Cselényi László üdvözölte.

A Nemzetiségi Gálához kapcsolódóan, annak keretében kerül sor évente a NKSZT javaslata alapján alapított „**Pro Cultura Minoritatum Hungariae**” (A magyarországi kisebbségek kultúrájáért) **Díj** átadására. A díjjal díszoklevél és egy a barátságot, összetartozást szimbolizáló bilobalevél formájú bronz emlékérem (Asszonyi Tamás alkotása) jár. A különböző nemzetiségekhez tartozó (beleértve a roma kisebbséget is) díjak száma évente legfeljebb nyolc. A pénzjutalommal nem járó elismerést olyan Magyarországon élő nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek vagy szervezetek kaphatják, akik/amelyek hosszabb időszakon át kiemelkedő eredményeket mutattak fel saját közösségük körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartása és éltetése terén, továbbá hozzájárultak a térségben élő más népekkel, nemzetiségekkel való kölcsönös megbecsülésen alapuló együttéléshez. A díjak számának meghatározása, az odaítélés kritériumainak megfogalmazása és a döntéshozatali folyamat, vala-

mint az átadás ünnepi formájának kialakítása a Tanácsban folyó hosszas vitában kiérlelt kollektív döntés eredménye. A *díjazottak kiválasztásának mechanizmusa* lényegesen eltér a hasonló díjakétól (pl. a kormány Kisebbségi Díjától), ugyanis a javaslattevők, kezdeményezők szinte kizárólag kisebbségi szervezetek, személyek. A beérkezett javaslatokat első körben a Tanács adott nemzetiséghez tartozó tagja értékeli, majd a részletes írásos indoklás ismeretében a végleges javaslatról a döntést a Tanács hozza meg, melynek értékítéletét a formális döntési jogkörrel felruházott főigazgató eddig minden alkalommal teljes mértékben elfogadott. Mindennek következtében eddig csupa olyan tekintélynek örvendő díjazottunk volt, akit saját közössége elfogad, s akinek ugyanakkor igen hasznos és színvonalas tevékenysége gyakran nem számíthat állami vagy más kitüntetésre. A döntéshozatal áttekinthetősége, szakmaisága, mentessége a napi politikától, a kormányzati politikai megfontolásoktól, az aránytalanságoktól (nemzetiségenként csak egy-egy díj osztható ki, s minden nemzetiség belátható időn belül közös döntéssel sorra kerül), mind hozzájárult ahhoz, hogy mára ez a díj *elfogadottá vált és komoly tekintélynek örvend* a nemzetiségek körében. A díjátadás ünnepi jellege – melyhez a Nemzetiségi Gála programja megfelelő háttérrel nyújt –, a folyamatosan fejlesztett koreográfiája (rövid összeállítás vetítése a méltatás felolvasása közben), a díjazottaknak a helyszínen már elérhető izléses kiadványban való bemutatása szintén emeli a díj értékét, akárcsak a magas rangú protokoll jelenléte. Mivel a szakmai díjat az intézet adományozza, a díjazottak és a nemzetiségek szemében ez egyben *a többségi társadalom, szakma elismerését is jelenti*, ami külön jelentőséget kölcsönöz a díjnak.

A Tanács kezdeményezésére és aktív közreműködésével az Intézet a következő **konferenciákat, tanácskozásokat, szakmai műhelybeszélgetéseket** szervezte meg az elmúlt öt évben: **Kisebbség – többség – integráció?** (2007), **Nemzetiségi kultúrák művelése Magyarországon** (2007), **Az EU – támogatások nemzetiségi célú felhasználásának lehetőségei** (2008), **A közösségi média lehetőségei, utak és irányok** (2008), **Nemzetiségi színjátszás I.** (2008), **Nemzetiségi színjátszás II.** (2008), **Magyarországi Nemzetiségek ifjúsági szervezeteinek aktuális helyzete** (2009). Ezeket a szakmai rendezvényeket egyértelműen pozitívan kell értékelnünk különösen a szervezés szempontjából: nagyszámú érdeklődő közönség, felkészült, tekintélyes, a témához értő előadók, érdekes, sok hasznosítható, értékes információt hordozó előadások. A konferenciák, tanácskozások tematikája, előadói köre is közös munkával került kialakításra. A „Kisebbség – többség – integráció?” című konferencia általános, főleg jogi, politikai bevezetőt adott az elkövetkező ilyen rendezvényekhez. A „Nemzetiségi kultúrák művelése Magyarországon” széles áttekintést adott a nemzetiségi kultúra, művelődés minden területéről. A „Közösségi média lehető-

ségei, utak, irányok” a kisebbségi közösségépítés és kultúra- és nyelvápolás szempontjából kísérelte meg felvázolni a nemzetiségi, kisebbségi média helyzetét; a nemzetiségi színjátszás tematikáját körüljáró tanácskozások felszínre hozták és előmozdították a kisebbségi színházi szakma önszerveződését. Az EU-támogatások nemzetiségi szempontú megvizsgálása egy kevésbé ismert és hasznosított területre engedett betekintést és adott ötletet, ösztönzést az érdeklődők számára, míg a nemzetiségi ifjúsági önszerveződéseknek teret adó tanácskozás a pozitív német, szlovák, bolgár és görög példák révén világított rá ennek a területnek a különleges fontosságára a nemzetiségek és kultúráik fennmaradása szempontjából. A sikeres lebonyolítás ugyanakkor még nem merítette ki a szakmai tanácskozásokban rejlő lehetőségeket a nemzetiségi kultúrák fejlesztése szempontjából. *Mindenekelőtt a jövőben meg kell találni annak a módját, hogy a konferenciák alapján levonhatókká váljanak a tanulságok, és megfogalmazhatók legyenek az Intézet konkrét feladatai és azok megvalósításának módzatai a nemzetiségi kulturális tevékenység fejlesztésének terén.*

A nagyobb lélegzetvételű projektek közé tartoznak a Tanáccsal egyeztetett módon, 2006-ban és 2007-ben, valamint 2009-ben meghirdetett „**Nemzetiségeink múltja és jelene**” **fotópályázat**, amelyen bárki részt vehetett a dokumentumfotó, riportfotó, valamint művészfotó kategóriában. Maga a most már kétvétenként meghirdetett fotópályázat és az anyagából létrejött (vándor) **kiállítás**, valamint többnyelvű **fotóalbum** célja, hogy Magyarországot, mint sokszínű, számos nemzetiség által lakott, gazdag kultúrájú országot mutassa be, népszerűsítse a magyarországi nemzetiségeket. Ezzel összefüggésben érdekesként említhetjük meg, hogy a pályázaton résztvevők jelentős része nem tartozik egyik nemzetiséghez sem, sőt további erőfeszítésekre lenne szükség a nemzetiségekhez tartozó amatőr, félhivatásos és hivatásos fotósok aktivizálása érdekében, hiszen különös értéket adna a fotóknak, ha azok nem a külső megfigyelő szemszögéből, hanem egyfajta önreflexióként készülnének. Tehát, abba engednének betekintést, *hogyan látják* (szó szerint: képileg, vizuálisan) *önmagukat a nemzetiségek.*

A fotóalbum mellett, kiadványaink között meg kell említenünk a 2007 óta minden évben a Nemzetiségi Gálára elkészülő kis **színes kiadvány**, amely **13+1 nyelven** (magyarul és az adott nemzetiség nyelvén) bemutatja a fellépő művészeket, együtteseket, valamint a „Pro Cultura Minoritatum Hungariae” Díj aktuális kitüntetettjeit. Az igényes kiadvány jelentősége nem szerény terjedelmében vagy a Gála idején praktikus használhatóságában rejlik, hanem abban, hogy az évek során *tekintélyes mennyiségű hiteles információt halmoz fel a magyarországi nemzetiségek kulturális életének aktorairól úgy magyarul, mint az adott nemzetiség nyelvén.*

A Tanács, megalakulását követően, haladéktalanul kezdeményezte a nemzetiségek kulturális szervezeteinek, intézményeinek állapotát, helyzetét feltáró *részletes felmérést* azonban megfelelő anyagiak hiányában, 2006-ban ez a projekt egy adattár felvételére redukálódott. Így is mintegy ezer címre küldte ki kérdőívét az Intézet, s kapott mintegy 300 választ, amit a terület ismeretében nem tekinthetünk az átlagosnál rosszabb eredménynek. Az így létrejött adathalmaz kerül fel **nemzetiségi kulturális adattárként** az Intézet szándéka szerint a www.erikanet.hu közművelődési portálra. A továbblépés lehetősége egy részletesebb felmérés irányában kézenfekvő.

A Tanács kezdeményezte továbbá, hogy az **Intézet könyvtára** alakítsa ki nemzetiségi vonatkozású szakgyűjteményét is. Ebben az irányban is megtörténtek az első lépések, azonban itt is további szervező és koncepció-fejlesztő munkára lenne szükség.

Végezetül megemlíthetjük, hogy a Tanács aktív szerepet vállalt **az Intézet nemzetközi együttműködéseiben is**, különösen a környező országok hasonló intézményeivel való kapcsolatok kialakításában, felvételében, így a szlovákiai partnerintézménnyel és a Novi Sad-i (újvidéki) Vajdasági Kulturális Intézettel való együttműködési megállapodás megkötésében.

Visszatekintve az elmúlt öt évre, látható, hogy az első 2-3 év útkereséssel, a működési rend kialakításával, a kezdeti ötletek csiszolásával, kifejlesztésével telt el, majd az ezt követő évek mára hozták meg gyümölcseiket olyan sikerek formájában, melyekre felfigyelhetnek a területen tevékenykedő más intézmények, szervezetek is, mint az országos kisebbségi önkormányzatok, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Miniszterelnöki Hivatal Kisebbségi- és Nemzetpolitikáért Felelős Szakállamtitkársága Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya.

Egy ilyen helyzet – szokás szerint – több veszélyt is rejt magában, könnyen kerülhet – jobb esetben – a kritikák keresztüzzébe az Intézet és a Tanács. Már csak ezért sem ülhet sikereinek babérjain, hanem a természetes belső fejlődés által diktált *továbblépés lehetőségein* kell gondolkodnia.

Ha áttekintjük az intézet általános feladatait (szolgáltatás, tanácsadás, kutatás, oktatás, adatgyűjtés és -tárolás, fejlesztés), és ezeket rávetítjük a magyarországi nemzetiségi kultúra területére, akkor látjuk, hogy a további lehetőségek és feladatok tárháza igencsak széles.

Mindenekelőtt égetően szükség lenne, véleményem szerint, egy kérdezőbiztosok közreműködésével lebonyolított **részletes felmérésre** a nemzetiségi kulturális szervezetek, intézmények helyzetéről, működési feltételeiről. Ezen a területen eddig kiaknázatlan lehetőséget nyújt a kisebbségi kutatóintézetekkel és kulturális központokkal való együttműködés.

A jól elvégzett felmérés megmutathatja azokat az igényeket, amelyek ismeretében megszervezhető a nemzetiségi terület *sajátos* és *hatékony* tanácsadó, szolgáltató, képzési és továbbképzési rendszere, valamint a kisebbségi kultúrát érintő és azt támogató kormányzati döntések szakmai előkészítése is megvalósítható.

Ehhez kapcsolható egy másik, még nem eléggé bejáratos terület, melyet a jövőben jobban ki lehetne tölteni: a kisebbségi kultúrát *érintő kormányzati döntések előkészítésében való szakmai részvétel*.

Végezetül nem feledkezhetünk meg a nemzetközi kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázásáról sem, a magyarországi *nemzetiségi kulturális tevékenység európai hálózatokba való integrálódásának elősegítéséről* sem. Mindehhez természetesen meg kell teremteni a szükséges eszközöket úgy a személyi, a hátsőkori, mint az anyagi kapacitásokat illetően. Amennyiben a Tanács és az intézet együttműködésében ezt a célt sikerülne elérni, akkor értelmes perspektívát, sikeres jövőt biztosíthatunk a Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanácsnak és a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus magyarországi nemzetiségeket érintő tevékenységének.

P.S.:

A Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács volt és jelenlegi tagjai:

Kalicov Vladimír (bolgár), Angelidisz Vaszlisz (görög, társelnök 2009), Osztrogonác József (horvát, társelnök 2006–2007), Héjj Attiláné Aldona (lengyel), Sax Ibolya (német, 2005), Pfišterer Angelika (német, 2005), Heilig Ferenc (német), Fancsali János (örmény), Tóth János (román 2006), Iova Éva (román), Kiss Judit (ruszin, 2005), Gircz Vera (ruszin, 2008), Szabó János (ruszin), Lásztity Péró (szerb, társelnök 2005), Egyedné Baranek Ruzsenka (szlovák, társelnök 2008), Hírnök József (szlovén 2005–...), Pavlics Irén (szlovén), Hartyányi Jaroszláva (ukrán), Lukács Mária (MMIKL), Halász Katalin (MMIKL), Kishegyi Viktória (MMI, 2005–2006), Hajdu Gabriella (MMI, 2006), Frigyesi András (MMI, 2007–2008), Hollósy Tiborné (MMI, 2005), Eredics Gábor (MMI, 2005), Székely András Bertalan (kulturális tárca), Szauer Ágnes (NEKH-NEKF, 2005–2009), Kiss Szilvia (NEKF), Borbáth Erika (MMIKL főigazgató, elnök)

**A „Pro Cultura Minoritatum Hungariae” Díj
2009. évi díjazottjai**

1. Budapesti Görög Alapítású Magyar Ortodox Egyházközség, görög
2. Zsigó Jenő, roma (cigány)
3. Vidákovics Antal, horvát
4. Szigetújfalui Német Nemzetiségi Táncsoport, német
5. Dr. Berényi Mária, román
6. Rusz Borivoj, szerb
7. Hollósy Tiborné, szlovák
8. Mukicsné Kozár Mária, szlovén

Nemzetiségi Gála 2009 – ünnepi műsor fellépői

1. „Ujflucher Buam” német fúvószenekar, Szigetújfalu
2. „Balkán formáció” bolgár-görög-szerb zenekar és táncegyüttes
3. „Romano Suno” cigány folklór együttes, Sátoraljaújhely
4. „Mohács” Nemzetiségi Néptáncegyüttes, horvát
5. Derenk - lengyel emlékfalu – diaporáma vetítés
6. Szigetújfalui Német Nemzetiségi Táncsoport
7. Szarkiszjan Ádám és Fancsali János örmény zeneművészek, Budapest
8. „Nyisztor György” román néptáncegyüttes, Méhkerék
9. Szent Efrém Férfikar, ruszin, Budapest
10. Budapesti „Nikola Tesla” Szerb Iskola kórusa
11. „Kömlös” Néptáncegyüttes, Tótkömlös
12. „Szombathelyi Nefelejcsék” szlovén népdalkör
13. Stefko Mihály, ukrán hegedűművész, Budapest

A Nemzetiségi Gála 2009 kísérő rendezvényei

„Busójárás Mohácson” – fotókiállítás Szököcs Béla mohácsi fényképész alkotásaiból, Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum gyűjteménye
Nemzetiségi könyvek kiállítása és árusítása.

IOVA, EVA

Nemzetiségi fiatalok jelene és jövője

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus keretein belül működő Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács javaslatára 2009. április 8-án olyan műhelybeszélgetésre került sor, amelyről már a tervezési szakaszában tudvalevő volt, hogy nem csak egyszerű találkozóról van szó, hanem jövőképet felvázoló, mozgalom-elősegítő párbeszédéről és tapasztalatcserére épülő műhelytalálkozóról. A találkozó témája a magyarországi nemzetiségi ifjúsági szervezetek időszerű helyzete volt. Mottója: „*Fiataloké a jövő – ha engedjük*”.

Már az első műhelybeszélgetés előkészítésénél kitűnt, hogy ez nem lehet egyszeri találkozó témája, mert ahányan, annyifélék vagyunk, vagyis ahány nemzetiség annyiféle helyzetű az ifjúsági közösségek élete.

Borbáth Erika az MMIKL főigazgatója megnyitó beszédében arra ösztönözte a résztvevőket, hogy teremtsenek fórumot, vitassák meg a nemzetiségi ifjúsági szervezetek szerepét, jelentőségét. Az Intézet nevében megígérte, mindent megtesz, hogy a közösen elfogadott célok megvalósuljanak, és közös munkában teljesebben ki.

A műhelybeszélgetés levezető elnöke, **Paulik Antal**, a Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya főigazgató-helyettese nyitó gondolataiban röviden összefoglalta eddigi tapasztalatait. Hangsúlyozta, hogy az iskolát elhagyó nemzetiségi fiatalok sajnálatos módon többnyire nem nemzeti-ségi alapon szerveződnek. Bizonyos szinten (úgy mint néptáncscsoportok, népzenekarok, színjátszó csoportok) még viszonylag aktívak, de többségük iskolához kötött, vagy valamely nagyobb kulturális egyesület utánpótlás csoportjaiként működnek. Rámutatott, hogy a népszámlálási adatok szerint a nemzetiségi népességben belül a fiatakorúak aránya mindössze 6–8%. Ez annyit jelent, hogy a fiatalok egyre kevésbé kötődnek szüleik nyelvéhez, kultúrájához, gyengül a kapcsolat, mely a kisebbségi közösséghez kötné őket. Felvetette, hogy van-e értelme fenntartani a kisebbségi önkormányzati rendszert, az intézményeket, a civil szervezeteket, ha nincs utánpótlás?

Komjáthi Anna „*De mikor találkozunk újra*” című előadásában, egy éppen formálódó egyesület képviselőjeként áttekintést nyújtott a szlovák fiatalok hely-

zetéről, lehetőségeiről és próbálkozásairól. Arról számolt be, hogy a Magyarországi Szlovákok Szövetsége által szervezett, országos szintű kulturális fesztiválok és anyaországi táborozások rendkívül erős élményanyagot nyújtanak a fiataloknak és komoly közösségépítő szerepük van. Ezekben a rendezvényeken formálódott az a közösség, amely magja lehet egy önmagától szerveződő, országos szervezetnek. Felismerve az igényt, a MSZSZ „beszélgető fórumot” szervezett, ahol a fiatalok felvetették problémáikat, javaslatot tettek azok megoldására és elsőként megfogalmazták igényüket egy klub vagy egyesület létrehozására. A leendő szervezet legfontosabb célja az anyanyelv használat bátorítása, elősegítése, az anyanyelvi közeg megteremtésével, mint például táborok, hosszú hétvégék, kirándulások szervezésével. Továbbá célja a szlovák fiatalokban az identitástudat erősítése, melyhez az első lépés a „magyarországi szlovák” fogalom és a kettős kötődés kérdésének tisztázása. Bízunk abban, hogy a következő találkozón – melynek előkészítése zajlik – a szervezés hivatalos része is elindulhat.

Agárdi Bendegúz Szpirosz, a Fővárosi Görög Önkormányzat elnöke, a Görög Ifjúsági Egyesület egykori alapító tagja és elnöke nem szorítkozott kizárólag az ifjúsági egyesület bemutatására. „A görög nemzetiségű fiatalok helyzete 1991-től napjainkig Magyarországon” címmel tartott előadásában áttekintette azokat a területeket, ahol közösségként jelentek meg a görög fiatalok az elmúlt húsz évben (táncsoportok és zenekarok, színjátszó kör, focicsapat, nyelviskola, zeneiskola). Jóllehet, ezek a közösségek az idősebb generáció ösztönzésére, többnyire az országos önkormányzat támogatásával jöttek létre, napjainkra azonban többen közülük önálló szervezetté váltak. Kiemelte a 2001-ben alakult Görög Ifjúsági Egyesület szerepét a görög fiatalok identitás tudatának erősítésében, közösségépítő tevékenységét, valamint politikai szerepvállalását: a 2002/2003-as önkormányzati választásokon számos fiatal jelöltjük lett képviselő. Szólt arról is, hogy a szervezett oktatás hatására növekedett a görög nyelvet beszélő fiatalok aránya, de a nyelv átadása elsősorban a szülők, nagyszülők felelőssége és feladata. A nyelvtudás hiánya a görög közösségnek továbbra is egyik legnagyobb problémája.

Simon Éva Zoi 2008 decembere óta a GIE elnöke. Társaival együtt a szervezet megújításán fáradozik, ez ugyanis kezdetben aktívan tevékenykedett, ám az utóbbi két évben a passzivitás jellemezte. Első lépésként a tagság frissítését, új tagok toborzását tűzték ki célul. Rövid távú terveik közt szerepel egy klubhelyiség kialakítása, ahol havi rendszerességgel találkozhatnak a fiatalok.

Filipovics Rajmund, a Magyarországi Gradistyei Horvát Fiatalok Egyesülete (DGMU) elnökeként ismertette az egyetlen, regionális szinten működő, horvát ifjúsági szervezet törekvéseit és tevékenységét. Az egyesület 1992-ben

alakult horvát szakos egyetemisták kezdeményezésére azzal a céllal, hogy aktivizálja a gradistyei horvát falvakban élő fiatalokat, elősegítse az anyanyelvi kultúra és hagyományok megőrzését, ápolását, a horvát identitás és nemzeti-ségtudat kiépítését, erősítését. E célok vezérlik őket különböző programjuk kidolgozásakor, mint a rendszeres nyári táborok, a fiatalok közösségi aktivitását serkentő „Ébresztés napja”; a saját kultúrájuk, nyelvük megismerését szolgáló író-olvasó találkozók, a középiskolásoknak vagy az idősebbeknek szóló tehetségkutató énekverseny; valamint a tambura zenekarok általános iskolás korosztályt megmozgató találkozója. Jó kapcsolatokat ápolnak az ausztriai és szlovákiai rokon-egyesületekkel, és tagjai az Európai Nemzetiségek Ifjúsági Szervezetének (YEN). Sajnálatos, hogy horvát fiatalok nincsenek jelen a horvát kisebbségi önkormányzatokban, ezen szeretnének változtatni.

Koch Emil, a Magyarországi Német Fiatalok Közössége (MNFK/GJU) elnökének előadásából képet kaphattunk egy jól szervezett, országos hatókörű egyesület felépítéséről és működéséről. Az 1989-ben alakult egyesület céljai általában megegyeznek a többi hasonló szervezetével, problémáik – az ő felfogásuk szerint megoldandó feladatok, kihívások – is hasonlóak: az anyanyelv ápolása, a nemzeti-ségi fiataljaik mozgósítása, identitástudatuk erősítése, hagyományápolás, érdekképviselet, utánpótlás-nevelés. Állandó programjaikat (országos találkozó, az egyesület megalakulásának évfordulója, focikupa, kreativitás tábor) változó helyszíneken rendezik meg az ifjúság különböző korcsoportjai számára, amelyek kisebb-nagyobb tömeget mozgatnak meg. Cserekapcsolataik révén rendszeres résztvevői a külföldi nemzeti-ségi találkozóknak. Tagjai a FUEN-nek (Európai Népcsoportok Föderális Uniója) és a horvát képviselő által már említett YEN-nek, jó kapcsolatokat ápolnak anyaországi szervezetekkel is. Egyre nehezebben motiválható a fiatalság, ennek következtében csökkenő a taglétszám, a sok szabadidőt követelő önkéntes munka nehézségei, valamint az anyagi bizonytalanság azok a kihívások, melyekkel a vezetőségnek számolnia kell a jövőben.

Paulik Antal levezető elnök megköszönte az előadók beszámolóit és átadta a szót a hallgatóságnak. A négy nemzetiség előadói mellett a szlovén, a bolgár, a román, és a szerb közösség képviselői is beszámoltak saját ifjúságuk szerveződéseiről.

Krányecz Ferenc (Országos Szlovén Önkormányzat) sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy a szlovén ifjúsági egyesület – bár megalakult – nem működik. Álláspontja szerint tekintsék kiemelt feladatnak az önkormányzatok a fiatalok bevonását az önkormányzati munkába.

Kalicov Vladimír (NKSZT tagja, a Bolgár Művelődési Ház igazgatója) reméli, hogy lesz következő találkozó, amin részt tud venni a Bolgár Ifjúsági

Egyesület elnöke, hogy ismertesse tevékenységüket. Véleménye szerint teret és lehetőséget kell adni a fiataloknak, ezért nyitva áll számukra a művelődési ház. A fiatalok által szervezett programokat – akár anyagilag is – támogatnák a bolgár vezetők. Tapasztalataik szerint – ellentétben más közösségekkel – növekszik a létszám a fiatalok rendezvényein, és egyre inkább terjed az anyanyelv használata. A bolgár fiatalok körében is jelentkezett igény az önkormányzati munkába való bekapcsolódásra, jelölésüket támogatta a Bolgár Kulturális Egyesület. A maga részéről azonban a közösségi élményre helyezi a hangsúlyt, melyet nem lehet szétforgácsolva, kis kerületi rendezvényeken megélni.

Netye Tibor a román fiatalok képviselőjében az oktatás felelősségét boncolgatja, melynek jelentős szerepe van az ifjúság nevelésében. **Ruzsa Anna** román főiskolai hallgató ehhez hozzátette, hogy a fiatalok identitástudatát gyengíti, ha a többségi társadalom részéről negatív az anyanemzet megítélése. Továbbá úgy látja, saját közösségükön belül nem kapnak ösztönzést, támogatást a fiatalok.

Lásztity Péró (NKSZT tagja, Fővárosi Szerb Önkormányzat alelnöke) egyetért azzal a megállapítással, hogy teret kell nyitni a fiataloknak, támogatni önszerveződéseiket, de értelmetlen és eredménytelen bármit rájuk erőltetni. A szerb fiatalok is hoztak létre ifjúsági egyesületet, mely azóta megszűnt, viszont számos kulturális egyesületben a fiatalok a motorok. Emellett évről-évre különböző jellegű táborokban (hitéleti, nyelvi, hagyományőrző) vehetnek részt, budapesti szerkesztőséggel működik többségében fiatalok által szerkesztett internetes rádióadás, valamint iskolaújság. Az önkormányzatok támogatják az ifjúsági programokat, melyeknek munkájában sok fiatal is részt vesz. A szerb fiatalok körében nem tapasztalható, hogy alulértékelik saját közösségüket. Az oktatásban nem a tankönyveknek tulajdonít jelentőséget, hanem a tanárok szerepét hangsúlyozza. **Gyurity Milán**, a fiatal felnőttek által működtetett művészeti egyesület alapítója és vezetője néhány szót szolt a tíz éve működő „*Vuk Karadzicity*” táborról, melyben nemcsak Magyarországról, hanem a környező országokból is jönnek szerb gyerekek. Éppen ezért anyanyelvük az egyetlen közös nyelv, amit használhatnak. Örömmel tapasztalta, hogy a szerb közösségen belül mindenki fontosnak tartja, hogy energiát fektessen az ilyen és ehhez hasonló programokba.

Szauer Ágnes (NKSZT tagja, Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya, osztályvezető) reagálva az elhangzottakra, úgy gondolta, hogy a saját közösségen belül következetesen csak anyanyelven szabad megszólalni, ez vezet eredményre. Megjegyzi továbbá, hogy az annak idején alakult szlovák ifjúsági szervezet alapító tagjai ma valamennyien jelen vannak a kisebbségi közéletben, (ugyanaz igaz a délszláv ifjúsági egyesület alapítóira is). Miért nem sikerül ez a mostani fiataloknak?

Paulik Antal megállapította, hogy az önkormányzati és egyéb kisebbségi vezetők nem vesznek tudomást arról, hogy a jövő a fiataloké. Ugyanakkor azt tanácsolja a fiataloknak, ne várják tétlenül annak a bizonyos jövőnek az eljövételét!

Heilig Ferenc (NKSZT tagja, a Magyarországi Német Ének-, Zene- és Tánckarok Országos Tanácsának elnöke): A nyilvánosságot vállaló emberek kötelessége, hogy pozitív jövőképet közvetítsenek: *ha hisszük hogy leszünk, akkor leszünk is!* Az anyanyelv átadását, az identitástudat kialakítását elsősorban a szülők kötelességének tekinti, másodsorban az iskolai oktatás jelentőségét hangsúlyozta. Példának hozta fel egy nemzetiségi gimnáziumban szerzett tapasztalatait, ahol az érettségire jutnak el a diákok az identitás vállalásához. Szintén önkormányzati feladatnak tartja a fiatalsággal való foglalkozást.

Egyedné Baranek Ruzsenka (NKSZT tagja, Magyarországi Szlovákok Szövetsége, elnök) hozzátette, hogy a magyar médiában csak negatívum jelenik meg az anyaországról, ez befolyásolja a hazai szlovákság megítélését is. Ő is a magyar tankönyvek hiányosságaira hívja fel a figyelmet – ennek következménye, hogy a többségi társadalom keveset (vagy semmit) nem tud a magyarországi nemzetiségekről. Egyetértett a szülők, tanárok és képviselők felelősségének hangsúlyozásával: a példamutatás lehet célravezető.

Paulik Antal hozzátette, bár vitathatatlan a felnőttek szerepe az identitás kialakításában, ám ebben a korosztályban igen erős és meghatározó a kortárs csoport befolyása! Ebben látja az ifjúsági egyesületek jelentőségét. Abban a körben sokkal könnyebb identitást formálni, amely a fiatal nemzedék két-három korosztályát fogja össze. Többen említették a tankönyvek hiányosságait, melyet már többször jelzett a Történelem Tanárok Egyesülete is. Ha mind a 13 közösség egyszerre lépne fel és kérné a tankönyvek felülvizsgálatát, akkor történhet valami!

Filipovics Rajmund a saját közösségében szerzett tapasztalatait osztotta meg: ha a horvát fiatal attól érzi „másságát” többnek, ha horvátul hallgat popzenét, és ez köti a közösséghez, ettől ébred benne az identitás, akkor azt támogassuk. Lényeg, hogy mindenki találja meg az utat, amivel motiválni lehet őket.

Összegezve a három és fél órás eszmecsere eredményét, **Paulik Antal** megállapította, hogy a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus keretein belül működő Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács kezdeményezésének volt alapja és folytatást kell teremteni.

A műhelybeszélgetés során kitűnt, hogy a hazai nemzetiségi ifjúsági közösségek problémái alapvetően hasonlóak. A legtöbb kisebbségnél léteznek ugyan ifjúsági szervezetek, de sajnálatos módon ezeknek nagy része nem igazán mű-

ködik. Pozitív és ösztönző példákkal tudtak szolgálni a görögök, a németek és a horvátok, az ifjúsági mozgalom elindulásáról számoltak be a szlovákok. A szerb fiatalok különböző kulturális szervezetekben, egyesületben aktivizálódnak. A görögök és a bolgárok kivételével, szinte mindegyik nemzetiség képviselője észrevételezte a kisebbségi önkormányzati rendszer és az ifjúsági közösségek közötti mély szakadékokat. Az aktív nemzetiségi ifjúsági egyesületek kivétel nélkül hangsúlyozták az anyanyelv ápolásának jelentőségét, melyet anyaországi kapcsolatokkal, az anyaországban szervezett táborokkal erősítenek. Az ifjúsági műhelybeszélgetésen részt vevő nemzetiségek közül egyedül a románoknak nincs ifjúsági mozgalmuk – jogilag létezik ugyan egy bejegyzett ifjúsági egyesület, de évek óta semmi jelét nem adta annak, hogy működik. A MMIKL által szervezett műhelytalálkozón részt vevő román fiatalok viszont azzal a határozott szándékkal tértek haza, hogy ennek a helyzetnek véget kell vetni, és bár a román kisebbségi önkormányzatoktól ösztönzést, támogatást továbbra sem remélhetnek, önszerveződéssel létre fognak hozni egy aktív román ifjúsági egyesületet. Ha más nem, de ez is egyértelműen jelzi a nemzetiségi ifjúsági műhelybeszélgetés folytatásának szükségességét.

HATÁRON INNEN ÉS TÚL

HAJNAL JENŐ

A Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal

2008 szeptemberében jött létre, és már 2009-ben a Kárpát-medencei magyarság közművelődési életének fontos fórumává vált a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal, amelyet a közös múlt és az egységesülésre törekvő jelen újragondolásának szándékával a felvidéki Csemadok Művelődési Intézete, az erdélyi EMKE – Közép-erdélyi Magyar Művelődési Intézet, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, a muravidéki Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet hozott létre.

A Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériuma szinte megalakulásával párhuzamosan partnerének tekintette a testületet, s támogatásával segítette, hogy ennek az új intézményhálózatnak a már kiemelt – és reményeink szerint hamarosan újak bevonásával kialakuló – csomópontjai a közeljövőben olyan művelődéskutatásokat szervező, továbbá regionális kapcsolatrendszer működtetését és információs szolgáltatást végző intézményekké váljanak, amiben elsősorban a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, valamint még néhány magyarországi szakmai intézmény és szervezet (Balassi Intézet, Égtájak Iroda, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága stb.) közvetlen szakmai-módszertani segítségére számíthatnak.

Ennek a sajátos intézményhálózatnak a célja a regionális sajátosságok megőrzése mellett: a Kárpát-medencei magyar identitástudat erősítése a közművelődés eszközeivel; együttes közművelődési gondolkodásmód és közös cselekvés kialakítása képzésekben, művelődéskutatásban, jövőtervezésben, módszertani központok létrehozásában; a közös szakmai minimum megfogalmazása egy közös magyar információs hálózat kialakításával és működtetésével, továbbá naprakész információk szolgáltatásával, nem feledkezve meg a multikulturális környezet lehetőségeinek hasznosításáról sem.

Az előzményekről azt kell tudni, hogy az intézményépítés koncepciója csaknem másfél évtizedes múlttra tekint vissza, s mára majdnem teljes körű megvalósulásáról beszélhetünk. A folyamatok különösen akkor kezdtek felgyorsulni, amikor 1995-től a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Határon Túli Magyarok Főosztálya szervezni kezdte a határon túli magyar közművelő-

dési könyvtárak, később más közgyűjtemények (levéltárak, múzeumok) támogatásának a rendszerét; ennek révén pedig hozzálátott az ún. módszertani központok alapjainak lerakásához. A régiókban ezek után sorra alakultak meg a magyar művelődési intézetek. Legkorábban, 1994-ben – igaz, e folyamatot még megelőzve – az alsólendvai székhelyű Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet jött létre a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség alapításában. 2003-ban adták át a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet zentai székházát, magát az intézményt pedig 2005 szeptemberében a Magyar Nemzeti Tanács hozta létre. 2007-ben az EMKE – Közép-erdélyi Magyar Művelődési Intézet létrejöttét ünnepelhetjük Kolozsvárott, hamarosan megalapították a Csemadok Művelődési Intézetét is Dunaszerdahelyen, s végül 2008 szeptemberében létrehozták a beregszászi székhelyű Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetet is. A felsorolt intézményekben megfelelő épület és infrastruktúra áll rendelkezésre, és jogi viszonyaik is rendezettek. Fenntartásukról – a kárpátaljai kivéve – részben vagy egészében a többségi állam, valamint a Szülőföld Alap gondoskodik, Közművelődési stratégiával, humánerőforrással mindenütt rendelkeznek, vezetőik szakképzettsége pedig kulturális mediátor. Ugyanis valamennyien közös posztgraduális képzésen vettek részt, és az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán diplomáztak 2008-ban. A Kárpát-medencében élő magyarságnak egyedül Horvátországban nincs közművelődési bázisintézménye, bár a helyzet ott sem reménytelen, hiszen mind az eszéki székhelyű Magyar Oktatási és Kulturális Központnak, mind pedig a pélfmonostori székhelyű Magyar Egyesületek Szövetségének tevékenysége magában rejtí azokat a csírákat, amelyekből nagyon rövid idő alatt a többihez hasonló közművelődési intézet nőhet ki.

A határon túli régiókban ez az intézményesülési folyamat azért is nagyon fontos, mivel azokra a XXI. századi kihívásokra keresi a megoldásokat, amelyek az ottani magyar szellemi élet teljessé tételét szorgalmazzák, s új értéket jelentenek a szellemiség alakulásában és autonómmá válásában, és amelyeknek legjelentősebb intézményei épp ezek a közművelődési intézetek, fórumuk pedig a *Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal*. Mivel ez a sajátos, formalitásoktól mentes testület alig egy évvel ezelőtt jött létre, elsősorban most formálódó, jövő felé tekintő arculatára érdemes leginkább odafigyelni, munkájában pedig azokat a modernizációs szempontokat keresni, amelyek különösen a nemzetközi kisebbségvédelem, a Magyarország által nyújtott politikai támogatás, a saját érdekvédelmi erőfeszítések, hosszú távon pedig – a közösség egészét nézve – a társadalomszerkezeti adottságok függvényében lehetnek hatékonyak.

A fentiekkel összhangban a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal nagyon fontos feladata, hogy kisebbségi identitásépítésünk alapkérdésére rámutasson, egyszersmind pedig arra is felhívja a figyelmet, hogy a közösségi

önazonosság megtartásában, megerősítésében a reális helyzetfelmérés, a közösségi stratégia helyes megválasztása mellett a többség–kisebbség, illetve az anyanemzet–kisebbség viszony- és kapcsolatrendszerének folyamatos át- és újragondolása sosem kerülhető meg. A kultúra viszonylagossága és egyetemesége közötti ellentét feloldása az információs társadalom egyik nagy kihívása. Az emberi kapcsolatok kiszélesedésével, a legnagyobb távolságok gyors legyőzésével és az információ széleskörű cseréjével új távlatok nyílnak meg. Ahogyan a globalizáció folyamatában mind erőteljesebben jut kifejezésre a kultúra nemzetközi jellege, úgy mutatkozik mind nagyobb igény autonómiájának a megőrzésére is.

Ebben az általános feladatsorban kell, hogy 2010-ben kézzelfogható közelségbe kerüljön a felsőfokú kulturális mediátor szakirányú továbbképzés; a középfokú akkreditált művelődésszervezői képzés; a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napok megújítása; a Kárpát-medencei mesemondó verseny megszervezése; a településkutatás; a kreativitást inspiráló pályázatok; a tehetség gondozási és a digitalizálási programok; a Kárpát-medencei kulturális adatbázisok frissítése; az intézeti honlapok fejlesztése és más feladatok.

„A kultúra nem tudás, nem művészi produkció, hanem valami életet szabályozó elv, amely egy embercsoport minden tagjának belső mágnese, irányítója” – vallotta Németh László már 1928-ban. Immár nagymértékben tőlünk, intézeinktől is függ, hogy a Kárpát-medencében képes lesz-e megerősödni ez a „belső mágnes”, „kohéziós erő”, „életet szabályozó elv”, amelynek segítségével még mindig átörökíthetők a belsővé váló magatartásnormák, a példák összessége, mégpedig a legkevésbé közvetlen, de épp ezért a leginkább hatékony módon.

HALÁSZ PÉTER

A hagyomány szerepe a közművelődésben¹

A Magyar Művelődési Intézet – azóta Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus – Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Programok Koordinációs titkársága és a Művészeti Programok Főosztálya 2006. május 24–25-én „*Dunának, Oltnak egy a hangja*” címmel konferenciát rendezett Bartók Béla emlékének tiszteletére. A tanácskozáson elhangzott előadások szerkesztett szövegét 2007-ben kiadványban² jelentettük meg.

A formálódó gondolatok jegyében folytatni kívántuk „bartóki modell a közművelődésben” eszme régiónkénti szembesítését a különböző térségekben kialakult gyakorlattal, az elképzelések és a lehetőségek ütközése során kialakult stratégiák, módszerek számbavétele érdekében. A hagyományápolásnak a hazai nemzetiségek valamint a külföldi magyar nemzetrészek vagy éppen szórványok körében megvalósuló gyakorlatának összevetése fontos tanulságokkal szolgált.

Az Eszmevándorlásnak nevezett tanácskozássorozat során felvetődő témákat jórészt az szabta meg, hogy a jelenlévők a közművelődés mely területéhez kötődtek, mit tartottak szívügyüknek, s az elhangzottak mit hoztak, netán ugrasztottak ki belőlük. A különböző helyszíneken kibontakozó témák alapján ugyan nem következtethetünk arra, hogy mik a térség művelődési életének legfontosabb kérdései és területei, de talán biztathatjuk magunkat azzal, hogy a hét helyszínen elhangzottakból hozzávetőleges képet kapunk a Kárpát-medence közművelődéséről, valamint arról, hogy ebben milyen szerepet kap a különféle képpen megjelenő hagyomány.

A tanácskozások során többször is elhangzott, hogy a hagyomány *az egyén, a közösség és a környezet optimális viszonyát jelenti*. Elsősorban nem a hagyomány tárgyaival való alkalmi kapcsolat, ezért nem tekinthető „hagyományápolásnak” a népművészeti, népi iparművészeti tárgyak *megvásárlása*, vagy egy

¹Részlet az „Eszmevándorlás”. *Hagyomány és közművelődés (Kárpát-medencei tanácskozás sorozat 2008–2009)* című, megjelenőben lévő kötetből. MMIKL.

²„*Dunának, Oltnak egy a hangja*” – *A „bartóki modell” és a közművelődés*. MMIKL, 2007. 64. old.

népdalkör, egy népi együttes *meghallgatása*, egy tájház *megtekintése*. A hagyományban való élés és a hagyomány éltetése elsősorban életformát, gondolkodásmódot, értékrendet, az ízlésvilág magunkévá tételét jelenti.

Az eszmék cserélése során egyetértés volt abban, hogy a népi kultúra hagyományos átadásának természetes folyamata megtört, de ez nem jelentheti az értékek elvesztését. Ha ugyanis a hagyomány által megőrzött tudásban, esztétikumában fel tudjuk ismerni az *értéket*, akkor nagyobb esély lesz rá, hogy ki-ki megkeresse a megőrzés és a megmentés módját, ami lehet egyszerű rögzítés, lehet átörökítés, és lehet éltetés. A hagyomány tehát olyan érték, ami rendet, célszerűséget és biztonságot adhat az életünknek. Amint egy kedves, csikszere-dai hölgy rendkívül találóan megfogalmazta: *„ha a hagyomány valóban egy bizonyos életvitelt és gondolkodásmódot jelent, amit az ember azért fejlesztett ki, hogy biztonságban érezze magát egy adott környezetben, és egy bizonyos életforma boldogságérzettel tölti el, akkor a hagyományt magáért az élet biztonságáért, az élet minőségének a növeléséért kell őrizni.”*

Az „Eszmevándorlás” résztvevői felismerték, hogy a ’hagyomány’ fogalma nem korlátozódik az úgynevezett „néphagyományra”, mert voltaképpen mindenféle területnek, de különösen a közművelődés tartalmát jelentő tevékenységnek (amatőr színjátszás, versmondás, vokális- és hangszeres zene, képzőművészet, fotó- és filmművészet, kulturális turizmus, általában a honismeret, és így tovább) megvan a *maga* hagyománya, amire a közművelődés során építhetünk. Hasonlóképpen megvan a különböző társadalmi szervezeteknek is a maguk hagyománya, szellemi öröksége, mint a különböző szövetkezeteké, a cserkészcsapatoké, népfőiskoláké, kórusoké és más közösségeké. A gyakorlati példákból kiderült, hogy a diktatúrák tiporta társadalmak rekultivációja során mennyivel eredményesebben tudták összefogni azokat a csoportokat, amik a korábbi szellemi alapokra, hagyomány formájában öröklött értékekre, tapasztalatokra épülhettek.

A konzultációk során kiderült, hogy esetenként komoly feszültségek forrása lehet a különféle hagyományok autentikusságának, vagyis hitelességének kérdése. Felmerült ez a téma a népszokásoknál, a néptáncnál, a színjátszásnál egyaránt. Az ebből származó gondok és feszültségek általában a közösségek és a társadalom felkészületlenségéből, tájékozatlanságából adódnak. Ez a felkészületlenség szüli aztán azt az igénytelenséget, amikor a jó szándékkal kikövezett út is egyenesen a pokolba vezethet.

A pedagógus, akinek a képzőben nem tanították meg a népszokások hátterét, értelmét, összefüggéseit, hacsak öntevékenyen fel nem készül, bármilyen jó szándékkal is óhatatlanul dilettáns – magyarul kontár – módon nyúl majd a témához. Sokan a helyi hagyományok (szokások, viselet, dal, tánc stb.) „hiányával” indokolják a semmittevést, avagy – szintúgy a felkészülés hiányából eredően – a helyi örökséget nem tartják elég látványosnak, s kényelmi okokból

inkább máshonnan veszik át a készet, ami azonban nem helyi gyökerű. Ez nem föltétlenül baj, de mindenképpen értékesebb munkát eredményez a helyi hagyományra épülő művelődés. Van aztán – például a több helyről, a nem túl régen, vagy a szegény emberekből verbuválódott települések esetében – olyan alkalom is, amikor a legjobb szándékkal is csak csekély eséllyel lehet *helyi* – vagy környékbeli – hagyományt találni, s a *közművelődés* kénytelen más forráshoz nyúlni. Ebből a szempontból a néphagyomány éltetése hasonlatos a földműveléshez: kitűnő talajon viszonylag könnyebb bő termést elérni, mint sívó homokon, de okszerű gazdálkodással itt is többé-kevésbé eredményes lehet a földművelés. Csak megfelelő felkészültséggel, körültekintéssel és felelősségérzettel lehet eldönteni, hogy hol nem érdemes mindenáron helyi kulturális örökségre építeni, s hol – milyen mértékben kell (lehet) import elemekkel dolgozni. Hiszen a közművelődés különböző formáinak elsősorban a közösségépítés, a felelős ismeretterjesztés és a tartalmas szórakozás, nem pedig szakszerű tudományos bemutatás a célja. Az „arany középút” megtalálásához pedig talán még több felkészültség és ízlés szükséges, mint az „autentikusság”-ra való törekvéshez.

Hogy mennyire kiforratlan a hagyomány közművelődésben betöltött szerepének szakmai-módszertani oldala, mutatja, hogy az Eszmevándorlás tanácskozásainak több helyszínén is jelentkezett a „*népvisélet*” témája. Egyrészt úgy, hogy megoldatlan problémaként merül fel a „hol volt, hol nem volt?” kérdés. Ez nyilvánvalóan a néprajzi ismeretek hiányosságaival függ össze, máskülönben nem hangozna el olyan megállapítás, hogy „nálunk nem volt *népvisélet*”, ami legfőljebb akkor lenne helytálló, ha így szólna: „nálunk még nem kutatták ki”, vagy „én még nem ismerem” a helyi viseletet. Tanulságos azonban, hogy bárhol is került szóba ez a téma, kis beszélgetés után nyilvánvaló lett, hogy *népvisélet* mindenhol volt, legfőljebb egy-két, vagy éppen három emberöltő óta felhagytak vele. Rendszerint az is kiderül, hogy némi – vagy éppen komoly – utánajárással szinte mindenhol rekonstruálható a hagyományos paraszti viselet, ami aztán valamilyen formában felhasználható a helyi közművelődésben. De az is kiderült a beszélgetések során, hogy sokuknak – a szükséges ismeretek hiányából következően – torz elképzelései vannak „a *népvisélet*”-ről. Legtöbbjük számára ugyanis az ünnepi, színes, sokszor csillogó és szinte mindig „újstílusú”, főként könyvekből, albumokból ismert, színpadra való „*népies*” ruha jelenti a „*viseletet*”, s nem ismerve ezek táji-történeti gyökereit, a szegényebb vidékről való, hétköznapi ruházatot nem is tartja „*népviseletnek*”. Ebből a „*népismereti félműveltségből*” erednek aztán az olyan ellentmondások, mikor a színpadon – meg az idegenforgalmi célzatú fotókon – abban az ünneplőben szedik a szőlőt, vagy főzik a lekvárt stb. stb., amiben leginkább templomba, esetleg lakodalomba járt a falusi ember. Ugyancsak erre a tudatlanságra vezethető vissza a tájidegen viseletek használata, továbbá a társadalmi helyzetet, a módosságot, a kort, a

naptári időszakot (stb. stb.) kifejező viselet egyenruhává egyszerűsítése, hogy azt ne mondjam: silányítása.

Az Eszmevándorlás tanácskozásain kiderült az is, hogy a művelődésben veszélyeket is hordozhat az amatőrség, ha az elsősorban nem a közösség tagjaira jellemző, hanem annak szervezésében, szakmai színvonalában, ideológiai hátterében mutatkozik. Tudjuk jól, hogy minden *amatőr* tevékenység fölött ott lebeg a *dilettantizmus* veszélye, s ha a művelődés szervezői nem fordítanak gondot a mozgalomban résztvevők minimális szakmai képzésére, tevékenységükben óhatatlanul fellép a *kontárság* veszélye. Ugyanakkor teljesen egyértelmű, hogy a szabadidő hasznos, értelmes eltöltésére szolgáló műkedvelő tevékenységtől nem lehet, pontosabban nem célszerű elvárni, még kevésbé számon kérni az *avatott* művészek, a tudós néprajzosok, vagy a kézműves mesterek színvonalát, miként az is nyilvánvaló, hogy a két színvonalbeli tartomány között reménytelen vállalkozás volna egyértelmű választóvonalat húzni. De szerencsére nem is szükséges, hiszen tudjuk, hogy a közművelődés keretében folyó amatőr művészeti tevékenységben nem az esztétikai teljesítmény a fő cél, hanem az elfoglaltságban rejlő hasznosság és a közösségépítés az elsődleges.

Az amatőr színjátszás esetében is talákoztunk hasonló dilemmákkal és anomáliákkal, ezek inkább a „hagyományos” és a „modern” – vagy magát annak tartó – igények között feszülnek, s fölvetik a kérdést: törekedhet-e az amatőr színjátszás más igények kielégítésére, mint azé a közösségé, amiből való, s amelynek játszik? S milyen veszélyekkel jár, ha egyéb szempontok vezérlik? Különösen a vajdasági találkozón érzékelhettük azt a problémát, amikor az amatőr színjátszás hagyományos – mások szerint konzervatív – értékrendje összeütközésbe kerül a különféle –művészileg sokszor értékes, máskor inkább öncélú – újító irányzatokkal, s a kétféle szemlélet csöppet sincs hasznára annak az amatőr színjátszásnak, ami alapvetően nem néhány „amatőr” rendező gyakorlóterepeül szolgál, hanem „óriási közösségi megtartó erejével” tölti be hivatását. Folyamatos, a közösség aktivitására alapozott szakmai munkával ez az igény nyilvánvalóan formálható – mind a „színjátszók”, mind pedig „a közönség” szempontjából. De hát ez a két kategória a valódi amatőr színjátszás szféráiban el sem választható igazán egymástól.

A beszélgetések során egyértelművé vált, hogy akkor is bajok támadnak, amikor elkezdik az amatőr színjátszó csoportokat zsúrizni, zsúriztetni és ezt nem a szükséges és méltányos toleranciával teszik, hanem úgy, mint mikor a könyvelő ipari tröszthez szokott módszereivel és elvárásaival lát hozzá egy önkéntesekből álló civil szervezet pénzforgalmának és bizonylati rendszerének működtetéséhez. Az ilyenfajta zsúrizás is óhatatlanul visszajára fordul. Mert a saját örömeire, netán közösségük szórakoztatására szerveződő színikört elsősorban a közönség minősíti. Ha pedig valamilyen megfontolásból nevelni kívánják a közönséget, az együtttest – esetleg mindkettőt –, akkor azt legjobb, ha ez nem

a közművelődési munkával párhuzamosan, hanem attól elkülönítve történik. Többségi közegben, főként nagyvárosban természetesen nem jelent különösebb gondot, ha valaki kísérleti célokra használja a színjátszást – és más egyéb amatőr művészeti ágakat –, de kisebbségi viszonyok között, ahol ezeknek a közösgémegetartó szerepük a legjelentősebb, csak módjával lehet helyeselni az efféle próbálkozásokat. Vagyis az amatőr színjátszásnak – és nyilván az amatőr képző-, tánc-, fotó- és zeneművészetnek is – rangsorolni kell közművelődésben betöltött feladatait.

Az *autentikusság*, vagyis a hagyományokhoz való következetes ragaszkodás, a különféle művészeti irányzatoknak való megfelelés szempontjai még számos további kérdést vetnek fel. Szabad-e helyben gyökértelen népszokást (néptáncot, viseletet stb.) felhasználni a közművelődés gazdagítására? Járhatunk-e giccs határán, ha a közönség olyan színműveket igényel? Szabad-e óvodásokkal farsangi népszokásokat játszani? Színpadra való-e a disznóölés vagy a kévekötés? Megannyi nyitott kérdés, amin néprajztudósok, koreográfusok, színházi rendezők hetekig tudnának tanácskozni, de a közművelődést szolgáló népművelőknek, vagy a „lelkes” pedagógusoknak ehhez általában nincs meg a szükséges ismeretanyaguk. Miért nincs? Mert nem tanították nekik! Miért nem tanították? Mert a kommunizmus idején a *hagyomány* nem volt elég „haladó”, manapság pedig nem elég „divatos”. Tisztelet a gyérszámú kivételnek, a tanárképző főiskolákból ebből a szempontból gyakorlatilag úgy jönnek ki a végzett pedagógusok, ahogy bementek. Vagyis tudatlanul!³

Nagy szükség volna tehát, hogy skandináv mintára nálunk is megvalósuljon a *folkmínesforskning*, vagyis a „népelelkezet [magyarán: hagyományismeret]-kutatás” és tanítás. Hallottunk ugyan jó hírt a téma (kulturális örökségvédelem) tantárgy oktatásának kezdeteiről,⁴ de mikor lesz annak eredménye a közművelődésben?

Ám ha lesz – és miért ne lenne? –, akkor reményünk lehet arra, hogy a táncházak, a Röplj-páva körök és a népi kézműves-mesterségek után egyéb területeken is elkezdődhet a közművelődésnek a hagyomány értékeivel való feltöltése, de legalábbis gazdagítása.

³A SZIE Jászberényi Főiskolai Karán 2000 és 2004 között felmérés készült a főiskolai hallhatók néprajzi tájékozottságáról – ami siralmasnak bizonyult. Ld.: *Virágné Juhász Nyitó Klára*: Tanító szakos főiskolai hallgatók néprajzi tájékozottsága. Honismeret 2006. 1. 24-28. old.

⁴„A Szegedi Egyetemen rendszeresen van kulturális örökségvédelem kurzus és most tervezzük egy emelt szintű kurzust, ahol két éven keresztül a kulturális örökségvédelem elméletét, történetét, kevés média elméletet, közigazgatás elméletet, turisztika, néprajz és egyéb hasonló tantárgyakat tanítunk” – mondta Felföldi László az Eszmevándorlás tanácskozássorozat budapesti helyszínén.

ROMHÁNYI ANDRÁS

A tizedik Budakalászi Találkozó előtt

Budakalász – olyan, mint egy szívdobbanás!

Miden évben, június közepén, szerte a Kárpát-medencében hajnalban felkel vagy száz ember, rázkódik, zötykölődik sok száz kilométeren, útközben találkozik egy másik településről jött kollegával, majd a kisebb-nagyobb csoportok együtt folytatják az utat. Az utazástól törődött emberek végre leszállnak a HÉV-ről a Budakalász-Lenfonó állomásnál. Itt aztán csoda történik! A maradék a kétszáz métert egyre vidámabban, felszabadultabban teszik meg, mert közeli a cél: a Budakalász Faluház.

Budakalász és a Faluház már nagyon várja a Kárpát-mendence kissebségben élő magyar, közművelődési, civil szervezeteinek képviselőit. Aki ide érkezik – hazaérkezik.

Az elmúlt évek alatt a találkozók sora fogalommmá vált. A „Budakalászosok” ismerik, számon tartják egymást. Halász Péter kollegámmal gyakorta teszünk eleget külhoni meghívásoknak. Ilyenkor mindig odajön hozzánk egy szeretett kollega, aki azt mondja: „*Itt, most hárman vagyunk kalásziak.*”. Nemrég, Óradnán már meg is kellett számolniuk: „*Képzeld, tízen vagyunk kalásziak!*” – mondták büszkén. És sorolták is a neveket!

Miért fontos ez nekik? Miért tartják fontosnak, hogy megszámlálják magukat. (Hála Istennek, beleértve bennünket is!) Azért, mert az embernek szüksége van biztonságot nyújtó zugokra, közösségekre. Olyanokra „ahol otthon lehet”, olyanokra, ahol védelem veszi őt körül. Ahol biztonságban érzi magát. A Budakalász Találkozók ilyen biztos pontot jelentenek a „kalásziak” életében.

Nemcsak az, hogy itt neves magyarországi közéleleti emberekkel találkozhatnak, akik partnernek tekintik őket; nemcsak, hogy jó előadásokat hallgathatnak; hogy jó, értő társaságban vitathatnak meg számukra fontos kérdéseket. Ez is, persze, de legfőképpen az, hogy a foglalkozások között van szünet! S ekkor le lehet ülni a több száz kilométerre lakó kollegával és el lehet kezdeni (folytatni) az építkezést. Itt nincs szükség hosszas kapcsolatépítésre! Mindenki azonnal szót ért a másikkal. Ugyanaz a gond nyomja a vállát, ugyanaz az öröme. Budakalászon nagyon sok nemzetépítő szálát fonnak! Péterrel újra és újra abban az

élményben van részünk, hogy valamely, külhonban tett látogatásunk alkalmával házigazdánk azzal dicsekszik: ez a sikeres munka is Budakalásznak köszönhető. „*Ott leltünk egymásra a kollegával, ott találtuk ki ezt az egézet!*”

Ezért mondjuk, hogy a Budakalászi Találkozók a szívdobbanások sora, amelyek éltetik a nemzetet!

*

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus valamint a Magyar Kollégium Közhasznú Egyesület által szervezett Találkozóknak a Budakalászi Faluház ad otthont. Hálásak vagyunk a falunak (2009 óta a városnak), az intézménynek (2008 óta Kós Károly Általános Művelődési Központ), hogy befogadja csapatunkat. Itt mindig szeretettel, előzékenyen fogadtak minket, s a szolgáltatásokért nem kell fizetnünk. (Nagyon nagy dolog ez nekünk, szervezőknek, akik állandó finanszírozási nehézségekkel küzdünk!)

De – esetünkben – még ennél is többről van szó! Az utóbbi években azt érezzük, hogy fórumaink a település számára is fontosak. A falu polgármestere minden alkalommal megtisztelt a rendezvényt. Nemcsak azzal, hogy köszöntő beszédet mond. A későbbiekben is sokszor órákon át velünk van, részt vesz a munkában. S még tovább! Büszke arra, hogy ennek a nagyszerű programsorozatnak Budakalász ad otthont. S így vannak ezzel a Faluház dolgozói is. Külön ki is emelhetjük közülük Rózsikát (Kocsisné Kalászi Rózsa), aki minden alkalommal egy egész napon keresztül dogozik, hogy megsüsse nekünk a Kárpát-medencei kenyereket.

Elmondhatjuk: Budakalász városa és Faluháza mára már elválaszthatatlanul kötődik a Találkozókhöz.

*

Így természetes módon adta magát az elhatározás: a 2010. esztendei, tizedik találkozó programját a város vezetésével és a Faluház dolgozóival közösen álmodjuk meg. Már az év elején lázas tervezőmunka kezdődött Parlagi Endre polgármester úrral és Csank Róbert Faluház-igazgatóval közösen. A 10. Budakalászi Találkozó egy nappal hosszabb lesz, mint a korábbiak. Ezen a napon a külhoni magyarok Budakalász városával, a körülötte lévő történelmi helyekkel és a helyi civil szervezetekkel, művelődési közösségekkel ismerkedhetnek meg. A város műsort ad nemzettestvérei tiszteletére, azok pedig koszorúznak majd a települési emlékműnél.

Mindez arról szól: azok, akiknek fontos magyarságuk – éljenek legyen Búcsón, Nagydobronyban, Lövétén, Adán vagy Budakalászon – meg tudják fogni egymás kezét, hogy szebb jövőt építsenek, hogy szolgálják a nemzetet. A hazát.

A „budakalásziaknak” egy ütemre dobban szívük.

NAGY ANITA

Ister – Granum Eurorégiós rendezvények a Féja Géza Közösségi Házban

*„Micsoda titkot tudtok
Egyszerű emberek,
Hogy az öröm, mint fecske
A fészketekbe megy...”*

Féja Géza: Himnusz
(Esztergomtábor, 1929)

Az Esztergom – kertvárosi Féja Géza Közösségi Ház a közművelődés helyi alapintézménye, amely az egész lakosság gyermek, ifjúsági és felnőtt korosztályainak, különféle rétegeinek művelődési, közéleti, szabadidős és szórakozási igényeit, alkotó és befogadó érdeklődését, valamint értékörző és értékteremtő tevékenységét szolgálja.

Az elmúlt időszak koncepciója szerint az intézmény, sajátos adottságait figyelembe véve, egyfajta Eurorégiós Közösségi Ház szerepét is betöltheti az Ister-Granum Eurorégió keretein belül (az Ister a Duna római kori latin neve, a Granua pedig a Garamé), különös tekintettel az általános iskolás korosztályra. Személyesen és interneten keresztül tartjuk a kapcsolatot ezen általános iskolákkal, létrehozva egy Ister-Granum kulturális adatbázist.

A hagyományteremtés szándékával rendeztük 2004-ben az első Ister-Granum Eurorégiós *vers- és mesemondó versenyt* az általános iskolás korosztály számára. Nem csak az intézmény szűkebb vonzáskörzetéből vártunk jelentkezőket, hanem felhívásunkkal felkerestük a felvidéki magyar anyanyelvű alapiskolákat is. Az immár hat éve kiemelkedő népszerűségnek örvendő versenyen azok a tanulók indulhatnak, akik valamely, az Ister-Granum Eurorégió területén (www.istergranum.hu) magyarországi vagy szlovákiai magyar tannyelvű általános iskolában tanulói vagy vendégtanulói jogviszonnyal rendelkeznek és nappali rendszerű képzésben vesznek részt. A verseny anyaga mindig egy szabadon választható vers vagy mese. A közkedveltség nagymértékben a téma tartalmi kötetlenségének köszönhető, hiszen pedagógusnak és diáknak nem kell plusz energiát és időt fektetnie egy-egy meghatározott mű tanításába, elsajátításába; indulhat az egyéb versenyeken megkövetelt anyaggal is. Négy kategóriában osztunk díjakat: alsó tagozat: versmondás; alsó tagozat: mesemondás; felső tagozat: versmondás; felső tagozat: mesemondás. A vers- és mesemondó verse-

nyen az elmúlt hat év során 600 diák vett részt az Eurorégió legkülönbözőbb területeiről.

Ugyancsak hagyományosnak tekinthető rendezvényként, a vázolt koncepció értelmében hirdettük meg ugyancsak 2004-ben az Ister-Granum Eurorégiós *Gyermekrajz-versenyünket*, amely ugyanazt a korcsoportot célozza meg, mint irodalmi párja. Az eltelt idő alatt számos témát dolgoztak fel a nevező diákok: Állatok világa, Élet vidéken, Csillagokról álmodom – ahogy a világűrt képelem, Farsang, Karácsony, a szeretet ünnepe, Illusztráció kedvenc mesémhez, Illusztráció kedvenc regényemhez, novellámhoz, Állatok védelme – a Gorilla Éve. 2008-ban ötödik alkalommal rendeztük meg az Ister-Granum Eurorégiós Gyermekrajz-verseny. Úgy éreztük, hogy a kerek évforduló az ünneplés, és egyben a számvetés ideje is. Az ünneplésé, hiszen fél évtizedet megélt ez a kezdeményezés, és ez gyorsan változó világunkban mégiscsak hosszú időszak. A számvetésé, mert az elmúlt években sok tapasztalat összegyűlt, s talán ránk fér némi változás, javítgatás. Ezért ez az ötödik alkalom szándékunk szerint némileg *rendhagyó* és *egyszeri* lett a rajzversenyek sorozatában. Ünnepelni hívtuk az elmúlt öt év legjobbait! Az ez évi rajzverseny tehát névre szóló felkéréseken, meghíváson alapult. Az elmúlt évek díjazottait kértük fel, hogy megadott témákban készítsenek nekünk rajzokat, amelyeket kiállíthatunk. Közülük kerültek ki a legjobbak legjobbjai. A versenyre 11 iskolából (4 felvidéki, 7 magyarországi) 23 alkotás érkezett, 21 „Az én iskolám”, 2 pedig a „Féja Géza Közösségi Ház” témakörben. Ez az esztendő azonban nemcsak az ünneplésé volt: az iskolához eljuttatott érdekltséget és elégedettséget mérő kérdőívek összesítésének, elemzésének eredménye a rendezvény szeretetéről és szükségességéről tájékoztatta a szervezőket. Rajzversenyünkre 2004 és 2009 között csaknem 900 pályamű érkezett be.

Érdekeség, hogy bár mindkét művészeti találkozó az Ister-Granum Eurorégió által határolt oktatási intézményeit érinti, tehát szlovákiai és magyar területekre egyaránt kiterjed, az iskolák részvételi arányának mérlege a felvidéki magyar tanítási nyelvű tanintézetek felé billen. A közreműködő iskolák zöme az alábbi topográfiai vonalon helyezkedik el: Párkány, Szalka, Zselíz, Érsekkéty, Nagyölvéd, Szógyén, Kéménd, Bény, Kőbölkút, Nána; magyarországi területen pedig Dorog és Esztergom, valamint a városok vonzáskörzetei jelentik ezt a sávot. Az aktuális téma frekvenciájából adódóan időnként az Eurorégió területén kívülről (Budapest, Komárom, Lánycsók) is érkeznek nevezések, pályázatok.

A felvidéki magyar tannyelvű iskolák és a magyarországi intézmények pedagógusai messzemenőkig támogatják eurorégiós, nemzetközi és nemzeti kontaktusokat megerősítő törekvésünket. Személyesen és az interneten keresztül

tartjuk a kapcsolatot, létrehozva egy tökéletesen működő, szakmai barátságokon alapuló Ister-Granum kulturális adatbázist.

Mindezek közül kiemelendő a következő települések oktatási intézményei és a Közösségi Ház között kialakult rendhagyó, tartalmas viszony.

Zseliz szolgáltatta Esztergom-kertváros helytörténeti gyűjteményéhez, a Ház névadójához, Féja Gézához kapcsolódó különleges motívumot. Vers- és mesemondó versenyünk tudunkon kívüli rendszeres vendége és résztvevője volt egy felvidéki tanuló, aki mindig kimagasló eredményeket ért el a kétnapos tavaszi hétvégénken. 2008-ban a kislány nagymamája tájékoztatott minket arról, miszerint a kislány Féja Géza író rokona! A jeles irodalmár születésének (1900. december 19.) 108. évfordulójára rendezett koszorúzáson és megemlékezésen *Riedl Regina* szavalta Féja Géza Himnusz című költeményét.

Ugyancsak Zselizhez kötődik képzőművészeti eurorégiós társrendezvényünkön, a rajzversenyen 2009-ben felfedezett fiatal tehetség, *Torma István*, akinek munkásságából szülővárosában 2010 tavaszán nyílik az első kiállítás. Ez a tárlat 2010 őszén látható lesz itt a Féja Géza Közösségi Házban.

A köbölkúti Stampay János Alapiskolával való együttműködés gyümölcsöző szlovákiai közművelődési kapcsolatot, a Nagyölvédi Magyar Tannyelvű Alapiskolával pedig érdekes zenei összefonódást eredményezett.

Az elmúlt hat év tapasztalata azt mutatja, hogy az irodalmi, művészeti és képzőművészeti megmértetés mellett továbbra is feltétlenül szükség van a határon túli összetartás és együttműködés erősítésére, a kulturális hagyományok közös ápolására. Eurorégiós rendezvényei kapcsán a Féja Géza Közösségi Ház mindezen feltételek létrejöttének, megvalósulásának lényeges színtere.

GYŐRI LAJOS

Utazás a világ körül – 2009 – Ausztrália

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus 2009 elején nemzetközi digitális fotópályázatot hirdetett *Utazás a világ körül – 2009 – Ausztrália* címmel. A pályázat védnöke volt Magyarország canberrai nagykövetsége, Magyarország sydneyi főkonzulátusa és Ausztrália budapesti nagykövetsége. A pályázat célja, hogy az utazás közben szerzett vizuális élményeket minél többen megörökítsék és egy fotókiállítás keretében másoknak is bemutathassák. 2009-ben azokat a felvételeket vártuk a pályázóktól, amelyek az elmúlt öt esztendőben *Ausztráliában* készültek. A pályázatra öt országból, 87 szerzőtől 818 alkotás érkezett. Ebből a zsűri 32 alkotó 74 felvételét javasolta kiállításra.

A fotók kiválasztásában szakértőként közreműködött: Szabó Márta, a Magyar Fotóművészek Világszövetségének tagja (Székesfehérvár); Bálint Zsigmond AFIAP és aranydiplomás fotóművész (Marosvásárhelyi Fotóklub); Homoga József aranydiplomás fotóművész (Nógrád Megyei Fotóklub, Salgótarján); Szathmáry-Király Ádám EFIAP és aranydiplomás fotóművész (Felföldi Fotográfusok Szövetsége, Sajóalgócs); Győri Lajos, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus fotó szakreferense.

Kiállítók: Balogh Áron, Berendi József, Berényi Aurélia, Czipri Zsolt, Csorba Károly, Dávid Anikó, Farkas István, Farkas Sándor, Galló Krisztina, Gelencsér Laya, Humm István, dr. Janzsó Gergely György, Jaskó Anita, Jászberényi Márta, Jó Ilona, Kizmann Anita, Koren Zsolt, R. Kóródy Zsuzsanna, Kovács József, Marton András, Mosonyi Árpádné, Nagy Csaba, Paál Béla, Pécssek Béla, Róna Tibor, Sándor Péter, Szatmári Zoltán, dr. Tóth-Almási Péter, Tóth Keresztes Melinda, Varga Zoltán és dr. Winkler Gábor.

A fotókiállítás eddigi bemutatói: 2009 márciusától Ausztrália több városában; 2009. július 27-től augusztus 17-ig Budapesten a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus fotógalériájában.

Csaba Gábor a Magyar Köztársaság Cenberra-i nagykövete nyitotta meg a kiállítást az alábbi bevezetővel:

Ausztrália magyar szemmel

„Ausztrália a magyarság nagyobb része számára maga a megtestesült egzotikum, a sehol máshol nem látható természeti szépség szinonimája, sokunk turisztikai vágyálma. Bár a hatalmas földrajzi távolság rideg realitása sokakat megakadályoz abban, hogy ellátogassanak a Föld minden más részétől különböző kontinensnyi országba, akik eljutnak oda, felejthetetlen élményeket hoznak magukkal Ausztrália flórájáról és faunájáról, a táj teljesen egyedi formáiról és színeiről, az ausztráliai társadalom sokszínűségéről és vendégszeretéről.

Sok honfitársunk számára Ausztráliának egészen más jelentése van, mindekelőtt az újrakezdés lehetőségét testesíti meg. Ott délen több tízezer magyar talált menedéket és új hazát, akik aztán munkájukkal, szorgalmukkal és tehetségükkel Ausztrália társadalmának megbecsült, szeretett tagjaivá váltak. Többen kiemelkedő eredményeket értek el az üzleti életben, a politikában vagy a művészetben, és abban is segítenek, hogy Magyarország és Közép-Európa konkrét és nagyon pozitív jelentést kapjon a glóbusz túlsó oldalán.

Amikor az *Utazás a világ körül – 2009 – Ausztrália* fotópályázat ötlete megszületett, Ausztrália szépségeinek megmutatása és az ott élő magyar közösség támogatása egyszerre motivált bennünket. Célunk volt ugyanis, hogy a pályázat kiírásával és az album megjelentetésével közelebb hozzuk egymáshoz Magyarországot és Ausztráliát, továbbá mérsékeljük az Ausztráliával kapcsolatban a Kárpát-medencében tapasztalható információhiányt. Egyúttal igyekeztünk érdekes programmal gazdagítani Ausztráliában élő honfitársaink közösségi életét és vonzó lehetőséget kínálni a fiatalabb nemzedékeknek is, abban a meggyőződésben, hogy az identitását és kulturális örökségét megőrző magyar közösség egyaránt érték az óhaza és a választott haza számára.

Feladatunkat megkönnyítette, hogy a digitális fényképezőgépek elterjedésével megsokszorozódott annak az esélye, hogy a hobbfotósok a professzionális, illetve művészi színvonalat közelítő képeket készítsenek. Erre a híresen fotogén Ausztrália kiváló alanyának bizonyul. Örömmel tapasztaltuk a nagy érdeklődést és a szemet gyönyörködtető pályaművek nagy számát. A kiválasztott hetvennégy fotó az elmúlt hónapokban sikert aratott az ausztráliai kiállításokon, és a magyar közösségtől kapott kedvező visszajelzés megerősítette reményünket, hogy a pályázat közösségerősítő funkciót is betöltött.

Az albumban megjelenő alkotások a magyar fotósok szemén keresztül bepillantást engednek az ausztrál társadalom, a városi élet, az élővilág és a tájak egy-egy tipikus szeletébe. A szikrázó színek, a vörös föld, az eukaliptuszok zöldes-kékes árnyalata, az „outback”-ként ismert pusztaság és a modern nagy-

városok mozzanatai remélhetőleg szép élményt szereznek mindazoknak, akik végiglapozzák a kötetet, és esetleg újabb honfitársainkat ösztönöznek a nagy kalandra, Ausztrália személyes felfedezésére. Akik útnak indulnak, biztosak lehetnek abban, hogy barátsággal és szeretettel fogadják őket „odalent”. De indulás előtt feltétlenül győződjenek meg arról, hogy a csomagból nem maradt ki a fényképezőgép.”

Csaba Gábor úr, Magyarország canberrai nagykövete e szavakkal köszöntötte a budapesti kiállítást..

2010-ben tervezett bemutatók: 2010. január 8–29. között Mosonmagyaróváron, a Flesch Károly Kulturális Központban tekinthető meg; innen Jánossomorjára viszik a képeket, ahol a Balassi Bálint Művelődési Ház és Könyvtár látja vendégül a tárlatot 2010. február 1 és 10. között. Megnyitja és élménybeszámolót tart ausztráliai utazásáról *Csorba Károly* 2010. február 1-én. A következő helyszín Székesfehérvár, Műhely Kávéház, ahol 2010. február 12. és március 12. között látogatható a kiállítás. Megnyitja *Szabó Márta*, előadást tart *Csorba Károly*.

A program folytatódik – Digitális fotópályázat

Utazás a világ körül – 2010 – Ausztrália és Új-Zéland

A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus 2010-re meghirdeti nemzetközi digitális fotópályázatát *Utazás a világ körül – 2010 – Ausztrália és Új-Zéland* címmel. *A pályázat védnökei:* Magyarország canberrai nagykövetsége és Ausztrália budapesti nagykövetsége. A pályázat *célja*, hogy az utazás közben szerzett vizuális élményeket minél többen megőrökítsék, és egy fotókiállítás keretében másoknak is bemutathassák. 2010-ben azokat a felvételeket várjuk, amelyek az elmúlt öt esztendőben *Ausztráliában* vagy *Új-Zélandon* készültek. Ezekből – kellő mennyiség és minőség esetén – kiállítást tervezünk Ausztráliában, Új-Zélandon és Budapesten, valamint fotóalbumot jelentetünk meg.

Részvételi feltételek

1. A fotópályázaton *amatőrfotósok részvételét várjuk* életkortól, foglalkozástól és lakóhelytől függetlenül. Részvételre biztatjuk azokat a turistákat, akik bel- és külföldi útjaik során sokat fényképeztek, de még sohasem jutott eszükbe nyilvánosság előtt szerepelni az eredetileg családi fotóalbumokba szánt fényképekkel.

2. A pályázat *témája kötetlen*. Műemlékfotók, portrék, eseményfotók, tájképek, természet- és állatfotók, városképek, makro-felvételek, hangulatképek stb. egyaránt beküldhetők, függetlenül attól, hogy Ausztrália vagy Új-Zéland mely pontján készültek.
3. Szerzőnként beküldhető *maximum 10 digitális* vagy *digitalizált* felvétel JPEG formátumban. A fotók hosszabbik oldala 2000 pixel legyen. Minden felvétel file-neve a pályázó CsaládneveKeresztneve egybeírva, majd a kép rövid (egy-két szavas) címe. A kép utómunkálata csak az eredeti élmény vizuális hangsúlyát emelheti ki (szinkorrekción, kontraszt, fényerő, kivágás), de nem változtathat tartalmán. Fantáziakép nem pályázhat.
4. A pályaműveket e-mailben lehet beküldeni a fotoselet@gmail.com címre. Egy küldemény terjedelme ne legyen nagyobb, mint 15 Mb. Ha szükséges, akkor a képek több levél mellékleteként küldendők.
5. A pályázatra csak olyan felvételeket nevezhetnek a szerzők, amelyek a korábbi *Utazás a világ körül – Ausztrália 2009* című fotókiállításon még nem szerepeltek, továbbá nem jelentek meg semmilyen könyvben.
6. A pályázóknak *nevezési lapot* kell kitölteniük, amit a szervezők bocsátanak az érdeklődők rendelkezésére. A nevezési lapon szereplő információk egyezzenek a fényképek címében feltüntetett leírással. Az aláírt nevezési lap beszkenelve e-mailben is leadható a fényképekkel azonos címmel.
7. Díjazás: 1–5. díj: 5000–5000 Ft értékű fotóművészeti album és oklevél.

Pályázati naptár:

- **A fotók beküldésének határideje: 2010. február 28.**
- Zsűrizés: 2010. március 14-ig.
- Értesítés a zsűrizés eredményéről – kizárólag e-mailben –, a kiállítás helyszínéről és megnyitójának időpontjáról: 2010. március 30-ig.
- A fotókiállítás bemutatói Új-Zélandon, Ausztráliában és Magyarországon: 2010. április 30-tól.

További információ kérhető a *Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus* munkatársától, **Győri Lajostól**.

Postacím: 1011 Bp., Corvin tér 8. Tel.: (1) 225-6033,

fax: (1) 226-6030; e-mail: gyoril@mmi.hu.

Nevezési lap ugyanígy igényelhető vagy letölthető a www.mmikl.hu címről.

TÓTH ZSÓKA

Petőfi versek – akcentussal

Ausztráliában élő magyarok között,
2009. március 3–április 5.

Előzmények

Az Új-Dél-Walesi Magyar Szövetség 2008 nyarán konferenciát rendezett Sydney-ben azzal a céllal, hogy felmérjék az ausztráliai magyarság önazonosságának helyzetét és az ebből fakadó tennivalókat. A konferencia meghívott vendége és előadója volt Borbáth Erika, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus főigazgatója. A konferencián elhangzott előadásokból és a beszélgetések során kikristályosodott, hogy milyen segítségre lenne szükség, illetve milyen segítséget nyújthat az intézet az egyik legnagyobb feladatban, az anyanyelv megtartásában.

Borbáth Erika megígérte, hogy az intézet két előadóművész, drámapedagógiával, színjátszással, versmondással foglalkozó szakember kiutazását támogatja, ausztráliai ellátásukról pedig a fogadó felek gondoskodnak.

Csaba Gábor, a Magyar Köztársaság nagykövete, Nagy Bálint főkonzul és Kardos Béla az Új-Dél-Walesi Magyar Szövetség elnökének összefogása és szervezése révén kialakult a program és megérkezett a Szövetség hivatalos meghívója.

Az utazásra kijelölt, fölkért személyek

Tóth Zsóka előadóművész, színjátszó versmondó és Tóth Zsuzsanna előadóművész, színházpedagógus voltak.

Sajnos, Tóth Zsuzsanna nem vállalhatta az egy hónapos távollétet, így került sor szinte az utolsó pillanatban Lázár Péter előadóművész, drámapedagógus felkérésére.

A felkészülés sok izgalmat jelentett, mert mindketten először utaztunk ilyen távoli országba, a világ másik felére, szakmai szempontból pedig izgalmas kihívás volt, vajon hogyan találunk közös hangot, mire számítanak velünk kapcsolatban és megfelelünk-e az elvárásaiknak, beválnak-e elképzeléseink a közös munkákról?

Így hát legjobb belátásunk és szakmai készségünk alapján minden eshetőségre felkészültünk, olyan anyagokat vittünk fejben, könyvben és másolatokban, amelyeket felhasználhatunk, ott hagyhatunk, elmondhatunk, játszhatunk, gyakoroltathatunk, bemutathatunk a korosztályokhoz és közösségekhez igazítva. A bőröndünk tele volt könyvekkel, CD-kel, ruhákkal (mert hiszen ősz volt ott, hiába néztük az interneten a hőmérsékletet, a vonzó 28 fokot), legyen mihez nyúlunk, ha mégis másra lenne szükségünk, mint ahogyan elgondoltuk.

A repülőút hosszú, és aki ráadásul az utolsó pillanatban megbetegszik, annak végtelennek tűnik, de megérkeztünk, épen, ha nem is egészségesen. Talán ezért is történhetett meg, hogy vendégvárónk a repülőtéren nem ismert meg bennünket a fotók alapján, így aztán egy gyors döntéssel mi írtuk föl, s tartottuk magasra a nevét, így találkoztunk Kardos Bélával. A hajnali órában máris indultunk Nagy Bálint főkonzul úr rezidenciájára, ahol barátságos légkörű beszélgetés, reggelizés indította egy hónapos ausztráliai tartózkodásunkat.

Családoknál laktunk. Gondoskodással vettek körül bennünket. Sydney-ben Kardos Béláék, Jakab Gyuriék, Kicsi Csilláék, Haraszi Emőkéék, Vastag Ilonáék és a Melbourne-i Kövesdy Éva és András. Szeretettel gondolunk rájuk. Még egy szót a betegségekről: mindenki gyógyított, mindenki jót akart, így aztán nem is volt más választás, mint látványosan és gyorsan meggyógyulni, köhögés nélkül verset mondani.

Vendéglátóink részéről a program készen állt és majd' minden napra jutott ismerkedés, találkozás, foglalkozás, fellépés.

Három hetet Sydney-ben, tíz napot Melbourne-ban töltöttünk. Mindkét város magyarságának kulturális élete átgondolt, sokszínű tevékenységet takar a legapróbbaktól az örökfiatalokig. Az arcokon látható időt elmossa a derű, és jó játék volt kettőnk között a ki, hány éves lehet, hiszen a nyolcvanas az itthoni hatvanas küllemével mosolygott ránk.

Sydney-i napok

Először a Maci Klubba látogattunk el, ahol az anyukák 2–5 éves apróságaikkal vesznek részt heti egy délelőtt, a közel három órás találkozásokon-foglalkozásokon, szabadtéren és teremben egyaránt alkalmas körülmények között. Körükben két alkalommal sikerült rövid műsort adni, mondókákat tanítani, közösen énekelni. Otthagytuk a korosztálynak szóló ringatókat, mondókákat, CD-ket és reméljük, azóta közösen éneklük a kicsikkel. Véleményünk szerint az ausztráliai magyarság anyanyelve megtartásának egyik legfontosabb pillére a Maci Klub.

Ebéd a „Maci” Klub

A Sydney magyar iskolában Harasta Emőkével

A Magyar Iskolában három korosztályban, heti két órában foglalkoznak az anyanyelv tanításával, bérelt helyszínen, iskolai körülmények között.

Itt találkoztunk az óvodásokkal, akikkel kevés időt tölthettünk el, igazából csak az ismerkedésre futotta, ám szereplésüket a március 15-i műsorban láttuk. Rövid hazafias versikékkal szerepeltek.

Az iskolások két csoportjával volt módunk több órás drámapedagógiai gyakorlatokat vezetni, valamint bevonni őket gyermekeknek szóló verses játékokba. A magyar nyelv különböző szintű ismerete nem volt akadálya a közös játékoknak, ami rendkívül oldott együttlétbe torkollott. A nyelvtanításnak két irányát tapasztalhattuk: van, akit magyarra, van, akit angolra kell tanítani, attól függően, milyen a családi háttér, mikor érkeztek Ausztráliába.

A középiskolásokkal (akik között magyar nyelvű érettségire készülők is voltak) egy alkalommal több órás foglalkozást tartottunk, amelyen szintén a magyar nyelven történő megszólalásra ösztönző gyakorlatokat mutattunk be és játszottunk a fiatalokkal. A gyakorlatok közül – tanárnőjük döntése alapján és a mi nagy örömünkre – beemelnek a vizsgafeladatok közé egy situációs játékot, amelyet a legnagyobb kedvvel játszották.

A Körösi Csoma Sándor Cserkész Csapat rendkívül szervezeten, pontos tartalmi gyakorlati programmal működik. Körükben egy alkalommal foglalkoztunk a Petőfi verseket megszólalató március 15-i műsorra készülő versmondókkal.

Március 15-i ünnepség Sydneyben

Kiemelten fontos programként értékeltük a tanítók, tanárok, különböző szervezetek és civilek részvételével Nagy Bálint főkonzul úr által összehívott szakmai találkozót, ahol előadásra és beszélgetésre nyílt lehetőség a drámapedagógia és versmondás mibenlétéről, valamint közös részvétellel drámapedagógiai gyakorlatokat mutattunk be. A tervezettnél jóval hosszabb időt töltöttünk együtt, de a késő éjszakába nyúló találkozás után is nehezen indult haza a vendégsereg. Ezen a találkozón fogalmazódott meg az igény a kapcsolatépítés folytatásáról és a továbbképzés szükségességéről, lehetséges módjairól.

Délvidéki Népdalkör

Sydneyben tartózkodva megismerkedtünk a Délvidéki Magyarok Szövetségével, az általuk fenntartott művelődési ház munkájával, valamint a házban működő népdalkörrel. A népdalkör tagjai „fiatal” nyugdíjasok, de általánosan is elmondható, hogy Ausztráliában kortalanok az emberek. A március 15-i műsorra készülve, közös próbáink során kiderült, hogy mint idehaza, ott is szívesen áll színpadra ez a korosztály, szerepelnek és az éneklésen kívül örömmel játszanának is. Úgy gondoljuk, megfelelő szakember irányításával nagyon sikeres lehetne ez a művészeti tevékenység, és talán lehetőséget adna a fiatalok bevonására is, mert velük bizony nem találkoztunk a művelődési házban.

Szerepeltünk még a márciusi szüreti bálon és családi esten is, ahol tapasztalhattuk, mennyire erős az együvé tartozás érzése, az akarat, hogy őrizzék a messzi óhazából hozott hagyományait, csak hiányzik a szakember, aki biztos kézzel – táncban, énekekben, színjátásban – programot, tennivalót kínálna és vezetne. Otlétünk csak arra volt elég, hogy más lehetőséget is fölvillelünk. A hazaérkeztünk után kapott megható levelükből is éreztünk, szívesen vennék a segítséget.

Nagy meglepetésünkre – nem lévén táncosok – a Sydney-i Kengugró Néptáncgyűttes két estére várt bennünket beszélgetésre. Ezen kiderült, hogy a remek, középkorúakból álló táncsoport mögött nincs utánpótlás, egyelőre nem tudják átadni tudásukat az utánuk jövő nemzedéknek. Az együttesben a magyar származású táncosokon kívül angol anyanyelvű zenészek és táncosok is szerepelnek. Közösségfejlesztő, valamint szituációs játékok bemutatásával és játékosával, tartalmas és két hangulatos estét töltöttünk körükben. Úgy gondoljuk, a tánc mellett próbálkozhatnának színpadi játékkal is, ehhez – úgy éreztük – kedvük is lenne.

A találkozások, foglalkozások mellett március 15-i ünnepi műsorok szereplői voltunk: Canberrában a Magyar Köztársaság Nagykövetségén, a Sydney Magyar Házban rendezett központi ünnepségen, közreműködtünk a délvidékiek szüreti bálján, műsort adtunk az Erzsébet Otthon idős lakóinak.

Külön kell szólnom a közös műsorokról, amikor a diákokkal egy színpadon léptünk föl és nem tudom melyikünk izgult jobban. Az biztos, én őértük sokszorosan, mint magamért. Megindító pillanatokat éltünk át a délvidékiekkel közös ünnepi műsorban is, amelyben nehéz szavakkal szólt a márciusi ifjak 12 pontja. Igen, mert olvasni is, mondani is nehéz annak, aki lelkében igen, de nyelvében már nincs otthon.

Melbourne-i napok

A Melbourne-i magyarok impozáns Magyar Központot tartanak fenn, amelyben templom és iskola, táncgyűttes, nyugdíjas klub, különböző magyar szervezetek működnek és a magyar vonatkozású eseményeken kívül számos más programnak is otthont adnak.

A Melbourne-i Magyar Központ táblája

Két alkalommal látogattunk el az Árpád nevet viselő Idősek Otthonába, ahol beszélgetésre vártak bennünket, és az alkalomhoz illő műsorral szerepeltünk. Tapasztalhattuk, körülben az anyanyelven történő megszólalásnak még nagyobb jelentősége van, mivel idős korban – ahogyan elmondták – elhagyják a tanult (angol) nyelvet.

Két helyszínen találkoztunk iskolásokkal: a Bocskai Magyar Iskolában drámapedagógiai gyakorlatokat vezettünk, majd a Melbourne-i Magyar Központban egy délelőtt, több csoportban foglalkoztunk ugyanígy, óvodásokkal és iskolai csoportokkal. Melbourne-ban ez időben nem működik Maci klub.

Örömeinkre módunk nyílt a pedagógusokkal, cserkész és más szervezetek vezetőivel egy teljes délelőtnyi konzultációra, amelyen a drámapedagógia és versmondás témaköre volt napirenden. Szívesen vettek részt a gyakorlatokban és várják a folytatást.

A nagy összefogásra Koltai Gergely és Szűts István: Megfeszített című rockoperája mutatott példát. Quittner János pozsonyi rendező nem először rendez a Melbourne-i magyarok körében. 10 évvel ezelőtt az István, a király-t, majd az 1956-os forradalom 60. évfordulóján, Melbourne főterén – a Federation square-en – mutattak be nagyhatású, néptánc elemekre épülő műsort. Mindkét előadás legendássá nőtt az évek alatt ez lendületet adott az újabb munkához. A

fél éves készülődéssel színpadra állított mű teljes play back-kel ment (ez a tény félelemmel töltött el az előadás előtt), de kiváló rendezői invencióval és akarattal, remek táncosokkal és a főszereplők kiválasztásának telitalálatával, kiváló előadás született, amelyben azért a shakespeareai-i mesteremberek bája is jelen volt. A zsúfolásig megtelt teremben az itt és most lélekben együtt vagyunk ritka, felemelő pillanatában lehetett részünk.

Talákoztunk a nagylétszámú (250 fő) nyugdíjasklub tagjaival és vidám hangulatú versekkel szerepeltünk klubnapjukon.

A Melbourne-i Magyar Központ vezetői az utolsó napok egyikén beszélgetésre invitáltak bennünket, amelynek fölvetései a jövőre vonatkoztak. Főként a fiatalok bevonásával, a mostanában Magyarországról munkavállalási céllal érkezők megszólításáról és a magyar közösségbe való bevonásuk mikéntjéről esett szó.

Megismerve munkájukat (az utolsó napon Kövesdy Évától kapott, a Magyar Központ működését bemutató anyag után különösen) el kell ismerni, sok és vitathatatlanul értékes program zajlott az elmúlt években a magyar közösség, az anyanyelv megtartásáért, keresik a fejlesztés lehetőségeit, a kapcsolatokat.

Nyilvánosság

Kint létünk alatt interjút adtunk Sydney-ben a SBS Rádióknak (86 kisebbség nyelvén közvetítenek műsorokat országszerte), műsorunkat fölvette a Duna Televízió (ittthon is láthatóak voltunk), újságcikket írtunk, amely meg is jelent a Magyar Központ Híradó c. újságjában, és hírt adott rólunk a Magyar Élet c. periodika.

Közérzet

Sidney-ben és Melbourne-ban is szinte családtagként lehettünk jelen a szállást és ellátást adó családoknál. Nagyszerű vendéglátók, a magyar közösség elkötelezett, nyitott szellemű, tevékeny vezetői, vagy aktív résztvevői a szervezeteknek.

A dolgaink mellett és közben megismerhettük egy kis szeletét ennek a csodálatos országnak, tapasztalhattuk, hogyan védik értékeiket, természeti kincseiket. A világ legtermészetesebb módján tartják be a közösségi együttélés szabályait, akár az utakon való közlekedésre, akár a buszvezetők végtelen türelmére és udvariasságára gondolunk.

Az önkéntes munka mindenütt jelenlévősége a társadalom fejlettségének fokmérője. Az iskola környéki zebráknál ügyelő nagyszülők (egyenkalapban, mellényben és nem csak az iskolaév kezdetekor!), a nyugdíjasokat rendszeresen látogatók, a Sydney-i Olimpia önkénteseinek nevét örök időkre megörökítő oszloperdő az ember és munka megbecsülésének olyan pillérei, amelyekre építeni lehet.

A mindenütt földön, fűben, kövezett téren ülő, ebédelő, szünetelő, tanuló fiatalok, és kevésbé fiatalok látványa mutatta a tiszta, gondos környezetet, ugyanis nem szemétkben ültek, nem mocskos kövezeten és nem dobálták el a műanyag flakont és a szendvicses zacskót. Igen, ott is volt graffitti, ott ahol lehetett a tűzfalra festeni-fújni, de a szomszéd házat már nem kenték össze. És mindenütt sportoltak a szabad pályákon kortól függetlenül munka előtt-után, reggel és este, hétféteken.

A lenyűgöző természeti környezet két végletével is találkozhattunk, a látóhatár széléig feketéllő leégett erdővel, ahol a tűz után három héttel már zöldellt az apró új hajtás, és Világos István tiszteletbeli konzul jóvoltából a Tizenkét apostolnak nevezett, szabdalt óceánparton járhattunk, ahol az idő végzi a maga munkáját és alkotja-rombolja a figurákat.

És ott a filmekből ismert Bondi Beach, a parti örökkel, az őszi 30 fokos napsütéssel, hullámokkal, szörfösökkel. Pár órára ebben is részünk volt.

Az úton átfutó mini „sárkányok”, az ablak párkányán napozó gyíkok, a fagyalt tölcserít emberi módon megfogó kenguruk, és az állandóan „kótyagos” koalák...

Az üzletben kedvesen kérdező eladó, akinek persze kiderült, hogy az egyik őse magyar...

A kedély és derű átragadt az emberre, amely nem csak a napsütés és tenger, az ég és a föld adta szépségek miatt olyan lefegyverző, ehhez az élet kiszámíthatósága is nagyban hozzájárul.

Természetesen a példák csak kiragadott impressziók, sokféle élmény ért bennünket, amelyek közül mégiscsak a találkozások, beszélgetések, foglalkozások, közös szereplések voltak a legfontosabbak.

A magyarság megéléséért való tenni vágyás és a sokféle feladat, amellyel tesznek is ezért, heroikusnak mondható, főként annak tudatában, hogy nagyon messze kerülve az óhazától beszélnek édes anyanyelvünket. Ebben segíteni, kötelességünk.

Bízunk a folytatásban.

Még a repülőgépen ültünk hazafelé jövet, amikor vendéglátóink levele már megérkezett Borbáth Erika főigazgató asszonyhoz:

„A legnagyobb elismeréssel tudom összegezni Tóth Zsóka és Lázár Péter canberrai és sydneyi tevékenységét. Ennek folytatására feltétlenül igényt tartunk. Arra kérjük a főigazgató asszonyt, tegye lehetővé, hogy jövőre is hasonló élményben részesedjünk diákjaink, cserkészeink, énekeseink és táncosaink épülésére, tanítóink, tanáraink továbbképzésére. Gondolom, az Ausztráliában nyert tapasztalataik értelmében javaslattal fognak élni egy rendszeres, intézményesített, és nagyobb volumenű kapcsolat kiépítésére. Erre feltétlenül számítunk magyar identitásunk megőrzése érdekében.

Szívélyes üdvözléssel:

*Kardos Béla
a NSW-i Magyar Szövetség elnöke”*

Érdeklődők gyűrijében a konzulátuson

**BESZÉLGETÉSEK,
VÉLEMÉNYEK**

Az állam nem szolgál, hanem uralkodik¹

Bérczes Tibor beszélget Péterfi Ferenc közösségfejlesztővel, egyetemi oktatóval

Öntevékeny civil társadalom nélkül nincs valódi társadalmi kohézió, és a hatalom kontrollja sem valósul meg. A rendszerváltás előtti időkhöz képest ma jóval több, negyven-negyvenötezer ilyen szervezet működik Magyarországon, a részeire hullott magyar társadalom azonban – afféle „magányos tömegként” – csak az elittel szembeni elégedetlenségét tudja, többnyire artikulálatlanul, kifejezésre juttatni, a maga kis világát nem alakítja aktívan. Alakulóban van-e ez a világ, vagy még mindig a múltból hozott negatív minták dominálnak? A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Közösségfejlesztési Osztályának vezetője szerint az igazi probléma a mindenkori állam mentalitása a civilekkel szemben: a pénzelosztó és a pénzt kapó közötti kelet-európai, feudális viszony. Holott az utóbbi nem ajándékot kap, hanem átvesz és megold funkciókat

Mennyire megalapozott, miért alakult ki bennünk, magyarokban az az önkép, hogy képtelenek vagyunk az együttműködésre?

Biztosan nem azért, mert nálunk nincs történeti hagyománya az önszerveződésnek. Az olvasókörök, a kaszinók, a közösségi szintéren szolgáló kávéházak Magyarországon már a felvilágosodás korában megjelentek, és a közösségi mozgalmak alakulásának és fejlődésének folyamata a XIX. század folyamán is lendületesen folytatódott. A címtárak mutatják, hogy szinte minden településen voltak különböző egyházakhoz, szakmai csoportosulásokhoz, települési sajátosságokhoz kötődő körök és egyletek. Ezek hol alulról szerveződtek, mint például a Hódmezővásárhely környéki puszták paraszti olvasókörei, amelyek malmok, útkereszteződésekben lévő csárdák körül spontán alakultak ki, máshol egyházi, minisztériumi vagy országos központok ösztönzésére jöttek létre. E szervezetek értéke is tudatosult, hisz például a Faluszövetség tematikákat készített a gazdák szakmai képzésének támogatására, sőt, títusterveket az egyleti székházak meg-

¹Megjelent az Élet és Irodalom LIII. 2009. 45. számában (november 6.)

építéséhez. Azt azonban nem állíthatjuk, hogy létrejött volna egy egész országot behálózó, egységes és átfogó rendszer.

Milyen funkciókat láttak el annak idején ezek a szerveződések?

Főként művelődési, szakmai és karitatív, szociális funkciókat, de a funkciók gyakran összefolytak. Az I. világháború idején a szakmai szerveződések például szociális szerepeket is magukra vállaltak, amikor segítették a besorozott férfiak családjait, így a természetes kooperáció és szolidaritás hordozói voltak. De az önszerveződések szocializáltak is, a fiatalabb generációknak gyakorlati mintákat szolgáltatottak. Amikor egy falusi tanító, akinek működési területe bőven túlterjedt az iskola keretein, színikört szervezett, a gyerekek nemcsak „művelődtek”, hanem beszélni, érdekeket megfogalmazni, kapcsolatot teremteni is megtanultak. Egy falusi gazdakörben a gyerekek ott játszottak a sarokban, és ha áttételesen is, de megtanulták, hogyan kell vitatkozni, hogyan kell érveket megfogalmazni, felkészülni valamilyen hivatalossággal való tárgyalásra stb. Az általam vizsgált rákospalotai ipartestületben például a tanoncoknak kötelező volt részt venniük a mesterek összejövetelein, ahol látták, hogyan kell eljárni a kontárok ellen, hogyan kell érintkezni a hivatalokkal, hogyan kell a közösségen belüli érdek alapján a saját tagjaikat büntetni vagy épp elismerni. Még a bálokra is kötelező volt elmenniük. Amikor ott ültek a padon, társasági viselkedésmintákat láttak.

Jelentettek-e törést ebben a politikai-történelmi változások, elsőnek például a Monarchia szétesése?

Nem, mert megmaradtak mind a spontán kezdeményezések, mind pedig a központi szándék. Klebelsberg például nagyon tudatos falusi népiskolai rendszert épített ki, amely – a mainál jóval nagyobb megbecsülésnek örvendő tanítóknak köszönhetően – sokkal többet nyújtott, mint a hagyományos oktatás. Az organikus fejlődés tehát megmaradt, de a magyar kultúrában az önszerveződés hagyománya nem lett domináns, mert tovább élt a „mondja meg valaki felülről, mit kell tenni” feudális mentalitása. Szűcs Jenő úgy írta le a nyugat és kelet közötti különbséget, hogy nyugaton egy szolga fejet hajtott, amikor belépett az úr házába, míg keleten a földre vetette magát. Magyarországon mindkét minta jelen volt, ezért az önszerveződések is felemásak maradtak.

A felemáságnak a negyvenes évek végén történt kommunista hatalomátvételt véget vetett...

Amikor betiltották a pártokat és az egyesületeket, megsemmisítették minden addigi eredményt. Bár én még az 1970-es években is találkoztam idős falusi emberekkel, akik titokban tovább vezették az egyesületi pénztárcönyvet, de ezt

nemigen nevezhetjük folytonosságnak. Sokáig egyáltalán nem, később pedig csak korlátozottan működhetett az önszerveződés, és így a pártállami autoritással szemben nem alakult ki a társadalom védekező rendszere. Felerősödtek a kívülről irányítottásra jellemző korábbi, nem túl jó ösztönök, és nyomtalanul eltűnt az említett szocializáció. Amikor jött a rendszerváltás, még jó eset volt, ha valaki legalább közvetett élményekből tudta, hogyan volt ez régen. A társadalmi közeg persze közben totálisan megváltozott, de a túlnyomó többség még közvetett pozitív élményekkel sem rendelkezett.

De önszerveződő mozgalmak – emlékeim szerint – azért a Kádár-korban is léteztek.

A hetvenes évektől kezdve valóban megjelentek ilyenek, például az ifjúsági klubmozgalom, aztán a rockzene, különösen azután, hogy magyar nyelvűek lettek szövegek. Ilyen volt az amatőr színházi mozgalom, ahol a társulatok először klasszikus darabokba írták bele a maguk történetét, majd pedig már klaszszikus darabok se kellettek, mert jöttek a saját történetek. És ott volt a Ráday Mihály-féle városvédő-, aztán pedig a táncház mozgalom. Ezek divattá tették a múlt megismerését. Ezek mind lefojtva, korlátok között dolgoztak, de a mai döntéshozók idősebb nemzedékének fontos mintákat adtak.

A nyolcvanas években – részben még a rendszerváltástól függetlenül – komoly mozgolódás támadt. Ekkor már nem volt olyan tökéletes az az ellehetetlenítési módszer, amely az egyesületek alapítása előtt harminc napot adott a BM-nek, hogy, ha úgy ítélte meg, például a párttagok kiléptetésével megakadályozza, hogy ezek ténylegesen is megkezdhessék működésüket. 1986-ban egyesületi törvény született, amely sokat lazított a korábbi helyzeten.

A rendszerváltásba torkolló aktív nyolcvanas évek után azt várta volna az ember, hogy „boldog véget” ér a történet. Bennem van-e a hiba, ha sehol sem látom a boldog véget?

A rendszerváltáskor sokan hittük, hogy kiteljesedik a folyamat, de ez nem következett be, a csalódás viszont egyfajta béklyó lett. A kudarc egyik oka az volt, hogy a legaktívabbak – logikusan – átmentek a pártokba, profi politikusok lettek, amivel kicsit kiürült a civil társadalom. Tömegével alakultak új szervezetek, hiányzott viszont a tudás, hogy ezeket hogyan kell demokratikusan működtetni. Immár szabad volt akarni, csak az akarók nem tudták, hogyan is kell.

Mit nem tudtak?

Amit a gyerekek annak idején a mindennapjaikban tanultak meg. Hogyan kell érdekeket képviselni, ütközni, dialógust folytatni, méghozzá úgy, hogy a másik véleménye is számít. A politikussá lett civilek jó részére ráadásul autok-

rata attitűd volt jellemző, vagy nem hoztak elég sok új demokratikus mintát. Például az egyik zalai faluban a nyolcvanas években civil kezdeményezésre faluházat akartak építeni. Az emberek egyesületbe szerveződtek, és aktívak voltak. Aztán jött a rendszerváltás, és az egyesületi elnököt megválasztották polgármesternek. Amikor kollégáink legközelebb ott jártak, megkérdezték tőle, hol tart az egyesület. Azt felelte: „Minek az egyesület, hisz már én vagyok a polgármester.” Nem fogta fel, hogy egy választott önkormányzatnak is szüksége van az egyesületek képviselte öntevékenységre. Voltak persze mások másutt, akik felfogták, de a felismerés a gyakorlatban nem hasznosult. Mivel hiányzott a demokráciára való szocializáció, a hatalmi elit tagjai – még azok is, akik becsületesek és jó szándékúak – sokszor olyan mintákat követnek, amelyeket annak idején velük szemben alkalmaztak. A pártprogramokba ugyan bekerült, hogy fontos a társadalmi tőke, de az elmúlt húsz évben kevesebbet investáltak bele, mint a szocializmus idején. Abszurd, de ahol virul a közösségi élet, többnyire olyan embereket találunk, akik még a Kádár-korban tanulták meg az öntevékenységet. Fogyóban a társadalmi tőke, mert nem termelődik újjá. Ahhoz a társadalom és a hatalom megfelelő együttműködésére volna szükség.

Felméréseik azt mutatják, hogy a fiatalok körében sem történt áttörés. Megjelenik-e az oktatásban az önszervezésre vonatkozó ismeretanyag?

Az ELTE-n, ahol művelődésszervezőket és szociális munkásokat tanítok, meg szoktam kérdezni a hallgatókat, milyen demokratikus élményeik vannak, és legtöbbször a megaláztatásaikat mesélik el. Harmadévesekkel kerülök kapcsolatba, és mindig elcsodálkozom, hogy azok, akik majd emberekkel foglalkoznak, még nem találkoztak azzal, hogyan kell például egyesületet létrehozni. Pedig bármik lesznek az életükben, akár szakemberként, akár állampolgárként, erre szükségük lehet.

Most – Vercseg Ilona kollégánk kezdeményezésére – szervezünk egy „Fiatalok a településekért” programot, ami egy korábban létezett társadalmi mozgalom, az úgynevezett téli népművelési gyakorlat felújítása volna. Ez azt jelentette, hogy télen falvak vendégül láttak öt-hat különböző szakos hallgatót, akik kapcsolatba kerültek egymással, látták, hogy saját szakterületük hogyan működik a gyakorlatban, ötleteket ajánlottak. Sokuknak később is megmaradt a kapcsolata a falvakkal. Mi most azt szeretnénk, hogy a középiskolások, az egyetemisták kötődjenek településekhez, és közösségi ügyekben vállaljanak felelősséget. A települések pedig vegyék ki a részüket e korosztály szocializációjából. Ez azért is hasznos lenne, mert ma már sok fiatalnak felfedezés a falusi élet, hisz a „világok” sokkal messzebb kerültek egymástól, mint húsz éve voltak.

Ha az egyetemen megtanítanák a diákoknak ezeket a készségeket, rögtön meg is szerveznék magukat, és akkor négy-öt év tapasztalattal és gyakorlattal a zsebükben végeznének. De az iskola ebben nem érdekelt, mert akkor sokkal nehezebb lenne kezelni a diákokat. És ez más szinten is így van. A politikai hatalmat birtoklóknak és az intézményi tevékenységeket végzőknek nem érdekük ez a fajta „hatalommegosztás”. Hosszú távon persze jól jönne nekik is, mert egy idő után sok problémát az emberek maguk oldának meg. Ők azonban rövidtávon gondolkodnak.

Nem veszélyezteti-e az egyesületi világ függetlenségét, hogy nem létezhet állami támogatás nélkül, és nem hiteltelenítik-e az önszerveződéseket – lásd Zuschlag-ügy – a pénzbeszerzésre szakosodott pártalapítványok?

Ma már ezt nem látom akkora veszélynek, mert egy másfél évvel ezelőtti jogszabály itt lassan rendet teremt, legalábbis abban az értelemben, hogy a pártalapítványok, amelyekre lényegében semmilyen szabály sem vonatkozik, külön kerültek a civil világtól. Az igazi probléma ma már nem ez, hanem a mindenkori állam mentalitása a civilekkel szemben. Ilyen tekintetben tényleg feudális viszonyok uralkodnak. A pénzelosztó és a pénzt kapó között kelet-európai úrszolga viszony van, holott az utóbbi nem ajándékot kap, hanem átvesz és megold funkciókat.

Az egyik gond, hogy a mai rendszerben az állam a pénzt a szükségesnél jóval később adja oda. A civilek lehetetlen helyzetbe kerülnek, amikor létre akarnak hozni valamit. Felveszik a személyzetet, de a pénz nem érkezik. Sokszor – mivel a szervezők igazi megszállottak – a saját házukat megterhelve, jelzőkölcseket vesznek fel, csak hogy életben tartsák a szakmai programjaikat. Végül a pénz megjön, de a banki kamatok soha nem kapják meg. A másik nagy probléma, hogy az államot nem érdekli a projektek tartalma, számára csak a számlák a fontosak. Megtörténik, hogy egy civil projekt hetven ember munkába állítását ígéri, de csak hatvanötöt sikerül elhelyeznie, mire az állam visszaköveteli a pénzt, mégpedig kamatos kamattal. Nem arányosan fizet, hanem az egész vállalkozást elutasítja. Ez nem tudatos filozófia, hanem beidegződött hatalmi arrogancia. Az állam nem szolgál, hanem uralkodik, és mire a bíróság igazat ad a szervezetnek, az már rég tönkrement. Hiába látnak el fontos funkciókat, a szervezetek nem mernek konfrontálódni az állammal, mert akkor majd kevesebb pénzt kapnak. Pedig tárgyalással mindezeket a problémákat meg lehetne oldani. Ma úgy van, hogy „nem szólok, ha bezárnak egy olcsó éttermet, ahová a szegények jártak, mert akkor tavasszal, amikor az önkormányzathoz fordulok a szegény gyerekek táboroztatása ügyében, kevesebb pénzt kapok”. Ez mélyen antidemokratikus és többszörösen vesztes helyzet. Ráadásul a közbizalom zu-

hanórepülésben van, és a közintézmények iránti bizalomvesztés magával rántotta a civil intézmények megítélését is. Ha ez így folytatódik, csak valami nagy trauma hozhat változást. Azt pedig jó lenne elkerülni.

Vannak-e mégis pozitív jelek?

Ma legalább negyven-negyvenötezer működő civil szervezet van, sok-sok hiánnyal, kiszolgáltatottsággal, de azért ez már valami. Pozitív fejlemény az is, hogy egyre több lehetőség van a beleszólásra, már csak azért is, mert bizonyos forrásokhoz az állam vagy az önkormányzat csak úgy juthat hozzá, ha bizonyítani tudja, hogy bevonta a lakosságot.

Előrelépés, hogy egy-egy területen a civilek szervezettségüknek köszönhetően képesek komoly nyomást gyakorolni. Például a környezetvédők, akik országos találkozókra egyeztetnek, és képviselőik így komoly legitimitással rendelkeznek. Sikertörténet a kerékpárosoké is, hisz önkéntesekkel képesek megrendezni a hatalmas méretű Critical Masst, idén pontokba szedett követeléseiket a Városháza köré vont kordonnal is nyomatékosították. Ők már meg tudják szólítani az embereket, és feladatokat tudnak kínálni az önkénteseknek. Mert az egyik oldalon kell az egyes emberek segíteni akarása, de a másik oldalon kell egy intézményi kultúra, amelyben már kitalálták, hogyan kell befogadni és beilleszteni a szervezetbe az önkéntesnek jelentkezőket. Egy nyugati önéletrajzban ma már az is benne van, ki hol mennyit volt önkéntes, ott ez fontos szempont. Remélem, lassan nálunk is így lesz.

A „jól szövött társadalom” hiányáról

Pécsi Krisztina beszélget a hazai folyóiratok helyzetéről *Mátyus Alizzal*, a SZÍN – Közösségi Művelődés folyóirat főszerkesztőjével

Tisztelettel köszöntöm kedves Hallgatóinkat. Pécsi Krisztina vagyok. Mai műsorunkban a magyar nyelvű folyóiratok helyzetéről és ennek társadalmi összefüggéseiről beszélgetünk Mátyus Alizzal, a SZÍN című, kéthavonta megjelenő folyóirat főszerkesztőjével.

A magyar folyóiratok nem most, és nem is húsz évvel ezelőtt születtek. Mindegyiknek megvan a maga történelmi előzménye. Kezdjük a beszélgetést a SZÍN – Közösségi Művelődéssel.

A SZÍN – Közösségi Művelődés című folyóiratot a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus adja ki, s amióta létezik, tizennegyedik éve, én vagyok a főszerkesztője.

A kérdést végtelenül izgalmasnak, a választ illetően nagyon bonyolultnak tartom. Ugyanis az, hogy egy folyóirat hogy nő ki a földből, s hogy ma Magyarországon milyen szerepet tölthet be, mi veszi körül, akár a szerzőket illetően, hogy jut el az olvasókhoz, olyan tényezőknek köszönhető, amelyeket jól meg tudnék világítani, ha összefüggésbe hozhatnám egy múltszázadfordulós, múltszázadelős helyzettel. S akkor már könnyen láthatóvá tudnám tenni, a SZÍN – Közösségi Művelődés c. folyóirat milyen szerepet tudhat ma betölteni, és hogy én miért álltam ennek a szolgálatába, ilyen, mondhatni, hűségesen.

Kezdjük a múlttal.

A múltról azt szeretném mondani, hogy éppen a folyóiratunk utolsó számában, ez a 14. évfolyam 1. szám, jelent meg egy írásom: Fialok a múltszázadelőn – Ferenczy Sándor, Ady és Bartók címmel. És ezt példának szeretném felhozni. Ugyanis olyan időszak volt ez a századelő, amelyet dinamikus társadalom jellemezett. A szerveződése is dinamikusak voltak. És a legmeghatározóbb emberi közösségei, a család, a település. Az embert, ha születési helyéről elszármazott, ha el kellett származnia – de ez se volt feltétlenül biztos –, családjá és elszármazási helye, mint burok védte tovább. Ahogy természetesen védte, amikor még benne létezett. Aztán úgy alakultak az ember

szakmai, s egyéb, ehhez szervesen tartozó közösségi kapcsolatai, amelyek társadalomba ágyazottságát tovább erősítették. Így adódott, hogy ha egy író megszólalt, az nem csak a saját nevében tette. Pontosabban az így megszólalás is azonnal adta a nagyobb, a beágyazottságát biztosító egységek hangját is. A társadalmi csoportét, a nemzetig bezáróan. Aki egy folyóirathoz kapcsolódott, aki szerzőjévé vált, egy műhelynek részese is lett. Amikor Ferenczy Sándor, a későbbi híres ideggyógyász, a legelső írását a turizmusról megírta, egy jelenség megmutatásával társadalmat elemzett, megmutatott általa fontosnak tartott dolgokat, s még azt is végig gondolta, ki hogy tudná megkezdett munkáját folytatni. Elvégzett valamit, fontosnak találta, ösztönző szerepet vállalt abban, hogy folytatása legyen. Kiemelném a hangot, az önérzetes, helyét, dolgát tudó fiatal hangját, amit a következőben a huszonnégy éves Adyével érzékeltetnék tovább. Az akkoriéval, amikor Debrecen után Nagyváradra ment, s újságíróskodott. Nem volt még jó költő, nem volt igazi költő, s azt mondja 1901. május 22-én a Fehér Dezső szerkesztőhöz írott levelében: „Másfél éven keresztül a Szabadság munkatársa voltam én, sok kedvvel, türelemmel, s nagy önlelőbírással forgattam redakciójában újságíró pennámat. Ön tudja azonban, Ön tudhatja a legjobban, hogy sokszor, nagyon sokszor önmagam megtagadásával is. Fiatal vagyok még ahhoz, hogy az élettel, emberekkel, eseményekkel való végleges transzigiálást, a megalkuvó cinizmust filozófiámmá tehessem. Aki nem csupán arra termett, hogy egy számmal növelje a születési és halál-statisztikát, most nem alkothat.” Talán mindenki számára pontosan érzékelhető egy hang. Ahogy Bartók is ugyanígy szólal meg. Bartók még az anyjának írott leveleiben is. Ők akkor Nagyvárad és Pozsony között leveleztek egymással. Bartók tényszerűen, mint első külföldi fellépésein túl levő zongoristáról, s mint fiatal zeneszerzőről szól magáról, de olyan tartással, öntudattal, magabiztossággal, mint aki mögött ki tudja mi van. Igen, mögöttük a századfordulón egy egészséges, dinamikus társadalom van. Hangjuk, szerepvállalásuk, s pályáik kibontakozása egy jól szövött társadalom következményei.

Erre szeretnék rákérdezni, a jól szövött társadalomra és a folyóiratok kapcsolatára. Amikor szerkeszti a lapot, akkor tudja, hogy kinek, vagy minek kell megfelelni? És egyáltalán minek lehet minősíteni ezt a lapot, kulturális folyóiratnak, vagy szakmai folyóiratnak?

A SZÍN – Közösségi Művelődés megrendelések alapján közművelődésben dolgozókhöz, művelődési házakhoz, könyvtárakhoz kerül. A folyóirat szakmai. Az utóbbi két évben tematikus számokat állítottunk össze, a folyóiratszám elnevezését is erről kapja. A lap további részében értékközvetítésre összpontosítva szerkeszttek. Hogy azokra a dolgokra hívjam fel a figyelmet, amiket a magam részére is fontos hatással lévőnek éltem meg, legyenek ezek megjelenő

könyvek, kulturális események. Minden folyóiratszámában visszatérő rovatunk az „Arcképek”. Emberek bemutatásával célozom olyan értékeket közvetíteni, amikről azt gondolom, hogy sajátjuk a közművelődésben dolgozóknak, hiszen nem mennének ebbe a szakmába dolgozni, ha ez nem így lenne, másrészt pedig úgy is gondolom, hogy értékek terén soha nem árt a megerősítés. Főleg a fentebb érzékeltetett múltszázadfordulós, századelős társadalmi állapottól eltérő helyzetben. A mai kevéssé alkalmas arra, hogy eltökéltté tegyen embereket. Pedig az megsokszorozza az erőt. Az említett három, általam feldolgozott ember egyikének a mondása szerint, hogy az embert a „szokássá vált munkakedv” jellemezhesse. Dinamikus társadalomban ez sajátja az embernek, aki épp ezért nemcsak a szakmájával foglalkozik, hanem társadalomban is gondolkodik. És képviseli az értéket. S megéli ennek fennkölttségét, ami tovább inspirálja. Mi másért szerepel Bartók Béla levelein 1903. június 18-ától, és a 30-as években a külföldről írott levelein, minden levélpapír tetején, a megszólítás fölött, a *Kedves Mama* fölött az *Isten áldd meg a magyart*. Az az ember, akinek egy jól szövött társadalomban – ahol beszövődik a szülei, a családja által, a szülei baráti köre által, a szakmája által, a szakmájához kapcsolódó egyesületek, csoportosulások által –, egy dinamikus társadalomban a lehetőségei megvannak, az úgy működik és úgy gondolkodik, úgy kapcsolódik maga is, és úgy szövődnek további emberek általa is, hogy mindenki a saját maximális lehetőségei tudatában a másikat is lehetőségekhez akarja juttatni és lehetőségekhez is juttatja. Itt van, például, hogy Ferenczy Sándor egy Stein Fülöp nevű barátjának köszönhette Junggal és Freuddal való megismerkedését. Nem kell hozzá magyarázat, hogy miért rivalizálnak egymással ma, kis túlzással akár már az óvodában a gyerekeink. De a mindennapi élet minden területén érzékelhető a dinamizmus ellenpontján létező társadalom, s erre megannyi tapasztalható, extrém példa hozható. Visszatérve az érték közvetítésre, a mára nézve sajnos azt kell mondanom, hogy azoknak az egységeknek a működési képtelensége, amelyek természetüknél fogva közvetítettek értéket, s szétrobbant állapotba kerültek – így a családra, s korábban az ember egészséges felnevelődése szempontjából jól működő egység, a faluközösség; de régen az egyesületek, szakmai közösségek is – ezek közül ma, egyetlen egy sem tudja azt a szerepet betölteni, amire hivatott lenne, vagy ha igen, kivételnek, kivételesnek számít. Nem beszélve arról a megidézett, kivételes állapotról, a társadalomnak egykori stádiumáról, amikor az érték közvetítő egységekből egy egész rendszer szövődött, amelyek egymást erősítve hatottak az emberek életében.

Ma tehát a kivételekről érdemes beszélni, s arra felhívni a folyóiratban is a figyelmet. Hogy kinek-kinek legyen kedve-ereje abban a kicsi egységben, amelyekben gondolkodhat és tevékeny lehet, s esélye van rá, hogy hatóképes legyen,

megtegye a magáét. Igyekezetem szerint ezt teszem én is, s ezt teszi a folyóiratunk. Ugyanúgy, ahogy az irodalmi folyóiratok közül – most csak példákat mondok –, az egrí Agria vagy a Békéscsabai Bárka folyóirat. Ha addig jut, ahol már a Bárka tart, hogy elkezd értéket közvetíteni és ebben nagyon egyértelművé teszi magát, hiába van az ország végében, ha oda meghívják írókat, költőket, egy sem bosszankodik az utazási időn és a magyar utazás képtelenségein, büszke rá, hogy mehet Békéscsabára szerepelni. Ha a kis egységek pontosan artikulálják magukat – de ez elkerülhetetlen! –, megteremtik a holdudvarukat, s egyben hatókörüket, azaz létrejön a közvetítő csatorna, s megtörténik az értékközvetítés, ezáltal az értékek megerősítése.

Ez egy nagyon szép és vállalható, dicsőíthető feladat, de az én gondom az, hogy a korosztály, fiatal korosztály csak az Interneten olvas, akár irodalmat.

Ha egyáltalán ott is olvas. De ha erről az oldalról szemléljük a dolgokat, akkor más jelenségek és megoldandók kerülnek előtérbe. A mai fiatalok kénytelenek erősebben szakmai orientáltak lenni, mint a korábbiak. Nagyon szelektíven és célra törően, és teljesítményorientáltan kell, hogy arra irányuljanak, ami a pályájukhoz szükséges. Hozzá teszem, ha egyáltalán olyan családi környezetben nevelkedtek, hogy azt a hitüket, hogy ezt tegyék is valami miatt, hogy érdemes erre erőt kifejteni, valami fenntartja. Mert a családon – s némely iskolán kívül, pl. Waldorf – semmi nem igazolja azt számára, amitől Bartóknak, Ferenczynek, vagy Adynak az említett hangját adta az öntudat, a magabiztosság. Hogy én fontos vagyok. És fontossá tudom tenni magam magamon túl egy országért. A hazámért. Talán a család, a családban a szülő, kevés kivételtől eltekintve, nem tud annyira fásult, kiegészített lenni, annyira fáradt és reménytelen, hogy ne akarná védeni a gyerekeit. És ebbe beletartozik, hogy biztosítani kívánja számára azt az egyetlen szálát, amiből a többivel együtt abban a régi társadalomban egy szövet állt össze. Bizvást gondolni lehet, a szülő egészséges ösztöne is diktálja, hogy működtessen egy csatornát gyereknevelése során, amin garantálhatja érték, hagyomány, múlt és emlék áramoltatását, mindazt, amiről az ember gondolhatja, hogy nem lehet kívül hagyni.

Idézni fogom Izinger Anni barátnőmet, mert fontos gondolatnak tartom, amit a közelmúltban mondott. Azt mondta, hogy mindig születni fognak tisztességes emberek, akik el akarják végezni a munkájukat, mindig születni fognak tehetséges emberek, akik szeretnék megmutatni, amit létrehozhatnak, és ezek mindenkor olyan érvényes kicsi egységek, amik hatni képesek. S az ember ebben bízhat.

Úgy látom, hogy a kultúrpolitikában elég nehéz jó döntést hozni, de ki mondja meg, hogy mi a jó? El lehet-e ezt dönteni vajon?

Akiknek az értékeik között önmaguknál, a saját érdekeiknél tágabb horizonton fogalmazódik meg, hogy mit és hogyan kell tenni, ez nem okozhat problémát.

Úgy tudom, nem született még arról felmérés, ugyanakkor fontosnak tartom és a végeredmény nagyon érdekes is lenne, hogy ma kik, és milyen folyóiratokat olvasnak, illetve mennyi pénzt költenek erre.

Én se ismerek ilyen felmérést, de biztos vagyok benne, hogy az emberek életéből, a szegény emberek életéből, és most már a társadalom középrétege is szegénynek számít, az marad ki, ami kimaradhat. Amit nem kell feltétlenül megvenni. Meg kell venni az ennivalót, és kell a fűtőanyag. Az életfunkciók gyakorlásához szükséges elemi dolgokat muszáj megvenni. Az összes többire – tapasztalatom szerint – akkor áldoz valaki pénzt, ha nem is elemi módon, de szüksége van rá. A folyóiratok esetében azt látom, befolyásolja ezt, ha szerző vagy olvasó tartozónak érzi magát hozzá. Ami a miénk, arra még pénzt is áldozunk. És ha tartozunk valahova, az már más minőség. Ha egy ember eljár egy templomi kórusba énekelni, s húsvétkor elénekli a Stabat Matert, az micsoda nagy dolog! De ha elmegy szombatoként a Batthyány térre, és túrázni indul másokkal, máris nem sorolható a társadalom legkiszolgáltatottabb, legvédtelenebb, e pillanatban Magyarországon elég nagy tömegéhez. Sorolhatnám a példákat. Megkülönböztetésül, hogy ilyen kevés is elég, s az ember máris tudhat valamibe kapaszkodni. És akkor érdemes itt megemlítenem a folyóiratunkat, hiszen a szakma, a közművelődés egy-egy ága épp azokra irányul, akik a legalul vannak, leginkább elesettek és leginkább rászorultak. Fontossága ezért is elvitathatatlan. S ezért is érint engem, hogy szerkeszthetem.

Pontosan ezt szeretném kérdezni, hogy tud-e a rászorulóknak kéznyújtást adni, például a SZÍN vagy más kulturális lap? Egy kapaszkodót. Hiszen halljuk Kántor Lajostól, Romániában a művelődési lapokat elsorvasztják, és a gazdasági válság begyűriük a lapkiadásba, tehát erre a sorsra juthatnak és jutnak is a magyar kulturális, vagy művelődési, vagy szakmai folyóiratok.

Én azt hiszem, hogy a határon túliaknak, függetlenül az elsorvasztásoktól, előnyösebb helyzetük van hozzánk képest, pontosan amiatt, mert náluk sokkal épebbek az értékek, mint nálunk, náluk egységesebb ezek közvetítése, mint nálunk. Ott sokkal erősebb a szellemi egység, és mindig kidugja a fejét a semmiből, hol egy folyóirat, hol egy újabb szerveződés, ott akarnak dolgokat, s látható, amit akarnak. Én, ha színházba megyek, ezért nézem a Thália Színházban a határon túli színházak előadásait. A művészettől azt várom, hogy azt a feltöltődést kaphassam meg, amit a határon túli színházak előadásai tudnak adni. És

ott van például a Civil Fórum, a mienkhez hasonló szakmai lap, ami remek. S amiből szívesen is veszek át írást a lapunkba, jót tesz neki.

Tehát akkor a lelkünkkel, az eszünkkel az optimizmus útján tekintsünk előre.

Nem nagyon érdemes másképp. De én ezt könnyen mondom, mert én alkotomnál fogva ilyen vagyok. És íróként ebben képes vagyok megerősíteni magam. Ez működik bennem, ha lapot szerkesztek, főként pedig ha gyereket nevelek. Amikor írok, s ha esszét, talán akkor a leginkább, feltétlenül olyan témát választok, ami esetleg még azt is ki tudja talán egy picit mozdítani a teljesen jogos rossz kedvéből, akinek erre valójában nincs oka, s egyébként nem ilyen a természete.

A Katolikus Rádió *Délutáni találkozás* adásának – felelős szerkesztője: Pécsi Krisztina – rövidített, szerkesztett változata.

„A cigányokról nem lehet anélkül beszélni, hogy Magyarország problémáiról ne szóljunk”

Szegvári Katalin beszélget *Daróczi Ágnessel*,
az MMIKL munkatársával, a Romédia Alapítvány
alapítójával, a Phralipe Független Cigány Szervezet
alelnökével

Úgy tűnik megvannak a roma gyilkosságok elkövetői....A tragédia idején láttalak a híradásokban Kislétán...

Ott voltam a többi helyen is... Hogy mit csináltam? Velük sírtam... Mást nem tehettem, és azt mondtam nekik, hogy szervezzék meg magukat, keressék meg a települések vezetését és a polgárőrséget, és együtt járőrözzenek. Osszák be szépen, ne virrasszanak mindannyian mindig, mert úgy kifáradnak. És persze megpróbálom a Roma Integrációs Tanácsban azt is elmondani, hogy az teljesen rendben van, hogy a rendőrség kapott egymilliárd pluszt, meg hogy a polgárőrséget is támogatják, de a rendőrség a mienk is, a polgárőrség a mienk is, legyen gondjuk arra is, hogy őrizték a veszélyeztetett cigánytelepeket. Azt is el tudom képzelni, hogy az őrzést, közmunka keretében, végezzék munkanélküliek is. Nem csak a falu közepét kell vigyázni, virágosítani és tisztán tartani. Arra is legyen gondja az önkormányzatnak, hogy a szeméthalom ne a cigánytelep szomszédságában gőzölögjön. És akkor most vitatkozhatunk, hogy mi volt előbb a cigánytelep, vagy a szeméthalom. A férgek, a rágszálók nem állnak meg a cigánytelep végénél.

Ha rajtad múlna, hogyan javítanál a cigányság helyzetén?

Cigányokról nem lehet beszélni anélkül, hogy Magyarország problémáiról ne szóljunk. Először az országban végbemenő folyamatokat kell elemeznünk, majd azt, hogy ezek hogyan érintik a cigányokat. Mindazonáltal ha az úgynevezett cigány-kérdésről beszélünk, akkor egy három elemből álló probléma-halmazt kell nevéen neveznünk: (1) a romák sokszoros fölülreprezentáltsága a szegények, a hátrányos helyzetűek között; (2) a romákat körülvevő előítéletek, elszigeteltség és diszkrimináció jelenléte; (3) a kisebbségi/nemzetiségi lét és jogérvényesülés elmaradottsága és korlátozottsága. A mindenkori hatalom ezeket a tényezőket az ideológiai, kommunikációs és politikai játszmák során gyakorta kijátssza egymással szemben.

A szegénységet és a nyomor kultúráját roma sajátosságként, „öröktől meglévő” és változhatatlan adottságként, irracionális, kezelhetetlen társadalmi fátumként jelenítik meg. Ezzel nyomhatják el a döntéshozók a lelkiismeret-furdalásukat, midőn a mindig szűkösen rendelkezésre álló forrásokat a jobb érdekérvényesítő képességű csoportok számára csoportosítják át, és nem „pazarolják a reménytelen roma nyomor” kezelésére.

A jogos roma kisebbségi/nemzetiségi igényeket úgy igyekeznek elbagatellizálni, elnyomni, hogy demagóg módon szembeállítják őket a szegénység más nagyságrendű problémájával. „Kenyér kell a népnek, nem pedig múzeum, színház, anyanyelvi oktatás, intézmények.” Vagy: „a roma kultúra csak néhány megélhetési-cigány értelmiségi ügye, a nép lakni, enni, dolgozni akar, nem cigány nyelven tanulni, kultúráját használni, fejleszteni.”

A romaellenes előítéleteket társadalmi adottságként elfogadva egyaránt elodázzák a roma kisebbségi/nemzetiségi, kulturális, oktatási, önreprezentációs igények és a nyomor-enyhítő igények kielégítését. A magyarázatot dr. Bársony János így fogalmazta meg a Beszélő című folyóiratban: „Az előítéletes többség úgysem helyeselné, nem fogadnák el az emberek, csak a feszültségek növekednének tőlük. Vagy: képmutató módon nem véve tudomást a roma problémák súlyáról, a romák számáról, az őket sújtó előítéletek erejéről ugyanannyi önálló média megjelenést, kulturális, oktatási és információs lehetőséget, forrást biztosítanak számukra, mint pár ezer fős közösségeknek.”

Szerinted hogyan lehet kitörni a szegénység csapdájából?

Teljesen egyértelmű, hogy nagypolitikai akarat nélkül csupán rendkívül keveseknek sikerül. Társadalmunk eléggé zárt ahhoz, hogy az iskola ne kiegyenlítsen, hanem újratermelje a hátrányokat. De nem is lehet elvárni a legalul lévőktől, hogy saját erejükből (és csupán saját erejükből) megváltoztassák a helyzetüket.

Ugyanakkor az előítéletek, bármennyire is rajtunk csattannak, alapvető társadalmi betegséget mutatnak és nem várható el, hogy felszámolásuk pusztán a mi gondunk legyen. Vagyis az elszenvedők nincsenek abban a helyzetben, sem döntéshozási pozícióban, sem médiához, sem forrásokhoz nem jutnak olyan mértékben, hogy hatékonyan tudjanak ellenük harcolni. Az előítéletek pedig nem fognak csupán attól elmúlni, hogy mi nem akarjuk őket. Mondhatnám azt is – hivatkozva az európai folyamatokra –, hogy jogi védelem és az alapvető emberi jogok betartásának maradéktalan érvényesülése elkezdett, de gyengén erősödő folyamat. Avagy minden jogszabály annyit ér, amennyit betartanak belőle.

Hány roma él mélyszegénységben?

Ha nyolcszázezerre becsüljük a cigányság lélekszámát, sajnos azt kell mondanunk, hogy mintegy kétharmaduk a létminimum alatt él. Ez rendkívül nagy szám, de akkor sem fedi le az egész kört, amit szegénynek lehet nevezni.

Mi az, ami speciálisan csak a cigányokat érinti?

Hogy nem tekintik nemzetiségnek, entitásnak és nemzetalkotónak a cigányságot. Ezért példának okáért mind a mai napig hiányzik az oktatási kánonból a hazai kisebbségekről általában is, de a cigányságról különösképpen az a kép, ami vállalhatóvá tenné az iskola által adott jövőképet a cigánygyerekek számára is.

Legalább ilyen súlyos probléma a rasszizmus is...

Erről sem lehet csupán önmagában beszélni. Az a legnagyobb baj, mint már említettem, hogy a három fő problémát a politikában és a közéletben egyfolytában kijátsszák egymás ellen. Nemzetiségi intézményeket arra hivatkozva nem hoztak még mindig létre, hogy azt mondják, azok csak néhány megélhetési cigány értelmiségi önmegvalósítását szolgálnák, és hogy vannak ennél sokkal súlyosabb problémák, majd ha a szegénység problémakörét megoldjuk, akkor majd előrébb jutunk. És ha megnézzük, akkor a rasszizmus ellen is ugyanígy harcolnak. Mert az igazi harc az lenne, ha oktatnák a mi több száz éves közös történelmünket is, hogyha fölmutatnák a magyar történelem cigány hőseit, ha vállalható én-képet kapnának a gyerekek az iskolában, és persze ha mindezt nemcsak a cigánygyerekek, hanem minden gyerek megtanulná. Meggyőződésünk szerint a romák múltjáról és jelenéről összefüggéseiben, a kulturális sajátosságok és az együttélés évszázadainak figyelembe vételével érdemes alakítani a közgondolkodást, amelynek formálásában kutatók, tudósok, közéleti emberek és a cigányság soraiból jött értelmiségiek meghatározó szerepet játszhatnának. Annál is inkább így van ez, mert tapasztalataink szerint a szakmailag felkészült, átfogó képpel rendelkező értelmiségiek többsége mára marginalizálódott, tudásuk és gyakorlatuk a közéletben és a tudományban nincsen olyan mértékben igénybe véve, mint ami joggal lenne elvárható.

Mi lenne a megoldás?

Szükségét látjuk, hogy a tervezés–végrehajtás–értékelés szintjein bevonják a roma közösségeket és a roma értelmiséget. A szubszidiaritás elve természetesen meghatározó, de számolnunk kell azzal, hogy a hátrányos helyzetű településeken éppen a helyzet megváltoztatására képes kapcsolati és kulturális tőke hiányzik, és az értelmiség eltávózkodása jelenti a végleges leszakadást. Különösen igaz ez a cigány közösségek esetében, ahol az értelmiség rendkívül csekély

számú. A felzárkózást, településfejlesztést elsősorban az importált, helybe vitt források, és a fejlesztéssel foglalkozó szakemberek állandó jelenléte tudná katalizálni. Továbbá javasoljuk a tulajdonviszonyok tisztázását, ugyanis a cigánytelepek évtizedek, de meglehetősen századok óta telekkönyvi tulajdonjog bejegyzése nélkül léteznek. Rendezni kell a viszonyokat, amelynek révén területcsere és kölcsönfelvétel egyaránt könnyebbé válik, a településfelmérés első ütemeként mindenképpen szükség van rá.

Fontos kérdés az is, hogy ki birtokolja a cigányságról alakított kép attribútumát? A társadalmi szegregáció erősödésével ugyanis olyan mértékben csökkentek a személyes találkozási alkalmak, hogy a cigányságról kialakított kép birtokosa elsőrendűen a többségi média. Ezzel a felelősséggel többségük nincsen tisztában, vagy ha igen, nem tudnak mit kezdeni vele. Média monitoring center kialakítására van szükség, amely egyik oldalról tematizálni képes a többségi médiát, másik oldalról felkészült újságírók és ügyvédek segítségével követi és leereagálja az elszabadult közbeszédet.

Meg kell szüntetni az elmaradott régiók további leszakadását, aminek egyik oka az, hogy onnan a vállalkozói és értelmiségi réteg elvándorolt. A társadalmi kohézió megteremtéséhez fejlesztő csoportok (development agencies) felállítására van szükség. Ezekben a csoportokban a közösségfejlesztő és a közigazgatás szakember, a mérnök és az agronómus egyaránt helyet kapna, természetesen a település, illetve régió arculatától függően. A fejlődést segítené, ha nem csupán pályázatok útján lehetne elérni fejlesztési forrásokat, hanem a regionális fejletlenség függvényében álljanak rendelkezésre meghatározott források. A pályázatoknak való teljes kiszolgáltatottság a hátrányos helyzetű régiók további leszakadását vetíti előre. A fejlesztésekre szánt források felhasználásnak egyik feltételül kellene szabni, hogy a fejlesztés a roma közösségekre is terjedjen ki. S mivel a civil szféra megerősítése a demokratikus, nyitott társadalom létfeltétele, ezért különös hangsúlyt kell helyezni a helyi civil szervezetek bevonására és megerősítésére.

Együttműködést szorgalmazunk a tudományos intézmények és a közintézmények, valamint a civil szervezetek között. Például a megyei múzeumoknak legyen a helyben élő kisebbségek, köztük a cigányság történetére, hagyományaira stb. vonatkozó gyűjteményi és kiállítási része. (A jelenlegi felkészültséggel számolva sokat segíthetnének a kisebbségi és roma civil szervezetek a gyűjtés és kiállítás szervezésben. Kitűnő példa a Lajosmizsei Helytörténeti Gyűjtemény és a helyi roma közösség, valamint az iskola együttműködése.)

A történelemkutatásba férjen bele az együttélés évszázadainak dokumentálása, értelmezése, tanítása. A Holocaust kutatás terjedjen ki a romák sorsának nyomon követésére, bemutatására is. És így tovább!

Mit javasoltok az oktatás területén?

Hogy az oktatásban érvényesüljön a hazai kisebbségek, köztük a romák életét, a történelmi folyamatokban való részvételét tárgyaló rész. A kisebbségi kutatóintézetek, de civil szervezetek is rendelkeznek oktatási segédanyagokkal, amelyeket kitűnően lehetne hasznosítani a pedagógusképzésben és az oktatásban is. A Romédia Alapítvány által készített „Historia romani-roma történelem” oktatófilm sorozat bekerülhetne az oktatási segédanyagok sorába és hasznosulhatna a közép- és felsőoktatásban, valamint a pedagógus továbbképzésben, hozzásegíthetne egy új szemlélet kialakításához.

A médiának nagy adósságai vannak a romákkal szemben...

Igen. A médiában pusztán kuriózumként vagy konfliktusos helyzetben jelennek meg a romák. Különösen fontos, hogy karakteres roma arcok legyenek láthatók a képernyőkön, az indirekt befolyásolás lehetőségét kihasználva. A diplomás roma fiatalok médiába irányítása, ösztöndíjjal való továbbképzése megerősítésre váró, hasznos folyamat. A Roma Produkciós Iroda Alapítvány kezdeményezése áttörést hozhat az elektronikus médiában. Az MTV-ben a műsorkészítő roma fiatalok jelenléte és szemléletmódja jótékonyan befolyásolja a romaképet. A Duna Televízió és a Romédia Alapítvány együttműködése ígéretesnek mondható: a roma történelem sorozat bemutatásán túl saját roma adás (targeting) elindításán munkálkodnak, és ugyanakkor van egy világszerte ismert sorozatunk, amely romák szemével láttatja a nagyvilágot (meanstreaming).

De nem csak a médiának, hanem a kultúra többi területeinek is lennének feladatai...

Alapkérdés, hogy a kutatóintézeteknek legyen a romák kultúráját, történelmét stb. feltáró munkatársa. Legalábbis elgondolkodtató az a tény, hogy a roma kultúrát, történelmet kutató nemzetközi hírű szakembereinknek nincsen helye például az MTA Kisebbségkutató Intézetében. A Romédia Alapítvány kezdeményezése a Politikatörténeti Intézetnél és a Hagyományok Házánál, valamint az Európai Folklór központnál rendkívül jó fogadtatásra talált, új szemléletet próbálunk érvényesíteni a tudományban és a művészetben. De a politika rámozdulása nélkül mindez hiábavaló törekvés marad. A megvalósulásnak majd az anyagi források szükségessége szab határt. Természetesen ez nem mond ellent annak a törekvésünknek, hogy a roma kisebbségi intézmények egyidejű megszületését szorgalmazzuk. Meggyőződésünk szerint nagy segítség lenne, ha végre lenne roma múzeum és -kutatóközpont, ahol az együttélés évszázadait, a romák által létrehozott értékeket lehetne bemutatni. Kiadványokkal és iskolai csoportok foglalkoztatásával európai léptékű intézményt lehetne működtetni, európai körülmények között. Egy roma színház várva várt megszületése a nyelv

felvirágzását és a roma folklór népszerűsítését szolgálná. A roma rádió országos adása vonatkozási pont lehetne a legnagyobb lélekszámú kisebbség életében.

Ehhez képest az érvényben lévő iskolai történelemi atlaszból a cigányság és a Holokauszt kimaradt.

Vagyis azt mondhatjuk megint, nem véletlenül tart az ország ott, ahol. Ilyen tudás-háttérrel könnyű szélsőséges, nacionalista, rasszista ideológiát építeni az ifjúság körében. Az emberi méltóság mindenkit megillet. A cigányoknak kollektívaként nincsen emberi méltóságuk. Ez tehát azt is jelenti, hogy társadalmi közmegegyezésekre van szükség. Politikai és összmagyar szinten. És természetesen előrelépni csak akkor fogunk, hogyha az eddig említett három tényezőből álló problémahalmazzal felelősséggel nézünk szembe.

Érdekes, hogy nem a pénz hiányát tartod elsődleges gondnak.

Természetesen nem. Ugyanis nem minden pénz kérdése. És egyébként is, pénz arra van, amit a politika meg az emberek fontosnak tartanak. Ha valami fontos, akkor megterem hozzá a feltétel is. Előbb az a kérdés, hogy elég fontos-e, hogy békesség legyen Magyarországon. Mert jelenleg egy csendes háború zajlik a szegények és a jobb-módúak között. És amíg ilyen tömegek élnek mélynyomorban, addig azzal kell számolni, hogy a szegények onnan vesznek el, ahol van. De ha azt gondoljuk, hogy másképp is lehetne élni, akkor szembe kell nézni például azzal, hogy a cigányok csak azért, mert cigányok, kimaradtak a földosztásból '45-ben. És mert már akkor is kimaradtak, kihagyták őket a rendszerváltáskor is. Hogy a tulajdonhoz juttatás egyáltalán nem történt meg. És így van ez akkor is, ha nem tagadhatjuk, hogy megindultak a telepfelszámolások, de ha megnézzük, hogy hova épültek ezek a jobb minőségű épületek, akkor azt látjuk, hogy belvizes, mocsaras, lehetetlen körülmények közé, vagy éppen magasfeszültség alá. Azt mondjuk: alkotmány adta jogunk, hogy egyenlők legyünk. A gyakorlatban azonban a cigányok láthatatlanok. Csak halmozottan hátrányos helyzetűeket ismer a szakzsargon, a szakpolitika. És mi van ezzel szemben a gyakorlatban? Ha munkát keresünk, nagyon gyakran éppen azért nem kapunk, mert cigányok vagyunk, a gyerekeink rosszabb minőségű oktatást kapnak, nem egyszer cigány osztályokban elkülönítve, szegregáltan. Ha lakhatásról beszélünk, akkor a faluszéleken, az infrastruktúrával rosszul ellátott, leszakadt régiókban lakik a cigányok több mint fele. A szolgáltatásokhoz való hozzáférésben nagyon gyakran tapasztalunk rasszizmust, vagyis a mindennapi életben nagyon is láthatóak vagyunk.

Ugyanakkor hivatalosan nem lehet számon tartani, hogy ki cigány, és ki nem.

Ez tévedés! Az Európai Unió kifejezett elvárása, hogy az indikátorokat meg kell nevezni. Mit mond? Látni akarom, hogy valóban az a térség, az a csoport, az a személy, aki az európai forrásokból részesül, milyen helyzetben van, és miért kapja a támogatásokat. A cigányok láthatatlanok. Semmiféle statisztika nincsen. A magyar jogrend úgy rendelkezik, hogy valamelyik kisebbséghez tartozás szenzitív adat, amivel kizárólagosan a tulajdonosa rendelkezik. A cigány nem szégyelli a származását, de gondold csak el, mi lenne, ha a munkaügyi központban egy munkanélküli cigány ember azt mondaná, kérem, tartsák számon, hogy én cigány vagyok, és alkalmazzák a pozitív diszkriminációt.

Mi történe?

Akkor se vennék fel egy munkahelyre? A Phralipe Független Cigány Szervezet példának okáért előállt a Roma Integrációs Tanács ülésén egy javaslattal. Azt mondtuk, hogy a fejlesztési forrásoknál, az állami munkahelyeken kifejezetten érvényesítsék a cigányságra vonatkozó esélyegyenlőség megteremtését. Ha egy településen a cigányság aránya X, akkor az állam által finanszírozott munkahelyek fele, X/2 része jusson biztosítottan nekik.

Még mindig visszatérnék az adatkezeléshez... Tehát arról van szó, hogy azt, aki romának vallja magát, azt részesítsék előnyben.

Aki nem vallja magát annak, azt nem lehet előnyben részesíteni. De ehhez meg kellene szüntetni azt a gyakorlatot, miszerint a jegyző dönti el, vagy éppen-séggel veszi tudomásul, hogy valaki a kisebbséghez tartozik. Mert azt, hogy valaki egy kollektívához tartozik-e vagy sem, azt csak a kollektíva döntheti el. Amikor a magyar igazolványt osztották például Erdélyben, nem a helyi román jegyző mondta meg, hogy ki a magyar. El sem tudod képzelni, hogy itthon hányan vállalnák, hogy ők romák, ha egyszer az életben valamiféle előnyük származna belőle.

A Phralipe Független Cigány Szervezet, aminek alelnöke vagy, miként tud az egyes településeken segíteni a románoknak?

Ez a szervezet a maga sok csápjával, mert legalább 38 helyi tagszervezete van, de ennél kiterjedtebb a kapcsolatrendszere, megpróbálja a helyi konfliktusokat kezelni, amik – a többi között – azért tudnak rendkívüli módon kiéleződni, mert a cigányoknak nincsen alkalmuk a közvetlen környezetükben az emberi arcukat megmutatni. Országszerte kialakult egy kiszorítódsdi, és még a segélyakciókban sem kérdezik meg őket, kinek és mennyi járna az adományokból. De ez nem csak a cigányokat érinti, hanem az összes rászorultat. Vagyis, ha úgy tetszik, még igencsak akadozik a demokrácia gépezete. Ezt mi látjuk, és megpróbálunk tenni ellene. Egyrészt úgy, hogy a románokat arra biztatjuk, hogy pró-

bájják megfogalmazni a saját érdekeiket, és ehhez nyerjék meg szövetségesnek és partnernek a helyi önkormányzatokat. Az első lépés mindig a párbeszéd. Úgy, hogy én ezúton is azt kérem a helyi önkormányzatoktól, hogy vegyék komolyan a közeledési kísérleteket, és ők maguk is szorgalmazzák a párbeszédet. Fontosnak tartom, hogy ne feltétlenül a saját jobb kezüket keressék a helyi cigányvezetőben. Hanem, ha úgy tetszik, a legbátrabb vitatkozó partnert. Mert ő mélyebben látja a problémákat, és éppen ezért többet fog nekik segíteni...

...mint egy szervilis ember.

Legalább ennyire fontos, hogy legyenek közös akciók. Az is jó, ha a polgármester elmegy a romák rendezvényeire, mert azt ők nagy megtiszteltetésnek érzik. Ez egyféle szimbolikus kinyilvánítása és elismerése annak, hogy ők is településhez tartoznak. És ha ez így van, és ezt komolyan gondolják a település vezetői, akkor a következő lépés az, hogy a cigányok is képviselthessék magukat a különböző eseményeken. Például március 15-én vagy október 23-án, amikor a helyi cigányszervezet is elhelyezhetné a maga koszorúját. Ezek rendkívül fontos jelkép-értékű lépések, mert azt fejezik ki, hogy ha egyik az ünnepeink, akkor egyik a gondjaink a jelenben, és egy a jövőnk is.

A magyarmecseki polgármester asszony elmondta hogy egy cigány család a falu közepén most vett egy házat. Az asszonyt fölvelték az óvodába kiségitő alkalmazottnak, hogy a család mielőbb beépülhessen a faluba.

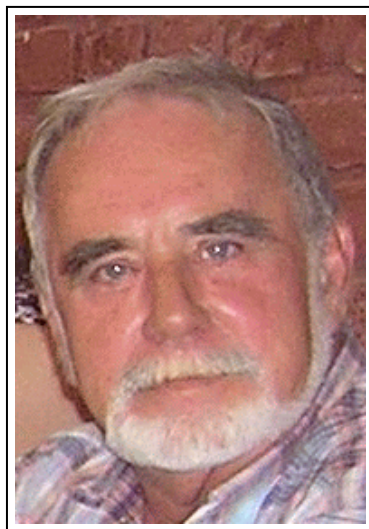
Látod, milyen fontos dolog ez? Hány meg hány olyan települést ismerünk, ahol mondjuk tíz százalék a cigány népesség aránya, és közülük még sincs egyetlen egy alkalmazottja sem az önkormányzatnak. Még takarítónak sem felelnek meg. Nem véletlenül vannak elkeseredve a cigányok, hogyha azt látják, hogy még érettségivel vagy szakközépiskolai végzettséggel sem kapnak munkát az önkormányzati intézményekben. Ha vissza akarjuk hozni őket ebből a letargiából és nihilből, akkor olyan apró lépések sorozatát kell megtenni, ami aztán rendkívüli módon kamatozik. Ott vannak a bátaszékiek, akik 50 évre szóló bérteleket kaptak, s ma már 30 hektáros gyümölcsösük van. Barackot meg meggyet telepítettek, mert meg akarták mutatni az egész világnak, hogy igenis szokta a cigány a szántást. Csak adjanak hozzá földet. Vagy ott vannak az igriciek, akik apró parcellánként vásároltak össze 5 hektár földet, és most a legmodernebb technológiával, csöpögtető öntözéssel uborkát termesztenek. Csináltak maguknak munkát, meg szövetkezetet. És már nem állnak sorban segélyért, hanem megkeresik a kenyérre valót. Ott tartottunk ugye, hogy nem minden pénz kérdése. Hát bizony nem. Látásmód, szándék, akarat, politikai hozzáállás...

És szív is kell a változtatáshoz.

HALÁSZ PÉTER

Beke Pál halálára

(1943–2009)

Tisztelt Gyászoló Gyülekezet!

Beke Páltól búcsúzom ezen a borongós novemberi napon, mindnyájunk nevében, akik szerettük, becsültük őt munkában, eszme-futtatásban, jóízű beszélgetésben.

Beke Páltól búcsúzom,

- a józsefvárosi művelődési otthon egykori igazgatójától,
- a Magyar Nemzeti Múzeum egykori közművelődési csoportvezetőjétől,
- a Magyar Művelődési Intézet nyugalmazott igazgatójától,
- a Magyar Népművelők Egyesületének alapító alelnökétől, és számos megbízás és szolgálat teljesítőjétől, önként vállalt tisztség betöltőjétől.

Beke Páltól búcsúzunk, az ötletekből soha ki nem fogyó kollégától, a társadalom újjáélesztésében felelősséget vállaló és jelentős eredményeket felmutató közművelődési szakembertől, a csoportokat megmozgató és magával ragadó, számos kezdeményezést elindító és támogató közösségi embertől. A történelmi Magyarország két széléről, Vasból és a Székelyföldről származó, majd összefonódó családi ágakból eredő közösségfejlesztő szakembertől, aki mindenhol otthon érezhette magát a Kárpát-medencében, de Európa számos országában is.

Beke Pál olyan ember volt, aki nem úgy hagyta el ezt a földet, ahogyan találta. Már a diktatúra éveiben is örökké a lehetőségek sarkában járt, a tűrés és a tiltás keskeny mezsgyéjén egyensúlyozott. Talán többen is vagyunk, akik csak Méltóságkereső címmel megjelent önéletrajzi könyvének olvasásakor ismerhettük meg ezeket a szellemi irányzatokat, gondolkodási folyamatokat, amelyek során a hazai népművelők annak idején megpróbálták kitörni a hatalom által rájuk kényszerített, de a legjobb esetben is elvárt szerepkörből. Azokról a sokszor csak lehetőségként fölvetődött elképzelésekről, amik legalább a közösségi művelődés egy-egy szeletében megkérdőjelezték *az uralkodó elit és az alávetett*

tömeg társadalmi modelljét, és megpróbálták máshol már bevált módszerekkel – gyógyszerekkel – erősíteni a társadalom életerejét.

Beke Pál azok közé az emberek közé tartozott, akik nem tudták és nem akarták tudomásul venni, hogy a világ olyan, amilyen.

- Nem tudta elfogadni szakmáját olyannak, amilyenné a gazdasági és a politikai körülmények torzították.
- Nem tudta elfogadni a társadalmat és annak közösségeit olyan kiszolgáltatottnak, magatehetetleneknek, amilyenné a paternalista társadalmi berendezkedés züllesztette.
- És nem akarta tudomásul venni, hogy ebbe bele kell nyugodnunk, ezen nem lehet változtatnunk.

Akik ismertük őt, akik vele dolgozhattunk, tudtuk és meggyőződhattünk róla, hogy Beke Pál hívő ember volt. Nem föltétlenül egyházi értelemben – bár lehet úgy is –, de föltétlenül hitt az *emberben*. Abban, hogy az ember alapvetően a *jónak született*, a jóra törekszik és ebben kell segíteni. Ezért hitt Beke Pali – immár megszorodottan mondom – a haláláig abban,

- hogy a diktatúrák által atomizált, nyájja züllesztett emberek tömegét új, önmagát építő közösségekből álló, önmagáért érzett felelősségtől áthatott, céljainak önerőből való megvalósításában bízó társadalommá lehet változtatni;
- ezért hitte és vallotta, hogy a szerencsésebb és békésebb körülmények között élő országokban – esetében a franciáknál – kitermelt közösségi modellek boldogtalan hazánkba is átültethetők;
- ezért hitt abban, hogy a civil szervezetként alakult és a közjó érdekében összehangoltan cselekvő szerveződésekkel újra lehet éleszteni a társadalom elzsibbadt, elzsibbasztott testrészeit;
- és ezért hangoztatott többek számára eretnekségnek tűnő elveket, ezért gondolkozott művelődési házak helyett *településekben* és *közösségekben*, ezért állt a *gyermek- és ifjúsági önkormányzatok*, a *faluházak* mellé, ezért jöhetett létre fegyvertársi kapcsolata az úgynevezett „szerves építész” képviselőivel.

Beke Pál *örökösen tanuló* ember volt, aki mindenhol azt kereste, mivel és hogyan lehetne tökéletesíteni a világot. Amint annak idején, az *igazi* reformkorban Széchenyi, Wesselényi, Bölöni Farkas és társaik járták a világ boldogabb – vagy talán csak szerencsésebb – részét, Beke Pali és csapata is oda járt tanulni, hogy aztán hazahozzák – Veres Péter szavaival szólva – mindazt „ami nemes, és amit érdemes”. A hazai diktatúra legsötétebb esztendeiben eszmélő Beke Pál ott, a francia, belga, holland és más közösségfejlesztő szervezetek, gyermekön-

kormányzatok és hasonló öntevékenységet szolgáló közösségek megismerésével jutott el a civil szervezetekben rejlő lehetőségek felismeréséhez. Arra tehát, hogy „amit ők megvalósítanak, az nem más, mint *valamilyen cél érdekében szervezett önkéntes polgári együttműködés, a valamit a maguk akaratából elérni akaró magánemberek összefogása*”.

Akik elolvasták és megértették Beke Pál írásait, vagy környezetébe kerülve hallgathatták sokszor kicsit csapongó, egyéni átéléssel színezett előadásait, méginkább beszélgetéseit, azok együtt tanulhatták vele és munkatársaival a jobb szó híján „közösségfejlesztés”-nek nevezett mesterséget. Én, aki nem éppen egyenesen az egyetemről toppantam a népművelők közé, nagyon sokat tanultam tőle, s azt hiszem, ebben nem vagyok egyedül. Többek között,

- megtanulhattuk tőle, hogy egy közösség, egy település, vagy egy térség szellemi, vagy gazdasági életében mielőtt a jobbítás szent szándékával bármihez kezdenének, vagy akárcsak bármit is kérdeznének, előbb *ki kell bogni az összekeveredett szálakat*;
- megtanulhattuk, hogy a társadalom bármilyen kis egységének a működése az óramű szerkezeténél is bonyolultabb, amihez csak *a legnagyobb óvatossággal szabad hozzányúlni* – különösen akkor, ha az beteg;
- Beke Pállal együtt – és tőle – megtanulhattuk, hogy „ideologikus okokból kifolyólag, vagy szervezeti egyszerűsítés okán *nem szabad erőszakot tenni a működő valóságon*”;
- és megtanulhattuk tőle – ahogy ő is megtanulta –, hogy munkánk során milyen fontos a *helyi emlékezet és tapasztalat*, mert építeni kell rá, építkezni lehet belőle és nem szabad elfelejteni.

És még sok mindent tanulhattuk, elleshettünk tőle! A terepgyakorlatok során az *empátia* képességét: az *emberekre figyelés* technikáját, a *kérdezés* módszerét és – talán legfontosabbként – a csalódások elviselésének *méltóságát*. Maga mondta el, írta le, hogy milyen sok mindent nem tudott ő sem. „*Nem tudtam azt sem – írta nem kevés keserőséggel –, hogy ha majd eltűnik az a közeg, amely határt szabott valamennyiünk cselekvési szabadságának, és ha majd, mint utóbb bekövetkezett, a szabad cselekvésre lehetőség nyílik, az ország lakosságának döntő többsége cselekvésképtelennek bizonyul, és nem tud eligazodni a számára fejte-tőre állt új világban.*”

Mindezek ellenére kiegyensúlyozott embernek ismertem, ismerhettük Beke Palit.

- Volt benne annyi humor, amennyi szükséges az életnek, *ennek az életnek* az elviseléséhez.
- Volt annyi komolyság, amivel mindenkinek rendelkeznie kell, kellene, ha közéletre, vagyis *a közjó szolgálatára* vállalkozik.

- És volt benne annyi könnyedség, ami ahhoz kellett, hogy mindezt ne görcsösen, elveihez foggal-körömmel ragaszkodva, hanem bizonyos nagyvonalúsággal végezhesse.

Azt hiszem, talán többször is tönkretett, de mindig újrakezdő *anyai nagyapja bölcsességét* hordozta lelki tarisznájában, akitől megtanulta, hogy *„semmi máshoz, mint az aktuális lehetőségekhez kell igazítani igényeinket.”*

„Méltóságkereső” címmel megjelent könyvét a következő mondatokkal vezette be, minden szava, minden benne rejlő gesztusa jellemző Rá. *„Nem csak önéletírás és nem csak szakmatörténet következik az alábbiakban. Bizonyára nem tudom, de nem is akarom megállni, hogy a népművelésről szólván ne mondjak véleményt a dolgainkkal érintkező szakmai jelenségekről... Bizonyára ismét lehülyéznek, mint eddig is történt. Sebaj!”*

Igen, ennyi könnyedség, hogy azt ne mondjam vagányság volt Paliban. Vagy legalábbis így mutatta. Vagy legalábbis így szeretette volna mutatni. De én láttam őt, s azt hiszem mindnyájan láttuk őt tépelődni is, méginkább éreztem a vergődést írásaiban a sorok között, a sokszor könnyednek látszó mondatok mögött. Még inkább érezhették ezt, akik munkájuk, vagy családi életük során közvetlenül a közelében voltak.

Mert Beke Pálnak volt miről tépelődnie. Igen, a Beke Pálhoz hasonlóan érzőknek, a hozzá mérhető felelősséggel gondolkodóknak mindig volt és van is miért emésztieniük magukat. Bizony, aligha véletlenül állt meg ez a szív 2009. július 16-án, még ha egy időre sikerült is újraindítani.

Elszorul most a mi szívünk is! Hiszen olyan szörnyű, olyan kegyetlen dolog, hogy mindezt múlt időben kell elmondanom. Múlt időben kell beszélünk Róla, aki itt – Kosztolányit idézve –

*Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.*

Honlapja mottójának Márai Sándor sorait választotta:

*„Mielőtt műemléknek alakulok át,
jó lenne még egy-két szót szólani.”*

Kedves Pali! Bármilyen szomorú, de erre immár nincsen mód. Te már nem keresed többé, hanem megtaláltad a méltóságot, a *Te méltóságodat!* Amit még mondani szeretnél volna, azt nekünk kell majd kiolvasnunk ránk hagyott írásaiból, terveidből, gondolataidból, útmutatásaidból.

Igyekszünk tőlünk telhetően mindent megérteni, folytatni és megvalósítani.

Te pedig – nyugodjál békében!

Elhangzott 2009. november 24-én a Farkasréti temetőben.

Kiemelkedő közművelődési események **– 2010**

Január

16. „A költő hazatér” III. Vers- és Prózamondó Találkozó Nagy Gáspár tiszteletére – Vasvár – Nagytilaj – Bérbaltavár
22. A Magyar Kultúra Napja
23. Országos Táncjáték Fesztivál – Budapest
- 29–31. XXXI. Madách Imre Irodalmi Színpadi Napok
– Balassagyarmat

Február

17. Országos Közművelődési Konferencia – Budapest
28. „Farsangi Rögtönzések” Impro Fesztivál – döntő – Budapest

Március

- 4–7. Utazás a világ körül nemzetközi fotókiállítás – Budapest
6. Történelmi Társastánc Találkozó – Budapest
11. „Az én Pannóniám” Kárpát-medencei középiskolai vers- és prózamondó találkozó – Szekszárd
20. Formáció Magyar Bajnokság és Csoportos Kűr Magyar Bajnokság – Miskolc
27. Országos Táncművészeti Fesztivál – Döntő felnőtt és ifjúsági kategóriában – Budapest

Április

8. Nemzetközi Roma Nap
11. A Költészet Napja
- 15–18. XXI. Országos Diákszínjátszó Találkozó – Debrecen
- 22–24. Újkori Helikoni Ünnepek – Keszthely
- 22–24. 19. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny
– Rimaszombat/Szlovákia

29. A Táncművészet Világnapja
 Április 30 – május 2. „Anyám fekete rózsza” XX. Magyar Nyelvű
 Nemzetközi Vers – és Prózamondó Találkozó – Erdőkertes

Május

8. Országos Táncművészeti Fesztivál - Döntő junior és gyermek
 kategóriában – Budapest
- 8–10. VII. Arany Deszka Fesztivál – Veszprém
- 14–15. XI. Kárpát-medencei „Csengey Dénes” Vers-, prózamondó és
 énekelt vers verseny – Nagykanizsa
- 14–16. Zemplén Országos Minősítő Társastánc Fesztivál és Koreográfusi
 Verseny – Sátoraljaújhely
- 15–16. „Weöres Sándor” XIX. Országos Gyermekszínház Találkozó,
 Észak-Dunántúli Regionális Találkozó – Pápa
- 21–23. II. Határmenti Népművészeti Fesztivál – Szarvas

Június

- 1–4. 35. Duna Menti Tavasz – Gyermek báb- és színházi csoportok
 országos seregszemléje – Dunaszerdahely/ Szlovákia
- 4–6. „Weöres Sándor” XIX. Országos Gyermekszínház Találkozó –
 gála – Budapest
- 4–6. XVII. Gyermekbábosok Országos Fesztiválja – Eger
13. V. Pápai Országos Ifjúsági Mazsorett Fesztivál – Pápa
- 17–20. 10. Budakalászi Találkozó – Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar
 Közművelődési Civil Szervezetek Fóruma – Budakalász
- 30–júl. 4. XX. ifj. Horváth István Nemzetközi Színházi Fesztivál –
 Kazincbarcika

Július

- 3–10. Fotóművészeti Nyári Egyetem és 27. MAFOSZ Szalon –
 www.mafosz.hu
- 9–11. Szárnyas Sárkány Hete XVIII. Nemzetközi Utcaszínházi Fesztivál
 – Nyírbátor
- 23–25. Váci Világi Vigalom – Vác
- 28–31. VII. Nyári Egyetem a közösségi részvétel fejlesztéséért –
 Kunbáony
- 28–aug. 1. Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny – Debrecen

Augusztus

- 3–9. XVI. Nemzetközi Vándor Cigánytánc Fesztivál – Sátoraljaújhely központtal
- 15–22. Pécs Cantat 2010 – Európa Éneklő Kulturális Fővárosa – Pécs
- 29. A Magyar Fotográfia Napja

Szeptember

- 14–26. Magyarok I. Kulturális Világfesztiválja – Pécs
- 17–30. X. Nemzetközi Magyar Fotóművészeti Kiállítás – Budapest
- 20–26. Állampolgári Részvétel Hete – programok országszerte

Október

- 1. Zenei Világnap
- 2–17. Országos Diák Fotókiállítás – Budapest
- 8–10. XVII. Globe Fesztivál – Országos Színhátszó Találkozó – Szolnok
- 8–15. Felnőtt Tanulók Hete – országszerte
- 12–14. A Magyar Népművelők Egyesülete XXVII. Vándorgyűlése – Szombathely
- 12–17. Kaleidoszkóp Versfesztivál – Pécs

November

- 3. A Tudomány Világnapja
- 4–5. Közösség Konferencia – Kunbábony
- 6–7. „Illyés Gyula” V. Nemzeti vers- és prózamondó verseny – Ozora
- 12–13. „Radnóti Miklós” Országos vers- és prózamondó verseny – Győr
- 18–21. „Egressy Béni” XII. Országos Színhátszó Fesztivál – Szepsi, Buzita/Szlovákia
- 26–28. XIV. Országos Falusi Színhátszó Találkozó – Adács

December

- 10–12. XX. Nemzetközi Betlehemes Találkozó – Debrecen
- 18. Kisebbségek Napja
- 18. Standard-Latin Országos Bajnokság – felnőtt kategória – Békéscsaba
- 19. Nemzetiségi Gála – Budapest

Szerzők

Angyal László fesztivál titkár, a Népművelők Hajdú-Bihar Megyei Egyesületének elnöke, Debrecen

B. Hegedűs Katalin osztályvezető, Informatikai Osztály, MMIKL

Berkiné Balasi Anikó igazgató, Művészetek Háza, Pilisvörösvár

Bérczes Ferenc újságíró

Bokányi Péter dr. tanár, az Életünk c. folyóirat főszerkesztő helyettese

Borbáth Erika főigazgató, MMIKL

Bálványos Huba grafikusművész, művésztanár

Daróczi Ágnes roma referens, Kisebbségi Kulturális Programok Osztálya, MMIKL

Dóri Éva képzőművészeti referens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

G. Furulyás Katalin kutató, szociológus, Kutatási és Fejlesztési Programok Főosztálya, MMIKL

Gárgyán István jegyző, Öttömös

Gergye Rezső igazgató, Nagy Gáspár Kulturális Központ, Vasvár

Győri Lajos fotó szakreferens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

H. Kovács Éva nyugalmazott osztályvezető, Vizsgaközpont, MMIKL

Hajnal Jenő a nyelvtudományok magisztere, igazgató, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta

Halász Péter főtanácsos, Kisebbségi Kulturális Programok Osztálya, MMIKL

Hargitai Mária osztályvezető, Szakkönyvtár és Dokumentációs Központ, MMIKL

Hunyadi Zsuzsanna főosztályvezető, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Iova, Eva főszerkesztő, Foiaia Româneasca c.folyóirat

Joós Tamás igazgató, Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely

Kádár Zsolt dr. elnök, Egyházi Közművelődési Egyesület

Kereszti Ferenc regionális kulturális referens, Regionális Programok
Főosztálya, MMIKL

Kovács Edit osztályvezető, Vizsgaközpont, MMIKL

Laczó László polgármester, az Őrségi Többcélú Kistérségi Társulás elnöke

Lágler Péter kutató, antropológus, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Lásztity Péró intézményvezető, Szerb Intézet

Lipp Márta tudományos munkatárs, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Majdanics Lászlóné kulturális referens, Bodrogközi Többcélú Kistérségi
Társulás

Mátyus Aliz főszerkesztő, SZÍN Közösségi Művelődés című folyóirat, MMIKL

Merza Gábor film szakreferens, Művészeti Programok Főosztálya, MMIKL

Nagy Anita kulturális szervező, Féja Géza Közösségi Ház, Esztergom-
Kertváros

Neveda Amália igazgató, Városi Művelődési Központ és Könyvtár, Veszprém

Péterfi Ferenc közösségfejlesztő, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Romhányi András tanácsos, Kisebbségi Kulturális Programok Osztálya,
MMIKL

Sajó Gyula dr. polgármester, Váckisújfalu

Simon Márta főszerkesztő, Diskurzus c. folyóirat

Szegvári Katalin újságíró

Székely Gabriella irodavezető, Közép-dunántúli Kulturális Koordinációs Iroda,
MMIKL

Talata-Dudás Katalin kutató, szociológus, Kutatási és Fejlesztési Programok
Főosztálya, MMIKL

Tóth Zsóka osztályvezető, Koordinációs Osztály, MMIKL

Újfalusi Gábor közművelődési igazgató, MMIKL

Vidor Ferenc címzetes egyetemi tanár, BME Urbanisztika Tanszék

Vozár Péterné közművelődési referens, Keszthely és Környéke Kistérségi
Többcélú Társulás

Zsille Dóra igazgatóhelyettes, Pesovár Ferenc Alapfokú Művészetoktatási
Intézmény, Százhalombatta

